

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 76 ΜΑΙΟΣ 1989 ΔΡΧ. 300

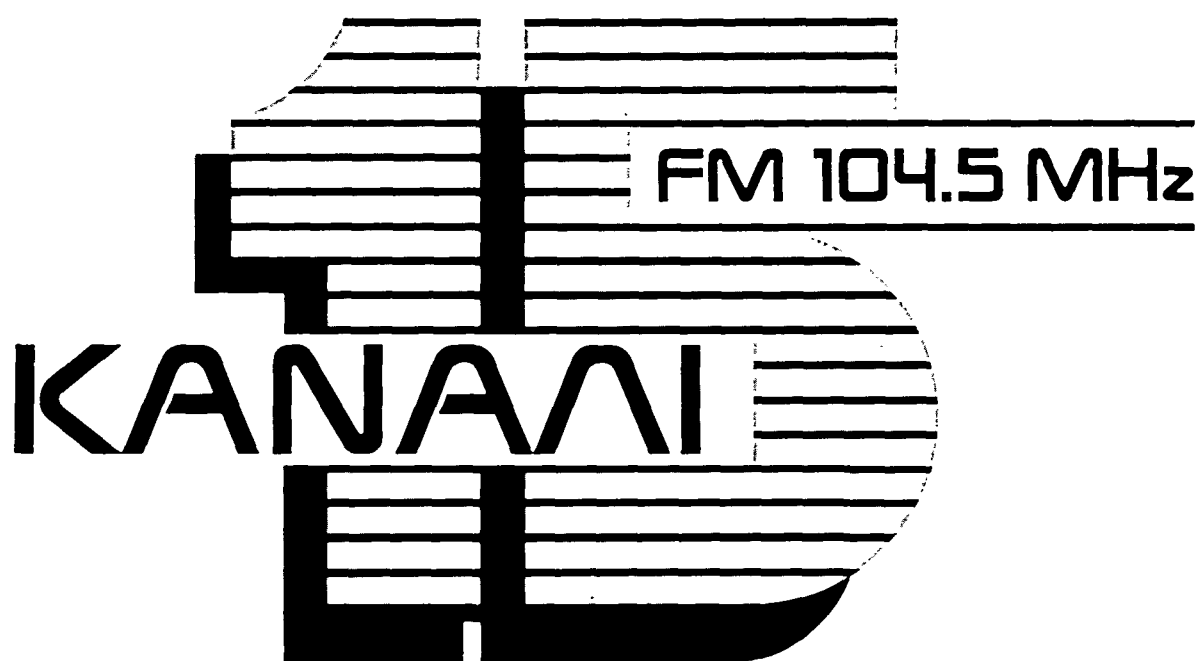
**ΕΚΛΟΓΕΣ Η ΥΠΟΘΕΣΗ
ΣΗΚΩΝΕΙ ΤΣΙΓΑΡΟ**

ΤΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΗΣ Π.Λ.Α.Κ.Α.Σ.

ΟΙ ΟΜΗΡΟΙ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

ΙΘΑΚΗ

ΜΙΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ

η πείρα
η τόλμη
η εγκυρότητα
η παρέμβαση
η γνώση
η τρέλα
η γλώσσα
η μουσική
η ψυχαγωγία
στο ραδιόφωνο
από το ραδιόφωνο

K A N A Λ Ι 1 5

FM **104.5** MHz

Ρ Α Δ Ι Ο Φ Ω Ν Ο

Περίοδος τρίτη, χρόνος έκτος

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 76, ΜΑΪΟΣ 1989, ΔΡΧ. 300

Εξώφυλλο:
Οι εκλογές
σηκώνουν τσιγάρο

2 Το μανιφέστο της Π.Α.Κ.Α.Σ., **5** Άνθρακες ο θησαυρός, **9** Κύμβαλα και Σουρντίνες, **14** Πολιτικά σχόλια, **17** Στη σκιά ενός ψηλού, **18** Χθεσινή, **19** 1224 Ώρες μέχρι τις εκλογές, **22** Αρχιτέκτονες και φυλακές, **25** Το κακέκτυπο της φαινομενολογίας, **26** Enki Bilal-Patrick Cauvin, Εκτός Παιδιάς, **28** Στον κόσμο, **30** Ο Μυνχάουζεν στα άστρα, **32** Το κίνημα των Κράκερς, **34** Συνέντευξη με το Ρ.Τ., **36** Η επικίνδυνη υποκρισία της Ιθάκης, **39** Τσόντες, **41** Περνάει κρίση ο σοσιαλισμός; **42** Μια εφημερίδα που άλλαξε τον γερμανικό τύπο, **44** Συζήτηση με τον φωτογράφο Νίκο Παναγιωτόπουλο, **46** Drift, **47** Πολιτισμός, **50** Αγγελίες - Μηνύματα, **52** Η άλλη Ελλάδα.

11 Όμηρους στην επόμενη κυβέρνηση παραδίδει το ΠΑΣΟΚ εκατοντάδες υπόδικους των κοινωνικών αγώνων.

Η δεύτερη συνέχεια του κόμικς του Γιάννη Καλαϊτζή: «Το μαύρο είδωλο της Αφροδίτης».

□ Το 1941, το Μεταξικό Κράτος παρέδωσε στους Γερμανούς τους φυλακισμένους στην Ακροναυπλία και αλλού Κομμουνιστές. Το 1989, το ετοιμόρροπο ΠΑΣΟΚ ετοιμάζεται να παραδώσει στην επελαύνουσα Δεξιά μια σειρά κοινωνικούς αγωνιστές που δεν είχε το θάρρος να καταδικάσει, φρόντισε ωστόσο να τυλίξει με βαριές κατηγορίες, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν ήδη καταγγελθεί σαν εξώφθαλμες σκευωρίες. Κάπως άγαρμπος τρόπος για να μαζέψει κανείς ψήφους, δεν νομίζετε; □ Αλλά σ' αυτές τις εκλογές η εξωκοινοβουλευτική Αριστερά δεν εκβιάζεται. Αντίθετα φαίνεται αποφασισμένη όσο ποτέ να καταγραφεί αυτόνομα και μάλιστα πολυφωνικά. Οι διεργασίες συνεχίζονται και, όπως θα δείτε, κορυφώνονται 1224 ώρες πριν ανοίξουν οι κάλπες. □ Και ενώ στον Κορυδαλλό το ξενόφερτο σύνθημα «το ΠΑΣΟΚ είναι εδώ» αποκτά σιγά-σιγά το πραγματικό του νόημα, κάποιοι υπεύθυνοι σκέφτηκαν φαίνεται να εκσυγχρονίσουν το σωφρονιστικό μας σύστημα μέσω αρχιτεκτονικών διαγωνισμών. Η δουλειά, εξάλλου, δεν είναι ντροπή... □ Να λοιπόν που μετά την αποκατάσταση της «αντιστασιακής» τιμής του κ. Άγγελου Έθερτ, ήρθε η ώρα να αποκατασταθεί δια στόματος της Αριστεράς και ένας άλλος απ' ό,τι φαίνεται «παραγνωρισμένος»: Ο «σκύλος των Ες-Ες» των προηγούμενων εκλογών και «αρχιποστάτης» κ. Μητσοτάκης. Ε ρε τι έχουμε να δούμε ακόμη...

Σ.

Το επόμενο τεύχος θα κυκλοφορήσει Παρασκευή 26 Μαΐου

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Κυκλοφορεί την τελευταία Παρασκευή κάθε μήνα. Τιμολέοντος Φιλήμονος 13, Αθήνα 115 21, τηλ. 64.69.827 - 64.61.380. **ΣΥΜΑΡΟΜΕΣ:** Εσωτερικού ετήσια 3.600, εξώμηνη 1.800. Ευρώπη ετήσια 5.000. Άλλες ήπειροι: ετήσια 5.500. Δημ. οργανισμοί ετήσια 9.000. Εμβάσματα επιταγές. Γ. Πιτουρόπουλος. **ΕΚΔΑΙΕΤΑΙ** από την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία «Σχολιαστής». **ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ** από επιτροπή. **ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:** Κ. Βουρνάς, Γ. Κόκκινος, Τ. Κωστόπουλος, Χ. Μαχαίρας, Γ. Πιτουρόπουλος, Δ. Ψαρράς. **ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:** Α. Γιαννόπουλος, Α. Θεοδωρίδου, Α. Ταχισή. **ΣΚΙΤΣΟ:** Π. Ζερβός, Γ. Χατζάκος. **ΦΩΤΟΣΥΝΘΕΣΗ:** ΛΕΧΙΚΟΝ Ο.Ε. Διδότου 26. **ΦΩΤΟΛΗΦΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ:** RAY ΕΠΕ, Διδότου 26. **ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ:** Τσακίρης ΑΒΕΕ, τηλ. 5124578.

ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ

Σ' εποχές κοινωνικής κρίσης και πολιτικής σήψης, εκεί που τα πάντα δείχνουν πως βρισκόμαστε σ' ένα φοβερό αδιέξοδο και όλα φαίνονται χωρίς προοπτική και ελπίδα, σ' αυτές τις εποχές επωάζονται με τρόπο διακριτικό, σχεδόν μυστικό, οι μεγάλες ιδέες που όχι μονάχα θα δώσουν λύση στην παρούσα ιστορική συγκυρία, αλλά θα χαράξουν τις φωτεινές τροχιές του μέλλοντός μας, τοποθετώντας οριστικά τα υπάρχοντα πολιτικά σχήματα εξουσίας στο χρονοντούλαπο του Γηροκομείου. Οι ιδέες και

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Τα αρχικά Π.Λ.Α.Κ.Α. σημαίνουν: Πανελλήνιο Λαϊκό Απελευθερωτικό Κίνημα. Το τελικό Α έχει προσωπική ερμηνεία. Μπορεί να σημαίνει Ανεξάρτητος, Αυτόνομος, Αδέσμευτος κλπ. και είναι η προσωπικότητα του ατόμου που μετέχει στην κίνηση. Αυτό μόνο κατέχει το κλειδί της σωστής ερμηνείας, πάντοτε προσωπικής και μοναδικής. Το τελικό Α δεν είναι σταθερό. Είναι μετατρέψιμο και σ' άλλα γράμματα της Αλφαβήτου που απαιτούν τρία κοτσανάκια. Γίνεται Κ, Δ, Ε, Ξ, κλπ. και μπορεί να σημαίνει αντίστοιχα Κομμουνιστές, Διανοούμενοι, Ελεύθεροι, Ξένοι ή ό,τι άλλο ταιριάζει στην προσωπικότητα του φορέα της Πλάκας (Το κίνημα γράφεται και έτσι όταν αναφερόμαστε σ' αυτό φιλικά, οικεία, τρυφερά. Είναι σαν να λέμε το μικρό του όνομα).

Μένει ακόμα ανερμήνευτο το τελικό Σ. Είναι οι συνεργαζόμενοι. Αυτοί που συμφωνούν σε μερικά σημεία, διαφωνούν σ' άλλα ή η ιδιότητά τους αρχίζει από κάποιο γράμμα π.χ. Θ, θρησκευόμενοι, θαλασσινοί, θαρραλέοι κλπ. Το Α δεν είναι μετατρέψιμο σε γράμματα που απαιτούν κουλουράκι για να σχηματιστούν. Τι να κάνουμε, κανένα ούστημα δεν είναι τέλει, πόσο μάλλον η Πλάκα (κλίνεται κιόλας αλλά το τελικό σίγμα εξυπακούεται και σε κείνες τις πτώσεις που δεν έχουν σίγμα). Η πλάκα είναι εύπλαστη και εύκαμπτη. Αντικομφορμιστική και Αντιγραφειοκρατική εξ ορισμού.

Και μετά απ' αυτές τις κουραστικές αλλά όμως απαραίτητες διευκρινήσεις προχωράμε στις βασικές ιδέες της Πλάκας που διατυπώνονται κατά αλφαθητική σειρά.

Άμεση μεταφορά της Αθήνας που χτίστηκε μετά τον εμφύλιο στη Λάρισα. Η Λάρισα έχει άπλα και μπορεί να δεχτεί όχι μόνο την Αθήνα αλλά και τμήματα της Θεσσαλονίκης, Πάτρας και των άλλων μεγάλων πόλεων, χωρίς ν' αλλάξει η φυσιογνωμία της. Μ' αυτό τον τρόπο ενισχύεται και ο θρύλος του Θεσσαλικού κάμπου, και δικαιώνεται ο αγώνας της πόλης για την ομάδα της.

Το μοναδικό εθνικό μας προϊόν είναι η μόλυνση του περιβάλλοντος. Δυστυχώς όμως δεν μπορέσαμε να το επιβάλουμε στις αγορές του εξωτερικού. Αποτέλεσμα. Οι βιομηχανίες είναι προβληματικές, και συντηρούνται από το Δημόσιο. Για τη βελτίωση της βιομηχανίας χρειάζεται ένα και μόνο μέτρο. Η κατάργησή της. Οι βιομηχανικοί χώροι θα δοθούν για πολιτιστικές δραστηριότητες και πάρκα.

Κείμενο: Περικλής Κοροδέσης
Σκίτσο: Γιάννης Κολαϊτζής

τα αιτήματα που διατυπώνονται σ' αυτό το μανιφέστο είναι η πρώτη καταγραφή και κατάταξη των βασικών σημείων ενός διαλόγου που συγκλονίζει τη σημερινή Ελλάδα και απασχολεί όλες τις κοινωνικές τάξεις και στρώματα. Ιδέες που δεν ανήκουν σε κανένα, γιατί ανήκουν σ' όλους και ανήκουν στον καθένα γιατί δεν ανήκουν πουθενά.

ΓΕΩΡΓΙΑ

Καταργούνται τα φυτοφάρμακα και οι βαρβαρικές καλλιέργειες της γης. Η παραγωγή γίνεται οικολογική και ευνοείται κάθε καλλιέργεια που εξυπηρετεί τις φυσικές ή πνευματικές ανάγκες του ανθρώπου. Ξεμπαζώνονται όσα ποτάμια έχουν μπαζωθεί και ξαναφυτεύονται όλα τα δάση. Όσοι οικισμοί έχουν γίνει σε φυσικούς βιότοπους ή κτισματα παραθαλάσσια που εμποδίζουν το λιόγεμα ή την ανατολή του ηλίου, μεταφέρονται και αυτοί στη Λάρισα.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

Επειδή το επάγγελμα του δημοσιογράφου είναι λειτούργημα, ακριβώς σαν κι αυτό του πολιτικού ή του γιατρού, γίνεται άμισθο. Μ' αυτό τον τρόπο καταργείται η εξαγορά των δημοσιογράφων. Σκάνδαλα τύπου Κοσκωτά-Παπανδρέου δεν μπορούν να παρουσιαστούν και οι δημοσιογράφοι αποκτούν την ελευθερία τους και γράφουν κατά συνείδηση, όπως κάνουν δηλαδή και οι συγγραφείς μας που ουδείς διανοήθηκε ποτέ να τους πληρώσει.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Είναι απαράδεκτο ν' αγοράζει κανείς ολόκληρη την εφημερίδα αφού δεν τη διαβάζει ποτέ όλη. Όπως έχεις τη δυνατότητα να πηγαίνεις στο σουπερ μάρκετ και ν' αγοράσεις μόνο το είδος που θέλεις, χωρίς να είσαι υποχρεωμένος ν' αγοράσεις απ' όλα, έτσι και με τις εφημερίδες, θα μπορείς ν' αγοράσεις, μόνο το απόκομμα που σ' ενδιαφέρει. Π.χ. Μόνο τα φαρμακεία ή τους κινηματογράφους, τις αθλητικές ή καλλιτεχνικές σελίδες ή ακόμα και μεμονωμένα άρθρα. Η τιμή θα ορίζεται με τη λέξη. Μ' αυτό τον επιστημονικό τρόπο ανάγνωσης της εφημερίδας θα έχουμε και ένα διαρκές γκάλοπ για τις προτιμήσεις των αναγνωστών.

ΣΗΤΑΛΕΣ

Η Ομάδα Ζ καταργείται και ενσωματώνεται στα καμικάζι και όλοι μαζί αδερφαμένοι χτίζουν το μοτοσυκλετιστικό μέλλον της χώρας μας, κατασκευάζονται ειδικές πίστες σ' όλη την Ελλάδα και προπονούνται για το 1996. Το πατάκι και το ποδήλατο αναβαθμίζονται και αλλάζει ριζικά η μόδα των τροχών. Αυτοί που πηγαίνουν με πατίνια θεωρούνται οι πιο ΙΝ. Αυτοί που πηγαίνουν με ΜΕΡΣΕΝΤΕΣ αναλαμβάνουν και την ευθύνη των πράξεών τους.

Επειδή ακριβώς είμαστε υπέρ της προόδου και της υψηλής τεχνολογίας η ηλιακή ενέργεια, που είναι τοάμπα, θα αξιοποιηθεί στο έπακρο Μ' αυτήν θα λύσουμε όλες μας τις ενεργειακές ανάγκες. Γι' αυτό όμως μας χρειάζεται καθαρή ατμόσφαιρα. Είναι ασύστολο ψεύδος πως η ατμόσφαιρα δεν μπορεί να καθαρίσει. Πρέπει να χρησιμοποιηθεί αμέσως η μέθοδος CLAS-MEIN-PUTCH που είναι απλή, αποτελεσματική και ακίνδυνη. Με ειδικά αλεξίπτωτα που έχουν στο θόλο τους ένα ηλεκτρονικό συσσωρευτή μόλυνσης, πέφτουν από ψηλά, και καθαρίζουν την ατμόσφαιρα σε πολλή μεγαλύτερη έκταση από την επιφάνεια που καλύπτει το αλεξίπτωτο. Η ατμόσφαιρα καθαρίζει λούκι-λούκι. Το μόνο πρόβλημα είναι οι αλεξίπτωτιστές. Αλλά και γι' αυτό υπάρχει λύση, ρεαλιστική και άμεση. Όλοι όσοι μόλυναν την ατμόσφαιρα είτε σαν εργοστασιαρχες, είτε σαν λεωφοριτζήδες ή πολιτικοί, θα προσφερθούν εθελοντικά για να πηδούν κάθε μέρα με τ' αλεξίπτωτο. Επιπλέον θα είναι πολύ ωραίο να βλέπεις τον Αττικό ουρανό να γεμίζει με τ' αλεξίπτωτα της κάθαρσης. Και για να προλάβουμε το κακό από τώρα, οι διαφημίσεις στα αλεξίπτωτα απαγορεύονται.

Η Ελλάδα αμνηστεύει τον Κοσκωτά και ο τελευταίος αναλαμβάνει τη χρηματοδότηση για το κλείσιμο της τρύπας στην Ιονόσφαιρα. Όλοι όσοι πήραν πάμπερς μετανοούν και όχι μονάχα επιστρέφουν τα χρήματα για τον ίδιο σκοπό, αλλά πάνε εθελοντές στην Αρκτική. Τέτοια ευγενικά αισθήματα γεννάει η Πλάκα.

Επαναφέρεται το Δωδεκάθεο και καταργείται ο Χριστιανισμός σαν επίσημη θρησκεία. Οι Χριστιανοί τιμώνται και δικαιώνονται και ο Χριστός μπαίνει επίσημα στο Δωδεκάθεο. Ούτως ή άλλως οι Θεοί του Ολύμπου μόνο θεωρητικά ήταν δώδεκα. Ένας παραπάνω ένας παρακάτω δεν χάλασε ο κόσμος. Οι αρχαίοι ναοί αφαιρούνται από τον Τουρισμό και αποδίδονται στους πιστούς. Υποχρεωτικές αργίες θα είναι τόσο οι Χριστιανικές Γιορτές όσο και οι Ελληνικές (Λήναια, Μουνύχεια, Παναθήναια, Διονύσια κλπ.).

Επειδή κανείς νεοέλληνας δεν έχει καταλάβει σε τι ακριβώς μας χρησιμεύει το Κράτος και τι τελικά προσφέρει καταργείται ως θλαβερό και επιζήμιο. Ειδικοί ερευνητές από ό,τι καλύτερο διαθέτει το Πανεπιστημιακό δυναμικό της χώρας μας θα ψάξουν να θρουν αν τελικά υπάρχει κάτι που να λειτουργεί και αξίζει τον κόπο να σωθεί.

Επειδή δεν μπορούν να καταργηθούν, νομιμοποιούνται με τη μορφή του λαδόσημου, ένα χαρτόσημο παραπάνω δηλαδή, και η τιμή του διαμορφώνεται ελεύθερα. Αυτό που αλλάζει είναι στη δουλειά. Δεν γίνεται βάση λαδώματος, αλλά βάση προσφοράς.

Αντί να στέλνονται οι χιλιάδες νέοι στο εξωτερικό για σπουδές, εισάγουμε τα ξένα πανεπιστήμια στην Ελλάδα. Το ίδιο θα ισχύει και για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Όλες οι σχολές και τάξεις συνυπάρχουν και επιδίδονται στον αγώνα της ευγενικής άμιλλας. Η παιδεία είναι η πιο σημαντική επένδυση μιας χώρας και εκεί επενδύουν όλοι οι πολίτες ανάλογα με τα εισοδήματά τους. Όπως κάνουν δηλαδή και με το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

Ο κάθε άνθρωπος γεννιέται με σύνταξη. Ο μεγαλύτερος μισθός δίνεται στους νέους, γιατί αυτοί έχουν ανάγκη να κάνουν σπουδές, οικογένειες σπιτικό. Όσο τακτοποιούνται, ο μισθός μειώνεται. Πετυχημένος θεωρείται αυτός που μπόρεσε και κράτησε το νεανικό μισθό του. Ανεργία δεν θα υπάρχει γιατί θα δημιουργηθούν νέα επαγγέλματα. Π.χ. επαγγελματίας ξενύχτης, επαγγελματίας υπναράς, ακόμα και η ίδια η ανεργία θα 'ναι επάγγελμα. (Ένας άνεργος για να θρει δουλειά καταναλώνει πολύ μεγαλύτερη ενέργεια από κάποιον κανονικά εργαζόμενο).

Ο Ξένιος Δίας προστατεύει όλους τους ξένους. Καταργείται η άδεια παραμονής και εργασίας. Οι ξένες βάσεις επιτρέπονται αλλά κάθε χρόνο θγαίνουν σε πλειοψηρία. Αν πλειοδοτήσουν οι Ρώσοι θα τις πάρουν αυτοί. Ακόμα θα μπορούν να συνυπάρξουν σε διπλές βάσεις Αμερικάνοι και Ρώσοι ή όποια άλλη υπερδύναμη επιθυμεί να έχει βάση. Δεν θα υπάρχει περιορισμός παρά μονάχα στον οπλισμό. Θα απαγορεύεται να έχουν όπλα (εξηγήσεις δίνονται στο Σίγμα).

Αυτοί που γυροφέρνουν τα κορίτσια θα εφοδιάζονται με ειδική μπροσούρα όπου θα αναλύεται με κάθε λεπτομέρεια η περιπέτεια του στρατηγού του Ναβουχοδονόσορος προ της Βετυλοΰης.

Επιτέλους ενοποιούνται ποδόσφαιρο και πολιτική. Η πρωταθλήτρια ομάδα γίνεται κυβέρνηση μέχρι το επόμενο πρωτάθλημα και οι πολιτικοί εκλέγονται βάση της ακροαματικότητάς τους από τα σήριαλ. Οι υπάρχοντες πολιτικοί αρχηγοί θα είναι ευπρόσδεκτοι με τις δικές τους παραγωγές. Ο μισθός βουλευτών και υπουργών εξισούται μ' αυτόν των φαντάρων. Όλοι την πατρίδα υπηρετούν και η πατρίδα δεν θα πρέπει να επιτρέπει διακρίσεις σε βάρος των βουλευτών της.

Επειδή οι στρατοί όταν κάνουν πολέμους και νικούν μόνο καταστροφές φέρνουν και όταν χάνουν είναι άχρηστοι, προτείνεται μια τρίτη λύση. Ο Ελληνικός Στρατός θα αφοπλιστεί εθελοντικά και μονόπλευρα και θα μπει καρφί γιαλί στα μάτια των Υπερδυνάμεων. Η θητεία όμως θα παραμείνει και αυτή η ειρηνική πανστρατιά θα επιδοθεί σε δημόσια έργα, και θα χτίσει την απαραίτητη υποδομή για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Όπως ο στρατός μας θα 'ναι ειρηνικός οι ξένες βάσεις δεν μπορούν να είναι πολεμικές.

Οι Ολύμπιοι Θεοί μας χάρισαν τα πάντα για να ζήσουμε. Από την Μυθολογία μας και την Ιστορία μας, τα Μνημεία μας και την Ελληνική φύση, όλα αυτά αποτελούν την μεγάλη οικολογική και πολιτιστική βιομηχανία μας, μοναδική και μη ανταγωνίσμη. Τουρισμός και Γεωργία είναι τα μόνα που σηκώνει το ντελικάτο ελληνικό τοπίο.

Στις Δημόσιες Υπηρεσίες ταλαιπωρούνται δεκάδες χιλιάδες υπάλληλοι που ούτε ξέρουν γιατί είναι εκεί, ούτε ξέρουν να κάνουν και τίποτα. Βρίσκονται έγκλειστοι επειδή προσέφεραν τις υπηρεσίες τους σε κάποιο κόμμα εξουσίας. Και οι δυστυχείς φθίνουν. Αυτό είναι απάνθρωπο. Για ν' αναπτυχθούν οι δημιουργικές τους ικανότητες όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι πρέπει να μάθουν να παίζουν ένα μουσικό όργανο ανάλογα με την κλίση τους. Φανταστείτε τι θα γίνει σε πέντε χρόνια. Όλη η Ελλάδα θα πλημμυρίσει μελωδίες και θα χτίσουμε το πρώτο μουσικό κράτος του κόσμου. Η μουσική θα 'ναι Κράτος εν Κράτει.

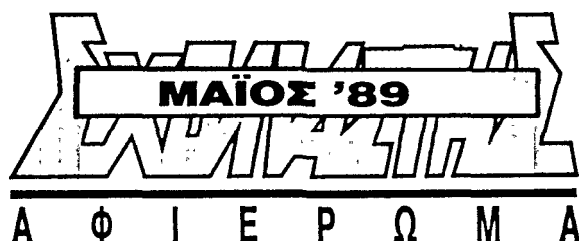
Το σύνολο των Ελληνικών και Χριστιανικών Γιορτών που θα συνοδεύονται από 130 περίπου επίσημες αργίες, εκτός των δέμηνων διακοπών, απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή στα γράμματα και τις τέχνες. Η άρχουσα τάξη και η κοινωνική πρωτοπορία θα είναι οι καλλιτέχνες.

Το χρήμα δεν θα καταργηθεί, γιατί οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί και δεν μπορούν όλοι να μπουν στην άρχουσα τάξη των καλλιτεχνών. Υπάρχουν αυτοί που έχουν κατώτερα γούστα, λίγα ενδιαφέροντα, και τους αρέσει το χρήμα. Με τη θέλησή τους επιλέγουν την κατώτερη τάξη και αυτό είναι αναφαίρετο δικαίωμά τους. Και όπως συμβαίνει πάντα η κατώτερη τάξη θα συντηρεί την ανώτερη.

Ισχύει το ίδιο όπως για την Γεωργία και την Κτηνοτροφία. Μόνο σεμνά οικολογικά ψαρέματα με τίμια μέσα. Καθαρισμός των θαλασσών, απαγόρευση των πετρελαιοκίνητων πλοίων στα χωρικά μας ύδατα, και καλλιέργεια των ειδών που έχουν εξαφανιστεί ή απειλούνται μ' εξαφάνισμο (Μεσογειακή φώκια κλπ.).

Ο χρόνος είναι υποκειμενικός. Μερικές στιγμές μας φαίνονται αιώνες, μερικοί αιώνες μας φαίνονται στιγμές. Το ρολόι χρησιμοποιείται μόνο για τα δρομολόγια τρένων, πλοίων, αεροπλάνων, λεωφορείων που οι αντίστοιχες εταιρίες το έχουν καταργήσει αυθαίρετα και άδικο.

Φυσικά τα αιτήματα είναι πολύ περισσότερα. Εδώ αναφέρονται ενδεικτικά και συνοπτικά. Οι αντιφάσεις που υπάρχουν είναι λογικές, γιατί έτσι είναι όλα τα κείμενα του ουτοπικού ρεαλισμού. Η ιδιότητα της Πλάκας δεν χάνεται γιατί είναι έμφυτη και μπορεί κανείς ν' ανήκει σ' όποιο κόμμα θέλει. Αλλά μαζί με το ψηφοδέλιό του θα πρέπει να ρίχνει ή το μανιφέστο της πλάκας και αν δεν το έχει μαζί του θα μπορεί να γράφει με μπικ ή μελάνι (μολύβι δεν κάνει γιατί σθύνεται) τη λέξη ΠΛΑΚΑ ή μόνο το αρχικό Π. Για τα κόμματα που δεν έχουν ελπίδα να ξεπεράσουν το 5% και είναι της Πλάκας, δεν χρειάζεται τίποτα. Σκέτο ψηφοδέλτιο. Για τυχόν ερωτήματα, απορίες, προτάσεις ή ιδέες οι στήλες του Σχολιαστή είναι ανοιχτές. ΚΑΛΗ ΠΛΑΚΑ ΑΔΕΡΦΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΤΟΙΧΟΙ ΜΑΖΙ ΜΑΣ.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ

ΑΝΘΡΑΚΕΣ Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ

Η «νέα γλώσσα» που τόσοι περίμεναν, «το μανιφέστο της Αριστεράς του 2000», δόθηκε στη δημοσιότητα μετά από χρονοβόρα και επίπονη διαδικασία. Τόσος χρόνος και τόσος κόπος, για ένα κείμενο που δοκιμάζει να αποκρῦψει την απουσία μιας σύγχρονης αριστερής πολιτικής, πελαγοδρομώντας στα μονοπάτια των εκσυγχρονιστικών λύσεων και του πραγματισμού.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ του προγράμματος του Συνασπισμού προσπαθεί να ανατρέψει τη συνηθισμένη προγραμματολαγνεία της Αριστεράς. Δοκιμάζει να αντικαταστήσει τον θερμπαλισμό των ολόγκαν που επείχαν θέση στρατηγικών στόχων. Φιλοδοξεί να απαλείψει τον μεσσιανισμό των σταδίων που οδηγούσαν στους απομακρυσμένους και αόρατους τελικούς σκοπούς, την άκρατη υποσχესιολογία...

Αλλά μ' αυτό τον τρόπο φτάνει να μην υπόσχεται τίποτε και σε κανέναν. Γιατί οι κοινότοπες κατευθύνσεις δεν δηλώνουν τίποτα. Ο Συνασπισμός σίγουρα «θέλει» τη δημοκρατία, την ανάπτυξη, την παραγωγικότητα, την εξαφάνιση της ανεργίας, τη διεύρυνση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, την αναβάθμιση της Παιδείας, το κλείσιμο των «μη βιώσιμων» προβληματικών, την αναδιανομή του εισοδήματος, τη μείωση και την ανακατανομή των δημοσίων υπαλλήλων, και πολλά άλλα.

Το πολιτικό πρόγραμμα, όμως, που αρκείται στην επίκληση των «ευγενών στόχων», καταλήγει στην αυτοακύρωση του χαρακτήρα του. Η ίδια η ιεράρχηση που επιβάλλει η πραγματικότητα καταλύει την ισοπέδωση των «καλών προθέσεων». Για παράδειγμα, είναι αδύνατο σήμερα η επιζητούμενη άνοδος της παραγωγής και της παραγωγικότητας να μην επιβάλλει το «αναγκαίο κακό» της ανεργίας, την ενίσχυση του κρατικού αυταρχισμού και την προσβολή των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων.

Οι προτάσεις λειτουργούν πολιτικά όταν ιεραρχούν και επιλέγουν. Να γιατί το πρόγραμμα της Αριστεράς είναι ασπόνδυλο. Προτάσσοντας ένα ιδεολογικό μήνυμα που διανέμει όλο το κείμενο, το πρόγραμμα είναι αναγκασμένο να

κρύβει την άμεση πολιτική προοπτική που έχει σε συνέπεια να κρύβει τις πραγματικές ιεραρχήσεις που έχουν γίνει, αλλά που δεν μπορούν να ειπωθούν.

Το κοινωνικό συμβόλαιο με το κράτος

Η μόνη και σαφέστατη λειτουργία του Προγράμματος είναι ότι στέλνει μηνύματα για την τροχιά της Αριστεράς την επόμενη περίοδο. Προειδοποιεί για τον μελλοντικό χώρο που θα θελήσει να καταλάβει για μια μακρά χρονική περίοδο.

Έτσι, το πολιτικό και ιδεολογικό της στίγμα είναι απόλυτα και μονοσήμαντα καθορισμένο: ελέγχουμε την Αλλαγή, στηρίζουμε την εξουσία. Αν το εκλογικό αποτέλεσμα, ανακόπτοντας την αυτοδυναμία της Ν.Δ., δρομολογήσει τέτοιες εξελίξεις, που να επιβάλλουν την αναζήτηση μορφών κυβερνητικής συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες που δεν μπορούν να προκαθοριστούν από τώρα. Αλλά η Αριστερά δίνει από σήμερα τις εγγυήσεις αυτής της προοπτικής. Και γι' αυτό, η ίδια η γλώσσα και η λογική του Προγράμματος δείχνει ότι είναι προσανατολισμένο προς το κράτος και τους επίσημους κύκλους της εξουσίας, «κοστολογώντας» τις λύσεις για ν' αποδειχτεί η «ορθότητά» τους.

Εδώ βρίσκεται και η μεγάλη διαφορά του από το Πρόγραμμα της Αλλαγής του '81. Τότε το ΠΑΣΟΚ, ενώ από τη μια έπειθε με τη «ρεαλιστικότητα» της στρατηγικής για την εξουσία που πρότεινε, από την άλλη επιβεβαίωνε τον χαρακτήρα του μέσα στην κοινωνία. Δημιουργούσε δεσμούς με κοινωνικές δυνάμεις, υπαγόρευε τη μορφή των νέων κοινωνικών συμβολαίων που θα στήριζαν και θα διεύρυναν την εξουσία, παρότι την ίδια στιγμή εξευτέλιζε τα οράματα, τις ιδέες και τις αγώνες αυτών των κοινωνικών δυνάμεων. Αν το ΠΑ-

**Από τις θεωρίες της
εξάρτησης,
περάσαμε στην
αφέλεια των
πανεπιστημιακών
εγχειριδίων.**

ΣΟΚ τότε υπέγραφε το «κοινωνικό συμβόλαιο με το λαό», σήμερα η Αριστερά επιχειρεί να συνάψει ένα καθυστερημένο «κοινωνικό συμβόλαιο με το κράτος».

Για μια νεο-φιλελεύθερη Αριστερά;

Η παραδοσιακή Αριστερά είχε πάντοτε μια μόνιμη καθήλωση στην Προγραμματολογία. Το Πρόγραμμα της Αριστεράς, υποτίθεται ότι συμπύκνωνε για μια δεδομένη συγκυρία τους αγώνες που συμμετείχε, τους μεσοπρόθεσμους στόχους που έθετε και τελικά, πάντα καλά κρυμμένη και απομονωμένη τη στρατηγική προοπτική της. Η συνταγή προσπαθούσε να συνταιριάσει δύο αρχές: τον ρεαλισμό, δηλ. ότι η κυρίαρχη πολιτική και ιδεολογία νομιμοποιούσε και αποδεχόταν εκείνη τη στιγμή σε «λογική», «πραγματοποιησιμη» πολιτική επιδίωξη.

Ταυτόχρονα, υπήρχε η αρχή της «διαφοράς», ότι η Αριστερά έπρεπε να δείχνει, πάντα με «ρεαλιστικό» τρόπο, όσα την ξεχώριζαν από τις υπόλοιπες πολιτικές δυνάμεις, την έκαναν αν όχι δύναμη ανατροπής τουλάχιστον δύναμη αλλαγής της κοινωνίας.

Σήμερα, αυτή η δεύτερη αρχή απειλείται με εξαφάνιση: ακόμη περισσότερο, η προωθητική δύναμη του Συνασπισμού φαίνεται να είναι η ανάγκη να πείσει ότι πλέον εξέλειπαν όλοι οι λόγοι της διαφορετικότητάς της, ότι στο νέο της πρόσωπο υπάρχει μόνο ρεαλισμός. Και ο ρεαλισμός οδηγεί πάντα σε μονοσήμαντες κατευθύνσεις, στη λογική του «ποιο το κόστος και ποιο το όφελος».

Όταν το «όφελος» είναι καθορισμένο (η ανάπτυξη, η έξοδος από την κρίση, η αναβάθμιση της οικονομίας, κλπ.), τότε και το αναγκαίο τίμημα πρέπει να πληρωθεί.

Η κατάφαση του Συνασπισμού στην αναγκαία «κοστολόγηση» είναι καθαρή, μέσα σε όσα προτείνει και άλλα τόσα που εξαφανίζει από τη συζήτηση.

Η απουσία της κριτικής ανάλυσης

Η ανακοίνωση του εκλογικού προγράμματος του Συνασπισμού έρχεται να επισφραγίσει την πλήρη εγκατάλειψη από την Αριστερά δύο σημαντικών περιοχών κριτικής ανάλυσης του σύγχρονου καπιταλισμού: από το πρόγραμμα αυτό απουσιάζουν εντελώς η προβληματική της κρίσης, αλλά και η προβληματική της άνοσης και συνδυασμένης ανάπτυξης.

Το αποτέλεσμα είναι διπλό. Από τη μία μεριά οι γενικές κατευθύνσεις, αλλά και οι λεπτομέρειες του «προγράμματος», εναρμονίζονται πλήρως με τα ιδεολογικά και πολιτικά πλαίσια στα οποία κινείται η σκέψη των διεθνών και ελληνικών αστικών επιτελείων: τα προβλήματα είναι «η οικονομική θωασιμότητα και γρήγορη προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στην μεταβαλλόμενη διεθνή οικονομία», και η ανάγκη για «παραγωγική εξειδίκευση της ελληνικής οικονομίας και νέα επίπεδα οικονομικής αποτελεσματικότητας, διεθνώς ανταγωνιστικά».

Από την άλλη μεριά, όμως, η οικονομική σκέψη της αριστεράς εγκαταλείπει πλέον κάθε σοβαρή προσπάθεια κατανόησης της δυναμικής των δυτικών οικονομιών, της δυναμικής της ελληνικής οικονομίας και, ειδικότερα, των οικονομικών και πολιτικών πλαισίων διαχείρισης των ευρωπαϊκών οικονομιών, που αντιμετωπίζει και θα έχει να αντιμετωπίσει το εργατικό κίνημα. Σαν να μην υπήρχε ένα συγκεκριμένο καθεστώς παραγωγικών σχέσεων και σαν να μην ήταν ήδη διαπιστωμένη η κρίση των καπιταλιστικών οικονομιών και μία ευρωπαϊκή στρατηγική διαχείρισης αυτής της κρίσης σε βάρος των εργαζομένων, το πρόγραμμα του Συνασπισμού βλέπει ένα μέλλον ανοιχτό, και κυρίως ανταγωνιστικό: από τις θεωρίες της εξάρτησης περάσαμε στην αφέλεια των πανεπιστημιακών εγχειριδίων.

Με την ευκαιρία, τέλος, της υιοθέτησης μιας αισιόδοξης προσέγγισης του μέλλοντος της οικονομίας, αποσιωπήθηκε πλέον εντελώς το παρόν και το μέλλον της ανθρώπινης εργασίας. Το πρόγραμμα φροντίζει μάλιστα να συμβάλει στη συντήρηση ενός από τους μύθους της εποχής μας για τον απελευθερωτικό χαρακτήρα των νέων τεχνολογιών. Και να συρρικνώσει το ζήτημα της ταξικής εξουσίας στους χώρους δουλειάς σε «κατάχρηση του διεθνιστικού δικαιώματος, και σε αυταρχικά πρότυπα διεύθυνσης και διοίκησης που στηρίζονται στην καταπίεση, συνθλίβουν τις ικανότητες και την προ-

σωμικότητα του εργατή και του υπάλληλου και λειτουργούν σε αντίθεση με τις ανάγκες και τις δυνατότητες αύξησης της παραγωγικότητας και της πρωτοβουλίας».

Τι είναι η κρίση;

Ο Συνασπισμός, δηλαδή η ΕΑΡ και το ΚΚΕ, υιοθετούν πλέον πανηγυρικά τη θέση ότι η κρίση είναι το αντίθετο του εκσυγχρονισμού: ο εκσυγχρονισμός είναι το ξεπέρασμα της κρίσης. Πρόκειται για τη «διεύρυνση και ανασυγκρότηση της παραγωγικής βάσης», που «απαιτεί μεταφορά σημαντικών πόρων από παρασιτικές και αντιπαραγωγικές χρήσεις προς τις παραγωγικές επενδύσεις, τις υποδομές, την έρευνα και τεχνολογία, την παιδεία, την υγεία. Η μεταφορά αυτή πρέπει να γίνει με την ανακατανομή του κοινωνικού πλούτου. Με την άνοδο της παραγωγικότητας, την καταπολέμηση του παρασιτισμού, της φοροδιαφυγής και της παράνομης οικονομίας. Με τον αναπτυξιακό προσανατολισμό των κερδών και της αποταμίευσης»...

Είναι γνωστό πως η αστική διαχειριστική ιδεολογία ξεκίνησε από την ανακατανομή του «κοινωνικού πλούτου» υπέρ των παραγωγικών επενδύσεων, για να καταλήξει στην επιτακτική ανάγκη της λιτότητας, λόγω «στενότητας πόρων». Και παρόλο που υπάρχουν και αριστερές εκδοχές της «ανακατανομής του κοινωνικού πλούτου», δεν είναι δύσκολο να διαπιστωθεί ότι ο έλεγχος της εξέλιξης μιας καπιταλιστικής οικονομίας, μέσω της κατάλληλης κατανομής των εισοδημάτων (των κερδών και αποταμιεύσεων) δεν έχει μεγάλη σχέση με την πραγματικότητα.

Η τρέχουσα περίοδος κρίσης του καπιταλισμού σε διεθνή κλίμακα, αλλά και στην Ελλάδα, χαρακτηρίζεται κατά κύριο λόγο από την πολύμορφη σπατάλη παραγωγικού δυναμικού: μέσω της συσσώρευσης πλεονάζοντος παραγωγικού εξοπλισμού, μέσω της σπατάλης δυναμικού με παράλογες κοινωνικά ή από οικολογική άποψη επιλογές και μέσω των στρατιωτικών δαπανών. Η διαδικασία αυτή δεν είναι μία παρέκκλιση του καπιταλισμού από τους ευγενείς σκοπούς του, αλλά είναι η λογική κατάληξη της πάσης θυσία αναζήτησης του κέρδους. Και η στενότητα εισοδημάτων δεν προκύπτει από την έλλειψη παραγωγικού δυναμικού, ή παραγωγικών δυνατοτήτων. Είναι αντίθετα το αποτέλεσμα της αντιμετώπισης της κρίσης κερδών που προκαλεί η υπερσυσσώρευση, με τη συγκράτηση ή μείωση των αμοιβών και των κοινωνικών δαπανών. Από αυτό το βασικό χαρακτηριστικό της καπιταλιστικής κρίσης, προκύπτει μία πλήρης άρνηση κάθε πολιτικής λιτότητας και η υποστήριξη των αιτημάτων για ριζική βελτίωση των συνθηκών ζωής της εργαζόμενης πλειοψηφίας του πληθυσμού: μία τέτοια προοπτική στηρίζεται σε πραγματικά δεδομένα που αφορούν τόσο τη σχέση κατανάλωσης και χρόνου εργασίας, όσο και την καθοριστική πλέον οικολογική διάσταση.

Αν δεν γίνουν οι παραπάνω διαπιστώσεις δεν μπορεί να γίνει κατανοητή και η εξής αντίφαση: από τη μία μεριά έχουμε την κυρίαρχη αστική ιδεολογία –και τον Συνασπισμό– να μας εξηγούν ότι η νέα τεχνολογία θα αυξήσει σταθερά την παραγωγικότητα, προσφέροντας νέες δυνατότητες για τις συνθήκες και τις αμοιβές της εργασίας. Από την άλλη, όμως, έχουμε σε ευρωπαϊκή κλίμακα μία διαχείριση των εργασιακών σχέσεων που στηρίζεται στη συγκράτηση των αμοιβών, στην αμφισβήτηση κοινωνικών κεκτημένων, στην ανάπτυξη μορφών μερικής και πρόσκαιρης απασχόλησης, στη χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών, όπου είναι δυνατό, για την εντατικοποίηση της εργασίας ή για την αύξηση της ανεργίας. Όλα αυτά, δεν συμβαίνουν βέβαια επειδή οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αγνοούν τις θαυματοργές ιδιότητες των νέων τεχνολογιών: σε συνθήκες κρίσης παρατηρείται, όπως είναι φυσικό, μία επιβράδυνση των επενδύσεων, η τεχνολογική ανανέωση είναι έτσι κι αλλιώς μια πολύ μακροπρόθεσμη διαδικασία, και πολλές φορές ακόμα και η εισαγωγή πλήρως αυτοματοποιημένων συστημάτων οδηγεί σε υπερσυσσώρευση εξοπλισμού. Το συνολικό αποτέλεσμα –το οποίο δεν είναι θεωρητικό, αλλά πολύ συγκεκριμένο για την εργατική τάξη της Ευρώπης– είναι ότι η σπατάλη δυναμικού, κάνει αναγκαία για τον καπιταλισμό τη διατήρηση του δυναμισμού του μέσω μιας αντιστροφής κατανομής του εισοδήματος, απ' αυτήν που μας υπόσχεται ο Συνασπισμός.

Δεν είναι όμως δυνατό να μη διαπιστωθεί επίσης ότι οι κατευθύνσεις και μορφές της «τεχνολογικής προόδου», είναι

Η ΕΑΡ και το ΚΚΕ υιοθετούν πλέον πανηγυρικά την άποψη ότι το φάρμακο για την κρίση είναι ο εκσυγχρονισμός.

αμφισβητήσιμες με έναν συνολικό τρόπο. Στην πραγματικότητα, η σημερινή περίοδος του καπιταλισμού δεν χαρακτηρίζεται μόνο από μία σπατάλη δυναμικού που οδηγεί στην εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης των εργαζομένων. Έχουμε πλέον φθάσει σε καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, των φυσικών (παραγωγικών και μη πόρων), της υγείας των ανθρώπων (όχι πλέον μόνο στο εργοστάσιο αλλά και στους υπόλοιπους χώρους), που τροφοδοτούν τεχνολογικές εξελίξεις με αποτελέσματα που κατανέμονται όλο και πιο άνισα. Η αυξανόμενη ανισότητα μπροστά στον αγώνα δρόμου της ιατρικής και φαρμακευτικής τεχνολογίας, η ενίσχυση της βιοτεχνολογίας για την εξεύρεση φτηνών πρώτων υλών για τη βιομηχανία τροφίμων, και ο οξύς ανταγωνισμός για την πώληση ιδιωτικών αυτοκινήτων σε μία στάσιμη αγορά και σε κορεσμένες πόλεις είναι μερικά από τα πιο απλά παραδείγματα. Και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στο ίδιο στάδιο βρίσκονται από πολλές ουσιαστικές απόψεις και οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, παρόλο που η δική τους κρίση έχει μία άλλη, αν και εξίσου δραματική λογική.

Ακόμα όμως και από τη στενά οικονομική άποψη, η ιδέα ότι η διεθνοποίηση της ελληνικής οικονομίας προσφέρει την δυνατότητα για «νέα επίπεδα οικονομικής αποτελεσματικότητας, διεθνώς ανταγωνιστικά», διαλέγει να εγκαταλείψει την προσπάθεια σοβαρής ανάλυσης των όσων συμβαίνουν και των όσων προβλέπεται ότι θα συμβούν. Τα φαινόμενα της απώλειας αγορών από τους ελληνικούς βιομηχανικούς κλάδους, της οξυτάτης κρίσης υπερεξοπλισμού τους, του χρόνιου και διευρυνόμενου ζητήματος των προβληματικών, των πύσεων της ΕΟΚ για κλείσιμο βιομηχανιών, των πύσεων του επιχειρηματικού κόσμου για αύξηση της ανταγωνιστικότητας μέσω της «διολίσθησης» των εργατικών αμοιβών, δείχνουν ποια είναι η πραγματική πορεία προς το 1992 ή, καλύτερα, με ποιο τρόπο συνδυάζεται στον ελληνικό χώρο η κρίση και η διεθνοποίηση της οικονομίας. Και η ιδέα ότι είναι δυνατός ένας καταμερισμός εργασίας που βασίζεται σε «φυσικές» ειδικεύσεις, ή ότι είναι δυνατή μία εξίσωση, μέσω του ανταγωνισμού, των παραγωγικοτήτων, δεν μπορεί παρά να προέρχεται από ανθρώπους που έχουν κλείσει τα μάτια μπροστά στην εξέλιξη του σημερινού (και του παλαιότερου) κόσμου. Σε διεθνές επίπεδο, όπως και σε εθνική κλίμακα, το εργατικό κίνημα δεν μπορεί να στηρίξει την ενότητά του παρά στην άρνηση διαφορών παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας.

Περισσότερη δημοκρατία;

Οι συντάκτες του προγράμματος και οι ιδεολόγοι του ΚΚΕ (ή ΕΑΡ έζησε παλαιότερα αυτές τις συγκινήσεις) φαίνονται ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από την «τόλη» που έδειξαν στο θέμα των «νέων πλαισίων επιχειρηματικής δράσης». Η αλήθεια είναι ότι οι προοπτικές που προσφέρουν στους εργαζομένους είναι αξιοπρόσεκτες, κι αν δεν είναι νέες είναι τουλάχιστο μοντέρνες: λιγότερο αυταρχικές διοικήσεις και πρωτοβουλίες και αύξηση της παραγωγικότητας.

Η παρακολούθηση όμως των εξελίξεων σε ευρωπαϊκή κλίμακα, από την άποψη κυρίως της διαχείρισης των εργασιακών σχέσεων, και η ανάλυση των δεδομένων της καπιταλιστικής κρίσης, οδηγούν σε δύο είδη συμπερασμάτων:

1) η «φυσική» εξέλιξη της επιχειρηματικής δράσης δεν οδηγεί ούτε με οριακό τρόπο στη βελτίωση –σε συνολικό επίπεδο– των συνθηκών εργασίας και ζωής των μισθωτών.

2) η αναζήτηση τρόπων ορθολογικής αξιοποίησης των παραγωγικών δυνατοτήτων, και των παλιών ή νέων τεχνολογιών, όπως και η αναζήτηση τρόπων ριζικής βελτίωσης των συνθηκών εργασίας και του βιοτικού επιπέδου, απαιτούν θεσμούς που να εξασφαλίζουν την απόλυτη προτεραιότητα των κοινωνικών επιλογών. Τέτοιοι θεσμοί δεν μπορεί να είναι παρά τα όργανα της άμεσης σοσιαλιστικής δημοκρατίας, που θα αποτελέσουν το προϊόν της ανάπτυξης των αγώνων και της αυτόνομης οργάνωσης των ίδιων των παραγωγών.

Το πρόγραμμα του Συνασπισμού δεν θεωρεί ούτε αναγκαία, ούτε δυνατή μια τέτοια προοπτική. Οι ιδεολόγοι του ΚΚΕ και της ΕΑΡ αρκούνται στο πέρασμα από την υποταγή στη σταλινική γραφειοκρατία στην ανακάλυψη της επιχειρηματικότητας. Διατηρώντας τους εργαζομένους σε απόσταση ασφαλείας από τις ουσιαστικές αποφάσεις.

Πέτρος ΛΙΝΑΡΔΟΣ-ΡΥΑΜΟΝ
Θανάσης ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ

Αριστερά: Και τώρα τι γίνεται;;

Οι φοιτητικές εκλογές και το αποτέλεσμα τους είχαν ως φαίνεται πολλούς παραλήπτες. Κι αν δεν είναι το πιο μεγάλο πολιτικό γεγονός αυτής της εποχής είναι ωστόσο μια σοβαρή αιτία για να οξύνονται οι διαφορές που υπάρχουν στα κόμματα της αριστεράς.

Ιδιαίτερα στο ΚΚΕ πολλές εκτιμήσεις για τα εκλογικά αποτελέσματα συζητιούνται. Κι αυτή τη φορά όχι στα πλαίσια μιας «εποικοδομητικής συζήτησης», αλλά σαν συνέχεια του καυγά που έχει ενταθεί από την εποχή του «πορίσματος». Ένδειξη της έντασης των διαφωνιών είναι ότι το Κ.Σ. της ΚΝΕ, για πρώτη φορά, δεν έδωσε ανακοίνωση εκτίμησης των αποτελεσμάτων.

Πριν τις εκλογές η επιμονή των κομματικών, οι οποίοι είχαν παρασκηνιακές διαβουλεύσεις με την ΕΑΡ και την ΠΑΝ, για να βγει κοινό πρόγραμμα και να καταρτιστούν κοινά ψηφοδέλτια ΚΝΕ-ΠΑΝ στη βάση της αποδοχής των Εοκικών προγραμμάτων αναβάθμισης των ΑΕΙ (τα κύρια σημεία πάλης της ΚΝΕ τα τελευταία 4 χρόνια) προκάλεσε βίαιες αντιδράσεις στην ΚΝΕ.

Στο τέλος ο συμβιβασμός να βγει μόνο μια κοινή διακήρυξη έσωσε τα προσχήματα, όχι όμως και τις συμμαχίες που η ΚΝΕ είχε κάνει με διάφορες αριστερές συσπειρώσεις.

Στην ΚΝΕ τώρα λένε πως όπου δόθηκε η μάχη με τη γραμμή της τα αποτελέσματα ήταν ευνοϊκά π.χ. Πάντειος που το ποσοστό έφτασε το 41%.

Στο ΚΚΕ επιμένουν ότι η αδιαλαξία της ΚΝΕ και η καθυστέρηση να τα βρει με τη ΠΑΝ φταίει για τη μείωση.

Στο μεταξύ όμως και οι οργανώσεις της ΠΑΝ σε αρκετές σχολές, διαφώνησαν με το Κ.Σ. τους και κατέβηκαν μόνες τους στις εκλογές.

Αν όμως η περίπτωση των φοιτητικών εκλογών είναι ενδεικτική, τα μεγάλα μαχαίρια έχουν βγει με φόντο τις επερχόμενες εκλογές, που οπωδήποτε δεν θα έχουν καμιά σχέση με τις άλλες. Μπορεί να μη λύσουν, ενδεχομένως, το πρόβλημα της διακυβέρνησης της χώρας για την επόμενη τετραετία, μπορεί οι πλειοψηφίες να είναι οριακές και να μη δώσουν μια ισχυρή κυβέρνηση, μπορεί τα χαρτιά να ξαναμοιραστούν στις επόμενες εκλογές που φαίνονται ότι οπωσδήποτε θα γίνουν του χρόνου τον Ιούνιο.

Όμως το αποτέλεσμα, ωστόσο, των εκλογών θα είναι η προκριματική φάση των εξελίξεων που θα ακολουθήσουν. Ήδη πολύ ζωηρή είναι η κίνηση των πολιτικών παραγόντων και ιδιαίτερα των εκτός ή εντός ΠΑΣΟΚ αμφισβητητών (Σημίτη, Λάζαρη, Μαγκάκη, Τρίτση κλπ.) που προαίφονται από μεγάλα συγκροτήματα του τύπου (Έθνος, Ελευθεροτυπία, συγκρότημα Λαμπράκη) –με διάφορες παραλλαγές ανάλογα με το σχέδιο του κάθε συγκροτήματος– σαν ο πυρήνας ενός νέου κόμματος.

Είπατε Λάζαρη; Κι ο συνασπισμός; Φαίνεται πως ο συνασπισμός θα μείνει χωρίς Λάζαρη

και άλλους Πασοκογενείς. Και όχι γιατί δεν έκανε αρκετές υποχωρήσεις στο πρόγραμμα ώστε να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις Λάζαρη και άλλων για διεύρυνσή του με τις «δημοκρατικές δυνάμεις», αλλά περισσότερο γιατί αποδείχτηκε στη διάρκεια της 3μηνιας δοκιμασίας του πως δεν είναι ικανός να δημιουργήσει το ελάχιστο ρεύμα και ενθουσιασμό στην κοινωνία. Αποτέλεσμα; Οι προσωπικότητες δεν διακινδυνεύουν στο ναυάγιο τύπου «Συμμαχίας» και η άρχουσα τάξη δεν στηρίζει πολλές ελπίδες στο συνασπισμό για να χτυπήσει εκλογικά το ΠΑΣΟΚ.

Αλλά και πολλοί Πασοκογενείς της βάσης επιτρέφουν στις εστίες τους, ενώ οι κομματικές οργανώσεις του ΚΚΕ δεν φαίνεται πως μπαίνουν στην μάχη. Ο γνωστός κομματικός ενθουσιασμός έχει δώσει τη θέση του στο σκεπτικισμό και την αδράνεια.

Έτσι από τώρα ήδη τα κόμματα της Αριστεράς γνωρίζουν τα προανακρούσματα της μετεκλογικής κρίσης που εκτός από «κρίση του δικομματισμού» θα είναι και κρίση της Αριστεράς.

Στο ΚΚΕ Εσωτερικού – Ανανεωτική Αριστερά είναι έντονες οι τάσεις ηγετικών στελεχών να προσχωρήσουν στο συνασπισμό. Στο κάτω-κάτω τι τύχη μπορεί να 'χουν σαν κόμμα αφού είναι αμφίβολο αν θα καταφέρουν να εκλέξουν έστω κι ένα βουλευτή.

Στην ΕΑΡ το καράβι ήδη άρχισε να μπάζει νερά. Μπριλλάκης, οικόλογοι και άλλοι διαχώρισαν από τώρα τη θέση τους. (Γιατί τώρα κι όχι από την αρχή του πορίσματος; Ποιες εξωτερικές δυνάμεις παρεμβαίνουν; Μήπως η ενδεχόμενη αποτυχία ανοίγει τους διαδρόμους για την επέμβαση δυνάμεων που προσανατολίζονται αλλού; Ας πούμε ο Λάζαρης).

Εκεί που τα πράγματα δεν είναι ορατά αλλά ωστόσο είναι με πρωτόγνωρο τρόπο πολωμένα είναι στο ΚΚΕ.

Το Φλεβάρη έγινε η ολομέλεια της Κ.Ε. που εξέτασε την κατάσταση στην ΚΝΕ. Οι δυνάμεις του κομματικού μηχανισμού με επικεφαλής τον γνωστό από την Τασκένδη κ. Τσολάκη σε αγαστή σύμπτυξη με τους «ανανεωτές» με επικεφαλής τον Μ. Ανδρουλάκη απαιτούσαν καθαιρέσεις, οργανωτικά μέτρα κλπ. Οι τελευταίοι μάλιστα ήταν που νιώθοντας αρκετά ισχυροί ζητούσαν την κεφαλή επί πίνακι των Κνιτών.

Αν τη μερίδα του λέοντος στην πρότιμηση του εκκαθαριστικού μηχανισμού έχει η ΚΝΕ, το εργατικό κίνημα και η κοινοβουλευτική ομάδα είναι επίσης στον λογαριασμό.

Οι μεγάλες εξελίξεις ωστόσο έχουν μετατεθεί για μετά τις εκλογές. Τότε απειλούνται οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Το εκλογικό αποτέλεσμα θα κρίνει πολλά.

Ο μετεκλογικός χάρτης άραγε πόσες εκπλήξεις μας επιφυλάσσει;;

Χρήστος ΖΑΦΕΙΡΗΣ

ΑΠΟΔΙΟΠΟΜΠΑΙΟΙ «ΑΔΙΑΦΘΟΡΟΙ» ΚΑΙ ΚΛΕΠΤΑΠΟΔΟΧΟΙ

ΝΑ ΔΕΙΤΕ που στο τέλος θα μας βγει συμπαθέστερος απ' όλους, που μας κυβερνούν οχτώ χρόνια τώρα, ο Μένιος Κουτσόγιωργας – ο πλέον εκτεθειμένος, υποτίθεται, στις συναλλαγές με τον Κοσκότα.

Κατά το συνήθη αποπροσανατολιστικό τρόπο, ο αριστερο-δεξιός αντιπολιτευόμενος τύπος επικέντρωσε την προσοχή του στην παρουσία και του Μένιου στο Περιστέρι – αντί να προβληματιζόμαστε όλοι πού βρέθηκε αυτή η λαοθάλασσα των αμετανόητων χειροκροτητών.

Με τη σιγουριά του ανθρώπου που δεν είναι χειρότερος από τους άλλους του κυβερνητικού και κομματικού επιτελείου, ενώ αποδείχθηκε, αντιθέτως, πιο αποτελεσματικός από τους περισσότερους στη διαχείριση της εξουσίας και με τη βεβαιότητα ότι είναι και έργο του το τυφλό λαϊκό παραλήρημα, ο Μένιος δικαιωματικά εμφανίστηκε στην εξέδρα, και έκανε δηλώσεις:

«Παραμένω μάχιμος και βεβαίως θα είμαι υποψήφιος» – για να προκαλέσει τις άμεσες και έντονες αντιδράσεις των «αδιάφθωρων» της Χαρ. Τρικούπη.

Στο ρόλο του δαχτυλοδεικτούμενου αποδιοπομπαίου που συγκεντρώνει όλα τ' αναθέματα και όλα τα πυρά της κατευθυνόμενης δαιμονοπληξίας (για να εξαγνίζονται, εξ αντιδιαστολής, οι συνεργοί και συνεργάτες του – τιμητές και διώκτες του τώρα) ο Μένιος Κουτσόγιωργας διεκδικεί τη συμπάθεια προς πάντα διωκόμενο.

Αλλά υπάρχει κι ένας πρόσθετος λόγος, που, συγκριτικά, τον ευνοεί: Πολιτικά κανένα δεν εξαπάτησε. Τυχάρπαστος πολιτικάντης, με ακροδεξιά καταγωγή, αγνοεί επιδεικτικά τα σοσιαλιστικά φούμαρα της πασοκικής συνθηματολογίας και επιδίδεται επιτυχώς στη δημαγωγία του κρυπτοφασιστικού λαϊκισμού – δίνοντας γυμνό το ακριβές στίγμα της πασοκικής ιδεολογίας. Και ηθικά, ανέκαθεν κτηματολάγνος και παραδόσιος, δεν διστάζει μπροστά στην ποινικά κολάσιμη απάτη. Απάτη, που μέσα στην εξυπηρέτηση κυβερνητικών και κομματικών συμφερόντων, βολεύεται και η ιδιοτέλεια του ατομικού πλουτισμού.

Να το σκεφτούμε, ωστόσο: Ο κλέφτης, ο πορτοφολάς, ο διαρρήκτης, ο μπουκαδόρος, ο ληστής, ο μικρός και μεγάλος απατεώνας ενεργεί με κάποιο «ρίσκο», διακινδυνεύει.

Τρισχειρότερος, από τη σκοπιά όποιος ηθικής, είναι ο κλεπταδόχος: Λειτουργεί εκ του ασφαλούς, δεν ρισκάρει κοινωνικά είναι ευυπόληπτος, είναι προσωποποιημένη η κοινωνική υποκρισία.

«Διπλά κλεπταδόχοι οι σημερινοί σημαιοφόροι της «κάθαρσης» οι «έντιμοι», οι «αδιάφθοροι», οι Ροβεσπέροι της Χαρ. Τρικούπη: Όσο τα ποικίλα σκάνδαλα (Πόπωτας, Κοσκωτάς, λαθρέμποροι όπλων, γιουγκοσλαβικό καλαμπόκι, τσερνομπίλικο σιτάρι κ.ά.) δεν αποκαλύπτονται, συμπράττουν με ήσυχη συνείδηση με τους Μένιους, οικειοποιούνται τα πολιτικά οφέλη της δικής τους λαϊκίστικης δημαγωγίας, νέμονται τα κλοπιμαία. Το ερώτημα είναι απλό: ποιος, πότε από δαύτους πρόβαλε ένσταση για τις πηγές εσόδων του κόμματος, από τα οποία καλύπτονται οι τεράστιες (εκλογικές κ.ά.) δαπάνες και ο δικός τους μισθός του κομματικού στελέχους;

Στην Ιαπωνία, όπου οι μισοί από τους 18 μεταπολεμικούς πρωθυπουργούς έχουν καταγγελλεί για χρηματισμό και σκάνδαλα, ο σημερινός πρωθυπουργός Νομπόρου Τακεσίτα παραδέχτηκε κυνικά ότι πήρε ένα εκατομμύριο δολάρια από την εταιρεία «Ρεκρούτ-Κόσμος», αλλά ισχυρίστηκε ότι τα πήρε «για το κόμμα». Πανομοιότυπος ισχυρισμός προβλήθηκε και στη Γερμανία με το σκάνδαλο Φλιν και από τους Ιταλούς Χριστιανοδημοκράτες στις συναλλαγές τους με τη «Μαφία».

Μόνο στην Ελλάδα της αχαλίνωτης σκανδαλολογίας κανείς από τους καταγγελλόμενους για χρηματισμό δεν δικαιολογείται ακόμα ότι τα πήρε «για το κόμμα». Διότι, όσον αφορά το ΠΑΣΟΚ (όχι ότι στα άλλα κόμματα είναι

**Τρισχειρότερος
από τη σκοπιά
όποιος ηθικής
είναι
ο κλεπταδόχος**

αγνωστή η συναλλαγή) θα κατέρρεαν αυτόματα το ιδεολογικό οπλοστάσιο της «κάθαρσης», ο τεχνητός διαχωρισμός στελεχών και υπουργών σε απατεώνες και έντιμους και, βεβαίως, η προπαγανδιστική επίκληση της σκευωρίας και των ξένων κέντρων αποσταθεροποίησης. Διότι κόμμα ίσον Ανδρέας Παπανδρέου – άρα και ο εμπνευστής της συναλλαγής, ο μεγάλος ένοχος για τα σκάνδαλα. Και διότι, τότε, οι εθελότυφοι χειροκροτητές θα έβλεπαν πια με ένα μάτι το συνεχές αλισβερίσι του αρχηγού με τους Τσάτσους, τους Βαρδινογιάννηδες, τους Κοσκωτάδες και τους Λάτσηδες, θα άρχιζαν

να ερμηνεύουν την εκλεκτική φιλία του με τον Λούβαρη, τα δείπνα με τον Βορρέ, τη θερμή υποδοχή του Κασόγκι.

Ο «αντιλαϊκιστής» της νέας ηγετικής «τρώικας» (με άλλα μέλη τους Γ. Γ. Γεννηματά και Κ. Λαλιώτη) Κ. Σημίτης είναι ο μόνος, που έβριξε δειλά δειλά το θέμα: σε μια από τις τελευταίες συνεντεύξεις του μίλησε για την ανάγκη να υπάρξουν κανόνες, που θα ορίζουν το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος της «συνδρομής» σε κάθε κόμμα – διότι τα κόμματα είναι πολυδάπανοι μηχανισμοί και αναπόφευκτα δημιουργείται ένα πλέγμα αθέμιτων σχέσεων συναλλαγής τους με το μεγάλο κεφάλαιο. Αλλά ο μετρίοπαθής τεχνοκράτης (από τους επίδοξους διαδόχους του Ανδρέα Παπανδρέου) αρκέστηκε σε αφηρημένες θεωρητικές επισημάνσεις – δεν απετόλμησε τον αποκαλυπτικό λόγο.

Πασχαλιάτικα δεν έπιασε ξαφνικά ο πόνος τον γράφοντα για τη χαμένη τιμή του Μένιου Κουτσόγιωργα και το πάθος για τους κιβδηλοποιούς της Χαρ. Τρικούπη. Με τα ανεμοδαρμένα πλαστικά σημαία να πληγώνουν τα μάτια και τα ψευδεπίγραφα συνθήματα να τρυπούν τ' αυτιά, στοιχείο της όλης σύγχυσης και παράνοιας που ζούμε είναι και η πλήρης ανατροπή εννοιών, η αυθαίρετη επανιεράρχηση αξιών, ο προκλητικός εξαγνισμός αχρείων, η θρασεία προβολή τιμητών, το σκόπιμο μπέρδεμα ανάμεσα στο προοδευτικό και το αντιδραστικό – η ιδεολογική μας αλλοτρίωση.

Παράδειγμα: Ο τρόπος που λειτουργεί ως κολυμβήθρα του Σιλβάμ η κοσκολογία.

Αφού οι θαλλόμενοι είναι ελάχιστοι και δαχτυλοδεικτούμενοι, συλλήβδην οι τιμητές έχουν τη σφραγίδα της εντιμότητας και δικαιωματικά κραδαίνουν τη ρομφαία του τιμωρού. Εκδότες και διομήχανοι, δημοσιογράφοι και δικαστές, πολιτικάντες και κομματικοί κομισάριοι, η ελίτ της εξουσίας, συναγωνίζονται αλλήλους ποιος θα πρωτορίξει το ανάθεμα – για να προβληθεί ως «αδιάφθορος».

Φωνάζουν κάποιοι (κατευθυνόμενοι έστω) στο Σπόρτινγκ «Κάτω η χούντα των δικαστών» και ο «προοδευτικός» αντίλογος απαντά «Κάτω τα χέρια από την ανεξάρτητη δικαιοσύνη».

Καταγγέλλεται ο έντυπος κιτρινισμός και αποστομωτικά αντιπαράτίθεται ότι ο Τύπος πρωτοστατεί στην «κάθαρση».

Προφυλακίζονται ως «ύποπτοι φυγής» ο θρασύς Τόμπρας, ο σοβαρός Βουρνάς και ο όχρωμος Μανταγός – και κανείς μας δεν θυμάται ότι ήταν προοδευτικό αίτημα (θεσμοθετήθηκε τελικά το 1981 επί Δεξιάς) η δυνητική προφυλάκιση και για κακούργημα.

Και πάνω απ' όλα οι κάλπες στήνονται με μοναδικό αίτημα την «κάθαρση» και κυρίαρχο πολιτικό λόγο τη σκανδαλολογία. Και τα μετεκλογικά σενάρια συμμαχικών κυβερνήσεων στηρίζονται αποκλειστικά στον τεχνητό διαχωρισμό απατεώνων και εντίμων.

Μέσα σ' αυτή την ατμόσφαιρα πώς να μη τονώνεται ο κομματικός φανατισμός και πώς να ξεχωρίζεις πολίτες και οπαδούς – στα πλήθη που συρρέουν άλλοτε στο «γαλάζιο» Σύνταγμα, άλλοτε στο «πράσινο» Περιστέρι κι άλλοτε στην «κόκκινη» Καισαριανή...

ΟΙ ΟΜΗΡΟΙ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Στις 10/4/89 οι Κλέαρχος Σμυρναίος και Χριστόφορος Μαρίνος, «τρομοκράτες ιδιαίτερα επικίνδυνοι για τη δημόσια ασφάλεια», αφήνονται ελεύθεροι αφού η δίκη τους αναβάλλεται επ' αόριστον, ελλείψει ουσιαστών μαρτυριών και απουσία βασικών μαρτύρων κατηγορίας.

Πέρα από την ικανοποίηση για το τέλος της δεκαετή ομηρίας (διάβαζε προφυλάκισης) των «2», καλό και χρήσιμο είναι να δούμε πιο συνολικά την πολιτική καταστολής της «Αλλαγής», όπως εφαρμόστηκε όλα αυτά τα χρόνια πάνω στις πλάτες των «ανήσυχων παιδιών» της ελληνικής κοινωνίας, είτε στο πολιτικό είτε στο κοινωνικό επίπεδο.

Η ανάγκη για «κοινωνική ειρήνη», για διασφάλιση της «έννομης τάξης» καθώς και η απεγνωσμένη προσπάθεια για επίδειξη επιτυχιών στους διάφορους συμμάχους (ΤΡΕΒΙ, Η.Π.Α.) στον «αντιτρομοκρατικό» τομέα, οδήγησαν ένα σωρό κόσμο σε συλλήψεις, ξυλοδαρμούς, προφυλάξεις, παραπομπές σε δίκες, καταδίκες, αλλά και σε συνεχείς αναβολές. Αυτές οι συνεχείς αναβολές των δικών, που οι περισσότερες γίνονται με υπαιτιότητα των μαρτύρων κατηγορίας (υπαλλήλων της ΕΛ.ΑΣ. στην συντριπτική τους πλειοψηφία), αφήνουν τις κατηγορίες να επικρέμονται ως «πελέκεις» πάνω απ' τα κεφάλια όσων τολμήσουν να ξανασυμπεριφερθούν ως άτακτα παιδιά. Μια τέτοια κίνηση –πολύ απλή στη διεκπεραίωση– λύνει πολλά προβλήματα της κυβέρνησης. Οι διάφορες μειοψηφίες, πολιτικές και κοινωνικές, *απονευρώνονται* αφού οι ξυλοδαρμοί, οι καταδίκες με αναστολή, οι αναβαλλόμενες δίκες αλλά και η παραμονή στη φυλακή (υπό καθεστώς προφυλάκισης) διαφόρων συντρόφων τους, αποτελούν ισχυρό αντικίνητρο για τη συμμετοχή σε συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις και άλλες «ενοχλητικές» εκδηλώσεις... Επιπλέον, ένας ολόκληρος πολιτικός χώρος αναλώνει τις δυνάμεις και τον δυναμισμό του σε πρακτικές αλληλεγγύης και συμπαρά-

Η καταστολή επί ΠΑΣΟΚ είχε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και βασίστηκε στον «θεσμό» της ομηρίας.

στασης –σε αμυντικές πρακτικές σε τελευταία ανάλυση– χάνοντας και τις τελευταίες ευκαιρίες για άσκηση επιθετικής και διεκδικητικής πολιτικής. Χαρακτηριστικό αυτής της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ είναι και η ψήφιση σχεδόν αδιαμαρτύρητα διάφορων νομοθετημάτων (επικύρωση της ευρωπαϊκής σύμβασης για την καταστολή της τρομοκρατίας, νέος νόμος περί ναρκωτικών, νόμος περί πρόληψης και καταστολής της βίας στα γήπεδα, νόμος για την αφισκόλληση) με πολύ αυστηρές προβλεπόμενες ποινές. Ευτυχώς, τα περισσότερα από αυτά δεν μπόρεσαν να εφαρμοστούν πλήρως, είτε γιατί αντέδρασαν εγκαίρως τα ...υποψήφια θύματα (νόμος για την αφισκόλληση), είτε γιατί ήταν τόσο τσαπατσούλικά ώστε δεν ήταν δυνατόν να εφαρμοστούν σοβαρά στην πράξη. Παρ' όλα αυτά μερικά ακόμα παίζουν το ρόλο του «μπαμπούλα» (και θα τον παίζουν ακόμα για καιρό) με σκοπό την ενίσχυση του «αισθήματος ασφαλείας» και τη συναίνεση της μάζας των «φιλήσυχων» νοικοκυριών. *Επιπλέον, τα νομοθετήματα αυτά (ακόμα κι αν παραμένουν στο ντουλάπι) μπορούν να ανασύρονται κατά βούληση εξυπηρετώντας την πολιτική της κατακράτησης ομήρων, και υποχρεώνοντας σε τεχνητή ηρεμία έναν ιδιαίτερα ανήσυχο ριζοσπαστικό χώρο.*

Η πολιτική αυτή απέκτησε ιδεολογική κάλυψη διά στόματος Λαλιώτη το έτος 1984 (σημαδιακή η χρονιά!). Ο εν λόγω υπουργός υποστήριξε ότι «*τρομοκρατία υπάρχει και ασκείται από τους περιθωριακούς, τους πανκ, τους λούμπεν κλπ. Η τρομοκρατία που ασκούν τροφοδοτεί και επηρεάζει την τρομοκρατία του κράτους και των μηχανισμών του. Κρατική τρομοκρατία υπάρχει... Υπάρχει όμως στο βαθμό που το Κράτος είναι αναγκαίος θεσμός σε κάποιες φάσεις. Γι' αυτό πρέπει να είμαστε ρεαλιστές. Να μην αντιμετωπίζουμε α ριγισί με καχυποψία το κράτος.*» (Βλέπε Σχολιαστή τ. 20, Νοέμβριος 1984). Προσπαθεί, μ' αυτό τον τρόπο, να μην διαταραχθεί η

(τότε) υπάρχουσα συναίνεση και να δικαιολογηθεί το φαινόμενο των «αγανακτισμένων πολιτών».

Αυτό το μπλοκ της συναίνεσης, που πίεσε σε μία θανάσιμη μοναξιά μέχρι το 1985 όλους τους αντιστεκόμενους στην θύελλα καταστολής του ΠΑΣΟΚ, άρχισε να ραγίζει με τα γεγονότα του Χημείου, όταν το ΚΚΕ Εσωτ. και η ΕΔΑ άρχισαν να δείχνουν κάποιο ενδιαφέρον για τον χαλασμό που γινόταν γύρω τους. Το Κ.Κ.Ε. για ένα μεγάλο ακόμη χρονικό διάστημα δεν ενδιαφερόταν παρά μόνο για τα δικά του, εκδηλώνοντας (όσον αφορούσε τα υπόλοιπα) την εμπιστοσύνη του στις αποφάσεις της Αστυνομίας και της Δικαιοσύνης. Χαρακτηριστική είναι η αντιμετώπιση από το ΚΚΕ και τον «Ριζοσπάστη» των επεισοδίων της Επιτροπής για το Στρατό (Οκτ. 83), της επίσκεψης Λεπέν (Δεκ. 84) και του Πολυτεχνείου 85, όπου η στάση του ΚΚΕ, αν όχι καθαρά συναινετική, είναι τουλάχιστον στάση ανοχής στις γκλομπίες και τα δακρυγόνα που τα νταβραντισμένα παλικάρια της ΕΛ.ΑΣ. μοίραζαν απλόχερα δεξιά κι αριστερά. Ευτυχώς για το ΚΚΕ, η στάση του άρχισε να αλλάζει μετά τις φοιτητικές καταλήψεις του '87 (όπου ξαναανακάλυψε μετά από χρόνια την καταστολή), με αποκρούσματα βέβαια, την επίσημη συμπαράσταση στις δίκες Μπουκουβάλα-Βογιατζή τον περασμένο Νοέμβρη και Συμυρναίου-Μαρινίου τον Απρίλη (μήπως επειδή φέτος είναι και χρονιά εκλογών);

Παρά το άνοιγμα που γίνεται από την επίσημη Αριστερά προς τα θύματα των σκευωριών και της καταστολής και παρά το ότι μερικές από τις σκευωρίες καταρρέουν και μερικές από τις δίκες λήγουν αθωωτικά, το βασικό πρόβλημα παραμένει: οι υπόδικοι από ένα σωρό περιπτώσεις συνεχίζουν να είναι «όμηροι», αφού οι περισσότερες δίκες πηγαίνουν από αναβολή σε αναβολή και μάλιστα οι «συνθήκες ομηρίας» τους όλο και χειροτερεύουν μιας και η ημερομηνία, που θα εκδικαστεί τελικά η υπόθεσή τους, όλο και απομακρύνεται, οπότε και χάνονται μέσα στα καινούργια γεγονότα. Επιπλέον, ουσιαστικά παραδίδονται «ως έχουν» στην νέα πολιτική κατάσταση της 19ης Ιουνίου 1989 – η οποία, φυσικά, δεν πρόκειται να τους συμπεριφερθεί ευνοϊκότερα από εκείνη που τους οδήγησε στα κρατηρήρια και στις αίθουσες των δικαστηρίων.

Γιώργος ΚΑΡΑΤΖΟΓΛΟΥ
Αρίστος ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΟΜΗΡΟΙ ΤΩΝ ΓΗΠΕΔΩΝ

Η «αλλαγή» δεν σταματάει μόνο στην επίθεση και ομηρία στελεχών και ανθρώπων του «χώρου». Η ίδια πολιτική (ίσως με πιο βάρβαρο πρόσωπο) συνεχίζεται και σε κάποιους άλλους ευαίσθητους κοινωνικά χώρους, που όμως η «συναίνεση» των ευρύτερων κοινωνικών στρωμάτων είναι δεδομένη. Παραδείγματα υλοποίησης αυτής της πολιτικής, κλασικά μάλιστα, είναι η επέμβαση στους χώρους των «χούλιγκαν» και των «ροκάδων».

Πρώτος κανόνας εδώ, η λαϊκή παροιμία «όπου μπορεί να πέσει ράβδος, γιατί να πέσει λόγος;» Παραδείγματα πρακτικής εφαρμογής, τα κάθε λογής επεισόδια που γίνονται κάθε Κυριακή μέσα και έξω από τα γήπεδα, ακόμη και χωρίς πρόσκληση με μοναδικό σκοπό την απόδειξη της «πολεμικής ετοιμότητας» των ΜΑΤ-ΜΕΑ. Κορυφώσεις των στιγμών αυτών έχουν ζήσει το γήπεδο του Παναθηναϊκού, της Νέας Φιλαδέλφειας, η Καλογρέζα και η Τούμπα κυρίως, χωρίς όμως να αποκλείονται τα υπόλοιπα γήπεδα (ποδοσφαίρου και μπάσκετ). Ακόμη, οι κάθε λογής επιδείξεις της σκοπευτικής «δεινότητας» των «οργάνων» ενάντια σε εποχούμενους σε «παπάκια», ανήλικους διαρρήκτες κλπ., επιβεβαιώνουν τη σκληρύνηση της γραμμής αυτής, ιδιαίτερα σε χώρους που δεν έχουν προσβάσεις στα MASS MEDIA αλλά κυρίως δεν διαθέτουν τη συναίνεση του «μέσου, εχέφρονα, κοινωνικού ανθρώπου».

Όταν δε, ο κόμπος φτάνει στο χτένι και η ωμή βία αποδεικνύεται ανίσχυρη στις αντιδράσεις των ομάδων αυτών, τότε εφευρίσκονται ποινές που θυμίζουν «1984» και, βέβαια, αθρόες παραπομπές κατασκευασμένων «ενόχων» σε δικα-

στήρια που δεν διστάζουν να επιβάλουν εξοντωτικές ποινές, χωρίς όμως και να γεμίζουν τις φυλακές (αφού τελικά οι ποινές ή αναστέλλονται, ή εξαγοράζονται). Οπότε, το μόνο που μένει είναι η παρουσία των «άτακτων» κάθε Κυριακή στο «οικείο Αστυνομικό Τμήμα».

Από την άλλη, ελάχιστες φορές έχουμε παραπομπές σε δίκη αστυνομικών που έχουν «φαγούρα» στη δεξιά τους παλάμη, γιατί, είτε δεν ασκείται ποινική δίωξη (παραδείγμα η δολοφονία Πρέκα· αντίστροφο παράδειγμα η ταχύτητα ενέργειας της «αρχής» στην περίπτωση του θανάτου του φιλάθλου στη Λάρισα), είτε γιατί οι υπεύθυνοι παραμένουν «άγνωστοι» (στους γνωστούς συνήθως δεν προκύπτουν «απόχρωσες ενδείξεις ενοχής» από την προανάκριση).

Οι στόχοι της «Αλλαγής» είναι καθαροί: Ο πονοκέφαλος που προκαλείται από «ευαίσθητες» ομάδες θεραπεύεται, είτε με ασπρίνη είτε «καλύτερα» με κόψιμο του κεφαλιού. Έτσι,

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΛΛΗΨΕΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΠΕΜ-ΘΕΩΝ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΠΡΩΤΟΔΙΚΗ ΕΚΔΙΚΑΣΗ	ΕΦΕΤΕΙΟ	ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
1) Καταλήψεις σπιτιών '81 (Βαλτετσίου, Ν. Ηράκλειο)				11x30-40 μήνες	4x3-10 μήνες	
2) Χημείο 18-1-82 (ζυλοδαρμός χεφίε)	—	5 (η δώδεκα ασκήθηκε στις 20/10/82)	βαριές σωματικές βλάβες	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ
3) Ποσειδάων 13/3/82 15/3/82	7 7	3	απόπειρα εμπρησμού v.4000 περί τεντυμπο-ισμού	2x3 χρόνια (χωρίς ανασταλτικό αποτέλεσμα)	3 σε φυλάκιση	Χάρη σε Μοίρα-Δανάτο και μετά νέα καταδίκη του Δανά-του σε 10 μήνες.
4) Πορεία Επιτροπής για το Στρατό (Προσύλαμα 14/10/83)	32	11	αντίσταση, περιύβριση, σωματικές βλάβες	11x4-5 μήνες	11x4-5 μήνες	ΕΛΗΕΕ
5) «Επιχείρηση Αρετής» σε Εξόρχεια 1-5/10/84	=150	18	Εξύβριση αντίσταση	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ
6) Επίσκεψη Λεπέν (Κόροβελ 4/12/84)	6	4	αρχικά, Απόπειρα κατάλυσης του πολι-τεψματος αργότερα, μικρότερες κατηγορίες	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ
7) Επίσκεψη Λεπέν (Πολιορκία γραφείων «Ρήζης»)	~170	126	παράνομη συγκέντρωση περιύβριση	Δικάζονται κατά ομάδες και αθωώνον-ται, εκτός από μια ομάδα που καταδικά-στηκε σε 6 μήνες.	Αθώωση (και αυτών που καταδικάστη-καν)	ΜΕΡΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΑΚΟΜΑ ΔΙΚΑΣΤΕΙ.
8) Φοιτ. Εκατόχ'85 (Νομική 21/3/85)	12	6	φθορές, κλοπές	1x8 μήνες	;	;
9) Νόμος για την αφοσιόλ-ληση (άνουξη 1985)	Διάφορες ομάδες (αριστεριστές ΚΝίτες, Ρη-γάδες, Οικοδόμοι).	;	Παράνομη αφοσιόλληση	Όσοι έχουν δικα-στεί αθωώνονται.		ΜΕΡΙΚΕΣ ΔΙΚΕΣ ΕΚΚΡΕΜΟΥΝ
10) Ομιλία Μητσοτάκη 5/4/85 (επισκόδα στα Εξόρχεια)	~10	3	δατάραξη κοινής ειρήνης εξύβριση	1x5 μήνες	—	ΕΡΡΕΜΕΙ.
11) «Επιχείρηση Αρετής» σε Εξόρχεια 26/4-1/5/1985	~120	14	στάση, αντίσταση, φθορές, εξύβριση, κλπ.	8x4 μήνες	αθώωση, (Μάης '88)	ΕΛΗΕΕ
12) Πρώτη κατάληψη Χημείου (9-14/5/85)	20	16	"	μεμονωμένες δίκες και καταδικές μέχρι 5 μήνες	;	ΑΛΛΕΣ ΕΛΗΕΕΑΝ ΑΛΛΕΣ ΕΚΚΡΕΜΟΥΝ
13) Δεύτερη κατάληψη Χημείου (17-18/11/85)	37	37	οπλοκατοχή φθορές, κλπ.	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ
14) Κατάληψη Πολυτεχνείου '85	αποραυτικές συλλήψεις	5 της Επιτροπής Κατάληψης	κατοχή όπλων κι εκρηκτικών (μολότωφ)	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ
15) Ζωγράφου, Φλεβ. '86 (Πάρκο της Γ. Παπανδρέου)	11	11	φθορά ξένης ιδιοκτησίας	1x11 μήνες	—	ΕΚΚΡΕΜΕΙ
16) Επίσκεψη Σουλέρ (25/3/86)	11	1;	;	1x7 μήνες	—	ΕΚΚΡΕΜΕΙ
17) Διαδήλωση για Τσερνομπίλ (Προσύλαμα 12/5/86)	4	4	περιύβριση	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ
18) Διαδήλωση για Τσερνομπίλ (Ομόνοια, 13/5/86)	=60	39	(απόπειρα ανθρωπο-κτονίας) χρήση εκρη-κτικών υλών κλπ.	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ
19) Θεσσαλονίκη 22/5/86	11	11	;	7x1 χρόνο	;	;
20) Κατάληψη ΘΜΣ Θεσ/νίκης (Ιούνιος '86)	δεκάδες	11	απόπειρα ανθρωπο-κτονίας εμπρησμός περιπολικού	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ
21) Υπόθεση Κ. Ιατροπούλου (Ιουλ. '86)	1	1	υπόθαλψη εγκληματία κατοχή ναρκωτικών	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ
22) «Εξαεθόρμια» Εξορχειών (Αντιστ.-Καλοκαιρί '86)	250-300	;	;	;	;	;
23) Πολυτεχνείο '86	—	2;	βαριές σωματικές βλάβες κλοπές αστυν. περιστροφών	1x13,5 χρόνια	—	ΦΥΛΑΚΗ
24) Υπόθεση Καλογρέζας Α' μέρος (Μαρίνος-Συμυρναίος 1/10/87)	2	2	(Ο μισός ποινικός κώδικας)	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ (αποφυλακίστηκαν τον Απρ. 1989)
25) Υπόθεση Καλογρέζας Β' μέρος (Μπουκουβάλας, Βογιατζή 3/10/87)	2	2	"	1x6 μήνες (για ηλαιογραφία)	—	ΕΛΗΕΕ
26) Νέα Υπόθεση Βογιατζή (ναρκωτικά)	—	1	λαθρεμπόριο ναρκω-τικών	—	—	ΕΚΚΡΕΜΕΙ
27) Εμπρησμός Τράπεζας στην Ιπποκράτους (2/9/88)	1	1	απόπειρα εμπρησμού	—	—	ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ

πέρα από την εξασφάλιση της «συναίνεσης» της κοινωνίας για τις τακτικές και μεθόδους δράσης του κράτους, (πόσο μελανί έχει χυθεί για την «συνεργασία» αστυνομίας-πολιτών, όλοι το γνωρίζουμε), η πολιτική αυτή αποτέλεσε και αποτελεί «πρόβα τζενεράλε» για την ευρύτερη καταστολή του μετά το '85 διογκούμενου λαϊκού κινήματος (εργατικού κλπ.). Πόσο συνηθίσαμε την καθημερινή παρουσία των ΜΑΤ-ΜΕΑ σε κάθε απεργία και έξω από τα εργοστάσια; Τι μεγέθιους αντιδράσεις υπήρξαν ενάντια σ' όλες αυτές τις επεμβάσεις που, το μόνο που δεν έκαναν, ήταν να δούμε τα ΜΑΤ να χειρίζονται μηχανές σε «γραμμές παραγωγής».

Θυμάται κανείς τον Μαυροειδή, εργάτη που υπήρξε θύμα της «αλλαγής» ή την φυλάκιση των εργατών στη Χίο εξαιτίας

ΜΑΚΗΣ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΣΜΥΡΝΑΙΟΣ

Πολιτική μαρτυρία δυο «ομήρων»

Το ΠΑΣΟΚ σαν κυβέρνηση, ο Ανδρ. Παπανδρέου και οι πέριξ αυτού, όταν το '81 ανέλαβαν τη διαχείριση της εξουσίας έθεται σαν πρώτιστο στόχο τον εκσυγχρονισμό, την εναρμόνιση της ελληνικής πραγματικότητας –σε κοινωνικό επίπεδο– με εκείνη της προηγμένης καπιταλιστικής Ευρώπης. Η ευρωπαϊκοποίηση ήταν ο άξονας των εντολών του διεθνούς κεφαλαίου, των οποίων την πραγμάτωση είχε αναλάβει η Κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ.

Και σε κοινωνικό επίπεδο γνώριζαν ότι θα συναντούσαν εμπόδια ανυπέρβλητα.

Για λόγους ιστορικούς, παραδοσιακούς, χαρακτηριστικούς, φιλοσοφικούς, λόγους νοοτροπίας κ.ά. ο ελληνικός λαός διακατέχεται από μια διάχυτη όσο και διαρκή αντικρατική διάθεση. Η εξουσία, το κράτος και περισσότερο εμφανώς τα εκτελεστικά της όργανα (σώματα ασφαλείας κ.α.) ουδέποτε κατάφεραν να πείσουν τους πολίτες αυτής της χώρας ότι υφίστανται, λειτουργούν για το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου, προς όφελος της ελληνικής κοινωνίας.

Η αντιπαλότητα εξουσίας-κοινωνίας στην ελληνική πραγματικότητα φαντάζει πρωτόγονη όσο και επικίνδυνη για τη σύγχρονη καπιταλιστική ισοπεδωτική Ευρώπη.

Εξ αρχής λοιπόν το ΠΑΣΟΚ ανέλαβε αφενός τον εξωραϊσμό της εκτελεστικής εξουσίας (αυξήσεις μισθολογικών αποδοχών, καμπάνιες αναβάθμισης του ηθικού κύρους των αστυνομικών, του στρατιωτικού λειτουργήματος κ.α.) αφ' ετέρου την προπαγανδιστική προσπάθεια για κοινωνική αποδοχή του κράτους και των οργάνων του. Στην τελευταία αυτή προσπάθεια οι σοβαρότεροι αντίπαλοι, ανταγωνιστές αυτής της κατεύθυνσης βρίσκονταν στους κοινωνικούς εκείνους χώρους που δεν ασπάσθηκαν ούτε προς στιγμή τον σοσιαλισμό και την Αλλαγή του Α. Παπανδρέου. Τέτοιοι χώροι κοινωνικοί –πέρα από προσωπικές περιπτώσεις ατόμων, διανοουμένων κ.α.– ήταν εκείνοι της εξωκοινοβουλευτικής, της άκρας αριστεράς, ο επαναστατικός εργατικός χώρος όσο κι ο χώρος ο ανιερσιαστικός. Επέλεξε λοιπόν η κυβέρνηση το χτύπημα του χώρου αυτού στα πρόσωπα συγκεκριμένων κάθε φορά ατόμων, σαν χτύπημα-πρόκληση του ευρύτερου κοινωνικού κινήματος. Ένα κοινωνικό κίνημα το οποίο αφυπνιζόταν κάθε φορά που ένιωθε να το «ακουμπά» η κρατική βαρβαρότητα στα πρόσωπα δικών του ανθρώπων. Και τούτο, βέβαια αποτελεί την αιτιόδοξη, ενθαρρυντική πλευρά σε κείνη της χρονοβόρας κατά περιόδους συγκέντρωσης μας μέσα στις αίθουσες των δικαστηρίων και στις εξαντλητικές επιτροπές συμπαράστασης. Και βεβαίως περισσότερο ελπιδοφόρο είναι το ότι μέσα σ' αυτές τις διαδικασίες μπορούμε να συγκεκριμενοποιήσουμε τη δύναμή μας, την οργάνωσή μας, να θεμελιώσουμε αποτελεσματικότερα τον κοινωνικό, επαναστατικό αγώνα μας.

Μάκης ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ

Η ομηρία κοινωνικών αγωνιστών, δεν είναι μια απλή υπόθεση, στο βαθμό που αποτελεί πάγια διαδικασία χειραγώγησης, πειθάρχησης και εξόντωσης των κινήσεων ή των κινημάτων, που αναπτύσσονται από έναν πολιτικο-κοινωνικό χώρο, που ορίζεται ως αντιεξουσιαστικός.

Η προσπάθεια ποινικοποίησης πολιτικών αγώνων και κοινωνικών συμπεριφορών απ' το ελληνικό μπλοκ εξουσίας και τους διαχειριστές του, συναρτάται άμεσα με την περιστολή των πολιτικο-κοινωνικών δικαιωμάτων με στρατηγικό στόχο την εκμηδένιση των κοινωνικών αντιστάσεων.

Η κυριαρχία του δέους και του τρόμου απέναντι στο ΝΟΜΟ, η ανασφάλεια και η παραίτηση, ο ατομισμός και η παθητικοποίηση, η κοινωνική αδράνεια και ο κοινωνικός εκφασισμός, είναι συνθήκες, που επιβάλλονται μέσα και απ' τις δικαστικές εκκρεμότητες, απ' την απειλή της μελλοντικής συνάντησής σου με τους μηχανισμούς της ποινικής δικαιοσύνης.

• Έχοντας γνωρίσει τις διαδικασίες αυτές στο πετσί μου.

• Έχοντας νιώσει τη δύναμη ενός κινήματος αλληλεγγύης, που αντιστέκεται και νικά· φρονώ, ότι η οργάνωση όσων αντιστέκονται στις επιλογές των δυνάμεων της παγκόσμιας κυριαρχίας, είναι προϋπόθεση για την αντιμετώπιση, των όποιων μεθοδεύσεων εξόντωσης των αντιστάσεων της Ελληνικής Κοινωνίας.

Κλεάρχος ΣΜΥΡΝΑΙΟΣ

της απεργίας;

Μάλλον παραμένει επίκαιρο το σύνθημα των αναρχικών. «Όταν οι μπάτσοι σκοτώσουν τα παιδιά σας, τότε θα θγειτε από τα κλουβιά σας». Ενόψει δε της νεφελώδους κατάστασης που επικρατεί στην πολιτική σκηνή, ίσως θα έπρεπε να ειπωθεί ξανά συνολικά το ζήτημα του νομικού πλαισίου που αφήνει πίσω της αυτή η οκταετία.

Πλαίσιο που εύκολα και χωρίς καμιά αντίδραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί από οποιονδήποτε, στην πιο στεννή του μορφή, όταν μάλιστα αυτός θα βγει νομιμοποιημένος μέσα από εκλογικές διαδικασίες. Έχουσιν γνώσιν οι φύλακες· λοιπόν, αλλά «γρηγορούν»;

Γιώργος ΚΑΡΑΤΖΟΓΛΟΥ

ΧΩΡΙΣ ΓΚΑΛΟΠ Ψήφους στους ξένους

■ Το ζήτημα της ψήφου στους αλλοδαπούς, που απασχόλησε μετά από εισήγηση των σοσιαλιστών το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, είχε ήδη προταθεί και από - άκουσον, άκουσον - την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή: ήδη από τον Δεκέμβριο του 88 πρότεινε το εκλογικό δικαίωμα για ευρωπαίους (ΕΟΚ) πολίτες στις δημοτικές εκλογές. Οι πολιτικές ανώδυνες αυτές εκλογές θα φροντίσουν στο μέλλον να ξεπλύνουν δημοκρατικά το ευρωπαϊκό πρόσωπο - μέσα στα ευρωπαϊκά του πλαίσια, φυσικά. Η Επιτροπή προτείνει την «προσεκτική και σταδιακή εφαρμογή» του μέτρου για την «οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την παρὰπέρα προώθηση της δημοκρατίας της Ευρώπης των πολιτών».

Στη συζήτηση στην Ευρωβουλή πάντως, αντίρρηση είχε ο βουλευτής του Ουράνιου Τόξου Μπένι Χέρλιν. Αφού συνέδεσε την αναζωπύρωση του ρατσισμού με την αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων των ξένων, κατήγγειλε την πρόταση για παροχή ψήφου μόνο σε αλλοδαπούς από χώρες-μέλη της ΕΟΚ ως «επικίνδυνη ένδειξη ενός νέου «μεγαλο-εθνισμού» - το «οχυρό Ευρώπη» καταντά έτσι, ακόμα και στο ζήτημα των δημοκρατικών δικαιωμάτων των αλλοδαπών, όχημα του Ευρω-πατριωτισμού. Ο πράσινος βουλευτής υπογράμμισε την ισοτιμία των ανθρώπων στον τόπο όπου ζουν και εργάζονται. Υπάρχουν ακόμα 10 εκατομμύρια πολίτες που ζουν σήμερα στην ΕΟΚ αποκλεισμένοι από κάθε πολιτικό δικαίωμα.

Τι ισχύει όμως σήμερα και τι θα ισχύσει στο άμεσο μέλλον για τους εκτός ΕΟΚ ξένους μετανάστες; Από το 85 υπάρχει ήδη η συμφωνία του Σχένγκεν μεταξύ Γαλλίας, Γερμανίας, Βελγίου, Ολλανδίας και Λουξεμβούργου, που για να ανοίξουν τα εσωτερικά τους σύνορα συνεργάζονται κεκλεισμένων των θυρών για να ενισχύσουν «τα κενά στην εσωτερική τους ασφάλεια» σε θέματα κοινής αστυνομίας, ασύλου, μεταναστών και τρομοκρατίας. Πρόκειται για μια παράλληλη μικρότερη ομάδα τύπου ΤREVΙ. Οι συζητήσεις που σκοπεύουν να καταλήξουν ως το 1990 περιλαμβάνουν αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών, την καθέρωση ενιαίας μηχανογραφημένης δί-ζας εξέδου, κοινές διαδικασίες αναζήτησης-καταδίωξης και στενή πολιτική συνεργασία. Ανάλογες συμφωνίες ετοιμάζονται με την Αυστρία, Ιταλία και Ελβετία.

ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Το τίμημα της πολυφωνίας

■ Αυτές οι εκλογές έχουν πράγματι πάρα πολλούς λόγους να μείνουν στην Ιστορία. Η κατάρρευση μιας κυβέρνησης, όταν μάλιστα συνοδεύεται από την απόρριψη και του τελευταίου φύλου ουκής, δεν είναι βέβαια συνηθισμένο φαινόμενο. Ούτε βλέπει κανείς καθημερινά «θαύματα» σαν την αναβάπτιση ενός ολόκληρου Μητροπολίτη, που στην κολυμβήθρα του Σιλωάμ των Πασοκοκοσκιωτικών σκανδάλων μπήκε αποστάτης για να θγει αναδρομικά αντιαμερικάνος και κρυπτοφίλοκομμουνιστής. Η συγχώνευση εξάλλου του «σταλινισμού με ανθρώπινο πρόσωπο» με την αντικομμουνιστικά μετεξελιγμένη εκδοχή της Ανανέωσης, συγχώνευση που κλείνει μια εικοσαετή περίοδο διάσπασης της επίσημης Αριστεράς, έχει κι αυτή να διεκδικήσει τη δική της ιστορική μοναδικότητα.

Όμως, για το στενότερο χώρο της εκτός τειχών Αριστεράς, οι εκλογές που έρχονται κινδυνεύουν να περάσουν στην Ιστορία για ένα τελείως διαφορετικό λόγο:

Για πρώτη φορά σήμερα - με τη σεβαστή εξαίρεση όσων από «θέση αρχής» δεν ψηφίζουν, ούτε ψηφισαν ποτέ κανέναν - όσοι ανήκουν σ' αυτό το χώρο της Αριστεράς βλέπουν να διεκδικούν την ψήφο τους όχι μόνο τα κοινοβουλευτικά κόμματα, αλλά και ψηφοδέλτια που κυφορούνται στον ίδιο τους το χώρο.

Χωρίς πρόθεση να αδικηθούν κάποια κόμματα της Άκρας Αριστεράς που σε όλες σχεδόν τις προηγούμενες εκλογές έδωσαν το παρόν, η φετινή εκλογική μάχη έχει κάποιες ιδιαιτερότητες που την καθιστούν ποιοτικά διαφορετική:

Η πρώτη είναι πως η διάσπαση του ΚΚΕ Εσωτ. πλούτισε τον εξωκοινοβουλευτικό χώρο με μια ανανεωτική κομμουνιστική συνιστώσα: Το ΚΚΕ Εσωτ. - Ανανεωτική Αριστερά που κατεβαίνει αυτόνομο στις εκλογές αναζητώντας παράλληλα μια οικολογική («εαρινή» ή όχι) διάσταση.

Η δεύτερη ιδιομορφία είναι ο τρόπος συγκρότησης, «από τα κάτω», τόσο της Εναλλακτικής Αντικαπιταλιστικής Συσπείρωσης (ΕΑΣ), όπου στα πλαίσια της ξεπεράστηκαν μακρόχρονοι ιδεολογικές περιχαράκωσεις, όσο και της Οικολογικής Εναλλακτικής Ένωσης Πολιτών. Και τα δυο αυτά σχήματα, ανεξάρτητα από την ενδεχόμενη εκλογική συνεργασία τους, έχουν έντονες αναφορές στις διαδικασίες βάσης και στη δυναμική των κινημάτων. Διεκδικούν την εκλογική καταγραφή όχι μιας συμμαχίας πολιτικών δυνάμεων, αλλά μιας διαφορετικής (επαναστατικής ή οικολογικής) κοινωνικής πρακτικής. Η διάσπαση αυτή αποτελεί ένα ελπιδοφόρο στοιχείο που μπορεί να παραμείνει σαν καθαρό κέρδος μετά τις εκλογές, ανεξάρτητα μάλιστα από το όποιο εκλογικό αποτέλεσμα.

Το τίμημα, η δυσκολία επιλογής που κάμποσοι σύντροφοι θα νιώσουν μπροστά στα διαφορετικά ψηφοδέλτια του χώρου που θεωρούν δικό τους δεν είναι νομίζω υπερβολικό...

K.B.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Η παράδοση του Χαμντάν

■ Αν μπορούσε ο Παλαιστίνσιος αγωνιστής Μωχάμετ Χαμντάν (ή «Ρασίντ») να συμμετάσχει στο γκάλοπ για την ψήφο των ξένων εργατών και προσφύγων του προηγούμενου τεύχους του Σχολιαστή, σίγουρα θα ψηφίζε ΠΑΣΟΚ. Όχι γιατί πιστεύουμε ότι τρέφει κάποια ιδιαίτερη συμπάθεια στην κυβέρνηση που τον έβαλε στη φυλακή, αλλά επειδή το μέλλον διαγράφεται αρκετά μελανό με την ανάληψη της κυβέρνησης από την Ν.Δ. Να πώς έχουν οι εξελίξεις της υπόθεσής του: Στις 18 Απρίλη εκδόστηκε στον Άρειο Πάγο η αίτηση της κυβέρνησης των Η.Π.Α. για την έκδοσή του. Το κτίριο ήταν ζωσμένο με αστυνομικούς, οι ταράτσες των γύρω πολυκατοικιών ήταν πηχτρα από ακροβολιστές και η αίθουσα του δικαστηρίου γεμάτη από ΜΕΑτζήδες (με αυτόματα παρακαλώ) και Αμερικάνους (παρατηρητές;). Μ' όλο που οι συνήγοροι Σ. Φυτράκης, Δ. Βαγιανού και Ν. Κωσταντόπουλος απέδειξε με κάθε επιχείρημα ότι η υπόθεση «Ρασίντ» ήταν σκευωρία στημένη από το F.B.I. (και ίσως την ιαπωνική κυβέρνηση) για τον συγκεκριμένο αγωνιστή, τον Χαμντάν, το δικαστήριο ασχολήθηκε περισσότερο με το τυπικό παρά με το ουσιαστικό μέρος του ζητήματος. Οι εισαγγελέας πρότεινε την έκδοση και το δικαστήριο θα ανακοινώσει την απόφασή του στις 12 Μάη. Πολύ αργά, μιας και η «υπερ-συνδικακή» κυβέρνηση που θα αναλάβει μετά μερικές μέρες, θα προτιμήσει να αποφύγει αυτή την ευθύνη και θα την πασάρει στην κυβέρνηση της 19 Ιουνίου 1989, την (επερχόμενη) κυβέρνηση της Ν.Δ.

A.G.

■ Στη δίκη του Γ. Κουρή σχετικά με την αντιστασιακή προσφορά του Αγγ. Έβερτ, διευθυντή της Αστυνομίας Πόλεων επί κατοχής, κατέθεσαν μάρτυρες που διασώθηκαν χάρις στον κ. Έβερτ. Δεν κατέθεσαν όσοι δεν έτυχε να διασωθούν. Διαβάστηκαν όμως δηλώσεις των κ.κ. Κύρκου και Φλωράκη. Ο ιδιοκτήτης της Αιρλιανής είχε υποσχεθεί να ζητήσει συγγνώμη «αν καταθέσουν ο Φλωράκης και ο Κύρκος ότι ο Αγγ. Έβερτ ήταν αντιστασιακός». «Κακώς τον μεταχειρίζονται έτσι. Είχε κατά τη διάρκεια της Κατοχής αντιστασιακή προσφορά», δήλωσε ο κ. Φλωράκης. Πρόκειται για ακραία μορφή αντιαυριανισμού; Ή για χειρονομία καλής θέλησης προς τις νέες πολιτικές δυνάμεις στην εποχή της αλλαξοκαιρίας; Ο κ. Έβερτ πάντως δήλωσε: «Στη δίκη αυτή δόθηκε η ευκαιρία να διαπιστωθεί το μεγαλείο της Εθν. Αντίστασης που ήταν υπόθεση όλων των Ελλήνων ανεξάρτητα από ιδεολογική και πολιτική τοποθέτηση. Η δίκη έδωσε την ευκαιρία να παρουσιαστεί μια νέα όψη της πολιτικής ζωής του τόπου μας. Πολιτικοί ηγέτες όπως ο Χ. Φλωράκης και ο Α. Κύρκος μίλησαν και εξήραν τη δράση του πατέρα μου την περίοδο της Κατοχής παρά την εν συνεχεία αντιδικία».

■ Στο προηγούμενο τεύχος μας είχαμε εκτενή αναφορά στην περίπτωση του φοιτητή Κώστα Γρίβα που διατάχθηκε η προφυλάκιση του με το χαρακτηρισμό

ως «δυναμική απειλή κατά της έννομης τάξης» και παραπέμπεται με βαρύτερες κατηγορίες, παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία εναντίον του είναι ανύπαρκτα, και το σημαντικότερο: δεν υπάρχει κανένα υλικό αποτέλεσμα (θλάση σε ανθρώπους ή πράγματα) από την πράξη που φέρεται να έχει κάνει ο φοιτητής. Αν συνεχιστεί αυτή η μεθόδευση όχι μόνο οδηγείται στην εξόντωση ένας νέος, κυριολεκτικά για το τίποτα, αλλά δημιουργείται και ένα νομικό και πολιτικό προηγούμενο που θα διευκολύνει την ποινικοποίηση ευρύτερων κοινωνικών πρακτικών. Γι' αυτό το λόγο, η συμπαράσταση που πρέπει να εκδηλωθεί σ' αυτή την περίπτωση δεν θα είναι μόνο «ανθρωπιστικού» χαρακτήρα. Πρόκειται για υπόθεση με σαφή πολιτικό χαρακτήρα που πρέπει εγκαίρως να επισημανθεί από κόμματα και κινήσεις της αριστεράς. Κάποια πρώτα δείγματα ευαισθησίας είχαμε ήδη με τη διαμαρτυρία του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΦΕΕ. Περιμένουμε την κλιμάκωση της φοιτητικής αντίδρασης, και την ευαισθητοποίηση και των άλλων φορέων και ομάδων.

■ Στις 19, 20, 21 Μάη, η ΟΣΕ οργανώνει στο Πολυτεχνείο τριήμερο συζήτησης με γενικό τίτλο «Επαναστατικός Μαρξισμός 89». Στο κέντρο της συζήτησης τοποθετούνται δυο επίκαιρα θέματα αμφισβήτησης της δυνατότητας του κομμουνισμού. Η περεστρόικα, ο προγραμματικός εκσυγχρονισμός των ΚΚ στη Δύση, ο «Σοσιαλισμός της αγοράς» είναι απάντηση στη κρίση; Εισηγητής ο Κρις Χάρμαν, ηγετικό στέλεχος του SWP Βρετανίας.

Το κοινοβούλιο και τα εργατικά συμβούλια: η θαμμένη άλλη απάντηση στο ζήτημα της πολιτικής εξουσίας. Η εμπειρία και η παράδοση του 19, της Γερμανίας, της Ουγγαρίας, της Ιταλίας.

Παράλληλα θα οργανωθούν άλλες δέκα συζητήσεις σε σημαντικά θέματα θεωρίας, τακτικής, προσανατολισμού για την αριστερά.

A.N.

■ Και ξαφνικά, μέσα στην αναταραχή των εκλογών ο δήμαρχος κ. Έμπερτ κινητοποιείται. Εκφράζοντας τα πιο «φιλικά» του αισθήματα για τον «Σχολιαστή» του στέλνει προεκλογικό δώρο. Ένα παλιό «τέλος», θεσπισμένο επί «δυναστείας» Μπένι, σπριζόμενο στο γνωστό νόμο περί αφισκολλησεων (για το οποίο, μετά την άρνηση του «Σ» να το καταβάλλει, υπήρξε αθωωτική απόφαση δικαστηρίου), δίνει την ευκαιρία στον «νεοφιλελεύθερο» υπό παραίτηση δήμαρχο και προαλειφόμενο Υπουργό, να δώσει δείγματα γραφής για το μέλλον: Κατάσχει, λοιπόν, κινητή περιουσία του «Σ», παράνομωντας (κατά παράβαση δικαστικής απόφασης). Πιστεύει ο κ. Έμπερτ ότι εκδιάζονται θα πάρει τις 40.408 που δεν δικαιούται;

ΕΥΠ

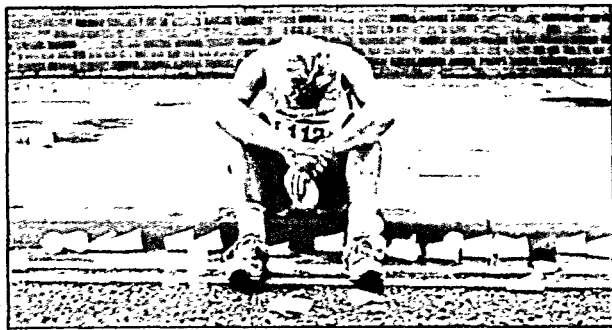
Και τώρα, «Κίνημα χαφιέδων»;

■ Στην Ελλάδα του 1989 όλα θα μπορούσε να τα περιμένει κανείς, αλλά το υπό εξέλιξη «κίνημα των χαφιέδων» ξεπερνά κάθε φαντασία. Όπως μας πληροφορεί ρεπορτάζ των «Νέων» (15/4), αρκετοί υπάλληλοι της ΕΥΠ (πρώην ΚΥΠ) περικύκλωσαν επί 4½ ώρες το κτίριο της ευαγούς υπηρεσίας τους, διαμαρτυρόμενοι για μεταθέσεις κι αποσπάσεις συναδέλφων τους που, όπως ισχυρίζονται, έγιναν με κομματικά κριτήρια. Σε ψήφισμα που έστειλαν στον πρωθυπουργό και τα κόμματα της αντιπολίτευσης (ΝΔ, ΚΚΕ και ΔΗΑΝΑ), οι «γνώστω τω τρόπω» «εργαζόμενοι» της ΕΥΠ αναφέρουν ότι «ο διωγμός παλαιών και εμπειρών συναδέλφων (τους), σε συνδυασμό με τις 400 άκαιρες και εν πολλοίς άκαιρες κομματικές προσλήψεις» καθώς και «η αλαζονική άσκηση της εξουσίας εκ μέρους των διοικούντων των ΕΥΠ», που «έκοψε κάθε δυνατή οδό επικοινωνίας με τους συνδικαλιστικούς φορείς (το κύτταρο της Δημοκρατίας)» τους υπο-

χρεώνουν «να προχωρήσουν σε κλιμάκωση των ενεργειών τους». Πέρα απ' την είδηση της πρόσφατης μετατροπής 400 ακόμα ΠΑΣΟΚων σε επίσημους ΚΥΠατζήδες, αυτό που μένει είναι η απορία για το πού βρέθηκε το «κύτταρο της δημοκρατίας» (!!!) στο λάκκο με τα φίδια...

Όσο για την απάντηση του διοικητή της ΕΥΠ, Κ. Τσίμα -που «καρφώνει» δέκα απ' τους ΕΥΠίτες συνδικαλιστές (ανάμεσά τους πρόεδρο, αντιπρόεδρο και γραμματέα) σαν «παιδιά της χούντας», μια και τότε (1967-72) είχαν προσληφθεί -εδώ πια ταιριάζει το ρηθέν «δείξε μου τους χαφιέδες σου, να σου πω ποιος είσαι». Οκτώ σχεδόν χρόνια μετά από εκείνα τα ηχηρά περί του «λαού στην εξουσία», ομολογείται δημόσια απ' τα επίσημα χείλη της (πάλαι ποτέ) «Αλλαγής» πόσο λίγο έχει αλλάξει ο «σκληρός πυρήνας» των κατασταλτικών μηχανισμών του κράτους - τόσο λίγο, που δεν έγινε ούτε καν αλλαγή προσωπικού...

Σ.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ Οριάν Εξπρές;

■ Για τα αποτελέσματα των φετινών φοιτητικών εκλογών γράφτηκαν όντως πολλά: για τη συνεχιζόμενη αλματώδη άνοδο της Δεξιάς, για τη σχετική σταθεροποίηση της κυβερνητικής ΠΑΣΠ παρά τον ορμαγδό των σκανδάλων, για τη συνολική πτωτική τάση της Αριστεράς, που διέψευσε πάνω απ' όλα τις υπερβιαλες προσδοκίες κάποιων ενθέρμων θιασωτών του «Συνασπισμού». Απ' την πλευρά μας, θα αρκεστούμε στην επισημάνση ότι, σε μια χρονιά που χαρακτηρίστηκε απ' την ολοκληρωτική σχεδόν απουσία κινηματικών φαινομένων στο χώρο της εκπαίδευσης κι απ' την αποκλειστική διαμόρφωση της πολιτικής συνείδησης των νέων απ' τα πρωτοσέλιδα του τύπου, είναι λογική κι αναπόφευκτη η ενίσχυση των συντηρητικότερων απ' τις πτέρυγες του, νεκροζώντανου πλέον, «φοιτητικού κινήματος». Χωρίς κίνημα μαζών, οι μάζες κι η πολιτική πάνε δεξιά.

Με δεδομένο όμως αυτό το συνολικό πλαίσιο, ο υποψιασμένος παρατηρητής εύκολα διαπιστώνει ότι τα τελικά αποτελέ-

σματα που έδωσε στη δημοσιότητα η ΕΦΕΕ λίγο-πολύ ικανοποιούν τους πάντες: τη ΔΑΠ-ΝΔΦΚ επειδή γίνεται η πρώτη φοιτητική παράταξη που σπάζει το φράγμα του 40%· την ΠΑΣΠ επειδή ανεβαίνει κατά 0,5% μετά την περυσινή και προπέρσινη κατακόρυφη πτώση της· το «Συνασπισμό» επειδή δεν πέφτει κάτω απ' το 30% κι έτσι περιορίζει τις διαστάσεις της ήττας του· το «Δημοκρατικό Αγώνα» επειδή συγκρατείται πάνω-κάτω στα περυσινά του επίπεδα και τις «Συσπειρώσεις» επειδή περιορίζουν την υποχώρησή τους στο 1% και κρατιούνται πάνω απ' το 5%. Μοναδικοί χαμένοι του φετινού παιχνιδιού, οι ετερόκλητοι «Διάφοροι», που αποτελούνται από τις δυνάμεις του παραδοσιακού αριστερισμού (ΚΚΕ μ-λ, ΟΣΕ, ΑΚΕΠ) και ανεξάρτητα δεξιά, τεχνοκρατικά σχήματα. Οι τελευταίοι, παρά τις συνολικές τάσεις που μάλλον ευνοούσαν μια άνοδό τους, έπεσαν στο μισό: 2,2% από ένα περυσινό 4,4%. Ιδιομορφίες της συγκυρίας...

T.K.

■ Σε πίνακα ανακοινώσεων σε διάδρομο του Άρειου Πάγου διαβάσαμε: «Συνεστίαση ανώτερων και ανώτατων δικαστικών, στις 21 Απριλίου, στο ξενοδοχείο ΚΑΡΑΒΕΛ». Ούτε λίγη φαντασία δεν διαθέτουν οι ανώτεροι λειτουργοί της Θέμιδος. Θα

ήταν πολύ να ρωτούσαμε ποιος διάλεξε τόπο και χρόνο;

Με την ευκαιρία αυτή, εντύπωση προκαλεί η μόνιμη (εδώ και αρκετά τεύχη) διαφημιστική καταχώριση του ξενοδοχείου ΚΑΡΑΒΕΛ στο περιοδικό ANTI.

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ

Η μεταστροφή των ρόλων

Λίγοι πια είναι αυτοί που αμφιβάλλουν πως η ενότητα του επίσημου αριστερού κινήματος αποκαθίσταται με την επιβολή της γραμμής Κύρκου στον μηχανισμό του ΚΚΕ.

Ο συνασπισμένος Κύρκος όμως παρουσιάζει σαν Ιανός κι ένα άλλο πρόσωπο εκτός από αυτό του προοδευτικού δημοκράτη στο οποίο μας είχε μέχρι τώρα συνηθίσει: όπως φάνηκε από τον λόγο του στην Λαμία και από ποικίλες παρεμβάσεις-συνεντεύξεις στον 902 (είναι προφανής η επιλογή του ακροατηρίου) χρειάζεται κι ένα άλλο στίγμα για να λειτουργήσει αποτελεσματικά η πολιτική πρόταση της ΕΑΡ στα πλαίσια του Συνασπισμού. Η αναφορά στο ΕΑΜ, το παρελθόν του Γ. Παπανδρέου τον Δεκέμβρη και τους εκτελεσμένους κομμουνιστές, δεν είναι απλά μια εκδήλωση δημαγωγίας και πολιτικαντισμού από τον υπέρμαχο της συμφιλίωσης και της υπέρβασης, ούτε αποτελεί πιστεύουμε μία αντικαπιταλιστική αιχμή αναγκαία την προεκλογική περίοδο.

Είναι ένα πρόσωπο -άλλοθι για τους ψηφοφόρους του ΚΚΕ και επιχειρήματα της ηγεσίας προς τον μηχανισμό του. Η πολιτική υλοποίηση των στρατηγικών επιλογών επιφυλάσσει μια γελοία μεταστροφή των ρόλων ή καλύτερα ένα παιχνίδι με τις σκιάς. Ο Κύρκος καλείται να ενεργοποιήσει τα ανακλαστικά των αριστερών και να αποκτήσει αντιπασοκική αξιοπιστία ενώ αντίθετα οι κουκουέδες εμφανίζονται προσηνείς, ρεαλιστές και διευρυνσιές. Και βέβαια οι πιο ανανεωτικές και αξιόπιστες φυσιογνωμίες της Αριστεράς αναλαμβάνουν τις προζενιές με τους παλιούς έντιμους αγωνιστές της δημοκρατίας Λάζαρη, Γιώτα, Μυλωνά και πού 'σαι ακόμα. Εδώ ίσως εντοπίζεται η θεαματικότερη ανταλλαγή των ρόλων στις συνηθισμένες προεκλογικές διανομές της Αριστεράς. Παλιότερα οι δημοκρατικές προσωπικότητες συνοδοιπορούσαν με το ΚΚ, σήμερα η Αριστερά γίνεται δικός τους συνοδοιπόρος.

Οι τριγμοί που σημειώνονται στο εσωτερικό του Συνασπισμού μάλιστα δεν εντοπίζονται μόνον στην αμφισβήτησή του από την αριστερή ΚΝΕ, ούτε στους αντικομμουνιστές της ΕΑΡ αλλά καμιά φορά και στην ανανεωτικότερη των ανανεωτών Πρώτη που λογόκρινε τις αναφορές του λόγου του Κύρκου που σημειώσαμε πιο πάνω.

Ίσως μάλιστα τα παραπάνω να αποτελούν και αυτομόνη διαπίστωση καθώς φαίνεται να προχωρεί έστω και με τριγμούς η σύγκλιση και συνάρθρωση των αντιλήψεων Ανδρουλάκη και Κύρκου -μοχλών της ενότητας της Αριστεράς. Το ουσίωδες είναι ότι υπογραμμίζουν τον απεγκλωβισμό της επίσημης Αριστεράς από το ΠΑΣΟΚ στην κατεύθυνση της ολοκλήρωσής της στους θεσμούς.

Το ζήτημα για τον Συνασπισμό δεν είναι η ενδεχόμενη κυβερνητική συμμετοχή. Ο Ανδρουλάκης ήταν πολύ εύλωτος σε πρόσφατη συνέντευξη που μεταδόθηκε από την τηλεόραση: «...Παρά φύσιν είναι το γεγονός ότι επί 7 χρόνια μας κυβερνάει ένα μη δεξιό κόμμα με δεξιά πολιτική. Οι κεντροδεξιές κυβερνήσεις είναι νόμιμες μεν, αντιλαϊκές δε και θα τις πολεμήσουμε σκληρά». Στη συνέχεια δέβαια δάξει μια σειρά από όρους που θα επέτρεπαν τη συνεργασία δυνάμεων του «προοδευτικού φάσματος». Κάποιες ταλαιπωρες καθάρσεις και κάτι τίμια στοιχεία του ΠΑΣΟΚ, δεν μπορεί να αποφύγει όμως κανείς την αίσθηση ότι αυτό γίνεται από συνέπεια στο σύμπλεγμα εμφάνισης της Αριστεράς σαν δύναμης με ρεαλιστικές προτάσεις και μάλιστα σε επίπεδο κυβερνητικό και μάλιστα σήμερα.

Δεν εκμαυλίζει πια την επίσημη Αριστερά το ΠΑΣΟΚ. Αυτός ο ρόλος διεκπεραιώθηκε μέχρι τέλους. Το ζητούμενο είναι η ισοτιμία παρουσίας στο πολιτικό παιχνίδι, σαν θεσμικής αντιπολίτευσης -μοχλού της κάθε δημοκρατικής διεξόδου.

Η ήττα της άποψης Μπριλλάκη, οριοθετημένης σαν φιλοΠΑ-ΣΟΚ-αντιδεξιά, είναι επίσης ενδεικτική προς την ίδια κατεύθυνση. Φαίνεται πως η παρτίδα έκλεισε οριστικά. Το επίσημο αριστερό κίνημα εξαγοράζει την έξοδό του από το δίλημμα «ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά» διεκδικώντας απλά την συμμετοχή του στην εξουσία, έστω και σαν αντιπολίτευση. Το τίμημα φοβόμαστε θα είναι ακόμα και τα άμεσα συνδικαλιστικά συμφέροντα των εργαζομένων -τα ανατρεπτικά οράματα το επίσημο αριστερό κίνημα τα έχει άλλωστε προ πολλού εκχωρήσει.

Δημήτρης ΚΑΡΥΔΑΣ

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΟΙ ΑΥΡΙΑΝΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- **ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΖΟΣ**
Ερυθρογράφος
(Με μια ζωγραφιά του ποιητή εκτός κειμένου)
Η τελευταία ποιητική συλλογή του Ν. Καρούζου, πενήντα τέσσερα ποιήματα «πχογραφήσεις του απείρου».

Νεολιθική Νυχτωδία στην Κρονιστάνδα
(8' έκδοση)

- **ΧΟΥΛΙΟ ΚΟΡΤΑΣΑΡ**
Ο Κυνηγός
Πρόλογος: Γκ. Γκ. Μάρκες
Μια αριστουργηματική νουβέλα, φόρος τιμής στον σαξοφωνίστα της τζαζ Τσάρλι Πάρκερ.

- **ΤΣΑΡΛΣ ΜΠΟΥΚΟΒΣΚΙ**
Βρώμικος Σόσμος
Δέκα νέα διηγήματα του ροέτη maudil της σημερινής Αμερικής.

- **ΤΕΟΣ ΡΟΜΒΟΣ**
Τρία Φεγγάρια στην Πλατεία
(8' έκδοση)
Πλάτος Δρόμος
«Άνεση στη γραφή. Μαστοριά. Το περιεχόμενο ανατριχιαστικό. Φωτογραφία του κόσμου μας...»
- Κώστας Σταματίου, *Τα Νέα*

- **ΜΑΓΔΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ**
Το Μωβ
«Μωβ πάντα. Θέατρο, σκηνοθεσία και γραφή. Θα το τολμήσω. Ποτέ απουσία. Μόνο θάνατος. Αργός, γλυκός, λαμπερός. Τον γνώρισα».

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ

- **ΤΖΟΝ ΦΑΝΤΕ**
Ρώτα τον Άντμο
Μιφ. Τέος Ρόμβος
«Έ' αυτό το βιβλίο πρωτανακάλυψα τη μαγεία... Ο Τζον Φάντε ήταν ο θεός μου».
- Τσαρλς Μπουκόβσκι

- **ΟΥΙΛΙΑΜ ΜΠΑΡΟΥΖ**
Ο Τόπος των Νεκρών Δρόμων
Μιφ. Έφη Καλλιφατίδη
Το νέο μυθιστόρημα του μεγάλου αμερικανού συγγραφέα, μια συνέχεια των «Πόλεων της Κόκκινης Νύχτας» με φόντο το αμερικάνικο γουέστ. στα τέλη του 18ου αιώνα.

- **ΙΣΑΜΠΕΛ ΕΜΠΕΡΧΑΡΝΤ**
Αναζητώντας τη Λάβα
Μιφ. Μάγια Μαρία Ρούσου
Πρόλογος: Πολ Μπόουλς
«Ένα από τα πιο περίεργα ντοκουμέντα για τον άνθρωπο που έχει ποτέ παραδώσει στον κόσμο μια γυναίκα».
- Σ. Μάκγουορθ

- **ΟΚΤΑΒΙΟ ΠΑΣ**
Καθένας έχει τον Παράδεισο που αξίζει
Μιφ.: Νίκος Πρατσίνης
«Η χρήση των παραισθησιογόνων απομακρύνει τον άνθρωπο από τις παραγωγικές του δραστηριότητες, αποδυναμώνει τη θέλησή του και τον μεταμορφώνει σε παράσιτο. Αλλά το ίδιο δε θα μπορούσε να λεχθεί για τον έρωτα, την ποίηση και γενικά το στοχασμό».

- **ΣΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**
Περίοδος Δειγματοληψιού

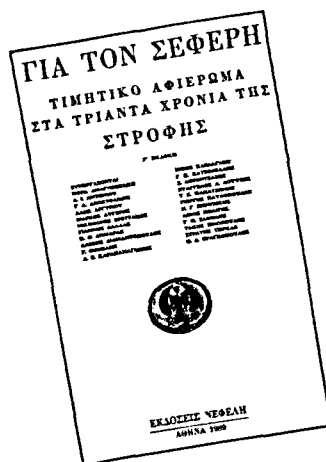
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΠΕΙΡΑ • ΚΗΦΙΣΙΑΣ 140, 115 25 ΑΘΗΝΑ ☎ 691.53.65, 691.05.17

ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΕΦΕΡΗ ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΟΦΗΣ

Ένα βιβλίο που —μέ την πρώτη έκδοσή του, 1961— αποτέλεσε σταθμό στα χρονικά της νεοελληνικής κριτικής και των σεφερικών μελετών, και που η προσφορά του σήμερα εξακολουθεί να παραμένει άξεπέραστη.

Επιμέλεια
Γ. Π. ΣΑΒΒΙΔΗΣ
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΖΕΝΑΚΟΣ

1979-1989
ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΝΕΦΕΛΗ

ΝΕΦΕΛΗ

Όσο κι αν είναι περίεργο, το προϊόν που θα πουληθεί περισσότερο στις φετινές εκλογές παρουσιάζει για τους διαφημιστές τη μεγαλύτερη δυσκολία στην εμπορική του προώθηση. Βρισκόμαστε μπροστά στο παρόδοξο φαινόμενο, ο «ΚΩΣΤΑΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ», προαλειφόμενος πρωθυπουργός, να έχει το πιο αρνητικό image από τους πολιτικούς αρχηγούς. Είναι ένα στραπατσarisμένο προϊόν σε παλιά συσκευασία. Χρειαζόταν λοιπόν μια αναστήλωση και ένα λουστράρισμα της εικόνας που έχει γι' αυτόν ο ψηφοφόρος. Δεν πρόκειται για απλή ψηφοθηρία. Το λήπιγκ χρειάζεται κυρίως γι' αυτούς που δε θα τον ψηφίσουν. Ήταν λοιπόν απαραίτητο το ξανα-λανάρισμα του προϊόντος.

Συνηθίζεται σε κρίσιμες καμπές της ιστορίας ενός πολιτικού να κυκλοφορεί θορυβωδώς κάποια βιογραφία του. Έτσι και ο ΚΩΣΤΑΣ (επελέγη ως πιο οικείο από το Κωνσταντίνος) ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ χτυπάει την πόρτα της εξουσίας κρατώντας υπό μάλης την ΠΟΛΙΤΙΚΗ του ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ. Πρόσφατα κυκλοφόρησε ο Α' τόμος: «Από την αντίσταση στην πολιτική». Ομόλογος εδώ του κ. Λαμπρία δεν μπορούσε φυσικά να είναι ο κ. Σούρλας.

Συγγραφέας των τόμων Α' και Γ' είναι ο γκραμισιανός διανοούμενος κ. Δ. Δημητράκος (άλλοτε μέλος της Δημοκρατικής Άμυνας και του ΚΚΕ Εσωτ.) ενώ του Β' ο κ. Θ. Διαμαντόπουλος. Κυκλοφορούν από τις εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ με διεύθυνση της σειράς Στ. Παπαγεωργίου και σε μουσική Μίκη Θεοδωράκη.

Ο έκπληκτος αναγνώστης πληροφορείται πως το 1970 ο κ. Μητσotάκης εδύλωνε στον πρόεδρο του ΠΑΜ «ότι είναι έτοιμος αν το θελήσουμε να κατέβει στα βουνά της Κρήτης και να αρχίσει αντάρτικο αγώνα κατά της Χούντας». Ο αρχιτέκτονας, μαζί με τον Μίκη, της «λύσης Καραμανλή», παρουσιάζεται σαν καθημερινός συνεργάτης, σχεδόν μέλος του ΠΑΜ.

Αλλά το ενδιαφέρον εντοπίζεται αλλού. Ο διανοούμενος διογράφος επιστρατεύει ευρηματικά επιχειρήματα από το γκραμισιανό του οπλοστάσιο για να νομιμοποιήσει τις «πολιτικές ανατοποθετήσεις», όπως κομπάζει χαρακτηρίζει τις κατά καιρούς πολιτικές μεταστάσεις του παρ' ολίγον Τσε Γκεβάρα. Ας παρακολουθήσουμε τη σμίλευση του νέου προφίλ του Κ. Μητσotάκη από το καλέμι το προσωπικού του γλύπτη.

Ο Κ.Μ. δεν είναι δογματικός αλλά έχει ορισμένες αρχές τις οποίες υπερασπίζεται σθεναρά. Είναι υπερβολικά απονήρευτος, βλέπει τον αντίπαλο με μια περίεργη για τα ελληνικά δεδομένα νηφιαλότητα. Ο αντίπαλος γι' αυτόν είναι μόνο αντίπαλος, όχι εφιάλτης ή εωσφόρος. Δεν στερείται μακροθυμίας προς τον νικημένο αντίπαλο⁽¹⁾. Η πολιτική σταδιοδρομία του έχει τη μεγαλύτερη διάρκεια και χαρακτηρίζεται από μια πολιτική ζωτικότητα και αντοχή σπάνια στα χρονικά της Ελλάδας. Υπάρχουν δεβθαίως και ορισμένες «δυσεξήγητες αντινομίες», τις οποίες αναλαμβάνει να άρει ο γκραμισιανός διανοούμενος: «Εναπόκειται στον πολιτικό επιστήμονα και τον ιστορικό να άρει τη φαινομενική αντίφαση που συναντά στο αντικείμενό του». Όπως μας εξηγεί, εκείνο που διαφοροποιεί το επάγγελμα του πολιτικού από τα άλ

στο ρεύμα

πια, ο κ. Δ. επιδίδεται σε άλλου είδους τροπισμούς. Θα πρέπει κανείς να ψάξει στο Γκράμσι πολύ, για να άρει την αντινομία: από «αντιρρησίας συνειδήσης», στρατευμένος στο γαλάζιο άρμα της Ρηγίλλης. Είδαμε «διανοούμενους στην υπηρεσία της αλλαγής» παλαιότερα. Σήμερα άλλοι υπηρετούν την απαλλαγή.

Αλλά ας επανέλθουμε στις διαρκείς «ανατοποθετήσεις» του κ. Μητσοτάκη. «Μόνο μέσα από την εξιστόρηση και την ανάλυση όλων των γεγονότων που οδήγησαν σ' αυτές τις μετατοπίσεις μπορεί να αντιληφθεί κανείς τα πραγματικά τους αίτια και ανάλογα να κρίνει το πρόσωπο του Κ.Μ. Αυτή είναι άλλωστε και η αποστολή του βιβλίου αυτού», ομολογεί με ειλικρίνεια ο κ. Δημητράκος. Και προχωρεί στην καταδίκη της «φιλολογίας» περί τομής «αριστερά-δεξιά»⁽⁴⁾. Δεν είναι ο Κ.Μ. ο πολιτικός ομορτουνιστής ή αμοραλιστής. Τα πολιτικά σχήματα, εξελίξιμα και ευμετάβλητα στην Ελλάδα, είναι που αλάζουν. Τα άτομα χωρίζονται σε «άκαμπτα» και «ευέλικτα». Οι ανατοποθετήσεις του κ. Μ. είναι οπτική απάτη. Τα πολιτικά κόμματα κινούνται γύρω του, ενώ αυτός είναι σταθερά φιλελεύθερος. Ο Κοπέρνικος γίνεται και πάλι επίκαιρος. «Ο Winston Churchill εί-

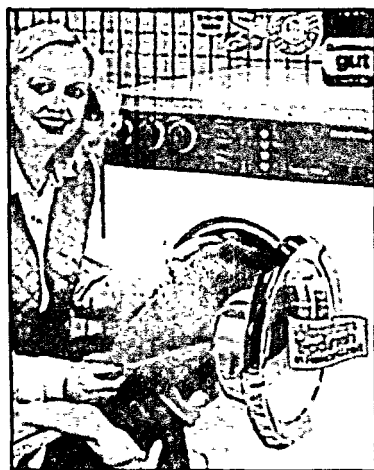
«αίρων την αμαρτίαν». Δεν είναι ο «εξωμότης», απλώς ανοίγει το δρόμο. Με μόνο αντάλλαγμα το θρίαμβο της αντικειμενικής ιστοριογραφίας, γίνεται πρωτοπόρος. Ενάντια στο ρεύμα!

Νίκος ΞΗΡΟΥΔΑΚΗΣ

(1) «Αν και πρωτοστάτησε στον αντικαραμανλικό αγώνα, αντιτάχθηκε σθεναρά στην πρόταση μελών της κυβέρνησης του Κέντρου, που θέλησαν να διωχθεί παλαιά ο Κ. Καραμανλής για υποτιθέμενες ευθύνες του για παρανομίες κατά τη διακυβέρνησή του. Δεν του ταιριάζει η στάση του "δουά τοις ηττημένοις", που έχουν ορισμένοι νικητές οι οποίοι στερούνται μακροθυμίας».

(2) Παρόμοιες «καταδύσεις» πραγματοποιούνται πρόσφατα από διάφορες πλευρές, «για να δούμε ποιοι πραγματικά ήταν οι Εφιάλτες». Σχετική είναι η αλληλογραφία Γ. Μασσαβέτα - Γ. Θεοδωράκη από τις σελίδες τους Πρώτης. Πρόσφατα κυκλοφόρησε επίσης το βιβλίο του κ. Μάρκογλου «Ενας σύμβουλος του Ανδρέα θυμάται και αποκαλύπτει», από τις εκδόσεις Παπάζηση.

(3) Βλ. Δ.Δ. «Ενάντια στο ρεύμα». Ο συγγραφέας καυτηριάζει τη στάση όσων «λινκίζονται στη στιβαρή αγκαλιά της εξουσίας και συγκεκριμένα της εξουσίας του κυβερνώντος κόμματος, που σήμερα τυγχάνει να είναι το ΠΑΣΟΚ» και εξαιρεί τη στάση όσων λένε το «μεγάλο όχι». «Όσοι δε αρνήθηκαν να θερμάνουν τα χέρια τους στην εστία της πολιτικής εξουσίας

ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΕΝΟΣ ΨΗΛΟΥ

λα είναι η διάκριση της δραστηριότητάς του σε «ανοιχτή» (αγορεύσεις, αρθρογραφία κλπ.) και «κλειστή», που ασκείται στους διαδρόμους της εξουσίας. Ο επιτυχημένος πολιτικός είναι εκείνος που μπορεί να συνδυάζει και να εξισορροπεί τη μία με την άλλη. Βεβαίως ο βιογράφος δεν υποστηρίζει «ότι οι "αποστάτες" ενέργησαν σε όλα με την πρόβουσα ορθοκρίσια και ότι όλοι κινήθηκαν ορμώνοντες από τα ευγενέστερα κίνητρα». Επρόκειτο, όπως αναφέρει, για «λανθασμένο συνδυασμό ανοιχτής και κλειστής πολιτικής». Η διαλεκτική αυτή ανοιχτού-κλειστού επανέρχεται στερεότυπα σε κάθε ακανθώδες σημείο.

Ένα πρόβλημα που εντοπίζει ο βιογράφος είναι το γεγονός ότι «τόσα πολλά πολιτικά σκεπτόμενα άτομα έχουν για το Μ. μια γνώμη τόσο απομακρυσμένη από την πραγματικότητα», όπως αυτός τουλάχιστον την αντιλαμβάνεται. Η εσφαλμένη αυτή εικόνα οφείλεται σε σκόπιμη κακή πληροφόρηση, καθώς και σε μια «δαιμονοκρατούμενη αντίληψη της κοινωνικής πραγματικότητας, που εκτρέφεται από δεισιδαιμονίες και σύνδρομα τα οποία συνδέονται με μια ορισμένη μορφή πολιτιστικής υπανάπτυξης». Φυσικά η βιογραφία αφού ξερκίσει τα δαιμόνια, θα καταδυθεί ακριβώς στα άδυτα της «κλειστής» πολιτικής για να αναζητήσει τις «κρυφές παραμέτρους» που θα αποκαταστήσουν την αλήθεια⁽²⁾.

Όμως, «Η εικόνα αυτή έχει ασφαλώς αλλάξει τον τελευταίο καιρό, με την ανατροπή του συσχετισμού δύναμης μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. υπέρ της τελευταίας». Οι εικόνες των ηγετών που προβάλλουν τα μέσα συναρτώνται πράγματι με τους πολιτικούς συσχετισμούς. Ο κ. Παπανδρέου από γραφικός δρ. ζιβάγκος αναγορεύτηκε σε εθνικό ηγέτη, για να επιστρέψει πάλι στο φολκλόρ μόλις βγήκε από την πρίζα. Αντίστοιχα ο πρώην απόβλητος της πολιτικής ζωής λανσάρεται σήμερα σαν προσήνης ηγέτης.

Ο αντίκτυπος αυτής της αλλαγής συσχετισμού ήταν βέβαια καταλυτικός και για τον ίδιο το βιογράφο. Ο τώως προϊστάμενος του πολιτικού γραφείου του κ. Πάγκαλου επιδίδεται σήμερα με ζήλο στο ρετουσάρισμα της εικόνας του κ. Μητσοτάκη.

Είναι ασφαλώς γνωστές στον κ. Δημητράκο οι επεξεργασίες του Γκράμσι για το «μεταμορφισμό» των διανοούμενων. Στην Ελλάδα το φαινόμενο των διανοούμενων στην υπηρεσία του κράτους δεν είναι καινούργιο. Άλλωστε και ο ίδιος το έχει επανειλημμένως καταγγείλει, αρνούμενος μάλιστα γενικά την ιδεολογική στράτευση⁽³⁾. «Τι άλλο είναι η στράτευση από την προσφορά υπηρεσιών σε κάποια τωρινή ή μελλοντική εξουσία, από τη στιγμή που μιλάμε για πολιτική (και όχι θρησκευτική ή άλλη) στράτευση;» Αν όμως κάποιοι διανοούμενοι έγιναν ηλιο-τρό-

χε πει κάποτε για τον εαυτό του ότι προκειμένου να αλλάξει τις αρχές του για να μείνει στο ίδιο κόμμα (το Φιλελεύθερο) προτίμησε να αλλάξει κόμμα και να μείνει πιστός στις αρχές του». Είναι πράγματι θέμα συστήματος αναφοράς.

Άσπιλος λοιπόν πλέον ο κ. Μητσοτάκης αποδίδεται στους ψηφοφόρους. Η νέα ιλουστρασιόν εικόνα του πλέει ήδη στα κύματα των FM και τα κείμενα των εφημερίδων. 29 μεγάλοι κατασκευαστές πλυντηρίων τον συνιστούν. Αυτοί ξέρουν.

Από την πλευρά μας συνιστούμε ανεπιφύλακτα την ανάγνωση του πονητήματος του κ. Δημητράκου. Νομίζουμε ότι εκτός των άλλων, βοηθάει ιδιαίτερα στην κατανόηση προηγούμενων συγγραμμάτων του. Το δυσάρεστο είναι ότι ο τακτικός αρθρογράφος του ΑΝΤΙ δεν επελέγη μόνο για την καλλιέργειά του. Έτσι κι αλλιώς, συνωτισμός παρατηρείται στα πλυντήρια-σιδηρωτήρια της Αριστεράς (βλ. συνασπισθέντες πασοκογενείς, συνεργασία των «4», δηλώσεις Φλωράκη-Κύρκου περί Έθερτ). Ο κ. Δ. δεν είναι ο μόνος διανοούμενος που έχει ξεπεράσει τις «φιλολογίες περί τομής αριστεράς-δεξιάς»⁽⁵⁾. Η στάση του δεν είναι βέβαια τυπική περίπτωση, ούτε όμως μεμονωμένη. Ακολουθούν και άλλοι. Έχουν πολλά να δουν τα μάτια μας. Αυτός χαρίζει το λευκό που ξεχωρίζει, είναι ο

—αλλά ούτε και να της προσφέρουν καύσιμα— αποδοκιμάσθηκαν ως προδότες (απόβλητοι)», παρατηρεί με πικρία ο βιογράφος του Μητσοτάκη.

(4) Στον πρόλογο της βιογραφίας του κ. Μητσοτάκη ο κ. Δημητράκος μιλάει για «γενικότερες θεωρητικές αντιρρήσεις που έχουν εκφραστεί κατά καιρούς από διάφορους πολιτικούς επιστήμονες, αλλά και από ιδεολόγους του μαρξιστικού στρατοπέδου, εναντίον της δοκιμότητας της τομής μεταξύ "αριστεράς" και "δεξιάς" στην πολιτική ανάλυση. Ας σημειωθεί ότι ο ίδιος ο Μαρξ ούτε μια φορά δεν χρησιμοποιεί τους όρους αυτούς της "δεξιάς" και της "αριστεράς"». Ο Λένιν τους χρησιμοποιεί σπάνια, και μόνο σε αναφορά σε τάσεις στο εσωτερικό του κόμματός του. «Όσο για τον Γκράμσι, το δημιουργό του Ι.Κ.Κ., και ίσως τον μεγαλύτερο από τους θεωρητικούς του δυτικού μαρξισμού, είναι γνωστό ότι όχι μόνο δεν χρησιμοποιούσε την ορολογία αυτή, αλλά ότι και αντιμετώπιζε σκωπτικώς αυτές τις "τοπογραφικές", όπως τις ονόμαζε, έννοιες. Η αναφορά σ' αυτές τις "αυθεντίες" γίνεται μόνο για να τονιστεί το πρόσκαιρο κύρος που έχουν αποκτήσει αυτές οι κατηγορίες σε ένα τμήμα του πολιτικού κόσμου». Αλλά και σε άλλα κείμενα του κ. Δημητράκου, θεωρητικότερα από τη βιογραφία του Κ. Μητσοτάκη, στο ΑΝΤΙ και στο βιβλίο του ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΡΕΥΜΑ, επαναλαμβάνεται σταθερά η καταγγελία της «φιλολογίας», του «τοτεμισμού», του «μανιχαϊσμού της διαίρεσης αριστερά-δεξιά» που «στερείται περιεχομένου». Είναι ενδιαφέρον ότι στο βιβλίο που χρησιμοποιεί τα ίδια «τοπογραφικά» κλπ. επιχειρήματα, μιλώντας για διανοούμενους-αποστάτες που κατηγορούνται ότι «παίζουν το παιχνίδι της δεξιάς». Αναγνωρίζει άραγε την προσωπική του πορεία στο βιογραφούμενο αντικείμενό του, τηρουμένων βεβαίως των αναλογιών;

(5) Για το θέμα της «συμφιλίωσης» βλ. σχετικό αφιέρωμα στο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ τ. 47.

18

ΕΑΡΙΝΑ... ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ

■ Μπορεί ο Λεωνίδας Κύρκος να πολλαπλασίασε το ακροατήριό του, αναγκάζοντας και τους πιο ορκισμένους Κολιγιάνηδες να τον χειροκροτούν στις εκδηλώσεις του Συνασπισμού, δεν είδε όμως να συμβαίνει το ίδιο και μέσα στο κόμμα του. Τον τελευταίο καιρό, οι εσωκομματικές γκρίνιες που είχαν δημιουργηθεί στην ΕΑΡ μετά την απόφαση συνεργασίας με το ΚΚΕ, μετεξελίχθηκαν σε σοβαρές διαφωνίες, οδηγώντας πολλά στελέχη σε δημόσιες διαφοροποιήσεις και αποχωρήσεις.

Πυρήνας των διαφωνούντων είναι η ομάδα που απαρτίζουν ο Λουκάς Αξελός, ο Στέφανος Στεφάνου, η Μυρσίνη Ζορμπά, ο Ανδρέας Παππάς, η Ντίνα Αθανασοπούλου και ο Γιώργος Παπαγιαννόπουλος. Πρόκειται για ένα τμήμα της «κίνησης των 18» ανένταχτων που είχε πάρει μέρος στο ιδρυτικό συνέδριο της ΕΑΡ και που στη συνέχεια αυτοδιαλύθηκε, λόγω της επιλογής ορισμένων μελών της (Παπαγιαννάκης, Ψυχογιός, Τούντας) να γίνουν αποδεκτοί από τον παραδοσιακό ηγετικό πυρήνα του τώως ενιαίου ΚΚΕ Εσωτερικού.

Ο λόγος που εκδηλώνεται τώρα η διάσταση απόψεων έχει ασφαλώς σχέση με την εκτίμηση των διαφωνούντων ότι «ο Συνασπισμός έχει κολλήσει». Τα στελέχη αυτά θεωρούν ότι το αρχικό θετικό κλίμα που προκάλεσε η σύγκλιση ΚΚΕ-ΕΑΡ δεν είχε την αναμενόμενη συνέχεια. «Αξίζει λοιπόν», λένε «να ναρκωθούμε το εγχείρημα της δημιουργίας ενός σύγχρονου αριστερού κόμματος στο όνομα μιας αμφίδρομης εκλογικής επιτυχίας». Είναι χαρακτηριστικό ότι οι διαφωνούντες της ΕΑΡ ασκούν κριτική στον Συνασπισμό με τον ίδιο τρόπο που το κάνουν και οι διαφωνούντες της ΚΝΕ και του ΚΚΕ, αλλά αναστραμμένα. Ενώ δηλαδή εκείνοι αρνούνται τη σύγκλιση επειδή «εαροποιεί την Αριστερά», στην ΕΑΡ μιλούν για «φαλκίδευση της φυσιογνωμίας του κόμματος και για οπισθοχώρηση σε παραδοσιακές παλααιοκομμουνιστικές λύσεις». «Το ΚΚΕ», λένε, «έκανε υποχωρήσεις μόνο στη σύνταξη του κοινού πορίσματος. Από 'κει και πέρα σκληραίνει συνέχεια τη στάση του. Στην επιτροπή προπαγάνδας του Συνασπισμού δεν έχει περάσει ούτε ένα σύνθημα δικό μας...».

Οι διαφωνούντες της ΕΑΡ πιστεύουν ότι ο τρόπος που λειτουργεί ο Συνασπισμός είναι ό,τι πρέπει για να χαθούν όλα όσα θα έδιναν στις εκλογικές προτάσεις ένα σύγχρονο αριστερό στίγμα. Για παράδειγμα αναφέρουν την περίπτωση της «Χρυσής Ολυμπιά-

δας», τη διοργάνωση της οποίας είχε απορρίψει από καιρό η ΕΑΡ με πρωτοβουλία κάποιων στελεχών που προέρχονταν από την «κίνηση των 18». Το ΚΚΕ όμως είχε εντελώς διαφορετική άποψη. Αποτέλεσμα, να μην αναφερθεί τίποτα στο κείμενο του προγράμματος του Συνασπισμού.

Όπως φάνηκε και στην τελευταία Κεντρική Επιτροπή της ΕΑΡ, η γραμμή υπεράσπισης της σύγκλισης με το ΚΚΕ διατηρεί την πλειοψηφία. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν προβλήματα. Είναι ενδεικτικό ότι στην ψηφοφορία που έγινε για τους προτεινόμενους βουλευτές του κόμματος συσπειρώθηκαν όλοι οι διαφωνούντες, με αποτέλεσμα να εκλεγεί ο Γρηγόρης Γιάνναρος για μία ψήφο και να απορριφθεί η υποψηφιότητα του Πέτρου Κουνταλάκη. Τα προβλήματα μάλιστα αυξήθηκαν μετά την απόφαση του ηγετικού πυρήνα να κόψει και τις υποψηφιότητες πρώην «ανένταχτων», όπως αυτή του Γιάννη Τούντα που πριν λίγο καιρό εμφανιζόταν σαν σίγουρη. «Ήταν λογικό», λένε μάλλον χαιρέκακα διάφορα στελέχη προερχόμενα από τους «18». «Ο Κύρκος πρώτα θα εξασφαλίσει τα παιδιά του και μετά τα εγγόνια του...».

Προβλήματα υπάρχουν όμως και με άλλες ομάδες της ΕΑΡ. Σοβαρές διαφωνίες έχει διατυπώσει και η παραδοσιακή ευρωκομμουνιστική τάση του ενιαίου ΚΚΕ Εσωτερικού, η οποία έχει περιοριστεί σε τρία μόνο μέλη στη σημερινή Κεντρική Επιτροπή (Σωτήρης Βαλντέν, Θανάσης Γεωργακόπουλος, Έλλη Παπακωνσταντίνου). Ο Γιάννης Βούλγαρης και ο Στέργιος Πιτσιώρας που προέρχονται απ' αυτήν έχουν ενσωματωθεί πλέον στην ηγετική ομάδα. Αντίθετη με την κατεύθυνση του Συνασπισμού είναι τέλος η ομάδα των Πειραιωτών (Κωσταράκος, Τσουρινάκης - ο δεύτερος αποχώ-

ρησε και συνεργάζεται με την ΕΑΣ), καθώς και ο παλαιάμαχος Λευτέρης Ελευθερίου.

Η ΚΝΕ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

■ «Φυσικά, η διαφορετική αντίληψη ανάμεσα στους ρεβιζιονιστές και τους επαναστάτες για το περιεχόμενο της πάλης για μεταρρυθμίσεις δεν εκφράζεται μόνο στο γιατί και μέχρι πού φτάνει ο αγώνας για μεταρρύθμιση, αλλά και στο ποιες μεταρρυθμίσεις παλεύεις και με τι τρόπους. Από την άποψη δηλαδή του να παλεύεις για μεταρρυθμίσεις που έρχονται σε ρήξη με βασικές επιλογές του συστήματος, σε αντίθεση με την κύρια κατεύθυνση και τη λογική του, που αντικειμενικά τείνουν να συνολικοποιήσουν την αντιπαράθεση μαζί του από θέσεις υπεράσπισης των λαϊκών συμφερόντων ή αντίθετα προωθείς μεταρρυθμίσεις εκσυγχρονιστικές, που τελικά διευκολύνουν την κοινωνική ενσωμάτωση των εργαζομένων. Ή ακόμα θα παλεύεις για μεταρρυθμίσεις κύρια «από τα κάτω», με την ενεργή λαϊκή συμμετοχή, ανεβάζοντας τη μαχητικότητα του κινήματος, με «πληθειακό» τρόπο που έλεγε κι ο Λένιν, χωρίς φόβο και δόλο για τη σύγκρουση με τους μηχανισμούς του κράτους, ή αντίθετα προωθείς τις μεταρρυθμίσεις με «εποικοδομητικό» τρόπο, σε συνδιαλλαγή με το κράτος, παρουσιάζοντας σαν καλή θέληση την ανημπόρια του».

Όχι λάθος καταλάβατε: δεν πρόκειται για εξ αριστερών κριτική κατά του Συνασπισμού της Αριστεράς και της

Προόδου» -τουλάχιστον επίσημα. Είναι απόσπασμα από αφιέρωμα στη Ρόζα Λούξεμπουργκ, δημοσιευμένο στις «Αντιθέσεις», το περιοδικό των «μαρξιστικών ομίλων» της ΚΝΕ στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης. Τώρα, αν όλα αυτά ακούγονται σα φωνή διαφωνούντων κι αν η Σπουδάζουσα Θεσσαλονίκης της ΚΝΕ κατηγορείται ότι λάμπει δια της απουσίας της από τις συγκεντρώσεις του Συνασπισμού, αυτό είναι άλλου παπά Ευαγγέλιο...

Πάντως μια ματιά στα έντυπα της ΚΝΕ των τελευταίων μηνών (κι ιδιαίτερα σ' εκείνα που εκδίδονται αποκεντρωμένα, κατά σχολές) παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον: φαίνεται πως αυτό που ο τύπος αποκαλεί «κρίση στην ΚΝΕ» τροφοδοτεί έναν ιδιόμορφο εικονοκλαστικό προβληματισμό -επιτρέποντας σε λογής-λογής διάφορα «λουλούδια» να ανθίσουν. Προϋπόθεση, βέβαια, να έχει κανείς τη διάθεση (κι ορισμένες φορές, και την αντοχή) να ψάξει κάτω απ' τις γραμμές.

Έτσι, για να καλύψουν ιδεολογικά την αντίθεση της νεολαίας του ΚΚΕ προς τις τρέχουσες πολιτικές επιλογές του «κόμματος της εργατικής τάξης», επιστρατεύονται οι πιο καθαρές μορφές απ' το επαναστατικό πάνθεο: η «κόκκινη Ρόζα» («Η πειθαρχία στο κόμμα στο σύνολό του, δηλ. η πειθαρχία στο πρόγραμμά του, είναι πάνω από οποιαδήποτε πειθαρχία σε οποιοδήποτε κομματικό όργανο. Η πειθαρχία στα κομματικά όργανα επιβάλλεται μόνο όταν αυτά ενεργούν μέσα στα όρια του προγράμματος») κι ο Τσε («Η υπερβολική υπακοή, ο υπερβολικός σεβασμός [της κομμουνιστικής νεολαίας προς

τους παλαιμάχους αγωνιστές] δεν είναι το ζητούμενο. Η νεολαία πρέπει να 'ναι αποφασισμένη να θέσει από μόνη της τα δικά της προβλήματα»). Ο τελευταίος, έχει την τιμητική του: μετά την έκδοση κάποιων κειμένων του απ' τη «Σύγχρονη Εποχή» (ανάμεσά τους και το «1, 2, 3... πολλά Βιετνάμ»), του αφιερώνονται αλληπάλληλες σελίδες στην «Παρέμβαση» (της ΚΝΕ Πολυτεχνείου) και τις «Μαρξιστικές Αιχμές» (της ΚΝΕ Φιλοσοφικής). Με δυο δεκαετίες καθυστέρηση, το σύμβολο του επαναστατικού βολонταρισμού επιστρατεύεται ξανά ενάντια στη λογική των «κακών αντικειμενικών συνθηκών».

Η έλλειψη ενθουσιασμού για το «Συνασπισμό» είναι προφανής σε όλες αυτές τις εκδόσεις: μονάχα οι «Αντιρρήσεις» της ΚΝΕ Παντείου του αφιερώνουν ένα μονόστιχο σχόλιο, μετά από το «ανοιχτό κάλεσμα στους οικότροφους φοιτητές». Απ' την πλευρά της, η «Παρέμβαση» αρκείται στην επισήμανση ότι «οποιαδήποτε κυβέρνηση, με τις οποιεσδήποτε προθέσεις και διακηρύξεις, είναι καταδικασμένη να ενσωματωθεί και να υπηρετήσει πιστά το σύστημα, (...) αν δεν προχωρήσει με τη δύναμη της μαζικής λαϊκής πάλης σε σύγκρουση και ρήξη με τις βασικές επιλογές της άρχουσας τάξης και το ίδιο το σύστημα τακτικά». Επιπλέον, στη στήλη της βιβλιοπαρουσίασης, ο αναγνώστης παραπέμπεται στην «Πτώση του Παρισιού» του Έρενμπουργκ για «να αντλήσει την πλούσια πείρα του λαϊκού κινήματος στη Γαλλία, σ' ένα πάντα επίκαιρο ζήτημα, αυτό των συμμαχιών». Μιλώμε, φυσικά για το Λαϊκό Μέτωπο του 1936-38, με το γνωστό θλιβερό τέλος...

T.K.

1224 ΩΡΕΣ

ΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

■ Η αυτόνομη εκλογική κάθοδος που είχε αποφασίσει η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ Εσωτερικού - Ανανεωτική Αριστερά δεν ήταν αναμενόμενο να ανατραπεί από το Εθνικό Συμβούλιο του κόμματος. Αναπόφευκτα, λοιπόν, οι προτάσεις για κοινό ψηφοδέλτιο τόσο του «Εργατικού κόμματος» όσο και των δυνάμεων που συγκρότησαν την ΕΑΣ, παραμερίστηκαν γρήγορα και οι συμμετέχοντες ασχολήθηκαν κυρίως με οργανωτικά ζητήματα και με τη σύνταξη του εκλογικού προγράμματος.

Το σχέδιο προγράμματος που κατέθεσε η Κ.Ε. στο Συμβούλιο είχε τίτλο «Σοσιαλισμός ή θαρραρότητα - οι κομμουνιστές προς το 2000» και η πολιτική του πρόταση εστιάζονταν στην άρνηση των συναινετικών κυβερνητικών λύσεων. Έδινε ιδιαίτερο βάρος στη «σύγκλιση που πράσινου με το κόκκινο» και τόνιζε ότι το ΚΚΕ Εσ.-Α.Α. «δεν αποδέχεται άκριτα κάθε νέα εξέλιξη που προωθεί την ενοποίηση του '92, εκτός αν αυτή ανοίγει διεξόδους για τα συμφέροντα των εργατών, των νέων, των ανέργων και υποτάσσεται στο στρατηγικό όραμα μιας σοσιαλιστικής Ευρώπης».

Σε αντίθεση με το σχέδιο αναπτύχθηκαν δύο σκεπτικά. Το πρώτο προερχόταν από μέλη του εργατικού τομέα του κόμματος (Αστερίου, Κοκκοράκης, Τσίτσουβιτς) και κατηγορούσε «την κυρίαρχη κομματική αντίληψη», επειδή «περιόρισε την πολιτική της απέναντι στην εργατική τάξη σε συνδικαλιστικές κινήσεις κορυφής». Το δεύτερο έκφραζε τις διαφωνίες του κύκλου που βρίσκεται γύρω από το περιοδικό «Πολίτης» και πρότεινε την αντικατάσταση του σχεδίου μ' ένα λειτουργικότερο κείμενο, μια διακήρυξη «για την επικαιρότητα του σοσιαλισμού».

Σοβαρότερες υπήρξαν οι διαφωνίες γύρω από το ζήτημα των θέσεων του σχεδίου προγράμματος για την οικονομία. Το σχετικό κείμενο, που είχε συνταχθεί από τον Στέλιο Παππα, κατηγορήθηκε ότι απομακρύνεται από την αντικειμενική χρονιστική κατεύθυνση, επει-

δή ανάμεσα σε άλλα ανέφερε ότι «οι δυνάμεις της Αριστεράς οφείλουν να ελέγξουν τη διαδικασία συσσώρευσης και να καθιερώσουν νέα κριτήρια λειτουργίας της οικονομίας, συγκρουόμενες με τον αντιπαραγωγικό κατακερματισμό της ελληνικής οικονομίας και με τις συνεχνοτικές περιχαράκώσεις». Ο Νίκος Καϊμάκης και ο Λάκης Δεδουσόπουλος κατέθεσαν μια αντιπρόταση «αντιπαράθεσης με τον αστισμό», η οποία είχε σαν κεντρικούς άξονες την προώθηση θεσμών εργατικού ελέγχου, τη μείωση του εργάσιμου χρόνου σε 30 ώρες τη εβδομάδα και την «κατοχύρωση του δικαιώματος για εναλλαγή ανάμεσα στην αμοιβάμενη απασχόληση, την εκπαίδευση και την ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών». Τελικά, μετά από έντονους διαξιφισμούς και μεσολαβητική παρέμβαση του Γιάννη Μπανιά, το Εθνικό Συμβούλιο εξουσιοδότησε την Κ.Ε. να αναδιαμορφώσει τα επίμαχα σημεία.

Όσον αφορά, τέλος, τις σχέσεις του κόμματος με την εξωκοινοβουλευτική Αριστερά, η επίσημη άποψη που εκφράστηκε είναι ότι οι δύο χώροι δεν είναι ανταγωνιστικοί. Αν και υπάρχουν όπως φάνηκε αρκετοί που κοιμούνται και ξυπνάνε με τον εφιάλτη του αριστερισμού που «φιλοδοχεί να διαλύσει το κόμμα», διάφορα στελέχη της Εκτελεστικής Γραμματείας δηλώνουν ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα αν ο «χώρος» πάει καλά στις εκλογές. «Τώρα είμαστε χώρα», λένε, «αλλά μετά τις 18 Ιούνη θα θρεθούμε πάλι μαζί».

■ Πριν λίγο καιρό, θα ήταν αδιανόητο ένα έντυπο που διευθύνεται από τον Άγγελο Ελεφάντη να φιλοξενεί με υπερφάνεια άρθρο του Ανδρέα Παππά και να προκαλεί συνέντευξη του διαφωνήσαντος με τον Πολίτη «μετακομμουνιστή» και οικολόγου Λεωνίδα Λουλούδη. Κι όμως. «Η Εποχή» τα πετυχαίνει και τα δύο, την ίδια στιγμή που δεν αφήνει σε χλωρό κλαρί τους «φυσικούς συμμάχους αντικαπιταλιστές». Τι συμβαίνει; Εκλεκτικές συγγενείες, οσμώσεις ή ομορτυνισμός; Οψόμεθα...

■ Προβλήματα φαίνεται πως έχουν δημιουργηθεί και ανάμεσα στις εφημερίδες που υποστηρίζουν τον Συνασπισμό. Με αφορμή τον πρωτοσέλιδο τίτλο της ΠΡΩΤΗΣ «Μένιος ή Τζαμένιος», ο ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ έγραψε για «εγχειρήματα που το μόνο που πετυχαίνουν είναι ν' αφήνουν στο απυρόβλητο την πολιτική Παπανδρέου» και διερωτήθηκε «ποια διαφορά έχει το πρωτοσέλιδο με τον τζαμένιο πρωθυπουργό από τον αυριανισμό». Ήταν η σκληρότερη επίθεση της εφημερίδας του ΚΚΕ κατά

της ΠΡΩΤΗΣ, αν και έχουν υπάρξει και στο παρελθόν υποδείξεις για «ακρότητες που δεν προωθούν την υπόθεση της κάθαρσης». Στην απάντησή της η εφημερίδα, αφού θυμίζει στον ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ ότι υιοθετεί συνήθως τις επισημάνσεις της με καθυστέρηση, τονίζει ότι «αποτελεί προνομιακό - και για μεγάλα διαστήματα αποκλειστικό - στόχο του πραγματικού αυριανισμού, την ίδια ώρα που άλλοι δέχονται σιωπηρά τα εγκώμια για την υπεύθυνη στάση τους απέναντι στον πρωθυπουργό».

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ - ΠΡΩΤΗ, σημειώσατε Χ. Η ρεβάνς θα δοθεί μετά τις εκλογές...

ΕΑΣ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟΝ Ο ΠΟΘΟΣ

■ Και το όνομα αυτής ΕΑΣ. Δηλαδή, «Εναλλακτική Αντικαπιταλιστική Συσπείρωση». Σ' αυτόν τον τίτλο κατέληξαν, τελικά, όσες και όσους συμφώνησαν να εμφανισθεί ο αριστερός ριζοσπαστικός χώρος και οι εναλλακτικές κινήσεις στις εκλογές, διεκδικώντας την κατάσταση της δικής του ιδιαίτερης προβληματικής.

Στην Πάντειο, όπου διοργα-

νώθηκε η διήμερη πανελλαδική σύσκεψη με θέμα την εκλογική παρέμβαση, συγκεντρώθηκαν πολλοί και διάφοροι. Ανάμεσά τους, μέλη εξωκοινοβουλευτικών οργανώσεων και εναλλακτικών κινήσεων, εκπρόσωποι γυναικείων ομάδων, συνδικαλιστικών παρατάξεων και αρκετών αριστερών και αντισυταρχικών περιοδικών. Όπως έγραφε η αφίσα του διημέρου, στις συζητήσεις θα έπαιρναν μέρος «συνδικαλιστές και οικολόγοι, αμελητέες πλειοψηφίες και δυναμικές μειοψηφίες, φεμινίστριες και συσπειρώσεις, ώριμοι αριστεριστές και ανήλικοι κινηματίες». Ζητούμενο, εκτός από τους ανήλικους κινηματίες που αποδείχτηκε ότι είναι εξαιρετικά δυσεύρετοι, η δυνατότητα συγκρότησης ενός αριστερού-ριζοσπαστικού ψηφοδελτίου. Μιας κίνησης που, όπως επιώθηκε, «θα επιχειρήσει να εκφράσει το χώρο των κοινωνικών κινημάτων, σχήματα και οργανώσεις που προέρχονται από την παραδοσιακή Αριστερά, όλο εκείνο το ανθρώπινο δυναμικό αντίστασης και διαμαρτυρίας που αρνείται να προσυπογράψει τα κυρίαρχα κοινωνικά και πολιτικά συμβόλαια».

Η συζήτηση της πρώτης μέρας επικεντρώθηκε κυρίως στο δια ταύτα. Οι περισσότεροι ομιλητές παρέκαμψαν γρήγο-

ρα τις όποιες προσπάθειες έγιναν να αναλυθεί η σημερινή πολιτική κατάσταση και να διατυπωθούν κάποιες εκτιμήσεις και επιχειρηματολόγησαν υπέρ ή κατά της εκλογικής καθόδου. Οι πρώτοι, αφού επισημάναν ότι υπάρχουν κοινά σημεία αναφοράς, κατακτήσεις που μπορούν να αξιοποιηθούν στην κατεύθυνση της ανασύνθεσης του ριζοσπαστικού κινήματος στην Ελλάδα, διατύπωσαν την άποψη ότι η εκλογική παρέμβαση μπορεί να συμβάλει στη μακροπρόθεση ενοποίηση των διάσπαρτων κοινωνικών αντιστάσεων. Οι δεύτεροι, τάχθηκαν υπέρ του λευκού ή του άκυρου, θεωρώντας ότι τα αντικειμενικά περιθώρια και οι υποκειμενικές αδυναμίες όχι μόνο δεν επιτρέπουν μια ευπρόσωπη παρουσία, αλλά μπορούν να ναρκοθετήσουν και το μέλλον των εναλλακτικών-ριζοσπαστικών κινήσεων.

Τελικά, παρά τις αντίθετες διαβεβαιώσεις της «ΕΠΟΧΗΣ» που επέμενε ότι πλειοψηφεί η τάση των λευκών και των άκυρων, οι «εκλογικοί» ήταν περισσότεροι. Έτσι, στη συζήτηση της δεύτερης μέρας, αφού διαβάστηκε το ντοκουμέντο που είχε συνταχθεί την προηγούμενη και αποφεύχθηκε μια παρ' ολίγον γυναικεία σύρραξη για το ζήτημα των ποσοτώσεων, έγιναν οι διαδικαστι-

τέως υπουργός παιδείας και σκοταδισμού, ο κεφαλλονίτης πολιτικός του αντινεολαϊστικού ρατσισμού και της αχαλίνωτης διαπόμπευσης των πάσης φύσεως απεργών, επικεφαλής ενός εργατικού ψηφοδέλτιου. Έτσι απλά. Σαν να μην έγινε τίποτα. Σαν να μην ήταν οι φοιτητές του Εργατικού Κόμματος ανάμεσα σ' αυτούς που τον κυνηγούσαν όταν τους έλεγε φασίστες...

Επιμέλεια: Χρήστος ΜΑΧΑΙΡΑΣ

κτικών δυνάμεων.

Τα ειδικά χαρακτηριστικά της εκλογικής καθόδου αφέθηκαν σκόπιμα ασαφή και γενικά, ώστε να διευκολύνουν τη σύμπραξη της ΕΑΣ με την «Ένωση Πολιτών» και το «Εργατικό Κόμμα». Μετά την άρνηση όμως των δυο αυτών κινήσεων να συμβάλουν σε μια τέτοια κατεύθυνση, η ΕΑΣ θα συνεδρίαζε τις μέρες που κυκλοφορεί το περιοδικό για να αποσαφηνίσει ορισμένα εκκρεμή ζητήματα και να οργανώσει την προεκλογική της κομπάνια.

■ Στην πανελλαδική σύσκεψη που διοργανώθηκε στην Πάν-

με αποτέλεσμα τη διάσπαση της. Στο Πολυτεχνείο, οι υποστηρικτές της δεύτερης άποψης πλειοψήφισαν για τρεις ψήφους (23-20 και 3 λευκά) και αποφάσισαν την αυτόνομη κάθοδο στις εκλογές με το ψηφοδέλτιο «Οικολόγοι (Οικολογική - Εναλλακτική Ένωση Πολιτών)». Η απόφαση προβλέπει κάθοδο στις ευρωεκλογές και διερεύνηση της δυνατότητας συγκρότησης ψηφοδελτίων στις βουλευτικές. Ορισμένα μέλη της «Ένωσης» που διαφώνησαν αποχώρησαν και δήλωσαν ότι θα συνεχίσουν να συνεργάζονται με την ΕΑΣ.

Από τη συνδιάσκεψη της Παντείου που κατέληξε στη δημιουργία της «Εναλλακτικής Αντικαπιταλιστικής Συσπείρωσης».

τειο συμμετείχαν και οι δύο τάσεις της «Ένωσης Πολιτών». Η πρώτη είχε ταχθεί υπέρ της σύγκλισης με τις δυνάμεις που συγκρότησαν την ΕΑΣ και μέλη της συμμετείχαν στο συντονιστικό όργανο της κίνησης, ενώ η δεύτερη προσαυτολιζόταν στην αυτόνομη κάθοδο των οικολόγων και έβλεπε τον «χώρο» να εντάσσεται απλώς σ' ένα πράσινο ρεύμα.

Η αντιπαράθεση για το ζήτημα των συγκλίσεων μεταφέρθηκε και στην πανελλαδική συνδιάσκεψη της «Ένωσης».

■ Αφού ταλαιπώρησε κάνα εξάμηνο τους συνομιλητές και τα μέλη του με διάφορες προτάσεις σύγκλισης, τελικά το «Εργατικό Κόμμα» φαίνεται πως κατέληξε να εμφανισθεί στις εκλογές με σήμα το... πλυντήριο. Στην πανελλαδική σύσκεψη που διοργάνωσε στις 23 Απριλίου, η πλειοψηφία των παρισταμένων ανέθεσε στη γραμματεία του κόμματος να ξεπλύνει τον Αντώνη Τρίτση και να τον επανεντάξει στην οικογένεια των ριζοσπαστικών-πασοκογενών δυνάμεων. Εκτός απρόοπτου, λοιπόν, ο

Μ.Ν. Ράπτης: Η ενηλικίωση του ριζοσπαστικού κινήματος

Από τον Μ.Ν. Ράπτη, που παρακολούθησε τις διαδικασίες σύγκλισης των ριζοσπαστικών αριστερών σχημάτων, ζητήσαμε ένα σύντομο σχόλιο. Ο Μ.Ν.Ρ. χρειάστηκε να αναχωρήσει για τη Λισαβόνα όπου συμμετέχει στην καμπάνια απελευθέρωσης του Οτέλο Καρβάλιο, και έτσι, η δήλωσή του που έγινε στις 22.4 δεν μπορούσε να συμπεριλάβει τις τελευταίες εξελίξεις.

«Με ρωτάτε τι σκέφτομαι για την ανασυγκρότηση του ριζοσπαστικού συνολικού κοινωνικοπολιτικού κινήματος στη χώρα μας.

Η ανασυγκρότηση αυτή, εύχομαι να προχωρήσει και να πάρει κατ' αρχή τη μορφή μιας ομοσπονδιακής συνεργασίας ανάμεσα στις πιο ριζοσπαστικές δυνάμεις της μαρξιστικής επαναστατικής αριστεράς, των οικολόγων, των γυναικών, ώστε, στη νέα περίοδο που μπαίνει προεκλογικά η χώρα μας, να ακουστεί και η φωνή αυτού του σημαντικότερου χώρου, στα εθνικά πλαίσια, αλλά και στο πλαίσιο της Ευρώπης.

Ανάλογες διαδικασίες και κινήσεις έχουν αρχίσει στον τελευταίο αυτό χώρο, καθώς η ανάγκη σε ευρωπαϊκή πια κλίμακα αντιμετώπισης πολλών κοινών ζητημάτων, είναι πια απαραίτητη. Από την άποψη αυτή, κινήσεις όπως η πρόσφατη δημιουργία της «Εναλλακτικής Αντικαπιταλιστικής Συσπείρωσης», το Συνέδριο του «Εργατικού Κόμματος», κινήσεις ανάλογες στο χώρο των ριζοσπαστών οικολόγων και γυναικών, τις θεωρώ πολύ ευοίωνες και εύχομαι να προχωρήσουν και να ολοκληρωθούν σ' ένα δημοκρατικό ομοσπονδιακό σχήμα συνεργασίας πάντων σ' ένα κοινό, μίνιμουμ, αλλά προχωρημένο πρόγραμμα.

Την πληρέστερη αντίληψή μου για το ζήτημα αυτό θα τη συζητήσουμε μαζί αν θέλετε στο προσεχές φύλλο του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ, που θα 'χουμε και χώρο και χρόνο. Είμαστε οπωσδήποτε στο τέλος μιας εποχής εδώ στην Ελλάδα, που θα αναγκάσει στην αναδόμηση ολόκληρου του πολιτικού χώρου. Εύχομαι λοιπόν να μην καθυστερήσει ο πιο σημαντικός για μας χώρος του συνολικού κοινωνικοπολιτικού κινήματος της χώρας, και να θρει το ταχύτερο μια ενιαία, μόνιμη εκπροσώπηση, η οποία, χωρίς να καταργεί τις ιδιαιτερότητες των συνισταμένων επιμέρους δυνάμεων, να τους επιτρέπει την κοινή τους δράση, στα πάρα πολλά κοινά σημεία μεταξύ τους. Τέτοια εμφάνιση θα 'ταν το πιο απόδειγμα της πραγματικής θεωρητικής, πολιτικής και πρακτικής τους ενηλικίωσης».

Μ.Ν. ΡΑΠΤΗΣ

κές προτάσεις και αποφασίστηκε μέσα σε κλίμα ελεγχόμενης ευφορίας η εκλογική κάθοδος.

Αυτή τη στιγμή, στην ΕΑΣ συνεργάζονται μαζί με διάφορους ανένταχτους, μέλη φοιτητικών και εργατικών συσπειρώσεων, γυναικείες ομάδες, αντιταρξικές κινήσεις, η «Αριστερή Πολιτική» η «Κ.Ο. Μαχητής», η «ΟΚΔΕ-Σπάρτακος» και τα περιοδικά «Θέσεις» και «Σε φόντο κόκκινο».

Στο συντονιστικό όργανο που εκλέχτηκε συμμετέχουν οι Αλέκος Καρακάσογλου, Αλέκος Τσουρινάκης, Πόλυς Τσίκολης, Σπύρος Μπαφαλούκος, Γιώργος Γιαννόπουλος, Νίκος Γιαννόπουλος, Τασία Χριστοδουλοπούλου, Σίσυ Βώβου, Θανάσης Τσεκούρας, Μάκης Σπαθής, Δημήτρης Καρακώστας, Γιάννης Φελέκης, Τάσος Κατιντσάρος, Θεόδωρος Δρίτσας, Τάσος Κομιτόπουλος κ.ά. Όπως ανακοινώθηκε, παράλληλα με τις εκδηλώσεις που θα διοργανωθούν -μια από αυτές είναι το διήμερο φόρουμ που θα γίνει αρχές Μαΐου με θέμα «1992 - Νέος Διεθνισμός»- η ΕΑΣ θα συνενχίσει τις διεργασίες σύγκλισης με ομάδες και κινήσεις απ' όλη την Ελλάδα που έχουν παρόμοια οπτική και θα επιδιώξει την ευρύτερη δυνατή ενότητα των ριζοσπαστικών και εναλλα-

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ ΚΑΙ ΦΥΛΑΚΕΣ

Ο διαγωνισμός κρίθηκε επιτυχής και το άριστο κατασκευαστικά και μορφολογικά κελυφος εξυπηρετεί με τον καλύτερο τρόπο τη λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος, που είναι και το ζητούμενο της υπόθεσης. Έχει ήδη επιλεγεί και αποτελεί πλέον πραγματικότητα.

Βέβαια στην ιστορία των φυλακών πολλοί είναι οι αρχιτέκτονες που σύνδεσαν το όνομα και τη διασημότητά τους με τη δημιουργία τους. Ο Benham ήδη στα 1791 με τα σχέδια για το Πανοπτικόν, κυκλικό σύστημα φυλακή με τα κελιά διατεταγμένα στην περιφέρεια, απομονωμένα μεταξύ τους με ψηλούς τοίχους και ένα κεντρικό σημείο απ' όπου μια μόνιμη παρακολούθηση μπορούσε να ελέγχει με τον ευκολότερο τρόπο τους φυλακισμένους και το προσωπικό εφεύρε τον πιο άμεσο τρόπο: για την εφαρμογή «με την πέτρα του πνεύματος της πειθαρχίας» για την πιο διαφανή προσαρμογή της αρχιτεκτονικής στην άσκηση της εξουσίας για την αντικατάσταση της δύναμης και του βίαιου καταναγκασμού από την ήπια αποτελεσματικότητα μιας αμείωτης επιτήρησης».

Από τότε μέχρι σήμερα γνωρίσαμε διάφορους τύπους φυλακών: αστεροειδείς με κεντρικό έλεγχο, τύπου τηλεγραφόξυλο με κεντρικό διάδρομο και κάθετες σ' αυτόν πτέρυγες κελιών, φυλακές ουρανοξύστες κλπ.

Όλες αυτές οι παραλλαγές έμειναν στην ιστορία ως υποδείγματα αρχιτεκτονικής επειδή με τη διαμόρφωση του χώρου εξασφάλιζαν τις καλύτερες προϋποθέσεις για την απομόνωση και ατομική-ιδιαίτερη μεταχείριση των κρατουμένων, για την ιεράρχηση και ταξινόμησή τους, για τη μέγιστη ασφάλεια σε κάθε απόπειρα απόδρασης.

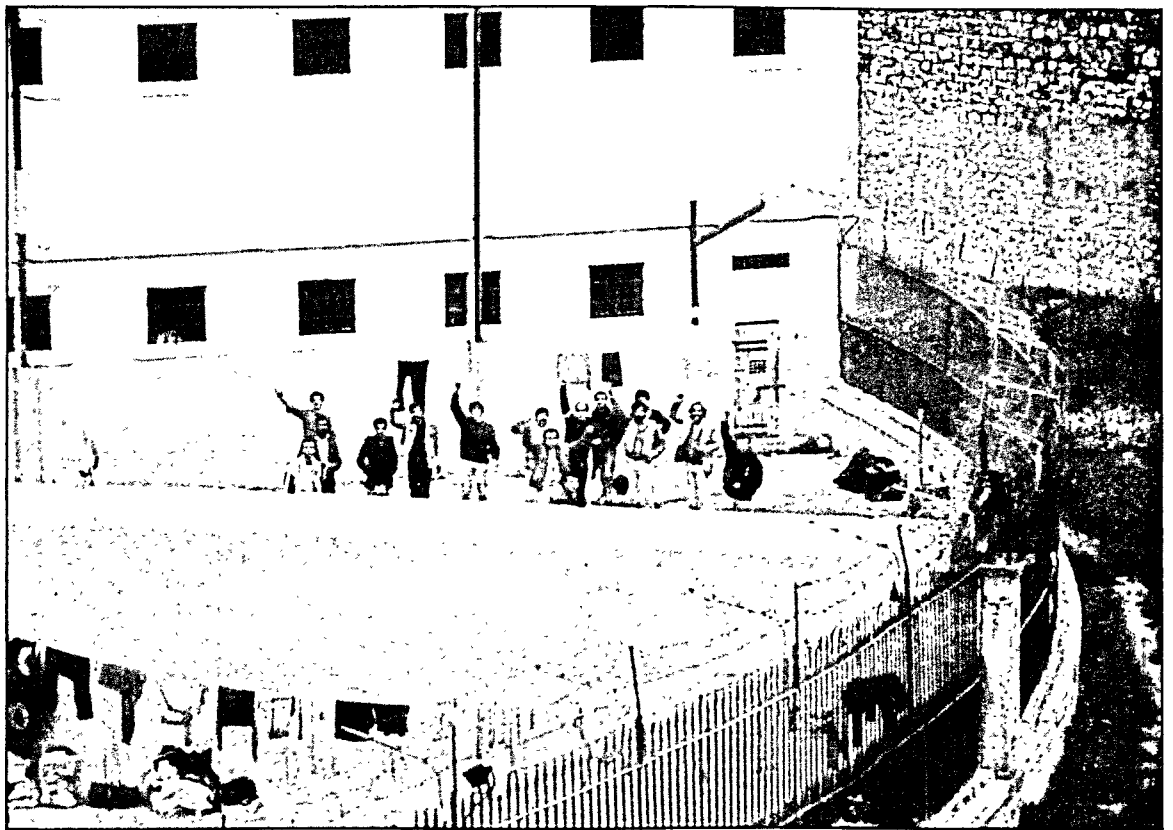
Συνεχιστές μιας ένδοξης παράδοσης λοιπόν οι Έλληνες αρχιτέκτονες –μεταξύ των οποίων οι βραβευθέντες πανεπιστημιακοί δάσκαλοι– που έσπευσαν να λάβουν μέρος στον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό;

Τόσο ευθυγραμμισμένοι με την ουσία του σωφρονιστικού συστήματος όσο και με τις υπερβάσεις που γίνονται εν ονόματί του και καθορίζουν κυρίως αυτές την πραγματικότητα της φυλακής;

Τόσο σύμφωνοι με τις επιλογές του συγκεκριμένου κτιριολογικού προγράμματος που κλήθηκαν να υλοποιήσουν;

Ή μήπως η ανάγκη αρχιτεκτονικής έκφρασης ανεξαρτήτως αντικειμένου στάθηκε πιο ισχυρή;

Το πράγμα αποκτά πρόσθετο ενδιαφέρον από τη στιγμή που, ενώ η πρόσκληση για το σχεδιασμό των φυλακών του Λαγκαδά απευθύνεται μέσω του διαγωνισμού σε όλους τους αρχιτέκτονες, ο ΣΑΔΑΣ (σύλλογος αρχιτεκτόνων διπλωματούχων ανωτάτων σχολών) εκπρόσωπος του κλάδου, προσδευτικός όπως έχει αποδείξει η μέχρι σήμερα ιστορία του, με ιδιαίτερη ευαισθησία σε πολλά ζητήματα, που σε άλλες εποχές και για άλλα θέματα (π.χ. σχολεία μαμούθ) είχε ξεσηκώσει ολόκληρη διαμαρτυρία δε βρήκε να πει ούτε λέξη για την υπόθεση. Αντίθετα, χωρίς κα-

Πριν λίγες μέρες τελείωσε ο Πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για τη δίδυμη φυλακή Θεσσαλονίκης (Λαγκαδά). Τα Βραβεία απονεμήθηκαν στους αρίστους. Τα δημιουργήματά τους, σχέδια και μακέτες εκτίθενται στη Θεσσαλονίκη. Ίσως να μεταφερθούν και στην πρωτεύουσα. Τα μαζικά μέσα ενημέρωσης τα προβάλλουν. Το ΠΑΣΟΚ υπερηφανεύεται ότι όχι μόνο φτιάχνει καινούργιες φυλακές αλλά, επιδεικνύοντας ιδιαίτερη ευαισθησία απέναντι στο θέμα, επιζητεί τις ωραιότερες, με την καλύτερη αρχιτεκτονική σύνθεση, προϊόν ευγενούς άμιλλας μεταξύ αρχιτεκτόνων ειδικών αυτή τη φορά επί θεμάτων εγκλεισμού. Και δυστυχώς πετυχαίνει το στόχο του αφού βρήκε ανάμεσα στους αρχιτέκτονες πρόθυμους συνεργάτες στην ιερή αυτή αποστολή.

μιά τοποθέτηση, διάστηκε να στείλει τον εκπρόσωπό του κριτή υιοθετώντας ανεπιφύλακτα τον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό.

Σημεία των καιρών; Παράληψη; Όπως κι αν έχει το πράγμα αυτή τη στιγμή σύσσωμος ο κλάδος των αρχιτεκτόνων πλην ελαχίστων διαμαρτυρηθέντων μπορεί να «υπερηφανεύεται» γιατί αποδέχτηκε αδιαμαρτύρητα την ανάληψη της ευθύνης του σχεδιασμού φυλακών που του φόρτωσε το κράτος. Υλοποίησε έτσι με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις επιταγές της εξουσίας περί σωφρονισμού, αποδεχόμενος ταυτόχρονα και την πραγματικότητα της φυλακής, πραγματικότητα που μόνο φρίκη θα 'πρεπε να προκαλεί και καμιά απολύτως διάθεση συμμετοχής και εξωραϊσμού.

Η πραγματικότητα

Παρά την ελλιπή πληροφόρηση που έχουμε γύρω από τα θέματα της ζωής στη φυλακή, πληροφόρηση που για να έρθει στη δημοσιότητα πρέπει να υπερνικήσει τη συνωμοσία σιωπής που υπάρχει τόσο από τους συντηρητικούς όσο και από τους «προοδευτικούς» πολίτες έχουμε μάθει κατά καιρούς για στάσεις κρατουμένων, για εμπρησμούς, αυτοκτονίες, ξυλοδαρμούς, κακοποιήσεις ακόμη και βασανιστήρια,

για απάνθρωπη συμπεριφορά δεσμοφυλάκων, όλα αυτά που συνθέτουν τον ιστορικό πράγματι ρόλο που παίζει το κοινωνικό καρκίνωμα που ονομάζεται φυλακή.

Τα επιχειρήματα περί απονομής δικαιοσύνης και σωφρονισμού αποδεικνύονται σαθρά από μια πραγματικότητα που εξοντώνει κάθε συμπεριφορά που κρίνεται ως «μη κανονική». Ο μηχανισμός των φυλακών έχει αποδειχθεί ένας από τους πιο σκληρούς και ανθεκτικούς πυρήνες γι' αυτήν την εδόντωση.

Είναι πλήρως διαχωρισμένος από τη δικαστική εξουσία της οποίας το αδιαμφισβήτητο κύρος δεν πρέπει να αμαυρώνεται από την ανάμειξη της στο βρώμικο ρόλο του τιμωρού.

Ο ρόλος αυτός ανήκει στη φυλακή. Στόχος της δεν είναι απλά και μόνον η στέρηση της ελευθερίας του κρατούμενου για την παράβαση του νόμου, ποινή που του έχει επιβληθεί από το δικαστήριο. Η φυλακή παραλαμβάνει από τα χέρια της δικαιοσύνης έναν κατ'άδικο αλλά αυτό στο οποίο οφείλει να επέμβει δεν είναι η παράβαση ούτε καν ο παραβάτης, είναι ένα άλλο πρόσωπο που υποκαθιστά τον καταδικασθέντα παραβάτη, είναι ο εγκληματίας. Αυτός δεν είναι απλώς ο δράστης της συγκεκριμένης πράξης αλλά συνδέεται με το αδίκημά του με μια ολό-

κληρη δέσμη από περίπλοκα νήματα (ένστικτα, ώσεις, τάσεις, χαρακτήρας). Η σωφρονιστική τεχνική δεν αναφέρεται στην πράξη αλλά στην ίδια τη ζωή του εγκληματία. Είναι ολόκληρη η ζωή και η προσωπικότητά του που πρέπει ν' ανασκευαστεί.

Έτσι πρέπει να υπάρξει μια καινούργια απονομή δικαιοσύνης, ανέξελεγκτη και αυθαίρετη, που επιβάλλεται αυτή τη φορά από τους δεσμοφύλακες.

Αφού ταξινομηθεί ο κρατούμενος σε ειδική κατηγορία, (τώρα μάλιστα με τη πρόοδο των επιστημών αυτό θα γίνεται από ειδική ομάδα αποτελούμενη από παθολόγο, ψυχίατρο, ψυχολόγο, κοινωνικό λειτουργό, εγκληματολόγο, δικαστικό λειτουργό ακόμη και γεωπόνο στις αγροτικές φυλακές όπως προβλέπει το άρθρο 12 του νέου κώδικα για την μεταχείριση των κρατούμενων) θα περάσει στα χέρια των δεσμοφυλάκων για να μάθει να δέχεται αδιαμαρτύρητα την απομόνωση, την επιβολή ιεραρχικών σχέσεων ανάμεσα στους κρατούμενους, την προτροπή για άμεση και μόνιμη συνεργασία με το προσωπικό της φυλακής –κατά συνέπεια με την αστυνομία αργότερα–, τις αδικίες, τις ταπεινώσεις, τον εξευτελισμό.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι οι φυλακές σ' όλες τις χώρες του κόσμου αποτελούν φυτώρια εγκληματιών και

χαφιέδων. Ούτε το ότι οι άνθρωποι που θα γίνουν από και με χαμένη την αξιοπρέπεια και τον αυτοσεβασμό έχουν τεράστια δυσκολία επανένταξης στην κοινωνία.

Αυτά τα πιο ευδιάκριτα και πασίγνωστα, εξάλλου, αποτελέσματα της φυλακής μόνο η κοινωνική υποκρισία επιμένει να ονομάζει «σωφρονισμό».

Δεν είναι δυνατόν να επεκταθούμε εδώ σε θέματα που απαιτούνται για να ερμηνευτεί η ανάγκη της κοινωνίας που ζούμε για έναν τέτοιο «σωφρονισμό».

Τα συμπεράσματα για το «έργο» που επιτελείται από το σωφρονιστικό μηχανισμό της φυλακής είναι, νομίζουμε, σαφή. Αν όμως υπάρχουν ακόμη απαιτήσεις για το ρόλο των φυλακών και την ανατρεψιμότητά του, μια προσεκτική ανάγνωση του κτιριολογικού προγράμματος για τις φυλακές του Λαγκαδά φτάνει να τις διαλύσει. Ας το δούμε πιο συγκεκριμένα:

Η συγκέντρωση σε μεγάλες μονάδες

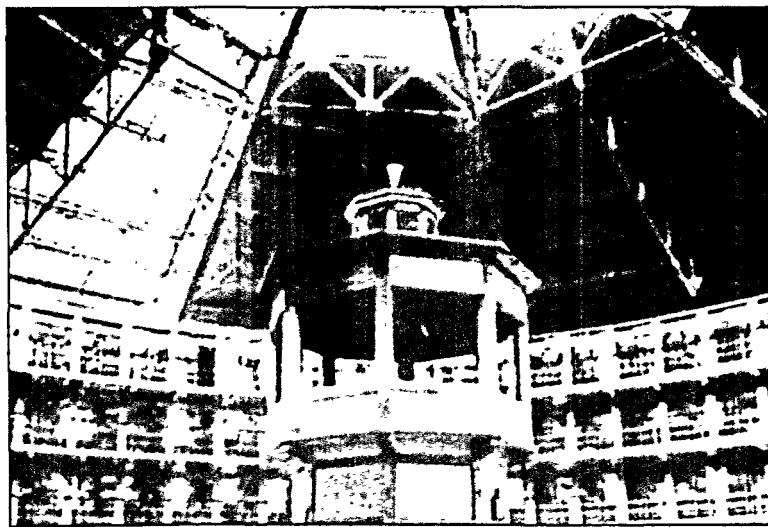
Η *δίδυμη φυλακή Θεσσαλονίκης* περιλαμβάνει την *κλειστή φυλακή* με τρεις πτέρυγες κρατούμενων ανδρών και τη *Δικαστική* με τρεις πτέρυγες ανδρών, μια πτέρυγα γυναικών και μία ανηλικών. Δηλαδή γύρω στα 600 άτομα. Είναι φανερό ότι η συγκέντρωση κρατούμενων σε τόσο μεγάλη μονάδα καταργεί την όποια ανθρώπινη σχέση θα μπορούσε να δημιουργηθεί μεταξύ κρατούμενων και προσωπικού και επιδεινώνει την όποια επικοινωνία μεταξύ των εγκλειστών. Τα άτομα μετατρέπονται σε αριθμούς. Η προσωπική σχέση θα καταργηθεί, θα γίνει απρόσωπη ανάμεσα σε ρόλους. Για να επιβληθεί η τάξη θα έχουμε αυστηρότερη πειθαρχία, διαχωρισμό, και ιεράρχηση. Αυστηρότερες ποινές. Δεν είναι τυχαίο ότι ποτέ δεν υπήρξε αίτημα κρατούμενων για την κατάργηση των μικρών φυλακών όσο κι αν τα κτίρια αυτά ήταν παλιά και ακατάλληλα. Κι όμως το κράτος καταργεί τη μια μετά την άλλη τις μικρές μονάδες αντικαθιστώντας τις με μεγάλα κέντρα, μακριά από το βλέμμα των νομοταγών και φιλήσυχων πολιτών. Λογική Super market, λοιπόν. Με χαμηλότερο κατασκευαστικό και λειτουργικό κόστος. Ας μην ξεχνάμε ότι μέχρι σήμερα ελάχιστες δαπάνες εγκρίνονταν για επισκευές και βελτιώσεις κτιρίων φυλακών, μιας και οι πόροι από το Ταμείο Χρηματοδότησης Δικαστικών Κτιρίων όπου υπάγονται και οι φυλακές πηγαίνουν κατά 90% στα δικαστήρια.

Συγκρινόμενες σε λίγα μεγάλα κέντρα ανά την Ελλάδα για να ελέγχονται καλύτερα και να καταστέλλονται ευκολότερα οι όποιες διαμαρτυρίες, στάσεις, εξεγέρσεις.

Κατανοούμε απόλυτα τη λογική του κράτους. Όχι όμως να μας σερβίρεται σαν προσπάθεια, και μάλιστα ιδιαίτερης ευαισθησίας, βελτίωσης των όρων διαβίωσης των κρατούμενων. Αυτοί οι όροι σαφώς επιδεινώνονται. Η ευαισθησία μάλλον αφορά τη διοίκηση ή τα ΜΑΤ...

Στη μέση του πουθενά

Πού θα χτιστούν όμως τόσο μεγάλες μονάδες; Όχι βέβαια μέσα στις πόλεις. Ούτε κοντά σε κατοικημένες περιοχές. Μόνο μέσα στο υγρό κλίμα του κάμπου, μακριά από τους τόπους κατοικίας των κρατούμενων. Σίγουρα χωρίς τακτική επικοινωνία. Για να περιοριστούν οι επισκέψεις συγγενών και δι-

Σχέδιο ΠΑΝΟΠΤΙΚΟΝ

ΦΥΛΑΚΕΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ (σελ. 20).

κηγόρων, να βλέπουν ακόμη σπανιότερα το φως της δημοσιότητας οι διάφορες καταγγελίες, κι οι εγκλειστοί απομονωμένοι να αισθάνονται ότι βρίσκονται αποκλειστικά στο έλεος των δεσμοφυλάκων.

Σημειώνουμε ενδεικτικά ότι ο νομός Αττικής όπου βρίσκεται η κατοικία της πλειοψηφίας των κρατούμενων δεν διαθέτει φυλακή. Στον Κορωδαλλό βρίσκονται μόνον οι υπόδοι.

Έτσι το αίτημα των κρατούμενων για περισσότερα επισκεπτήρια πέφτει στο κενό, αφού οι συγγενείς τους, φτωχοί οι περισσότεροι, σίγουρα δε διαθέτουν ελικοπτερά για να πηγαίνουν ταχτικά να τους βλέπουν. Και με τα άλλα μέσα επικοινωνίας θα πρέπει να ταξιδέψουν ώρες ή και μέρα για να φθάσουν στον τόπο της φυλακής. Κάθε πότε θα γίνεται αυτό; Κι αν σήμερα οι καταγγελίες από τη φυλακή της Λάρισας για απάνθρωπη συμπεριφορά δεσμοφυλάκων κάνουν 20 μέρες για να φθάσουν στους δικηγόρους, από το Λαγκαδά πόσο θα κάνουν;

Όλοι μαζί και χωρία

Άρρηκτα δεμένος με τη μεγάλη συγκέντρωση ο πλήρης διαχωρισμός. Παρά το άρθρο 9 του κώδικα που λέει ότι οι κρατούμενοι με μακροχρόνιες ποινές δεν υποβάλλονται γι' αυτό και μόνο το λόγο σε αυστηρότερη καθεστώς διαβίωσης εδώ έχουμε ταξινόμηση εξ αρχής αφού οι θαρυποινίτες οδηγούνται κατ' ευθείαν στην κλειστή φυλακή φτιαγμένη αποκλειστικά και μόνο γι' αυτούς.

Πριν από την άλλη ταξινόμησή τους από τους ειδικούς επιστήμονες που αναφέραμε πιο πάνω, εδώ ταξινομείται το δεδικασμένο παρελθόν του εγκλει-

στου. Άπαξ και δια παντός.

Μέσα στην ίδια πάντα φυλακή, αλλά σε διαφορετική πτέρυγα, οι ανήλικοι. Πάλι κατά παράβαση του άρθρου 9 του κώδικα που λέει ότι «οι νέοι (14-21 χρόνων) εκτίουν τις ποινές τους αποκλειστικά στις Μονάδες Αγωγής Νέων, υποβάλλονται σε ειδική μεταχείριση παιδαγωγικού και θεραπευτικού χαρακτήρα και σε καμία περίπτωση δε στεγάζονται ή διαδίδουν με ενήλικους κρατούμενους».

Προφανείς εδώ οι παιδαγωγικές επιπτώσεις από τη συνύπαρξη και το συγχρωτισμό. Η φυλακή μπορεί να έχει πολλές πτέρυγες. Είναι όμως μία, ενιαία και αδιαίρετη.

Ακόμη, καμία μέριμνα για τους τοξικομανείς που πάντα σύμφωνα με το ίδιο άρθρο «πρέπει να υφίστανται θεραπευτική μεταχείριση σε δημόσια κέντρα αποτοξίνωσης και αποκατάστασης σύμφωνα με τις διατάξεις του οικείου νόμου».

Και ο μεν οικείος νόμος υπάρχει, μόνο που τα κέντρα αυτά είναι ανύπαρκτα κι έτσι η θεραπευτική μεταχείριση περνάει από τα γνωστά κανάλια της φυλακής, με τα γνωστά αποτελέσματα.

Το φόβητρο της Κέρκυρας παντού

Είναι γνωστός ο ρόλος της πειθαρχικής φυλακής. Τραβάει μια διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στους κρατούμενους εκείνους που μπορούν να «διορθωθούν» και σ' εκείνους που δεν μπορούν. Διαχωρισμός απαραίτητος που αφορά την ίδια την ουσία του σωφρονιστικού συστήματος. Πρέπει να υπάρχουν ή να εφευρεθούν οι «πειθαρχοί», να τιμωρηθούν παραδειγματικά

ώστε όλοι οι υπόλοιποι να κάθονται φρόνιμα. Πέρα απ' αυτό η πειθαρχική φυλακή αποτελεί καθημερινή απειλή για τον εγκλειστο. Είναι επιπλέον ποινή που του επιβάλλεται για την «κακή» καθημερινή του διαγωγή όπως και για κάθε διαμαρτυρία του ή καταγγελία.

Μέχρι σήμερα οι «πειθαρχοί» κρατούμενοι αντιμετωπιζόνταν με τη μεταφορά τους σε πειθαρχική φυλακή π.χ. Κέρκυρα. Σήμερα με το νέο πρόγραμμα ιδρύεται σε κάθε κλειστή φυλακή μια μονάδα ειδικής κράτησης όπου όπως αναφέρει το κτιριολογικό πρόγραμμα «κρατούνται προβληματικοί κρατούμενοι που πρέπει ν' απομονωθούν αλλά δεν έχουν πειθαρχική ποινή για να μείνουν στα πειθαρχικά κελιά». Ανεξέλεγκτα δηλαδή.

Το κλείσιμο των φυλακών της Κέρκυρας, μόνιμο και διαρκές αίτημα κρατούμενων είχε συνδεθεί με την κατάργηση στην πράξη των θαρών πειθαρχικών ποινών. Κι όμως αυτό δεν είναι αλήθεια. Τώρα η Κέρκυρα θα βρίσκεται πολύ κοντά. Σε κάθε φυλακή. Σε κάθε ειδική μονάδα κράτησης. Δε θα χρειάζεται και μεταγωγή. Μια απλή μετακίνηση θα είναι αρκετή. Πληροφορούμαστε εξάλλου ότι στις φυλακές της Λάρισας έχουν μεταφερθεί και δεσμοφύλακες από το κάτεργο της Κέρκυρας και μάλιστα οι καλύτεροι. Γιατί να μη γίνει το ίδιο και στη Θεσσαλονίκη; Μαζί με το άσφογο κτίριο ας υπάρχει και το έμψυχο υλικό.

Ας μην επεκταθούμε περισσότερο. Επιστημαίνουμε μόνον την έλλειψη ακόμη και στοιχειώδους νοσοκομειακής μονάδας για την αποτελεσματική περίθαλψη των κρατούμενων, την πλήρη ηλεκτρονική παρακολούθηση, τα «...καγκελόφραχτα παράθυρα».

Όσο από τους αρχιτέκτονες έχουν ιδιαίτερες ανησυχίες έκφρασης θα βρουν διέξοδο μορφολογώντας τον εξωτερικό τοίχο με τις σκοπιές που περιμαντρώνει το κτιριακό συγκρότημα και τα προαύλια. Κι αν αυτό δεν τους αρκεί μπορούν ν' ασχοληθούν με τη διάταξη των όγκων στις όψεις: κάτω η αναρρίχηση!

Το κτιριολογικό πρόγραμμα που εκπονήθηκε και υπογράφεται από εκλεκτό επιτελείο διευθυντών εκτέλεσης ποινών, και συναφών ειδικοτήτων δεν είναι αθώο. Πώς θα μπορούσε άλλωστε... Προσαρμοσμένο πλήρως στις επιλογές του κράτους για την εξέλιξη του σωφρονιστικού συστήματος στην πράξη, προδιαγράφει μαζί με την κτιριολογία την προοπτική μιας σαφούς επιδείνωσης των όρων διαβίωσης των κρατούμενων.

Με τη δίδυμη φυλακή Θεσσαλονίκης μετά τις φυλακές Πάτρας και Λάρισας και την κατάργηση πολλών μικρών μονάδων ολοκληρώνεται η εικόνα για την εξέλιξη του σωφρονιστικού συστήματος στη χώρα μας.

Εξέλιξη που θαδίζει προς τη δημιουργία μεγάλων «ενιαίων χώρων εγκλήματος» μακριά από τις κατοικίες των κρατούμενων, μακριά από τις πόλεις. Σίγουρα στην εξέλιξη αυτή θα περιλαμβάνεται και μια καινούργια οργάνωση μέσα στην ίδια λογική και -δεν αμφιβάλλουμε- με την ίδια «ευαισθησία».

Ποιος φοβάται να μιλήσει για ρατσισμό;

ΕΛΕΝΗ ΠΑΠΑΡΡΟΔΟΥ

Αναφορές:

- Μισέλ Φουκώ: Επιτήρηση και τιμωρία - Η γέννηση της φυλακής. Εκδ. ΡΑΠΠΑ, 1989.
- Winfried Reeb: Φυλακές και αρχιτεκτονική. Η αναζήτηση για τον ιδανικό τρόπο εξόντωσης. Εκδ. Αμχανία, 1988.
- Της φυλακής... περιοδική έκδοση, 1980.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ:

«- Το βασικό κτιριακό συγκρότημα μαζί με τα προαύλια της φυλακής θα περιμαντρωθούν με εξωτερικό τοίχο ύψους 5-6 μ. Πάνω σ' αυτόν στις γωνίες του και κάθε 100 μ. περίπου θα κατασκευαστούν σκοπιές. Εσωτερικά και κατά μήκος του τοίχου αυτού θα αφεθεί ζώνη ασφαλείας πλάτους 5 μ. προσιτή μόνον στους εξωτερικούς φρουρούς...

- Οι όψεις των διαφόρων κτιρίων του συγκροτήματος όταν τις κοιτάξουμε από τον εξωτερικό τοίχο δεν πρέπει να παρουσιάζουν εισέχοντες και εξέχοντες όγκους. Οι τυχόν αρχιτεκτονικές προεξοχές στις όψεις δεν πρέπει να διευκολύνουν την αναρρίχηση και απόδραση γενικότερα.

- Σε όλα τα παράθυρα εκτός των κατοικιών, προβλέπονται κιγκλιδώματα για λόγους ασφαλείας που θα τοποθετηθούν πιο μέσα από την εξωτερική επιφάνεια των τοίχων, ώστε στην *εξωτερική θέα* του κτιρίου τα κιγκλιδώματα να είναι δυσδιάκριτα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη στήριξή τους.

- Τα παράθυρα των κελιών ή των θαλάμων, όταν έχουν απ' ευθείας θέα προς άλλο κτίσμα ακόμη και της ίδιας φυλακής πρέπει να απέχουν 50 μ.».

Μερικοί από τους γενικούς περιορισμούς τους κτιριολογικού προγράμματος.

Κ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ

ΤΟ ΚΑΚΕΚΤΥΠΟ ΤΗΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑΣ

□ Στην απογευματινή εφημερίδα των Αθηνών «ΤΑ ΝΕΑ», (φ. της 8/4/89) στη στήλη προ-γραφές, δημοσιεύτηκε χρονογράφημα του κ. Γ. Βέλτσου το οποίο αναφέρεται στη συζήτηση για το θεωρητικό έργο του Κ. Καστοριάδη που δημοσίευσε ο *Σχολιαστής* στο προηγούμενο τεύχος του.

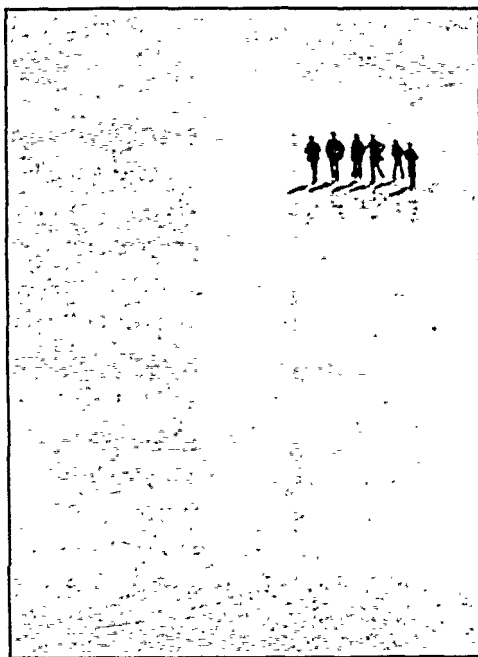
Το χρονογράφημα περιλαμβάνει τρεις παραγράφους. Οι πρώτες δύο αναλύονται σε σκαπτικές παρατηρήσεις και όχι πάντα ευφυή λογοπαίγνια, όχι χωρίς κάποια δόση εμπάθειας: πρόκειται για τον συνήθη τρόπο με τον οποίο οι θεραπεύοντες τον ημερήσιο, και κατά προτίμηση απογευματινό, τύπο «επιτίθενται» στους πολιτικούς και ιδεολογικούς τους αντιπάλους.

Η τρίτη όμως παράγραφος εισάγεται με την προτροπή: «*Ας σοβαρολογήσουμε*», δηλώνοντας έτσι την πρόθεσή της να διαφοροποιηθεί. Καμία ευκαιρία για διάλογο δεν πρέπει να χάνεται: θα σοβαρολογήσουμε λοιπόν με την τρίτη παράγραφο του χρονογραφημάτων, ακολουθώντας την φράση προς φράση.

«*Ας σοβαρολογήσουμε. Οι αντιρρήσεις του Π. Μπασάκου από τη «σκοπιά» μιας ορθολογικής προσέγγισης του έργου του Καστοριάδη δικαιολογημένα διαφοροποιούνται από το περιγραφικό φαινομενολογικό μοντέλο.*»

Η πρώτη αυτή φράση δεν είναι ακριβώς αυτό που θα χαρακτήριζε κανείς υπόδειγμα σαφειάς. Οι «αντιρρήσεις μου» ούτε να ταυτίζονται με το φαινομενολογικό μοντέλο θα μπορούσαν, ούτε να διαφοροποιούνται, είτε από την «ορθολογική σκοπιά» εκφέρονται είτε από κάποιον άλλον, είτε δικαιολογημένες είτε αδικαιολόγητες είναι. Υποθέτω ότι αυτό που ψελλίζεται εδώ θα μπορούσε να ισοδυναμεί με το: «η κριτική που ασκεί ο Π.Μ. στο φαινομενολογικό μοντέλο είναι δικαιολογημένη». Η εκδοχή αυτή δεν είναι υποχρεωτική—στο κάτω-κάτω ο θλοσυρρός χρονογράφος ιδιοκτήτης των λέξεων (και των συντάξεων) είναι, τις κάνει να σημαίνουν ό,τι θέλει. Αν όμως ευτυχίσω να αναγνωρίσει στην απόδοσή μου την κακοπαθημένη του πρόθεση, θα ήθελα να του επισημάνω πως στη συζήτησή μου με τον Γ. Κόκκινο δεν ασκείται κριτική στη Φαινομενολογία, αλλά στη φιλοσοφία του Καστοριάδη ως κακέκτυπο της Φαινομενολογίας. Η κριτική στη Φαινομενολογία θα απαιτούσε πολύ πιο διεξοδική εξέταση, θα ήταν όμως πολύ πιο ενδιαφέρουσα και παραγωγική.

«*Το ζήτημα όμως δεν είναι αυτό. Ο Καστοριάδης επιδιώκει να μεταβάλει τη «λογική» της θεμελίωσης και των θεμελιωτικών πρώτων στιβάδων. Εάν τις θεωρούσε σαν (sic) θεσμιζόμε-*

νες σημασίες, θα τις υπέβαλε ασφαλώς ως προτάσεις νοήματος και στην κατηγορία της εγκυρότητας και της κριτικής. Αυτό όμως που θέλει να μας δείξει είναι ότι αντιτιθέμενος στον Λόγο και στον παρεπόμενο κοινωνιο-κεντρισμό του, αντιτίθεται σε κάθε αιτιακή αναγωγή και κάθε φαινομενική προδηλότητα μιας ιστορίας «συνειδητών πράξεων και συνειδητών όντων». (Φ.Θ., σ. 69). Αντιτίθεται συνεπώς και στη συγκροτούσα συνείδηση ως θεμελιωτικού τρόπου και τόπου (sic για τις γενικές).»

Από τα παραπάνω πληροφορούμαι

α) ότι ο Καστοριάδης επιδιώκει μια θεμελίωση και α.1) ότι η θεμελίωση που επιδιώκει έχει λογική (ριζικά, υποθέτω) διαφορετική από την παραδεδομένη. Το χρονογράφημα είναι εδώ σε καλό δρόμο, μόνο που μένει στη μέση: αντί να προχωρήσει, να μας πει, έστω και με δύο λέξεις, πως η καστοριάδεια «λογική» μεταβάλλει την παραδεδομένη, την εξαγγέλει απλώς, την επικαλείται ως άλλη, ως διαφορετική: αυθεντικός, κατά τούτο, *laudator* και ερμηνευτής του φιλοσόφου: το ίδιο κάνει και ο Κ. Καστοριάδης.

Παρακάμπω τις κακοτεχνίες—χρήση τεχνικών όρων με άτεχνο και άσχετο τρόπο—της επόμενης φράσης (οι στιβάδες δεν μπορούν να είναι προτάσεις, οι σοκολάδες μπορούν να είναι γάλακτος, οι προτάσεις όμως δεν μπορούν να είναι νοήματος, η εγκυρότητα και η κριτική δεν έχουν ακόμα μπει σε κάποιο πίνακα κατηγοριών, κλπ.) και φτάνω σε αυτό που ο Καστοριάδης θέλει να μας δείξει. Αυτό λοιπόν που ο Καστοριάδης θέλει να μας δείξει, κατά τον αυθεντικό του χρονογράφο, είναι οι συνέπειες του να αντιτίθεται στο Λόγο, το τι είσαι υποχρεωμένος να δεχτείς αν ξεκινήσεις από την

αντίθεση αυτή. Είναι μια ευχάριστη διαπίστωση το ότι ο κ. Γ. Βέλτσος άρχισε να μαθαίνει, και δη ότι το προηγούμενο τεύχος του *Σχολιαστή* συνέβαλε σε αυτό. Πράγματι, στο κείμενο που ο χρονογράφος θέτει ως στόχο της υπερβολικά οργίλης κριτικής του, υποστηρίζεται ακριβώς ότι η αντίθεση στο Λόγο είναι η (δογματική) αφετηρία του εγχειρήματος του Καστοριάδη. Η αλήθεια είναι ότι μας μένει υπόλοιπο το επίθετο «δογματική»: λίγο πιο κάτω θα δούμε ότι και ως προς αυτό ο κ. Γ. Βέλτσος έχει κάνει κάποια δειλά βήματα.

Τι επιτυγχάνει ξεκινώντας από την αφετηρία αυτή ο Κ. Καστοριάδης; Μα το να μας απελευθερώσει, επιτέλους, από «κάθε αιτιακή αναγωγή και κάθε φαινομενική προδηλότητα μιας ιστορίας «συνειδητών πράξεων και συνειδητών όντων». Εδώ ο *laudator* αδικεί αυτόν που υπερασπίζεται: η κριτική στην πρωτοκαθεδρία του υποκειμένου είναι τόπος στη φιλοσοφία του εικοστού αιώνα. Αν το «θέλω» αυτό συνιστά και ορίζει τον Καστοριάδη, αν «αυτό είναι το ζήτημα» στο έργο του, τότε θα έχουμε δυσκολία να διακρίνουμε τον Καστοριάδη από έναν προπτυχιακό φοιτητή φιλοσοφίας.

Όσον αφορά τη «συγκροτούσα συνείδηση», ο χρονογράφος θα πρέπει να προσέξει, τα πράγματα γίνονται δύσκολα:

α) Να ξαναδιαβάσει προσεχτικά: δεν υποστηρίζεται ότι ο Καστοριάδης σταματάει στη συγκροτούσα συνείδηση ως θεμέλιο (επί τη ευκαιρία: ούτε τρόπος(!) είναι, ούτε και τόπος η συνείδηση στη Φαινομενολογία. Γνώσεις εγχειριδίου), αλλά ότι αντίθετα, μιμείται τη διαδικασία της φαινομενολογίας, και βάζει στη θέση της συνείδησης κάτι άλλο, πιο βαθύ, κάτι που το δεσπόζον χαρακτηριστικό του είναι ακριβώς το ότι είναι «πέρα από συνείδηση». Αυτή η αφηρημένη άρνηση είναι τρόπος επιχειρηματολογίας χαρακτηριστικός για τον συγγραφέα της Φ.Θ.

β) Να μη συγχέει τη έννοια της συνείδησης στη Φαινομενολογία με την έννοια της συνείδησης, όπως αυτή κυκλοφορεί στην παραψυχαναλυτική φιλοσοφία: η περιγραφή του πεδίου της συνείδησης, στη Φαινομενολογία, μπορεί να διεκδικήσει το να είναι θεμελίωση, εφόσον ακριβώς το πεδίο αυτό δεν είναι μια οντική περιοχή ανάμεσα στις άλλες (όπως είναι, λ.χ., η ψυχολογία). Αυτή τη διαφορά, στην οποία στηρίζεται το φαινομενολογικό μοντέλο, επιχειρεί ο Καστοριάδης να μιμηθεί: πρόκειται για μια μετάθεση, μια κλίμακα πιο κάτω: στη θέση της συνείδησης, ριζικά διαφορετικής από όλες τις άλλες περιοχές κλπ., μπαίνει το φαντασιακό, ριζικά διαφορετικό και αυτό από τις άλλες περιο-

χές, και από τη συνείδηση, πιο βαθιά από τη συνείδηση, το πραγματικό θεμέλιο: τα πρόσωπα αλλάζουν, το έργο μένει το ίδιο, περίπου: στον Husserl είναι τραγωδία, στον Καστοριάδη φάρσα.

Το σφάλμα του Μπασάκου – και το ξέρει – δεν είναι ότι δεν εννοεί πως ο «ιρασιοναλισμός» του Καστοριάδη προκύπτει από το ότι θέλει να απαλλαγεί από τον εγγενή στο Λόγο ιρασιοναλισμό, (αυτή είναι η πανουργία του Καστοριάδη απέναντι στην πανουργία του Λόγου), αλλά ότι δεν καταλαβαίνει την ανάγκη εξαλείψως της αυταπάτης του αναδρομικού (κριτικού) εξορθολογισμού από την ιδέα που έχουμε το τι είναι ορθός λόγος. Ως εάν οι αλυσώσεις που αναδεικνύει το νόημα, η ιστορία ή ο θεσμός, να μην είναι αλυσώσεις ατομικών ενεργημάτων (όπως η ανάγκη του Μπασάκου να «συζητήσει» στο «Σχολιαστή»), ενεργημάτων θέβαια που τοποθετούνται στην ολότητα και στους «ρητούς» ή «υπόρητους» κανόνες μιας οργάνωσης που συνιστά ωστόσο τη «μια πλευρά αυτής της ολότητας» και ταυτόχρονα άλλο πράγμα απ' αυτήν».

Μαθαίνουμε ότι ο Λόγος για τον Καστοριάδη είναι εγγενώς ιρασιοναλιστικός. Και εδώ λοιπόν ο χρονογράφος είναι σε καλό δρόμο. Αρκεί να συνεχίσει με το ερώτημα: πώς παράγεται, πώς υποστηρίζεται, η θέση ότι ο Λόγος είναι εγγενώς ιρασιοναλιστικός; Αν μάλιστα διαβάσει καλύτερα το κείμενο που σχολιάζει, μπορεί να βρει και την αρχή της απάντησης: η πεποίθηση για το ιρασιοναλιστικό του λόγου παράγεται από την εκ προοιμίου δογματική ταύτισή του με τη Διάνοια: ένας Λόγος ταυτισμένος με το $2+2=4$, ή με την απλή εξεύρεση μέσων προς σκοπούς, είναι ιρασιοναλιστικός, ελλειμματικός, έχει ανάγκη από το φαντασιακό ως συμπλήρωμα. Ίσως η ταύτιση του Λόγου προς τη Διάνοια να πρέπει να χαρακτηριστεί πανουργία, (και πράγματι, κάτι έχει από τέχνασμα, περισσότερο ρητορικό παρά λογικό: εισάγει και εκμεταλλεύεται μια τρομοκρατική ρητορεία της έλλειψης) όμως πρωτοτυπία ούτε και εδώ μπορεί να διεκδικήσει ο Καστοριάδης, μια και πρόκειται για τόπο στη θετικιστική, λ.χ., σκέψη (Πρβλ. την *Έκλειψη του λόγου*, του Κ. Horkheimer).

Το αφελές στο χρονογράφημα συνίσταται στην αναπαραγωγή της τρομοκρατικής ρητορείας: πιο πάνω, ο χρονογράφος έχει προτείνει τον εαυτό του ως υπερασπιστή της «Ζωής», (sic για το κεφαλαίο) από τη «φαρμακερή απόπειρα» της «φιλοσοφίας της συνείδησης». Εδώ οι ορθολογιστές εμφανίζονται ως απειλή εξαφάνισης της ατομικότητας. Θεραπεία: το αφηρημένο άλλο: «και ταυτόχρονα άλλο πράγμα από αυτήν».

Δεν ξέρω κατά πόσο απειλείται η ζωή μου και η ατομικότητά μου από τη φιλοσοφία της συνείδησης. Γνωρίζω όμως ότι οι «αλυσώσεις ατομικών ενεργημάτων» δεν αφορούν μόνο τη συγγραφική άρθρων και συζητήσεων: συσσωρευση ατομικών ενεργημάτων είναι, λ.χ., η σημερινή Αθήνα, η οποία πολύ κυριολεκτικά απειλεί τη ζωή μου. Και εδώ η προσφυγή στο αφηρημένο διαφοροτικό δεν με βοηθάει.

Αυτό που είναι ίσως δύσκολο να καταλάβει ο χρονογράφος, (δεν το εννοεί, και προφανώς δεν το ξέρει ότι δεν το εννοεί) είναι πως η ατομικότητα, ως χειραφέτηση, είναι αίτημα του λόγου, ταυτόχρονα με την κριτική στην απολυτοποίησή της. Παράλληλα προς τις καστοριαδικές του αναγνώσεις, δεν θα έθλαπτε ίσως και η ανάγνωση από πρώτο χέρι κάποιων κλασικών κειμένων του διαφωτισμού. Είναι κακό χιούμορ η επίκληση της σοφιστικής να γίνεται άλλοθι της αμάθειας.

Παντελής ΜΠΑΣΑΚΟΣ

H EIKONA

ΟΙ

Αυτή η φωτογραφία τραβήχτηκε κατά τη λεγόμενη περίοδο Μποτάνγκ της γαλλικής εθνικής ομάδας.

Τα τρία προηγούμενα χρόνια, τα αποτελέσματα αυτής της ομάδας ήταν απογοητευτικά. Είχε αποκλειστεί από τον πρώτο γύρο σε όλες τις σημαντικές διεθνείς διοργανώσεις.

Τότε, ο εκλέκτορας της εθνικής ανακάλυψε μια περιοχή αραιοκατοικημένη στην καρδιά των αφρικανικών εδαφών που περιβάλλουν τον αρχαίο ποταμό Κόνγκο. Σ' αυτή την περιοχή, η κύρια αν όχι μοναδική πηγή εισοδήματος ήταν η εξαγωγή προς τα λιμάνια του κόλπου του Άντεν και στο κανάλι της Μοζαμβίκης, νέων αθλητών, ειδικευμένων στο ποδόσφαιρο που το έπαιζαν με πάθος και σπάνια τέχνη.

Αυτά τα παιδιά ήταν γεννημένοι παίκτες και θεωρούσαν το ποδόσφαιρο παράδοση των προγόνων τους: ήταν γι' αυτούς ταυτόχρονα άθλημα, έθιμο, θρησκεία, κουλτούρα, ιδέες και λόγος ύπαρξης.

Ανάμεσα σ' αυτούς τους αθλητές που βρίσκονταν διασκορπισμένοι στις ακτές του Ινδικού ωκεανού, ο γάλλος εκλέκτορας ανακάλυψε τρεις αδελφούς: τον Βαραμπάνγκ, τον Ζορντ και τον Σέρμπορ.

Πιο γνωστοί έγιναν με το επίθετό τους Μποτάνγκ που τα πλήθη πολύ γρήγορα έμαθαν να το φωνάζουν ρυθμικά.

Το ενδιαφέρον της φωτογραφίας που παρουσιάζουμε είναι ότι τους βλέπουμε και τους τρεις μαζί κατά τη διάρκεια ενός αγώνα που τους έφερε αντιμέτωπους στην ομάδα του Βατικανού.

Το πρόβλημα που είχε ανακύψει στους γάλλους εκείνη την εποχή ήταν απλό: ήταν αδύνατο να συμπεριλάβουν στην εθνική ομάδα αυτούς τους τρεις έξοχους παίκτες που είχαν μάθει από μωρά να λειτουργούν μαζί. Πράγματι, οι ισχύοντες φυλετικοί νόμοι ήταν εξαιρετικά αυστηροί: απαγορευόταν (από το έτος 010) σ' έναν έγχρωμο αθλητή να συμμετέχει σε ομάδες των κατηγοριών 5, 4, 3, 2, 1 και κατά μείζονα λόγο στην εθνική ομάδα.

Η λύση βρέθηκε από τον γενικό προπονητή Ισμαήλ Πενθ που αποφάσισε να καταφύγει σε ήδη γνωστές μεθόδους απομελάνωσης. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν ήταν διαφορετικές για τους τρεις αδελφούς. Ο Σέρμπορ κατέφυγε στην ακτινοβολία λέιζερ. Ξεπέρασε αυτή τη δοκιμασία με κάποιες διαταραχές στην όραση, και συχνά παραπονιόταν για έντονο πονοκέφαλο.

Ο Βαραμπάνγκ προτίμησε τη μεταμόσχευση του επιθηλίου. Η ανάρρωσή του υπήρξε αργή και οδυνηρή, όμως αυτός είναι που υπέστη τις λιγότερες συνέπειες. Δεν διαπιστώθηκε κανένα φαινόμενο απόρριψης του μοσχεύματος.

Ο Ζορντ που ήταν τερματοφύλακας δεν μπορούσε να υποστεί μεταμόσχευση, και γι' αυτό χρειάστηκε να βρουν μια χημική θεραπεία. Σκοπός ήταν να καταστρέψουν τα κύτταρα που παράγουν τη μελανίνη. Αυτή η μέθοδος απέτυχε. Όπως διαπιστώνουμε κι απ' τη φωτογραφία, η λεύκανση δεν είναι ομοιόμορφη, και πολύ γρήγορα παρουσιάστηκαν τρο-

enki bilal – patrick cauvin

ΕΚΤΟΣ ΠΑΙΔΙΑΣ

Ένα-ένα τα μαζικά φαινόμενα εξαφανίζονται: ο κινηματογράφος, η μουσική, το ποδόσφαιρο. Ο τελευταίος επιζών αθλητικός σχολιαστής Σταν Σκάβελιτς, θυμάται το τέλος του ποδοσφαίρου ανασύροντας φωτογραφικά ντοκουμέντα από το αρχείο του. Η εικονογράφηση είναι του Ε. Bilal και το κείμενο του Patrick Cauvin.

Ρ Α Τ Σ Ι Σ Μ Ο Σ

ΜΠΟΤΑΝΓΚ

ποποιήσεις ή και αλλοιώσεις στη συμπεριφορά.

Αυτός ο αγώνας κατά του Βατικανού ήταν ο τελευταίος όπου συμμετείχε ο Ζορντ. Μετά από ένα βίαιο χτύπημα από κάποιον παίκτη του Ποντίφικα, ο Ζορντ κατέρρευσε στο 67ο λεπτό της συνάντησης. Οι ανοσοποιητικές του αντιστάσεις που προκαλούνταν για μεγάλο διάστημα φάνηκαν μονομιάς να εξαφανίζονται, και τους επόμενους μήνες επανεμφανίστηκε σχεδόν ομοιόμορφο το φυσικό του χρώμα. Έζησε ακόμα τριαντατέσσερα χρόνια με γενική τετραπληγία.

Μια τελευταία λεπτομέρεια γι' αυτό το ντοκουμέντο: είναι η πρώτη φορά που η ομάδα της Αγίας Έδρας χρησιμοποίησε τα περίφημα φωτοστέφανα-λίζερ με τα οποία έγινε διάσημη. Όπως διατείνονταν οι ειδί-

κοί της υπερβατικής ψυχολογίας, αυτό το τρυκ θα έδινε την εντύπωση στους αντίπαλους ότι παίζουν εναντίον αοράτων. Όμως στην πράξη δεν τους επέτρεψε καν να υπερβούν το κατώφλι των 16 στα τελικά του Ολικού Πρωταθλήματος το έτος 020.

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι στις ήττες που υπέστησαν οι άνθρωποι της χριστιανοσύνης βρίσκεται η αιτία της σχεδόν ολοκληρωτικής εξαφάνισης του καθολικού δόγματος.

Μ' αυτή την ευκαιρία, χαιρετώ τους Μποτάνγκ: αδιάφορο αν η επιδερμίδα τους ήταν μαύρη ή λευκή, υπήρξαν και οι τρεις πολύ μεγάλοι και αξέχαστοι παίκτες.

(συνεχίζεται)

Η Αλάσκα ψηφίζει πυρηνική ενέργεια

Θαλασσοπούλια βουτηγμένα στο πετρέλαιο, ενυδρίδες κοκκαλωμένες από το κρύο αφού το καλυμμένο από μαύρο χρυσό τρίχωμά τους αδυνατεί να επιτελέσει πλέον τις λειτουργίες που πρόβλεψε η φύση, ακτές μολυσμένες και αχρηστευμένες για πολλά χρόνια. Καθολική είναι η συγκίνηση από τις εντυπωσιακές φωτογραφίες που βλέπουμε στα περιοδικά και γενική η οργή και κατακραυγή. Όμως για τη φοβερή οικολογική καταστροφή που προκλήθηκε από τη θύση του πετρελαιοφόρου ΕΞΟΝ ΒΑΛΝΤΕΣ στον κόλπο της Αλάσκα υπεύθυνος είναι βέβαια ο μεθυσμένος καπετάνιος, υπεύθυνη είναι η εταιρεία, υπεύθυνη είναι η αμερικανική κυβέρνηση, υπεύθυνοι είμαστε όλοι μας γιατί αρκούμαστε να εξοργιζόμαστε και μετά να ξεχνάμε.

Τα μόνα που σίγουρα δεν φταίνε είναι τα άμοιρα τα ζώα που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο είναι καταδικασμένα να πεθάνουν: ακόμα κι αν ειδικευμένα συνεργεία πλύνουν μερικές δεκάδες απ' αυτά, χιλιάδες άλλα θα χαθούν τρώγοντας μικρότερα ψάρια που με τη σειρά τους έχουν μολυνθεί τρώγοντας μικροοργανισμούς - η αλύπητη τροφική αλυσίδα που διέπει όλες τις λειτουργίες της φύσης φτάνοντας μέχρι τον άνθρωπο.

Έντονη είναι η κατακραυγή κατά της ΕΞΟΝ, που αθέτησε όλες τις θαυμάσιες υποσχέσεις της για άμεση δράση σε περίπτωση διαρροής πετρελαίου από τα πλοία της και έφτασε να αρνηθεί αρχικά ως «πλεονάζουσα» την προσφορά των κατοίκων. Οι τελευταίοι τα 'χουν βάλει σήμερα μαζί της, αλλά τόσα χρόνια είχαν πλουτίσει από την ενοίκιαση της πάλας ποτέ παρθένας γης τους (προκαλώντας το φθόνο των συμπατριωτών τους σε άλλες πολιτείες) και έκαναν τα στραβά μάτια μπροστά στα δεκάδες μικροατυχήματα (σε 431 τα υπολογίζει ένας οικολόγος) που συμβαίνουνταν.

Με την εταιρεία που με προκλητικό τρόπο δεν ακολούθησε τους κανόνες του παιχνιδιού τα έχει βάλει και η κυβέρνηση Μπους (του «έκπληκτου προέδρου» όπως εύστοχα έχει χαρακτηριστεί γιατί βρίσκεται πάντα πίσω απ' τα γεγονότα) που θέλει τώρα τους αντιπάλους των φιλόδοξων σχεδίων της για επέκταση των γεωτρήσεων στην Αρκτική και «εκμετάλλευση» (καταληγμένη δηλαδή) της Ανταρκτικής, να αποκτούν νέα επιχειρήματα. Ο δραματικός τόνος άλλωστε του δικαστή που είπε στο μοιραίο πλοίαρχο ότι η καταστροφή που προκάλεσε (αυτός, ο ασύδοτος, που κρατούσε στα τρεμάμενα χέρια του τις τύχες του έθνους) μόνο με το βομβαρδισμό της Χιροσίμα μπορεί να συγκριθεί, μόνο πικρά χαμόγελα μπορεί να προκαλέσει.

Αν όμως η φοβερή καταστροφή στην Αλάσκα θεωρείται ότι δίνει νέα ώθηση στο παγκόσμιο οικολογικό κίνημα, φαίνεται να έχει και μια απρόβλεπτη συνέπεια. Δέκα χρόνια ακριβώς μετά το πυρηνικό δυστύχημα του Θρη Μάιλ Άιλαντ και τρία μετά την καταστροφή του Τσερνομπίλ, βρίσκουν πάλι την ευκαιρία να θριαμβολογήσουν οι υπέρμαχοι της πυρηνικής ενέργειας, ισχυριζόμενοι ότι αυτή η μορφή είναι η μόνη ασφαλής και καθαρή, σε σύγκριση με εκείνη που παράγεται από το πετρέλαιο και τον άνθρακα.

Διαβάζουμε έτσι στην «Ιντερνέσιοναλ Χέραλντ Τρίμπιουν» το εξής επίθανο, αλλά πολύ χαρακτηριστικό απόσπασμα από άρθρο του κ. Τσαρλς Κραουτχάμερ: «Μια χώρα που εξαιτίας μόνο και μόνο του φόβου για το φόβο "σκοτώνει" έναν ασφαλή, σύγχρονο, κόστους 5 δισεκατομμυρίων δολαρίων, πυρηνικό σταθμό στο Σόρχαμ του Λονγκ Άιλαντ, προτού καλά-καλά παραγάγει ένα θαύτησιμο χρησιμοποίησιμης ενέργειας, δεν έχει κανένα δικαίωμα να διαμαρτύρεται όταν οι ακτές της Αλάσκα καταστρέφονται από ένα τάνκερ μεταφοράς καυσίμου»...

Σε μια περίοδο λοιπόν που πολλαπλασιάζονται οι διεθνείς πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση προβλημάτων όπως το φαινόμενο του θερμοκηπίου και η τρύπα του όζοντος, θα μας θείνει πάρα πολύ από τους πανταχού παρόντες «ειδικούς» το δίλημμα «φυσικά καύσιμα με όλες τις παραπάνω συνέπειες ή καθαρή πυρηνική ενέργεια» για ειρηνικούς σκοπούς, βέβαια, με αυστηρό έλεγχο, βέβαια, και με τεχνολογία πιο σύγχρονη, βέβαια, από εκείνο το παρωχημένο Τσερνομπίλ;

Ενισχυτική αυτού του κλίματος φαίνεται να είναι και η πρόσφατη ανακάλυψη δυο φυσικών, που υποστηρίζουν ότι ανέτρεψαν τους νόμους της φυσικής πραγματοποιώντας πυρηνική σύντηξη σε ένα δοχείο μεγέθους κατσαρόλας και σε θερμοκρασία δωματίου. Θα στραφεί άραγε τώρα όλη η έρευνα σε μια διαδικασία που θεωρείται μεν ότι θα λύσει το ενεργειακό πρόβλημα της ανθρωπότητας, αλλά παρουσιάζει τα γνωστά προβλήματα των ραδιενεργών αποβλήτων (λιγότερων, έστω, σε σύγκριση με τη σχάση) και, βέβαια, των πυρηνικών ατυχημάτων;

Μιχάλης ΜΗΤΣΟΣ

στον τομέα αυτό, ώστε η χώρα σου να γίνει δεκτή στους κόλπους της υγιούς ψυχιατρικής. Γιατί στα ψυχιατρεία της χώρας που θα φιλοξενήσει το κρίσιμο συνέδριο του Οκτωβρίου, για παράδειγμα, δεν δίνουμε ποτέ επώδυνα φάρμακα -μόνο λίγα ηλεκτροσόκ κάνουμε. Και δεν κλείνουμε σε ψυχιατρεία τους διαφωνούντες: αυτοί δεν απειλούν κανένα. Κλείνουμε μόνο τους πραγματικούς τρελούς. Όπως την κ. Γκάλλη, για παράδειγμα, ή την κ. Ελένη Τόλια που μαχαίρωνε τον επιδοξο βιαστή της: κι αυτήν όμως για λίγους μήνες μόνο, για να «αναμορφωθεί» και να επιστρέψει ακίνδυνη στην άσπληη κοινωνία μας.

Μ.Μ.

ΔΥΤ. GERMANIA

Ελευθερία στην 'Ινγκριντ Στρόμπλ!

Η 'Ινγκριντ είναι μια μαχητική δυτικογερμανίδα δημοσιογράφος, γράφει μεταξύ άλλων στο γυναικείο περιοδικό «Έμμα», στο «Κονκρέτ» κλπ. κατά του κυρίαρχου ρατσισμού, της βιοτεχνολογίας, της καταπίεσης των γυναικών. Γι' αυτό βρίσκεται στη φυλακή εδώ και 18 μήνες σαν «μέλος τρομοκρατικής οργάνωσης», και μάλιστα των Επανάστατικών Πυρήνων (RZ), ενώ τώρα γίνεται η δίκη της: σύμφωνα με τη γλώσσα της δυτικογερμανικής δικαιοσύνης, η 'Ινγκριντ «ασχολείται με θέματα που σχετίζονται με εκρήξεις». Μαζί μ' αυτή κι ένα ξυπητηρί που αγόρασε για ένα φίλο της (του οποίου το όνομα φυσικά δεν φανερώνει, γιατί αλλιώς θα πάθει κι αυτός τα ίδια...), και το οποίο φέρεται ότι χρησιμοποιήθηκε μετά από μήνες σε μια βομβιστική απόπειρα κατά της Λουφτχάνσα (επειδή η Λουφτχάνσα βοηθάει την αστυνομία αλλοδαπών στη δίωξη μεταφορά προσφύγων πίσω στους δικτάτορες εχθρούς της πατρίδας τους). Από αυτό το δικαστήριο μεταβάλλει την 'Ινγκριντ αμέσως σε μέλος του RZ επειδή «είναι γνωστό στο δικαστήριο» πως τέτοια «συνεργα για την εκτέλεση της πράξης» μιας βομβιστικής απόπειρας, όπως ένα ξυπητηρί, έχουν αγοράσει μόνο από μέλη της οργάνωσης RZ!

P.P.

ΔΥΤ. GERMANIA

Απεργία πείνας πολιτικών κρατούμενων

«Μας έχουν πάρει τα όπλα από τα χέρια, αλλά μας έχει μείνει το σώμα μας για να συνεχίσουμε τον αγώνα» (απόσπασμα από την προκήρυξη της Γκούντρουν Ένσλιν το 1974, κατά τη διάρκεια μιας άλλης απεργίας πείνας της RAF).

Από την πρώτη Φλεβάρη αυτής της χρονιάς κρατούμενοι της RAF και άλλων ένοπλων ομάδων έχουν αρχίσει την 13η απεργία πείνας. Το βασικό αίτημα των απεργών παραμένει το ίδιο μ' εκείνο των προηγούμενων εννιά απεργιών πείνας, ζητούν την συγκρότηση μιας ή δύο ομάδων από τους πολιτικούς κρατούμενους, που θα τους δώσει το δικαίωμα να συνεχίσουν την ζωή τους πίσω από τους τοίχους της φυλακής, διατηρώντας κάποιες ανθρώπινες αξίες.

Οι φυλακισμένοι των ένοπλων ομάδων (οι περισσότεροι από αυτούς της RAF έχουν καταδικαστεί σε ισόβια) εκτελούν τις περισσότερες φορές την ποινή τους, μερικοί εδώ και δεκαετίες χρόνια, σε αυστηρή απομόνωση και ενίοτε σε πολύ μικρές ομάδες. Απομόνωση στις υψηλές ασφαλείας γερμανικές φυλακές σημαίνει καμία επαφή με τους υπόλοιπους κατόδικους, ενώ οι σπάνιες επαφές με τους συγγενείς και τους δικηγόρους γίνονται πίσω από τζάμι μέσω μικροφώνου και κάτω από την άγρυπνη παρακολούθηση του προσωπικού των φυλακών. Με την βοήθεια δε ηλεκτρονικών μέσων βρίσκονται όλο το εικοσιτετράωρο υπό παρακολούθηση. Κάτω από τέτοιες συνθήκες διαβίωσης δεν είναι λοιπόν καθόλου περίεργο, ότι πολλοί κρατούμενοι έχουν φθάσει στα όρια της ψυχικής και σωματικής τους υγείας. Η αποφυλάκιση όλων αυτών των κρατούμενων είναι το δεύτερο αίτημα των απεργών.

Για να ασκήσουν περισσότερη πίεση οι απεργοί υιοθέτησαν την τακτική που ακολούθησαν το 1981 οι απεργοί πείνας του Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού (IRA). Από την πρώτη Φλεβάρη αρνούνται κάθε τροφή ο Καρ-Χάιντ Ντέλθο και η Κρίστα Έκες και από τότε κάθε δύο εβδομάδες προσθέτονται δύο κρατούμενοι στην απεργία. Την ώρα που γράφτηκε αυτό το κείμενο βρίσκονταν ήδη είκοσι κρατούμενοι σε απεργία πείνας. Η κατάσταση της υγείας του Ντέλθο και της Έκες, μετά από 63 ημέρες απεργίας είναι πολύ κρίσιμη και από μέρα σε μέρα ενδέχεται να πέσουν σε κωμωτώδη κατάσταση.

Παρ' όλες τις πιέσεις από διάφορους πολιτικούς και κοινωνικούς φορείς (Πράσινοι, SPD, Ευαγγελική εκκλησία κ.α.) και τις εκδηλώσεις συμπαράστασης (στο Αμβούργο διαδήλωσαν τον Μάρτιο δέκα χιλιάδες), η ομοσπονδιακή κυβέρνηση, αλλά και οι τοπικές κυβερνήσεις αρνούνται κατηγορηματικά τον διάλογο με τους απεργούς. Μια άρνηση που είναι αδιανόητη από την άποψη ότι τα αιτήματα της απεργίας είναι πρώτα απ' όλα ανθρωπιστικής και όχι πολιτικής φύσης. Μια άρνηση που μπορεί να αποδειχθεί επικίνδυνη περιπέτεια. Τον θάνατο του Χόλγκερ Μάινς το 1974 μετά από απεργία πείνας, ακολούθησαν μία σειρά από τρομοκρατικές ενέργειες, όπως η «εκτέλεση» του Γκύντερ Φον Ντρέκμαν, Προέδρου του Ανάτατου Δικαστηρίου του Δυτ. Βερολίνου. Η μόνη πολιτική σκέψη που κρύβεται πίσω από τα αιτήματα των απεργών είναι, όπως δήλωσε η Γκαμπριέλε Ρόλλνικ πριν αρχίσει την απεργία πείνας, «να μας δοθεί ομαδικά η ευκαιρία να επαναπροσδιορίσουμε την σχέση μας με την αριστερά».

N.B.

Πώς πουλιέται σήμερα η πολιτική: το παράδειγμα του Ρόναλντ Ρήγκαν

1. Από την μπάλα του κανονιού στην ακτίνα λέιζερ

Αχ, τι θαυμάσια εποχή ήταν εκείνη, όταν ο βαρώνος Μυνχάουζεν κάλπαζε πάνω από το έδαφος πάνω σε μια απλή μπάλα κανονιού!

Πολύ χειρότερα θα πλήρωναν οι λαοί του κόσμου τη μεγαλομανία των γερμανών ιμπεριαλιστών στον πρώτο και τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η «χοντρή Μπέρθα» της γιγαντιαίας βιομηχανίας όπλων Κρουπ, ένα κανόνι που χτυπούσε σχεδόν σαν πύραυλος, με βεληνεκές πάνω από 30 χλμ, δεν έφερε την τελική νίκη στους Κρουπ, αλλά την επανάσταση μέσα στην ίδια τους τη χώρα. Μια επανάσταση που δεν μπορούσαν να τη σταματήσουν παρά μόνο δημιουργώντας –για πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία– με τη βοήθεια του διεθνούς κεφαλαίου ένα σύστημα συνολικού ελέγχου ενός ολόκληρου λαού, σ' όλες τις πτυχές της ζωής του: το σύστημα του φασισμού των Ζίμενς-Χίτλερ-Φλικ.

Φυσικά, ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ήταν εξαρχής στο πρόγραμμα, έστω κι αν ο Χίτλερ παρουσιαζόταν μέχρι τη τέλη της δεκαετίας του 30 ως «ο καγκελάριος της ειρήνης». Παραδείγματος χάριν, η ταινία «Θρίαμβος της θελήσεως» της Λένι Ρίφενσταλ για το Συνέδριο των Ναζί, βραβεύτηκε ακόμα και στα τέλη το 1937 με το «Γκραν Πρι» της Παγκόσμιας Έκθεσης στο Παρίσι. Αντιθέτως, ο Τσάρλι Τσάπλιν και ο Ερνστ Λιούμπετς χρειάστηκαν σκληρό αγώνα στο Χόλυγουντ για να μπορέσουν να γυρίσουν απλά σατιρικά φιλμ για τον Χίτλερ («Ο μεγάλος δικτάτωρ» και «Να ζει κανείς, ή να μη ζει»). Αλλά και στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, το «όπλο θαύμα» V-2, δηλαδή οι πύραυλοι του κατοπινού αρχηγού της NASA Βέρνερ φον Μπράουν, αντί να οδηγήσουν στην τελική νίκη, έφεραν τη μεγάλη συντριβή. Απ' τις συνέπειες όμως αυτής της συντριβής έχουν μέχρι σήμερα διασωθεί οι Φλικ, οι Ζίμενς, οι Κρουπ κι όλοι οι παρόμοιοι, χάρη στις συμμαχικές δυνάμεις κατοχής και τα (ατομικά) όπλα τους. Αυτοί εμπόδιζαν και εμποδίζουν τον γερμανικό λαό να στείλει αυτούς τους εγκληματίες πολέμου εκεί που τους αξίζει: στο διάολο.

Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, οι κυρίαρχοι δεν πήραν μαζί τους

στην Αμερική μόνον τον Βέρνερ φον Μπράουν και ολόκληρες τις μυστικές υπηρεσίες των ναζί, αλλά υιοθέτησαν και την παρανοϊκή και εντελώς απάνθρωπη πίστη στα όπλα μαζικής εξόντωσης, ως «όπλα-θαύμα» τα οποία θα τους επιτρέψουν να κυριαρχήσουν σ' όλο τον κόσμο. Στο περασμένο τεύχος δημοσιεύσαμε σχετικές λεπτομέρειες με το παράδειγμα της άσκησης του NATO WINTEX-CIMEX, και αναφέραμε μια αποκαλυπτική δήλωση του σημερινού αμερικανού προέδρου Μπους.

Ο Μυνχάουζεν της δεκαετίας του 60 και του 70 είναι θέβαια ο Χένρυ Κίσιγκερ, που διατύπωσε τη θεωρία του ελεγχόμενου ατομικού πολέμου (θεωρία της κλιμακωτής αποτροπής, με πρώτο χτύπημα, κλπ., ώσπου να καταρρεύσει όλος ο κόσμος) και έτσι έγινε τότε υπουργός εξωτερικών και ασκεί ακόμα και σήμερα σημαντική επιρροή. Η ταινία γι' αυτόν τον σύγχρονο Μυνχάουζεν έχει τον αγγλικό τίτλο «Doktor Strangelove» (δόκτωρ παραξενόερωτας) και στην Ελλάδα προβλήθηκε με τον τίτλο «SOS: Πεντάγωνο καλεί Μόσχα»: εδώ εμφανίζεται ο αμερικάνος ήρωας του ατομικού πολέμου να καλπάζει πάνω σε μια ατομική βόμβα προς τον επιδιωκόμενο στόχο.

Ο Μυνχάουζεν της δεκαετίας του 80 είναι αναμφισβήτητο ο Ρόναλντ Ρήγκαν με τον «πόλεμο των άστρων» (πρόγραμμα SDI). Ο Ρήγκαν υποσχέθηκε με κάθε σοβαρότητα «έναν κόσμο χωρίς ατομικά όπλα» χάρη σ' αυτό το σύστημα, αλλά αποσιώπησε εντελώς ότι αυτές οι ακτίνες λέιζερ που θα χρησιμοποιούνται σ' αυτό, θα προκαλούνται από ατομικές εκρήξεις και μάλιστα στο διάστημα! Έτσι ώστε το πλέον δηλητηριώδες δηλητήριο, το πλουτώνιο, να μην απλώνεται μόνο πάνω στη γη, αλλά και στη σεληνη, τον ήλιο, τα αστέρια και τον γαλαξία, όπως θα παρατηρούσε κανείς με κυνισμό. Και κυρίως: τότε πλέον δε θα έχουμε κανένα φόβο για τις τρύπες του όζοντος (που έχουν προκληθεί –όπως πιστεύω– κυρίως από τους στρατιωτικούς) και για τις καταστροφές και τη μόλυνση της γης.

2. Πολιτικοί ως ηθοποιοί

Πριν ασχοληθούμε με μερικές τρελές λεπτομέρειες του ρηγκανικού προγράμματος SDI, ρίχνουμε μια σύντομη

Ο ΜΥΝΧΑΟΥΖΕΝ

ματιά στη ζωή του Ρήγκαν. Με ποια άραγε ιδιότητα κατάφερε να παίξει το ρόλο του ισχυρότερου άνδρα στον κόσμο επί 8 χρόνια; Η απάντηση είναι σ' όλους γνωστή: το προσόν που έκανε τον Ρήγκαν κατάλληλο για το προεδρικό αξίωμα ήταν η θητεία επί δεκαετίες ως μέτριος ηθοποιός σε ταινίες γουέστερν. Αυτό θέβαια δεν είναι τίποτε καινούργιο. Και του Χίτλερ η καριέρα ως «πολιτικού» και στη συνέχεια «φύρερ» άρχισε όταν οι προστάτες του τον έστειλαν σε μια σχολή θεάτρου. Προτύπια ήταν ένας απλός Κρυστάλλης της εποχής του, δηλαδή πράκτορας των μεγάλων τρασ και της γερμανικής ΚΥΠ μέσα στο κόμμα των ναζί.

Οι προστάτες του παρατήρησαν τότε ότι ο Χίτλερ πλάσασε πολύ καλά τα ρατσιστικά και φασιστικά τους ψέματα στους μικροαστούς και το μικροαστικοποιημένο προλεταριάτο. Έτσι ο Χίτλερ πήρε για πρώτη φορά το ρόλο του «φύρερ» σε μια σχολή θεάτρου. Και το έκανε τόσο επιτυχημένα, ώστε φαίνεται πειστικός ακόμα και σήμερα. Αυτό συμπεραίνουμε απ' το κεντρικό ρεπορτάζ του Ρούντολφ Αουγκαστίν και το εξώφυλλο του περιοδικού Σπίγκελ με αφορμή την εκατοστή επέτειο από τη γέννηση του φύρερ στις 20.4.89. Με φωτογραφική επιλογή από τα αρχεία της ναζιστικής προπαγάνδας και με το κείμενο, ο Χίτλερ παρουσιάζεται προς το ευρωπαϊκό κατεστημένο ως ο κύριος υπεύθυνος, ως ο «φύρερ» του τότε συστήματος: «Ο τρομοκράτης του αιώνα»! Φυσικά, ο Αουγκαστίν δεν επιτίθεται στον Χίτλερ ως φύρερ, αλλά παίζει τον καθορισμένο του ρόλο, μαζί

μ' όλο το Σπίγκελ στην παραχάραξη της ιστορίας για λογαριασμό των πραγματικών κρατούντων. Τώρα τελευταία μάλιστα, σε μια σειρά για τη γαλλική επανάσταση, ο Αουγκαστίν εξισώνει συνεχώς τις ιδέες της επανάστασης (ελευθερία, ισότητα, αδελφωσύνη) με την γκιλοτίνα. Αυτό θέβαια δεν το κάνει μόνο ο Αουγκαστίν, αλλά όλα τα αστικά μέσα ενημέρωσης σ' όλο τον κόσμο –τόσο πολύ φόβο προκαλεί στους κυρίαρχους, ακόμα και 200 χρόνια μετά, αυτή η επανάσταση, και τα ιδανικά της αστικής ελευθερίας!

Και μια και μιλάμε για τον κυνισμό του Αουγκαστίν και του Σπίγκελ που καταφρονεί τους ανθρώπους και παραχαράσσει την ιστορία –όπως και ο μεγάλος του αδελφός και πρότυπο, το «Τάιμ»– προσωποποιώντας τα πάντα σε λανθασμένες κατευθύνσεις, δεν πρέπει να παραλείψουμε και την ελληνική πλευρά του παραμορφωμένου καθρέφτη («Spiegel» σημαίνει καθρέφτης στα γερμανικά). Ανταποκριτής του Σπίγκελ στην Ελλάδα είναι ο αξιότιμος κύριος Τσατσάρωνης που μάλιστα κατέχει τη θέση του προέδρου στην Ένωση Ανταποκριτών Ξένου Τύπου.

Από το 1982 το Σπίγκελ ασκεί εντελώς μονόπλευρη προπαγάνδα υπέρ του Μητσότακη. Και αν οι αξιοπρεπείς «αριστερές» εφημερίδες Πρώτη και Ελευθεροτυπία είχαν δημοσιεύσει αυτούσια τα τελευταία ρεπορτάζ του Σπίγκελ για το σκάνδαλο «Κοσκωτά» (αλήθεια, από πότε είναι «σκάνδαλο» ο αχυράνθρωπος και όχι αυτοί που βρίσκονται από πίσω του, κινούν τα νήματα και τον χρηματοδοτούν, για τους

Πηγή αυτής της σειράς είναι το βιβλίο του διευθύνοντος ανταποκριτή των «Νιου Γιορκ Τάιμς» Χέντρικ Σμιθ: «Το παιχνίδι της εξουσίας», και ιδίως το τμήμα του που δημοσιεύτηκε στο Σπίγκελ ν. 41-44 τον Οκτώβριο του 1988. Το βιβλίο αυτό που ασχολείται με τη θητεία του Ρήγκαν ως Προέδρου, κυκλοφόρησε στα γερμανικά με τον τίτλο «Der Machtkampf in Amerika», στις εκδόσεις Rowohlt.

ΣΤΑ ΑΣΤΡΑ

Ο θόρυβος της έλικας εμποδίζει τις «ενοχλητικές» συνάτησεις με τον τύπο.

οποιους φαίνεται ότι κανείς δεν ενδιαφέρεται; αν, λοιπόν, είχαν δημοσιεύσει από το Σπίγκελ και τις λεπτομέρειες για την περιφέρεια στήθους της κ. Λιάνη και την αποσιώπηση του γεγονότος ότι αυτή η γυναίκα δεν είναι μόνο «πρώην αεροσυνοδός», αλλά και κόρη ενός στρατηγού, ανηψιά ενός πρεσβευτή και ότι είχε σπουδάσει, αν είχαν δημοσιεύσει όλες αυτές τις αηδίες των Αουγκστίν-Τσατσαρώνη και Σπίγκελ χωρίς λογοκρισία, τότε ίσως οι αναγνώστες της Πρώτης και της Ελευθεροτυπίας θα τα έβαζαν με τους υπεύθυνους «δημοσιογράφους» αυτών των εφημερίδων.

Όσο για τα βραβεία «Αθήναι»-«Ειρήνη» και «Δελφοί» του Ιδρύματος Ωνάση, σημειώνουμε ότι συμπίπτουν φέτος με την 100ή επέτειο από τη γέννηση του «φύρερ»-ηθοποιού Χίτλερ στις 20 Απριλίου. (Οι κύριοι του Ιδρύματος θεώρησαν φαίνεται ακατάλληλη την 21η Απριλίου). Πάντως εμείς εκφράζουμε την ικανοποίησή μας που η πρότασή μας την Πρωτοχρονιά να δοθεί βραβείο Ωνάση στον κύριο Νέφος εισακούστηκε τόσο γρήγορα. Σε κάθε περίπτωση, αυτό το βραβείο ταίριαζε πολύ καλά στον κύριο Λούντβικ Μπέλκοβ (το δεύτερο σκέλος της βιομηχανίας Μέσερσιμτ-Μπέλκοβ-Μπλομ, που μαζί με τη Μπερτσέντες-Μπεντς είναι το μεγαλύτερο τραστ όπλων σ' όλη την Ευρώπη) με την πρότασή του για τη λυση του ενεργειακού προβλήματος: ακτίνες λέιζερ από το σύμπαν -εδώ συμπεριλαμβάνονται και ατομικές εκρήξεις, όπως είδαμε παραπάνω.

3. Ο Ρήγκαν στο «Χόλγουντ της Ανατολής»

«Χόλγουντ της Ανατολής» ονομάστηκε η Ουάσινγκτον κατά τη διάρκεια της προεδρίας Ρήγκαν. Οι τηλεοπτικές εμφανίσεις ακολούθησαν αυστηρά το πρωτόκολλο των μπίζνες. Στόχος ήταν να συγκινήσουν οι τηλεθεατές και να παρακολουθούν την προεδρία Ρήγκαν σαν ένα πολιτικό σήριαλ. Όπως στα γουέστερν του Τζων Γουέιν, οι θεατές έπρεπε να ταυτιστούν με τον ήρωα-σερίφη-πρόεδρο που εισβάλλει στο «Βασίλειο του Κακού» εναντίον των παλιανθρώπων. Αυτό το σενάριο γουέστερν ξαναγράφηκε για τον Ρήγκαν από το 1986 με το Ιράνκεϊτ και τη συνάντηση κορυφής με τον Γκορμπάτσอฟ, αλλά είχαμε φτάσει ήδη στο τέλος της «Επανάστασης Ρήγκαν», και στην αρχή της απρόσδοξης και ανιστόρητης εποχής Μπους.

Το σημαντικό για την εποχή Ρήγκαν (1981-1986) ήταν να αποσπάσουν τον κόσμο από τα πραγματικά του προβλήματα μέσω της ταύτισης με τον ήρωα Ρήγκαν. Ο λαός, για παράδειγμα, μπορούσε μόνο να ασχολείται με το αν ο ήρωάς του κατέθεσε τον προϋπολογισμό, και να μη ρωτάει πώς θα εξοφλούσαν το δημόσιο χρέος που ο Ρήγκαν το έφτασε σε 2,2 δισ. δολάρια για τους εξοπλισμούς. Αυτό το χρέος είναι μεγαλύτερο από το συνολικό χρέος όλων των χωρών του τρίτου κόσμου μαζί, και κατά τη γνώμη μου υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για να ξεπεράσουν αυτό το χρέος οι κυρίαρχοι στην Αμε-

ρική να καταφύγουν σ' έναν νέο παγκόσμιο (διαστημικό) πόλεμο, ακολουθώντας το πρότυπο του γερμανικού ιμπεριαλισμού. Ή, ακόμα, οι τηλεθεατές μπορούσαν μόνο να ρωτούν αν η συνάντηση κορυφής ήταν για τον Ρήγκαν μια επιτυχία, και αν μας έφερε την ειρήνη ή όχι.

4. «Είμαι πεθαμένος;»

Πολλοί προικισμένοι ηθοποιοί ή και καλλιτέχνες γενικά, συναντούν συχνά δυσκολίες στην καθημερινή ζωή και στον κοινωνικό προσανατολισμό τους. Ένας έμπειρος άνθρωπος του θεάτρου και του κινηματογράφου είχε φτάσει να υποστηρίξει ότι «όλοι οι ηθοποιοί είναι χαζοί». Το γεγονός είναι πάντως ότι οι σύμβουλοι του Ρήγκαν, όσο καλά και να τον προετοίμαζαν με αλληπάλληλες γενικές πρόβες, κάθε φορά που ο πρόεδρος εμφανιζόταν στον τύπο, αυτοί κρατούσαν την αναπνοή τους. Όπως δήλωσε στενός συνεργάτης του Ρήγκαν: «Είναι μια πραγματική ρουλέτα». Παρά το γεγονός ότι μάθαινε όλα τα κείμενα απέξω και ότι οι σύμβουλοί του τον βομβάρδιζαν ολόκληρα απογεύματα με δοκιμαστικές ερωτήσεις, πολύ συχνά τα έκανε όλα ανάποδα. Και τότε οι συριακοί αμυντικοί πύραυλοι γίνονταν «επιθετικά όπλα», ή απαντούσε σε ερωτήσεις γύρω από τα συμβατικά όπλα με αναφορές στους πυρηνικούς εξοπλισμούς.

Με την απόπειρα εναντίον του, ο Ρήγκαν έφτασε να γράψει σ' ένα χαρτί προς τον στενό συνεργάτη του Ντίβερ: «Είμαι πεθαμένος;»

Είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός ότι η πληθώρα από επώδυνες δημόσιες γκάφες καθόλου δεν έβλαψε το προφίλ του Ρήγκαν. Πάντως οι συνεντεύξεις τύπου περικόπηκαν δραστικά. Για παράδειγμα, σε μια επίσκεψη του Ρήγκαν στο Καμπ Ντέιβιντ υποδείχτηκε στους πλότους του ελικοπτερίου του να θάλουν μπρος την έλικα μόλις φανεί.

Ο θόρυβος ήταν αρκετός για να κάνει αδύνατες τις ερωτήσεις και τις οδυνηρές απαντήσεις. Αυτό που έμεινε απ' την εικόνα του Ρήγκαν ήταν αυτό που επιδίωκαν εκείνοι που διαμόρφωναν το προφίλ του: ένας φιλικός πρόεδρος, μια εικόνα του προεδρικού ζεύγους για την τηλεόραση. Αντίθετα, στους λόγους του, ο Ρήγκαν χρησιμοποιούσε δύο «ηλε-υποβολείς», δηλαδή δύο οθόνες αδράτες για τους θεατές, που τον βοηθούσαν να διαβάσει τα κείμενα με υπερμεγέθη στοιχεία. Την ίδια στιγμή οι θεατές πίστευαν ότι ο Ρήγκαν μιλά «από στήθους».

5. «Η εικόνα νικά τον ήχο»

Ο Ντίβερ, που ονόμαζε τον εαυτό του «αρχιερέα της εικόνας» ήταν ο ιμπρεσάριος της οπτικής χορογραφίας του Ρήγκαν και σκηνοθετούσε τις σημαντικότερες τηλεοπτικές εμφανίσεις του. Αδιάκοπα πηγαινοερχόταν στα παρασκήνια για να τελειοποιήσει κάθε τι ώστε να ταιριάζει η κάθε λεπτομέρεια στο προφίλ του Ρήγκαν. Όχι μόνο περιέβαλλε τον Ρήγκαν με μια πληθώρα πατριωτικών συμβόλων, αλλά φρόντιζε ακόμα και για κολακευτικό φωτισμό. Με 20.000 δολάρια, π.χ., αντικατέστη-

σε τα δυο παραπετάσματα πίσω απ' το γραφείο του Ρήγκαν με ένα φωτιστικό που φωτίζε το παράθυρο από τον κήπο. Όπως έλεγε ο ίδιος ο Ντίβερ: «Το φυσικό φως και ο πράσινος κήπος, ή μια χιονοθύελλα το χειμώνα, κάνουν τον πρόεδρο να φαίνεται 10 χρόνια νεώτερος».

Επειδή ο Ρήγκαν είχε παραμελήσει την εκπαίδευση προς χάριν των εξοπλισμών, ο Ντίβερ οργάνωσε ένα τηλεοπτικό ταξίδι του Ρήγκαν ανά τη χώρα με αφάνταστη επιτυχία. Η στάση της κοινής γνώμης μεταστράφηκε στο θέμα της πολιτικής Ρήγκαν για την εκπαίδευση, «χωρίς όμως ν' αλλάξει ο Ρήγκαν την πολιτική του», όπως λέει ο Ντίβερ. Και μας εξηγεί: «Ο πολίτης βλέπει τον Ρήγκαν να μιλά στις σχολικές αίθουσες με δασκάλους και μαθητές και συμπεραίνει ότι η εκπαίδευση βρίσκεται στην καρδιά του προέδρου». Οι διαμορφωτές της εικόνας του Ρήγκαν πίστευαν αυτό που είχε υποστηρίξει ο επιτελάρχης του Νίξον Μπομπ Χάλντεμαν, που προερχόταν από το χώρο της διαφήμισης: Η οπτική εντύπωση είναι πιο δυνατή από την ακουστική, το μάτι νικά το αυτί, η εικόνα νικά τον ήχο. Ένας συνεργάτης του Ρήγκαν ρωτούσε γελώντας: «Σε τι θα πιστέψετε, στα γεγονότα ή στα μάτια σας;»

Μια δημοσιογράφος της τηλεόρασης του CBS κατά τη διάρκεια του προεκλογικού αγώνα κατάλαβε περί τίνοος πρόκειται. Σε ένα ρεπορτάζ 4 1/2 λεπτών έκανε κριτική στο γεγονός ότι οι οργανωτές της εκστρατείας του Ρήγκαν προκαλούσαν με τη βοήθεια του θίντεο μια «διάλειψη» στη μνήμη των εκλογέων όταν επρόκειτο να αναφερθούν σε πολιτικές αποτυχίες. Κατηγορούσε, λοιπόν, τον Ρήγκαν ότι «διέξηγε έναν προεκλογικό αγώνα με εικόνες και απέφευγε την αντιμετώπιση των προβλημάτων... Πάντως δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι αυτό θα τον ωφελήσει: γιατί κάθε φορά που παρουσιάζεται από την μικρή οθόνη ο πρόεδρος προς τους συμπατριώτες του, θαυμάζεται ότι είναι ικανοποιημένος από την Αμερική, τον εαυτό του και τον πρόεδρό τους». Οι άνθρωποι του Ρήγκαν στο CBS επένδυσαν το ρεπορτάζ με ένα μοντάζ από ταινίες θίντεο: ο Ρήγκαν εγκαινιάζει έναν οικο ευηρίας, χαιρετά ανάπηρους αθλητές στα καροτσάκια τους, δέχεται από τη Νάνσι μια τούρτα γενεθλίων και τα φιλά της, ο Ρήγκαν σηκώνει θάρη μαζί με το σωματοφύλακά του, ο Ρήγκαν μιλά με μαύρα παιδιά των προαστίων, κλπ. Η δημοσιογράφος φοβόταν ότι η αυστηρή κριτική της θα της προκαλούσε προβλήματα με τον Λευκό Οίκο. Μόλις όμως μεταδόθηκε το ρεπορτάζ, την επισκέφτηκε ένας ανώτερος υπάλληλος του Λευκού Οίκου και της έδωσε συγχρητήρια. Αυτή τον ρώτησε έκπληκτη: «Καλά, δεν ακούσατε αυτό που έλεγα;» Και ο υπάλληλος της απάντησε: «Δεν έχετε καταλάβει ότι οι εικόνες παραγκώνισαν εντελώς το κείμενό σας επειδή βρίσκονταν σε καταφανή αντίθεση μ' αυτό; Ο θεατής κοιτά μόνο τις εικόνες και απωθεί το κείμενο. Κανείς δεν άκουσε τίποτα απ' όσα είπατε. Για μας ήταν μια δωρεάν διαφήμιση 4 1/2 λεπτών για μια δεύτερη θητεία του Ρόναλντ Ρήγκαν».

Ρολφ ΠΟΛΕ

NATION KRAAK WEEK

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΚΕΡΣ

Δέκα χρόνια μετά την πρώτη δυναμική και θεαματική εμφάνισή του, τι έχει απογίνει το κίνημα των Ολλανδών ΚΡΑΚΕΡΣ; Το ρεπορτάζ που ακολουθεί, γραμμένο από Έλληνα που κατοικεί στην Ολλανδία, περιγράφει την πορεία των καταλήψεων στο Άμστερνταμ, τις προσπάθειές τους να ελιχθούν ανάμεσα στο σφυρί της καταστολής και το αμόνι της ενσωμάτωσης δια της «νομιμοποίησής» τους και τις νέες πρωτοβουλίες και προτάσεις για ένα άλλο τρόπο ζωής που καταθέτουν.

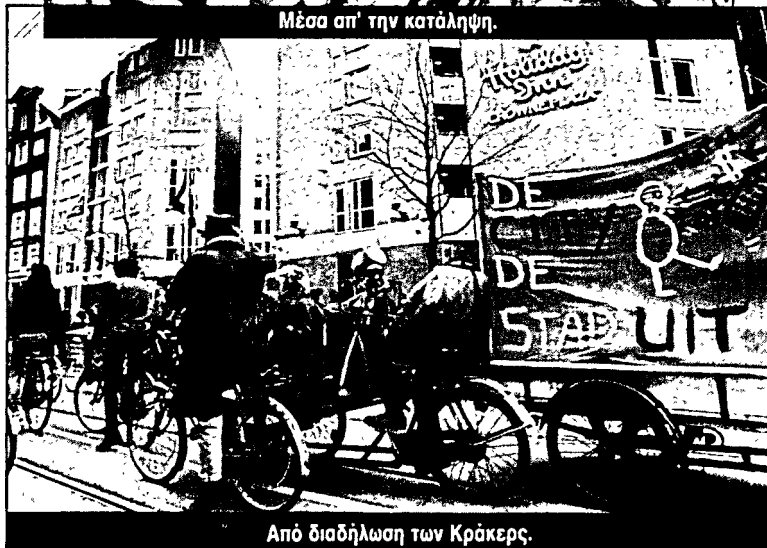
□ Το κίνημα των «κράκερς» χρονολογείται στο Άμστερνταμ από τα τέλη της περασμένης δεκαετίας και ξεκίνησε, όπως είναι γνωστό, με την κατάληψη πολλών άδειων σπιτιών από πολίτες που, εξαιτίας των πολύ ψηλών ενοικίων, ήταν αδύνατο να στεγαστούν μ' άλλο τρόπο. Στηριζόμενοι οικονομικά στο κοινωνικό επίδομα (800-1000 φιορίνια το μήνα ανά άτομο), οι «κράκερς» επιχειρούν να αναπτύξουν ένα εναλλακτικό τρόπο ζωής, δίνοντας βάρος στην έκφραση μέσα από την τέχνη, τη ζωγραφική, το θέατρο, τον κινηματογράφο αλλά και στην αντιρατσιστική, φεμινιστική, οικολογική κι αντιπυρηνική προπαγάνδα, την υποστήριξη απελευθερωτικών κινημάτων (Νικαράγουα, Σαλβαδόρ, Παλαιστίνη, Αφγανιστάν, Ν. Αφρική)· προωθώντας ταυτόχρονα «εναλλακτικούς» τρόπους αντιμετώπισης καθημερινών προβλημάτων όπως η διατροφή, ο ρουχισμός, η διασκέδαση, η πληροφόρηση, παράλληλα με την ενασχόληση με το ζήτημα της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας του Άμστερνταμ.

Απ' το 1984 και μετά, η Δημαρχεία του Άμστερνταμ βάζει μπροστά μια διπλή πολιτική, προκειμένου να εξαλείψει αυτή την «ανεξέλεγκτη» νησίδα και να αποκτήσει τον πλήρη έλεγχο της στέγασης στην πόλη. Αφ' ενός μεν, προχωρεί στη νομιμοποίηση πολλών καταλήψεων (οι ένοικοι των οποίων αρχίζουν να πληρώνουν κάποιο ενοίκιο) κι απ' την άλλη στέλνει την αστυνομία για βίαιες εξώσεις των καταληψιών που απορρίπτουν τη διαδικασία της νομιμοποίησης.

Η πιο θεαματική επίδειξη της κατασταλτικής αυτής πολιτικής, ήταν η εκκένωση του κατελημμένου σπιτιού στην Conrad Str. 11, τον περασμένο Αύγουστο. Για να πατάξει την αντίσταση των 70 περίπου «κράκερς» που υπεράσπιζαν την κατάληψή τους, η Δημαρχεία κινητοποίησε δεκάδες ειδικευμένους αστυνομικούς, θωρακισμένες μπουλντόζες και πυροσβεστικά οχήματα, καθώς

Μέσα απ' την κατάληψη.

Από διαδήλωση των Κράκερς.

και δυο αστυνομικά ελικόπτερα. Λίγους μήνες αργότερα, το Γενάρη του '89, δίνονται στη δημοσιότητα σχέδια του δήμου, τα οποία προβλέπουν τη νομιμοποίηση ή έξωση 16 καταλήψεων μέχρι το τέλος Ιουνίου.

Αντεπιτιθέμενο, το κίνημα προχω-

ράει στις 18-25 Φλεβάρη στη διοργάνωση της Εθνικής Εβδομάδας Καταλήψεων (Nation Kraak Week), με στόχο τη δημιουργία όσο γίνεται περισσότερων νέων καταλήψεων, ώστε να προστατευτούν έτσι και οι ήδη υπάρχουσες. Τελικά οι δημοτικές αρχές απέφυγαν να καταφύγουν

στην καταστολή κι η Εβδομάδα κατέληξε σε μια σειρά νέων καταλήψεων, δυο απ' τις οποίες χαρακτηρίστηκαν «πολιτικές», και σ' ένα μεγάλο πάρτυ-πολιτική εκδήλωση στο κατελημμένο σπίτι της Binneprrei.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δυο πολιτικές καταλήψεις που σπάζουν τη σιγή του τελευταίου χρόνου στις διεκδικήσεις των Κράκερς.

Στην Prisengracht 418 κοντά στη LEIDSE PLEIN, καταλήφθηκε ένα παλιό ξενοδοχείο. Στην πρόσοψη κρεμάστηκε πάνω με το σύνθημα «ΟΧΙ ΑΛΛΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ, ΣΤΑΜΑΤΗΣΤΕ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΗΨΕΩΝ».

Δεν φάνηκαν όμως πολύ τυχεροί αφού ο ιδιοκτήτης του κατάφερε να βγάλει γρήγορα δικαστική απόφαση για την έξωσή τους. Το σπίτι κρατιέται, προς το παρόν, από πανκς της Ολλανδίας, του Βερολίνου, του Αμβούργου και του Παρισιού που είχαν έρθει για να ενισχύσουν αριθμητικά την NATION KRAAK WEEK.

Καλύτερες φαίνονται οι προοπτικές της δεύτερης μεγάλης κατάληψης. Πρόκειται για μια παλιά εκκλησία πάνω στο κανάλι της Lauriergracht, που επρόκειτο να μετατραπεί σε έξι λουξ διαμερίσματα για γιάπες. Μετά την κατάληψη του κτιρίου, η Δημαρχεία ανέβαλε προς το παρόν την πώλησή του στην εταιρία που ενδιαφερόταν για την κατασκευή των διαμερισμάτων και οι καταληψίες ερευνούν τις νομικές δυνατότητες να το κρατήσουν, εφόσον οι τίτλοι ιδιοκτησίας του βρέθηκαν αρκετά μπερδεμένοι. Ήδη, για την ανοικοδόμηση της κατελημμένης εκκλησίας δουλεύουν δυο ομάδες ατόμων. Ένα γκρουπ βραζιλιάνων, που φτιάχνει μια σχολή διδασκαλίας παραδοσιακής μουσικής και χωρών του Αμαζονίου και μια ομάδα Ολλανδών, που λογαριάζει να μετατρέψει μέρος του κτιρίου σε EET CAFE, για ν' αντικαταστήσει ένα άλλο που αντιμετωπίζει έξωση τον ερχόμενο Ιούνιο.

Πέτρος ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

EET CAFE

Εναλλακτικά καφεστιατόρια στο Άμστερνταμ

☐ Η θέληση των «κράκερς» να οργανώσουν την κοινωνική ζωή τους απορρίπτοντας τα κυρίαρχα εμπορικά και καταναλωτικά πρότυπα, τους οδήγησε στη δημιουργία εναλλακτικών EET CAFE (καφεστιατόρια), τα περισσότερα απ' τα οποία στεγάζονται σήμερα σε «νομιμοποιημένες» πρώην καταλήψεις. Η λειτουργία τους στηρίζεται στις ίδιες αρχές που στηρίχθηκε κι η οργάνωση των καταλήψεων: εθελοντική εργασία και χρησιμοποίηση του κέρδους για οικονομική ενίσχυση πολιτικών δραστηριοτήτων όπως η διοργάνωση εκδηλώσεων, η έκδοση εντύπων, κλπ.

Καθώς η ανάγκη για κατανάλωση τροφών που προέρχονται από βιολογικές καλλιέργειες κι όχι από βιομηχανοποιημένη παραγωγή είναι κοινή συνείδηση σε μεγάλο μέρος των κατοίκων του Άμστερνταμ, τα EET CAFE προμηθεύονται τα προϊόντα τους από βιολογικούς κήπους (Bio Garden) και αγροκτήματα βιολογικής εκτροφής ζώων (Bio Dynamic Food). Η παραγωγή είναι περιορισμένη κι ελέγχεται απ' το συνεταιρισμό τους (Food Cooperation). Η εργασία στα αγροκτήματα αυτά είναι εθελοντική (παρέχεται στέγη και τροφή) και γίνεται από Ολλανδούς και ξένους. Η διανομή των προϊόντων γίνεται στα SQUAT EET CAFE και σε μερικά ακόμα κατειλημμένα σπίτια, ενώ εμπορική εκμετάλλευση γίνεται μόνο στο βιολογικό σουπερμάρκετ SPRUITJES, όπου οι εργαζόμενοι πληρώνονται.

Δίπλα στο σουπερμάρκετ λειτουργεί επίσης μια άλλη επιχείρηση των κράκερς. Πρόκειται για μια μεγάλη κάβα ποτών, με μπύρες και κρασιά που εισάγονται από διάφορες χώρες και είναι κατασκευασμένα χωρίς την χρησιμοποίηση συντηρητικών ή άλλων χημικών. Ενώ σ' αυτά τα δύο μέρη οι τιμές είναι τιμές εμπορίου, στα SQUAT EET CAFE οι τιμές των δειπνων είναι πολύ χαμηλές. Ένα πλήρες δείπνο κοστίζει μεταξύ 3,50-10 φιορίνια το πολύ. Τα EET CAFE που λειτουργούν στο Άμστερνταμ είναι 10. Τα παραθέτουμε,

προς ενημέρωση όσων τυχόν περάσουν από εκεί.

VOLKSEUKEN

Στεγάζεται στο κτίριο της Tetterode. Κατάληψη νομιμοποιημένη εδώ και 3 χρόνια. Στο ίδιο κτίριο λειτουργούν επίσης κομμωτήριο, παπουτσάδικο, εκτυπωτήριο βιβλίων και περιοδικών, εργαστήριο κεραμικής, αγορά μεταχειρισμένων ρούχων, σχολή χορού, αίθουσα θεάτρου, στούντιο μουσικής, διάφορα ατελιέ καλλιτεχνών και disco-hoimmo κάθε Κυριακή. Διεύθυνση: Bilderdijk Str. 165. Ωράριο: Τρίτη-Παρασκευή, από τις 7 μ.μ. Χρειάζεται κράτηση θέσης στο τηλ. 121484. Τιμή: 3.50-4.50 φιορίνια το μενού.

BINNENPRET

Μια παλιά εκκλησία, στην οποία στεγάζονται επίσης παιδικός σταθμός, σάουνα, αίθουσα για προβολές video, αίθουσα εκδηλώσεων και καφετέρια. Υπάρχει σχέδιο νομιμοποίησής του απ' το Δημαρχείο μέχρι το τέλος του χρόνου. Διεύθυνση: 1^η Schinkel Str. 14. Ωράριο: Κάθε μέρα εκτός Τετάρτης, από τις 6.30 μ.μ. Τιμή: 5-8 φιορίνια.

ZAAL 100

Νομιμοποιημένη εδώ κι ένα χρόνο. Λειτουργεί επίσης σχολή θεάτρου και χορού, ινδικό σχολείο, σχολή ινδικής μουσικής, αίθουσα συναυλιών, κ.α. Το Café διαχειρίζεται πάνω από 3 θεατρικά γκρουπ. Διεύθυνση: Witten Str. 100. Ωράριο: Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη από τις 6 μ.μ. Τιμή: γύρω στα 10 φιορίνια.

HETE BLIXUM

Στεγάζεται σε μια απ' τις μεγαλύτερες εναπομείνουσες καταλήψεις, μαζί με γραφεία διάφορων πολιτικών ομάδων και περιοδικών, ατελιέ καλλιτεχνών, θεατρικά γκρουπ, κλπ. Διεύθυνση: Frederik Hendrik Str. 111-115. Ωράριο: Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή, απ' τις 6 μ.μ.

WOESTE WALMEN

Νομιμοποιημένο εδώ κι ένα χρόνο. Στο ίδιο κτίριο υπάρχει επίσης σχολή χορού και γραφείο πληροφοριών για τις καταλήψεις (λειτουργεί κάθε Πέμπτη από 7.30-9 μ.μ.). Διεύθυνση: Singel 46. Ωράριο: Σαββατοκύριακο, απ' τις 6 μ.μ. Τιμή: 10-15 φιορίνια, πλήρες μενού.

DE KANTINE - SCHELE KIP

Μεγάλη κατάληψη, νομιμοποιημένη εδώ και περισσότερο από ένα χρόνο. Σ' αυτή στεγάζονται πολλές πολιτικές και καλλιτεχνικές πρωτοβουλιακές ομάδες, καθώς κι η συντακτική επιτροπή του περιοδικού N.N., του εγκυρότερου εντύπου του κινήματος. Διεύθυνση: V. Ostade Str. 233. Ωράριο: Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη, απ' τις 6 μ.μ. Χρειάζεται κράτηση θέσης στο τηλ. 738293. Τιμή: 8.50 φιορίνια, πλήρες μενού.

HARDE KERN

Διεύθυνση: Kinker Str. 48. Ωράριο: σαν εστιατόριο κάθε Δευτέρα, σαν καφετέρια το πρωί των υπόλοιπων ημερών.

DE PALM

Διεύθυνση: Palmdwaarsstr. 2. Ωράριο: Δευτέρα, Τρίτη, Πέμπτη απ' τις 6.30 μ.μ. Για κράτηση θέσης, τηλ. 266883.

IJSSELSTRAAT

Διεύθυνση: Ijsselstraat 53. Ωράριο: Παρασκευή. Κρατήσεις στο τηλ. 798870.

ENDE VAN DE WERELD

Διεύθυνση: Sumatrakade 6. Ωράριο: Τετάρτη, Παρασκευή απ' τις 6 μ.μ. Τιμή: 8 φιορίνια.

Περικύκλωση,

ΕΞΩ Η SHELL ΑΠΟ ΤΗ Ν. ΑΦΡΙΚΗ

☐ Το κίνημα υποστήριξης στον αγώνα κατά του apartheid αποτελεί μια απ' τις σημαντικότερες πολιτικές δραστηριότητες των «κράκερς» αλλά και άλλων ομάδων της ολλανδικής αριστεράς και του εναλλακτικού χώρου, κι εστιάζεται κύρια στην άσκηση πίεσης για τερματισμό των δραστηριοτήτων της εταιρείας Shell στη Ν. Αφρική. Από το 1987, η Royal Dutch Shell, η μεγαλύτερη πολυεθνική της Δυτ. Ευρώπης κι ένας απ' τους βασικούς ξένους επενδυτές στη Ν. Αφρική, έχει δεχτεί επανειλημμένα επιθέσεις κάθε είδους. Μέσα σε μια μόνο νύχτα, λ.χ., καταστράφηκαν 36 απ' τα πρατήριά της, ενώ ένα κίνημα για μπούκοτ-αρισμα της Shell βρίσκεται σε εξέλιξη όχι μόνο στην Ολλανδία αλλά και στη Νορβηγία, τη Δανία, τη Σουηδία και τις ΗΠΑ. Η έκταση του μπούκοτ-αζ μπορεί εξάλλου ν' αποδειχτεί από το γεγονός ότι η εταιρεία δεν έχει μπόρσεσι να βρει κάποιο ολλανδό ηθοποιό για να παίξει στα τηλεοπτικά διαφημιστικά της σποτ.

Στις 19, 20 και 21 Απρίλη, η πρωτοβουλία «Έξω η Shell από την Ν. Αφρική» οργάνωσε την περικύκλωση και το «λειτουργικό κλείσιμο» του ερευνητικού κτιριακού συγκροτήματος της εταιρείας στο Άμστερνταμ, με αίτημα όπως γράφουν σε προκήρυξή τους, «την αποχώρηση της Shell από τη Νότια Αφρική, μετά από συνομιλίες με τα νοτιοαφρικανικά εργατικά συνδικάτα. Εκτός απ' την αλληλεγγύη προς το αντιστασιακό κίνημα στη Ν. Αφρική», καταλήγει η προκήρυξη, «ένας δεύτερος, λιγότερο άμεσος στόχος για μας είναι να αυξήσουμε την εγρήγορση. Εγρήγορση τόσο για την κατάσταση στη Ν. Αφρική όσο και για το ρατσισμό εδώ στην Ευρώπη»...

Ένα κατειλημμένο σπίτι

ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Η Βραζιλία είναι για πολλούς από μας ο μυθικός τόπος φυγής, ένα συνώνυμο της απόπειρας για δραπετεύση από την άχρωμη καθημερινότητά μας. Όμως, πίσω απ' τις πανέμορφες μουλάτες και το καρναβάλι, πίσω από τις απέραντες παραλίες με τις φοινικιές και τους ήχους της σάμπας ή του ιδιόρρυθμου βαζιλιάνικου ροκ η πραγματικότητα είναι αρκετά θλιβερή. Τις νύχτες, η Κοπακαμπάνα γεμίζει από νεαρότατες κοπελιές που κάνουν πιάτσα για τους τουρίστες ή τους αστούς της περιοχής με αντάλλαγμα μερικά δολάρια ή λίγα κρουζάντος. Ορδές από πεινασμένα πιτσιρίκια ζητιανεύουν τα αποφάγια της εκλεκτής πελατείας των υπαίθριων εστιατορίων, ενώ όλοι οι δρόμοι μεταβάλλονται σε υπνωτήρια για τους άστεγους απόκληρους της εσωτερικής μετανάστευσης. Αυτά είναι άλλωστε και τα μοναδικά σημάδια που προδίδουν στους ξένους τη φτώχεια που μαστίζει τη χώρα. Γιατί η Βραζιλία είναι ένας τόπος που ξέρει να κρύβει καλά τη μιζέρια του πίσω από την υπερσύγχρονη και εντυπωσιακή αρχιτεκτονική των μεγαλουπόλεων όπως του Ρίο και του Σάο Πάολο. Οι favelas, οι φοβερές παραγκουπόλεις των κολασμένων της Βραζιλίας είναι απομακρυσμένες από τα μάτια των τουριστών, κρυμμένες σ' εκείνο το σύνορο όπου το όνειρο μεταβάλλεται σε εφιάλτη.

Η Βραζιλία επανήλθε «ομαλά» στη λεγόμενη Νέα Δημοκρατία, στο κοινοβουλευτικό δηλαδή καθεστώς, το 1982. Τη χρονολογία αυτή, που σηματοδοτεί ουσιαστικά το τέλος της στρατιωτικής δικτατορίας που άρχισε με το πραξικόπημα του 1964, έγιναν οι πρώτες εκλογές για το εθνικό Κογκρέσο της χώρας. Το Μάρτιο του 1985 εκλέγεται με έμμεσες εκλογές ο πρώτος πολιτικός πρόεδρος της χώρας, ο Josq̃ Sarney, υποψήφιος του PMDB. Το PMDB ήταν το μοναδικό νομιμοποιημένο από τη χούντα κόμμα της αντιπολίτευσης και συσπείρωσε στις γραμμές του τόσο αριστερά στοιχεία όσο και δυσανεπημένους από το στρατιωτικό καθεστώς αστούς, ακόμα και πρώην μέλη του ARENA, του κόμματος που είχε την εξουσία κατά την περίοδο της δικτατορίας. Η μετάβαση από το στρατιωτικό καθεστώς στη Νέα Δημοκρατία υπήρξε αποτέλεσμα συμφωνίας κυρίως ανάμεσα στη χούντα και το MDB (μετέπειτα PMDB) μετά την οριστική διάψευση του «οικονομικού θαύματος» της περιόδου 1969-1973 και το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης που προσμετράται σήμερα μ' έναν πληθωρισμό που ξεπερνά το 200% συνεχιζοντας την ανοδική του πορεία και μ' ένα εξωτερικό χρέος που επίσης ξεπερνά τα 100 δις δολάρια. Η κυβέρνηση του στρατηγού João Baptista de Figueiredo κράτησε τις υποσχέσεις της κι έτσι, μετά τις εκλογές, ο στρατός αν και διατήρησε ακέραιη την αυτονομία του υιο-

Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗ ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟ Ρ.Τ.

θέτησε μία στάση αρκετά διακριτική, απέναντι στον πρόεδρο Sarney δίνοντάς του τη δυνατότητα να καταργήσει τους παλιούς αυταρχικούς νόμους και να τους αντικαταστήσει με καινούργιους, προσαρμοσμένους στη νέα μορφή του καθεστώτος.

Ο Josq̃ Sarney, στο πρώτο διάστημα της πολιτικής του διακυβέρνησης περιβλήθηκε από μία αναμφισβήτητη δημοτικότητα χάρη στο δημαγωγικό οικονομικό πρόγραμμα νομισματικής μεταρρύθμισης που εφάρμοσε, έστω κι αν το διάταγμα για την αγροτική μεταρρύθμιση σήμαινε πολλά βήματα προς τα πίσω σε σχέση με το αρχικό σχέδιο και αν η κάλυψη των απέραντων κοινωνικών αναγκών παρέμεινε μηδαμινή. Στην αρχική δημοτικότητα του Sarney συνέβαλε και η υποστήριξη του PMDB από τα δύο κομμουνιστικά κόμματα της Βραζιλίας (PCB: Φιλοσοβιετικό, PC do B: Φιλοαλβανικό), έστω και με τα ελαφρυντικά ότι τα δύο αυτά κόμματα εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν μέχρι τότε προβλήματα διώξεων.

Το 1980 δημιουργήθηκε το Partido dos Trabalhadores (P.T.) από στελέχη του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος, τη λεγόμενη νέα αριστερά που αποτελούνταν από παλιούς τροτκιστές και σε μικρότερο ποσοστό πρώην μαοϊκούς, γκεβαριστές, καστριστές κλπ., καθώς και από την αριστερή προοδευτική πτέρυγα της εκκλησίας. Το Ρ.Τ. ευθύς εξ αρχής έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στη συμμετοχή των μαζών για τη λήψη των αποφάσεων και ο τρόπος εσωτερι-

κής του λειτουργίας ήταν η απόλυτη δημοκρατία στη βάση κάτω από μία ενιαία καθοδήγηση, με αναγνωρισμένο δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης και οργάνωσης των μειοψηφικών τάσεων που μπορούν να λειτουργούν σαν φράξιες μέσα στο κόμμα και να καταρτίζουν λίστες υποψηφίων για τα διάφορα όργανα, υπό τον όρο να συμμορφώνονται με τις τελικές αποφάσεις που διαμορφώνονται πλειοψηφικά.

Το Ρ.Τ. ήταν το μοναδικό κόμμα που διαφώνησε με τη συμβιβαστική γραμμή της Νέας Δημοκρατίας, καταγγέλλοντας τη μη απευθείας εκλογή προέδρου από το λαό και μπούκοτάροντας τις εκλογές. Το Νοέμβριο του 1985, στις δημοτικές εκλογές της Βραζιλίας που διεξήχθησαν με καθολική ψηφοφορία, το Ρ.Τ. σημείωσε μία εντυπωσιακή άνοδο, κερδίζοντας το ένα πέμπτο των ψήφων στο Σάο Πάολο, και μία εξίσου μεγάλη νίκη εκλέγοντας δήμαρχο στη Φορταλέζα.

Το Δεκέμβριο του 1988 το Ρ.Τ. κατέκτησε στις δημοτικές εκλογές μία νέα νίκη. Το Σάο Πάολο, πόλη 10.000.000 κατοίκων και μεγαλύτερο βιομηχανικό κέντρο της Βραζιλίας εξέλεξε δήμαρχο την Ερουντίνα, στέλεχος του Ρ.Τ.

Στην πόλη αυτή είχαμε μία συζήτηση με τον João Machado, μέλος της εθνικής εκτελεστικής επιτροπής του Ρ.Τ. και μέλους της γραμματείας διεθνών σχέσεων του κόμματος. Τη συζήτηση αυτή παραθέτουμε (κατ' ανάγκη συντομευμένη) παρακάτω:

Ο Τσίκο Μεντές που δολοφονήθηκε ήταν από τα ιδρυτικά μέλη του Ρ.Τ.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Πώς θα μπορούσατε να μας προσδιορίσετε σε γενικές γραμμές τη φυσιογνωμία του Ρ.Τ.

João MACHADO: Το Ρ.Τ. είναι σοσιαλιστικό κόμμα. Αυτό αποτελεί ήδη ένα πλαίσιο για τον προσδιορισμό του. Έχει διαμορφώσει ένα σύνολο γενικών σοσιαλιστικών αντιλήψεων, αλλά οι απόψεις του δεν είναι απόλυτα ξεκαθαρισμένες σε όλα τα ζητήματα. Διεθνώς υπάρχουν πολλές τάσεις και σε ορισμένες από αυτές πλησιάζουμε περισσότερο, ενώ απέναντι σε άλλες στεκόμαστε πιο επικριτικά. Π.χ. απέναντι στο μοντέλο της ΕΣΣΔ η στάση μας είναι πιο επικριτική.

Σ.: Πώς θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τη σημερινή οικονομική κατάσταση και ποια είναι η ταξική δομή της Βραζιλίας;

J.M.: Η Βραζιλία είναι εξαρτημένο καπιταλιστικό κράτος. Βέβαια, στο βιομηχανικό επίπεδο είναι ένα από τα πιο ανεπτυγμένα εξαρτημένα καπιταλιστικά κράτη, ωστόσο είναι εξαρτημένη. Η εξάρτηση αυτή εκφράζεται κυρίως με το τεράστιο εξωτερικό της χρέος που αποτελεί μέγιστο πρόβλημα για την οικονομία της. Έχει μία αστική τάξη αρκετά ισχυρή, συνδεδεμένη σε μεγάλο βαθμό με τα ιμπεριαλιστικά συμφέροντα. Διαθέτει ακόμα μία σημαντική μέσαία υπαλληλική τάξη. Το βιομηχανικό προλεταριάτο είναι αρκετά ανεπτυγμένο, κυρίως σε ορισμένα μεγάλα αστικά κέντρα, όπως π.χ. στο Σάο Πάολο, όπου υπάρχει μία πολύ μεγάλη συγκέντρωση εργατών. Στην επαρχία υπάρχει μία τάξη μεγάλων γαιοκτημόνων και πολλοί μικροί ιδιοκτήτες, που όμως στην πλειοψηφία τους δεν διαθέτουν νομικές εγγυήσεις για τα κτήματά τους. Γι' αυτό και στις περιοχές αυτές αναπτύσσεται μία πολύ σκληρή ταξική σύγκρουση.

Σ.: Ποια είναι η θέση του Ρ.Τ. σχε-

τικά με την πληρωμή του εξωτερικού χρέους;

J.M.: Σε γενικές γραμμές η θέση του Ρ.Τ. είναι κατά της πληρωμής του εξωτερικού χρέους. Για την ακρίβεια, αυτό που ζητάμε αυτή τη στιγμή είναι να διακοπεί η πληρωμή του, να γίνει μία επανεκτίμηση του χρέους και να εξεταστεί το χρέος τμηματικά ώστε να δούμε αν θα πρέπει να πληρωθεί κάποιο μέρος του ή καθόλου, ανάλογα με τους όρους του δανείου ή ανάλογα με άλλες προϋποθέσεις που δεν έχουμε ακόμα καθορίσει επακριβώς. Στο ζήτημα αυτό έχουμε κάποια ελαστικότητα. Θεωρούμε ότι ένα μέρος του χρέους είναι δυνατό να πληρωθεί με διάφορες μορφές, π.χ. επενδυτικές, αλλά η πληρωμή ολόκληρου του χρέους αποκλείεται.

Σ.: Ποια είναι η κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην επαρχία;

J.M.: Όπως είπαμε υπάρχουν πολλοί μικροί ιδιοκτήτες γης, οι οποίοι δεν διαθέτουν νομικές εγγυήσεις για τα κτήματά τους. Υπάρχει μία τάξη μεγαλογαιοκτημόνων που με διάφορα νομικά τεχνάσματα, σε συνδυασμό με την άσκηση βίας, προσπαθεί να υπαρπάξει τα κτήματα αυτά. Οι δολοφονίες στην επαρχία είναι διαρκές φαινόμενο. Η δολοφονία του Τσίκο Μεντές έγινε πιο γνωστή, γιατί ο ίδιος ο Μεντές ήταν πολύ γνωστός στο εξωτερικό, όχι μόνο σαν συνδικαλιστής αλλά και σαν οικολόγος. Ο Μεντές ήταν από τα ιδρυτικά στελέχη του Ρ.Τ., υποψήφιος του κόμματος στις εκλογές στην περιοχή του. Μετά τη δολοφονία του ακολούθησαν αρκετές άλλες δολοφονίες.

Σ.: Σε ποιες κυρίως περιοχές διαπράττονται αυτές οι δολοφονίες;

J.M.: Στη λεγόμενη «περιοχή των αγροτικών συνόρων». Η περιοχή αυτή βρίσκεται στον Αμαζόνιο ή στα σύνορα με τον Αμαζόνιο. Οι μεγαλογαιοκτήμονες χρηματοδοτούν παρακρατικές οργανώσεις για να τρομοκρατούν και να διώχνουν τους χωρικούς ή να διαπράττουν τις δολοφονίες. Υπάρχει όμως και μία αρκετά εμφανής συνεργασία των οργανώσεων αυτών με το στρατό και την αστυνομία.

Σ.: Ποιες μορφές παίρνει η ταξική σύγκρουση στις περιοχές αυτές;

J.M.: Η ταξική σύγκρουση έχει μία μορφή απολύτως ξεκάθαρη. Από τη μία πλευρά υπάρχουν οι μεγάλοι ιδιοκτήτες γης και οι παρακρατικές οργανώσεις και από την άλλη οι αγρότες που υποστηρίζονται ενεργά από ένα μέρος της εκκλησίας. Πολλοί από τους δολοφονηθέντες προέρχονταν από πτέρυγες της εκκλησίας. Στην επαρχία έχει δημιουργηθεί η UDR, η ισχυρότερη παρακρατική οργάνωση που ευθύνεται για πολλά εγκλήματα. Οι αγρότες προσπαθούν να δημιουργήσουν μορφές αυτοάμυνας.

Αυτό που κυρίως κάνουν είναι να

καταγγέλλουν τις πιέσεις που δέχονται μαζί με τα προοδευτικά πολιτικά κόμματα και τον προοδευτικό κλήρο. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι αγρότες επιχειρούν για λόγους αυτοάμυνας να έχουν κάποια όπλα.

Γι' αυτό και η κυβέρνηση οργανώνει συχνά εκστρατείες αφοπλισμού στην επαρχία. Όμως αυτό που γίνεται στην πράξη είναι να αφαιρούν τα όπλα των χωρικών και να μην αγγίζουν τα όπλα των γαιοκτημόνων. Γενικά, υπάρχει ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα αγροτικής μεταρρύθμισης την οποία η κυβέρνηση αυτή είχε υποσχεθεί, αλλά δεν υλοποίησε τίποτα.

Σ.: Ποια είναι η θέση του Ρ.Τ. για την αγροτική μεταρρύθμιση;

J.M.: Ζητάμε μία αγροτική μεταρρύθμιση σε βάθος, κάτω από τον έλεγχο των εργαζομένων. Το 1987 γύρω από το ζήτημα αυτό δόθηκε στη Συνταγματική Συνέλευση μία ολόκληρη μάχη, όχι μόνο από το Ρ.Τ. αλλά και από άλλα κόμματα, όμως ηττηθήκαμε. Τα κόμματα που υποστήριξαν μαζί με το Ρ.Τ. την αγροτική μεταρρύθμιση ήταν το PCB, το PC do B και κάποιοι από το PMDB και το PDT.

Μεταξύ των προβλημάτων που τέθηκαν ήταν η αναγκαιότητα για την ανακατανομή της γης στους αγρότες και οι προϋποθέσεις για την απόκτηση έγγειας ιδιοκτησίας. Όλη η μεταρρύθμιση θα έπρεπε να βρίσκεται κάτω από τον έλεγχο των ίδιων των εργαζομένων και όχι του κράτους που η διαχείριση του χαρακτηρίζεται από διαφθορά και στο οποίο δεν μπορούμε να έχουμε εμπιστοσύνη.

Η κυβέρνηση, κάτω από την επιρροή της ακροδεξιάς εξήγγειλε μία πολύ περιορισμένη μεταρρύθμιση και στη συνέχεια δεν έκανε απολύτως τίποτα.

Η αρχική θέση της κυβέρνησης στη Νέα Δημοκρατία ήταν μία αγροτική μεταρρύθμιση περιορισμένη αλλά πραγματική. Ήταν η προσπάθεια να βρεθεί μία συμβιβαστική μέση οδός. Η κυβέρνηση θρέθηκε ανάμεσα σε δύο πυρά. Από τη μια ήταν η δεξιά που δεν ήθελε να γίνει τίποτα και από την άλλη οι πιέσεις των αριστερών κομμάτων και των χωρικών. Εκεί, χάρη σε μία συντηρητική πλειοψηφία επικράτησε η δεξιά και η αγροτική μεταρρύθμιση παρέλυσε εντελώς.

Σ.: Στο θέμα της αγροτικής μεταρρύθμισης είχατε μία κοινή στάση μαζί με άλλα πολιτικά κόμματα. Αντιμετωπίζετε προοπτικά το ενδεχόμενο δημιουργίας συμμαχιών με άλλες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις;

J.M.: Το Ρ.Τ. στο συνέδριό του, στα τέλη του 87, υιοθέτησε τη στρατηγική της λεγόμενης εναλλακτικής δημοκρατίας, βασισμένης στην ιδέα του σχηματισμού μίας δημοκρατικής και λαϊκής κυβέρνησης και στη συμμαχία των λαϊκών και δημοκρατικών

κομμάτων. Η πολιτικοκοινωνική αυτή συμμαχία θα πρέπει να στηρίζεται κυρίως στον ηγεμονικό ρόλο της βάσης των εργαζομένων, του προλεταριάτου με την ευρεία έννοια του όρου. Όμως, θα περιέχει και κομμάτια μεσοστρωμάτων, μικρούς επιχειρηματίες, μικρούς ιδιοκτήτες της επαρχίας.

Αυτού του είδους η συμμαχία εμπεριέχει και τη συμμετοχή πολιτικών κομμάτων.

Μετά τις δημοτικές εκλογές το Ρ.Τ. βγήκε το ισχυρότερο κόμμα της αντιπολίτευσης. Άρα πιστεύουμε ότι το Ρ.Τ. θα έχει στη συμμαχία αυτή έναν ηγεμονικό ρόλο.

Εκτός από το PCB και το PC do B με τα οποία μπορούμε να συνεργαστούμε και για τα οποία θεωρούμε ότι παρά τη ρεφορμιστική τους γραμμή έχουν σημαντική εργατική βάση, άλλα κόμματα με τα οποία μπορούμε να έχουμε συνεργασία είναι το PSB (Σοσιαλιστικό Κόμμα Βραζιλίας) και το Κόμμα των Πρασίνων.

Το PSB είναι κυρίως ένα κοινοβουλευτικό κόμμα προσωπικοτήτων, ενώ το Κόμμα των Πρασίνων είναι ένα αριστερό κόμμα που η δύναμη του συγκεντρώνεται κυρίως στο Ρίο και που δίνει προτεραιότητα στα οικολογικά θέματα. Και για μας όμως τα θέματα αυτά είναι πολύ σημαντικά.

Δυνατότητες επιμέρους συμμαχιών έχουμε και με τμήματα άλλων κομμάτων, όπως με το λαϊκιστικό κόμμα PDT ή με PSDB που σχηματίστηκε από την αριστερή πτέρυγα που αποχώρησε από το PMDB. Τα κόμματα αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν αριστερά, όμως συμπεριλαμβάνουν στις γραμμές τους ένα τμήμα αριστερής βάσης.

Σ.: Ποιες είναι οι βασικές αρχές εσωτερικής λειτουργίας του Ρ.Τ.;

J.M.: Το Ρ.Τ. στηρίζει τη λειτουργία του στους πυρήνες βάσης. Υπάρχει μία ξεκάθαρη αναγνώριση του δικαιώματος ύπαρξης και λειτουργίας διαφορετικών τάσεων στο εσωτερικό του κόμματος. Οι τάσεις αυτές μπορούν να καταρτίζουν λίστες για τις εκλογές στα διάφορα κομματικά όργανα, να υποβάλουν προτάσεις κλπ. Η εκλογή στα διάφορα κομματικά όργανα γίνεται στη βάση της απλής αναλογικής, με εξαίρεση την εκτελεστική επιτροπή όπου η εκλογή γίνεται κατά πλειοψηφία. Ο μηχανισμός αυτός είναι εξαιρετικά σημαντικός, γιατί το Ρ.Τ. σχηματίστηκε από μία σύγκλιση διαφορετικών τάσεων.

Η εμπειρία αυτή αποδείχθηκε πολύ σημαντική για την ανάπτυξη και τη μαζικοποίηση του Ρ.Τ., συμβάλλοντας στην ενοποίηση του μεγαλύτερου μέρους της αριστεράς. Βοήθησε επίσης για τη δημιουργία πολιτικών συμμαχιών με άλλα κομμάτια της αριστεράς που βρίσκονται εκτός του Ρ.Τ.

Μάνια ΜΠΑΡΣΕΦΣΚΙ

Η «ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ» ΤΗΣ ΙΘΑΚΗΣ

ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ

Είναι καιρός τώρα, που το πρόβλημα των «Ναρκωτικών» έχει πάρει και παίρνει, όλο και καθαρότερο πολιτικό χαρακτήρα και όχι μόνο όσον αφορά την τοξικομανία και την εξάρτηση που – όπως γράφει ο Κ. Γρίθας¹ – αποτελούν ένα κατ' εξοχήν πολιτικό πρόβλημα, ακριβώς επειδή συνεπάγονται την αποδυνάμωση και την εξουδετέρωση της ελεύθερης βούλησης του ανθρώπου, αλλά κύρια όσον αφορά τη στάση και των ελληνικών πολιτικών δυνάμεων πάνω στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Εδώ εμφανίζεται ένα σαφές διαχωριστικό όριο: ενώ όλοι αγωνίζονται – όπως λένε – για μια κοινωνία χωρίς «Ναρκωτικά», η πλειοψηφία των κατεστημένων κομμάτων υποστηρίζει την ισχυροποίηση των κατασταλτικών θεσμών και την ενίσχυση των «ειδικών» θεραπευτικών οργάνων – όπως η Ιθάκη – που με την κρατική PRIMODOTηση θα εξαλείψουν την «αρρώστια». Από την άλλη, οι πολιτικές δυνάμεις του οικολογικού-εναλλακτικού χώρου – με εξαίρεση τη «Ρήξη» – υποστηρίζουν την αποδυνάμωση του κατασταλτικού Ναρκωτικού θεσμικού πλαισίου και την ενίσχυση της πλουραλιστικής θεραπευτικής αντιμετώπισης.

Είναι γνωστό στην πολιτική οικολογία, ότι «αυτό που επιτρέπει τη διαστρέβλωση των φυσικών αναγκών σε επιθυμίες κατανάλωσης – όπως «ναρκωτικών», είναι το γεγονός ότι για την ικανοποίηση κάθε ανάγκης το άτομο εξαναγκάζεται πρώτα απ' όλα να εξαρτάται από θεσμούς και γιγαντιαίους μηχανισμούς που ξεφεύγουν από τη διάστασή του και τον έλεγχό του»². Από τη στιγμή που η ατομική και κοινοτική καλλιέργεια βοτανικών και ευφορικών αντικαθίσταται από τις φαρμακευτικές βιομηχανίες και τις γιγάντιες εταιρείες αλκοολούχων, η φυσική ανάγκη των ανθρώπων για αντιμετώπιση του πόνου και της θλίψης διαστρεβλώνεται σε επιθυμία κατανάλωσης φαρμάκων και ουσιών «για να φτιαχτούμε».

Χιλιάδες χρόνια τώρα, η ανθρωπότητα χρησιμοποιούσε ψυχοτρόπα και ευφορικά φυτά, χωρίς το φαινόμενο της *μαζικής τοξικομανίας*, που παρατηρείται μετά την επέμβαση του κράτους – σαν βιομηχανίες και θεσμοί – στην προσωπική ζωή. Το κέρδος και η επιβολή της εξουσίας για την προστασία του κέρδους, είναι οι βάσεις που πάνω τους στηρίζεται η διαφήμιση – προώθηση – κατανάλωση εξαρτητικών ουσιών, κα-

**«Πρέπει να κάνουμε το αίσχος
ακόμα πιο ατιμωτικό, δημοσιοποιώντας τα»**

Κ. Μαρξ

θώς και η εγκληματικότητα, οι θάνατοι και η τρομοκρατία-αστυνόμηση γύρω από τα «Ναρκωτικά». Ας πάρουμε για παράδειγμα τα νόμιμα ψυχοτρόπα και το αλκοόλ από τη μία και την ηρωίνη και την κάνναβη από την άλλη: Τα νόμιμα ψυχοτρόπα (κυρίως ηρεμιστικά) το 1973 εκάλυπταν το 31% όλων των πωλούμενων φαρμάκων³ και η φαρμακευτική βιομηχανία μόνο στη Δυτ. Γερμανία μεταξύ 1958-1974 έκανε αύξηση του τζίρου της κατά 426%⁴ ενώ στην ίδια χώρα σε 1 χρόνο (1980-1) χορηγήθηκαν πάνω από 580.000 συσκευασίες ψυχοφαρμάκων σε παιδιά κάτω των 11 χρονών⁵. Στην Ελλάδα από το 1977 ως το 1984 η κατανάλωση νόμιμων αγχολυτικών αυξήθηκε κατά 100%⁶. Αν γνωρίσουμε ότι το 68% των γιατρών πληροφορείται για τα φάρμακα από τα διαφημιστικά φυλλάδια των

φαρμακευτικών εταιρειών⁷ κι ότι το 70% των ιατρικών περιοδικών σ' όλο τον κόσμο, χρηματοδοτούνται από φαρμ. εταιρείες⁸, μπορούμε να κατανοήσουμε το πλέγμα μεγάλου κεφαλαίου και νόμιμης φαρμακομανίας.

**Η πλειοψηφία
των κομμάτων
υποστηρίζει
την καταστολή**

Για το αλκοόλ, αρκεί να αναφέρουμε ότι – ανήκοντας φαρμακευτι-

κά στα «σκληρά» ναρκωτικά – στη Ρωσία προκαλεί το 60% του συνόλου των εγκλημάτων⁹, ενώ στη Δύση το 75%¹⁰, δίδοντας ταυτόχρονα σημαντικό κέρδος στις Κυβερνήσεις, όταν π.χ. στη Μ. Βρετανία η φορολογία του αποτελεί 1/8 του συνόλου της κρατικής φορολογίας και στη Δυτ. Γερμανία 1/10¹¹. Για να κρυφτεί αυτή η τραγική πραγματικότητα της νόμιμης προώθησης φαρμακομανίας και αλκοολισμού, διαλέχθηκαν κάποιες ουσίες σαν «αποδιοπομπαίοι τράγοι» – με κύριο εκπρόσωπο την ηρωίνη – που μπήκαν στο «ανάθεμα» της παρανομίας: η καταδίωξή τους όμως, εκτός από τον εφesusχασμό και τον αποπροσανατολισμό που ζητά να προκαλέσει στους πολίτες, ουσιαστικά επιδιώκει τη σταθεροποίηση 2 θεμελιωδών παραγόντων για την εξουσία: α) της μεγιστοποίησης του κέρδους και β) της μεγιστοποίησης του ελέγχου και αστυνόμησης της κοινωνίας. Τα 300 δις δολάρια ετήσια που είναι ο παγκόσμιος τζίρος ηρωίνης προέρχονται μόνο από την παρανομία. Στην Ελλάδα π.χ. 1 gr. πρέζας (της μαύρης αγοράς) έχει 16.000 δρχ. Έχοντας 10% καθαρότητα ηρωίνης, σημαίνει ότι καθαρό gr. ανεβαίνει σε 160.000 δρχ. Σε νόμιμη εισαγωγή, 1 kg. καθαρής ουσίας κοστίζει 30.000 δρχ. δηλαδή 30 δρχ. το gr. Έτσι η παρανομία ανεβάει την αξία του 5.000 φορές.

Με την παράνομη κυκλοφορία της «κομμένης» ηρωίνης είναι αδύνατος ο υγειονομικός έλεγχος και αναπότρεπτοι οι διαρκώς αυξανόμενοι θάνατοι των καταναλωτών-ασθενών: ακόμα, η μεγάλη εγκληματικότητα (50% των συλλήψεων αφορούν αδικήματα του νόμου της νάρκωσης) για την εξεύρεση χρημάτων για τη δόση, και η αυξανόμενη χρήση στους νέους, που προκαλείται βασικά από το μυστήριο-πρόκληση του απαγορευμένου, δημιουργούν κατάλληλες συνθήκες κατευθυνόμενου πανικού στους πολίτες και έτσι τις προϋποθέσεις για ενίσχυση των σωμάτων δίωξης και της αστυνομικής καταστολής. Η δίωξη πολιτικά αντιφρονούντων (ιατροπούλου, Βογιατζή), με πρόφαση τα «ναρκωτικά» είναι μικρό μόνο δείγμα της σχεδιασμένης επίθεσης στους πολίτες από το Κράτος, που όλο και συνδέει τρομοκρατία-ναρκωτικά για να έχει την κοινωνική αποδοχή της αδιάκριτης καταστολής.

Ο ολοκληρωτικός έλεγχος από τις μυστικές υπηρεσίες διαφαίνεται στον ορίζοντα: «Ο Τζωρτζ Μπους

σκέφτεται να χρησιμοποιήσει τον τακτικό στρατό των ΗΠΑ για ν' αντιμετωπίσει το πρόβλημα των ναρκωτικών και της συναφούς εγκληματικότητας έγραψε το Ν.Υ. Times¹² «Απόρρητη η σύνοδος της ΤREVΙ (Υπ. Δημόσιας Τάξης της ΕΟΚ) στο Ζάππειο, που στην πρώτη της συνεδρίαση ασχολήθηκε με τα ναρκωτικά-τρομοκρατία»¹³. «Στενή συνεργασία CIA και KGB για τα ναρκωτικά-τρομοκρατία συμφωνήθηκε τον Μάρτιο»¹⁴. «Νέα Υπερ-Υπηρεσία στον αγώνα κατά των ναρκωτικών»¹⁵. Τομ Μαίλς και Κοσκωτάς: DEA και CIA: τράπεζες ξεπλύματος ναρκοδολαρίων και καθημερινοί νεκροί από ηρωίνη: υστερία κατά των «εμπόρων» και αδιαχώρητο στις φυλακές. Η ιδεολογία της εμπιστοσύνης των πολιτών σ' ένα στιβαρό κράτος προστασίας και ασφαλείας που έχει κλονιστεί – πρέπει να επανεγκαθιδρυθεί. Και αυτό μπορεί να γίνει, μόνο αν το κράτος δείξει ένα «θεραπευτικό» πρόσωπο που θα εναρμονίζεται με την μονοπωλιακή-εξουσιαστική του λειτουργία. «Το απόλυτο μονοπώλιο εγκαθιδρύεται όταν οι άνθρωποι εγκαταλείπουν την έμφυτη ικανότητά τους να κάνουν μόνοι τους ό,τι μπορούν για τον εαυτό τους και για τους άλλους, με αντάλλαγμα κάτι καλύτερο, που μόνο ένα όργανο εξουσίας μπορεί να παράγει για λογαριασμό τους»¹².

Κι εδώ παρουσιάζεται το ιεραρχημένο μοντέλο της «Ιθάκης». «Προοδευτικοί» πολιτικά υπάλληλοι μιας «Σοσιαλιστικής» κυβέρνησης, ασπάζονται το «Ουμανιστικό» μοντέλο DAY-TOP και το μεταφέρουν αυτούσιο¹⁶ στη χώρα μας. Αυτό εξυπηρετεί 3 βασικές ανάγκες: α) δίνει την εικόνα του «θεραπευτικού» κράτους που δεν αδιαφορεί για την τύχη των «παρασυρμένων» αλλά τους προσφέρει ευκαιρίες αναμόρφωσης. β) Κάνει σταδιακά αποδεκτή την αυταρχική, τιμωρητική και εξουσιαστική μέθοδο «θεραπείας» όχι μόνο για τους εξαρτημένους αλλά για «κάθε άνθρωπο που θέλει να ξεπεράσει τα προβλήματα της μοναξιάς του, να σπάσει τον πάγο της ανθρωπίνης επικοινωνίας, να αυξήσει την αυτογνωσία του, να ψαχτεί και να βρει κάτι»¹⁷. γ) Δημιουργεί ερείσματα και οπαδούς της καταναγκαστικής-κατασταλτικής του νομοθεσίας, χρησιμοποιώντας σαν φερέφωνα, «θεραπευτές», «πρώην» και γονείς.

Στα πλαίσια της πρώτης ανάγκης, η συνεχής χρηματοδότηση και διαφήμιση της «Ιθάκης» και η πρόσφατη δημιουργία του Διεθνούς Ινστιτούτου Αιγαίου (DIATI) με καθοδήγηση του DAY TOP (Συμπόσιο 13-14.4.89). Στα πλαίσια της ανάγκης αποδοχής του μοντέλου από τους πολίτες χρησιμοποιεί «επαναστατικά» και «αντικατεστημένα» προσώπων: «κάνουμε μια πρόταση-ρίσκο, αντίθετη στο μέχρι τώρα κατεστημένο που θέλει το χρήστη καθοδηγούμενο πάντοτε

από έναν ανθρωποδοσκό, άβουλο και ανεύθυνο... Οραματιζόμαστε ελεύθερους και ανεξάρτητους πολίτες, ικανούς να επιλέξουν και να αλλάξουν το ήδη υπάρχον σύστημα»¹⁸. «Η φιλοσοφία της Ιθάκης, είναι ότι το σύγχρονο αναπτυξιακό μοντέλο είναι αντιανθρώπινο, παράλογο»¹⁹. «Πρέπει να γίνει αποποινικοποίηση στη χρήση των ναρκωτικών... στο μέτρο που ο νόμος θάζει στην ίδια μοίρα το χασίς και την ηρωίνη διευκολύνει το εμπόριο της ηρωίνης... η δε θεωρία ότι αρχίζοντας απ' το χασίς φτάνεις μοιραία στην ηρωίνη δεν ισχύει» (Ζαφειρίδης)²⁰. Η δήθεν «αντιαναπτυξιακή» φιλοσοφία της Ιθάκης – Day-top, επιτρέπει τις επαφές, προσβάσεις και εισοδημούς στον εναλλακτικό-«περιθωριακό» χώρο για να εξουδετερώσει πιθανές αντιστάσεις και επιθέσεις απ' αυτόν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η ομάδα της «Ρήξης» που, όντας ο αρχηγός της (Γ. Καραμπελιάς) καθηγητής στην «Ιθάκη», ακολουθεί γραμμή υπέρ της ποινικοποίησης, της απαγόρευσης και της καταστολής.

Η Ιθάκη μεταφέρει το αμερικάνικο πρότυπο

Ας δούμε όμως πιο συγκεκριμένα τη φιλοσοφία του Αμερικάνικου Day-top που μεταφέρθηκε αυτούσια στο αντίγραφο του την κοινότητα «Ιθάκη» – όπως δήλωσε ο κος Ζαφειρίδης¹⁶. Στοιχεία γι' αυτήν παίρνουμε από τον εκπαιδευτικό οδηγό «DAY TOP» του BARRY SUGARMAN που οι θεραπευτές της Ιθάκης κρύβουν από τη δημοσιότητα. Αυτή η φιλοσοφία του ιεραρχημένου κοινοτικού μοντέλου, φτιάχτηκε για «άντρες-τοξικομανείς με καταδίκες σε βαθμό κακουργήματος» (σ.15): ας σημειωθεί ότι το D.T. ξεκίνησε το 1963 από το τμήμα επιτήρησης του Ανωτ. δικαστηρίου της Νέας Υόρκης (8' δικαστ. περιφέρεια) και «έχει συστήματα ελέγχου με στόχο την προσαρμογή» (σ.36). «Τα μέλη δεν έχουν δικαίωμα ατομικότητας και οι εκδηλώσεις είναι υποχρεωτικές» (σ. 45) «έχει έτσι οργανωμένη ζωή ώστε να μειώνει επιτηδες την ατομικότητα στο ελάχιστο» (σ. 71). «Η δομή εξουσίας είναι μονολιθική και δεν είναι ανοικτή στην αντιπαράθεση» (σ. 97) «Οι εντολές πρέπει να υπακούονται χωρίς αντίρρηση. Αντίδραση, παράνομο ή έλλειψη σεβασμού αντιμετωπίζονται με αυστηρότητα» (σ. 32). «Οι κανόνες επιβάλλονται. Η πειθαρχία διατηρείται» (σ. 6).

«Αυτή η τάξη πετυχαίνεται μόνο με το αντίτιμο της συνεχούς πίεσης και επιτήρησης, των αυστηρών κυρώσεων στις παρεκκλίσεις και ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων που φεύγουν» (σ.11). Στις κυρώσεις περιλαμβάνεται και «το κρέμασμα ταμπέλας στο λαιμό ή το ξύρισμα κεφαλιού» (σ. 75). Όταν κάποιο μέλος δει κάποιο άλλο μέλος να αντιδρά περίεργα πρέπει να το αναφέρει σε κάποιον ιεραρχικά ανώτερο» (σ. 130). «Το D.T. (Ιθάκη) είναι μια εξουσιαστική ομάδα στην οποία οι κανόνες και οι απαιτήσεις καθορίζονται μονόπλευρα από μια μικρή ομάδα εκλεκτών που δεν επηρεάζονται απ' την πλειοψηφία των μελών» (σ. 96). Αυτό είναι το ιεραρχημένο μοντέλο, που στηρίζεται στην υποταγή και τον εξαναγκασμό. Και ο καταναγκασμός είναι η βάση της «συμμόρφωσης» (σ. 28) γιατί όπως λέει ο κος Ζαφειρίδης «είχα ακόμα και με καταναγκασμό κάνει ορισμένα πράγματα στη ζωή μου, δεν με ρώταγε κανείς αν θέλω να κάνω μπάνιο ή όχι αλλά με πέταγαν στην μπανιέρα, δεν με ρώτησαν αν θέλω να πάω στο σχολείο ή όχι, με έβαλαν να πάω στο σχολείο κι έτσι κατάφερα να γίνω αυτό που έγινα»¹⁶.

Βασικό στοιχείο καταναγκασμού είναι ο τρόμος της φυλακής διότι «η ισορροπία του D.T. (Ιθάκης) εξαρτάται και από τη συνεχή ύπαρξη νομοθεσίας που κάνει τη χρήση ηρωίνης και άλλων ναρκωτικών παράνομη, από την εξάρτηση του χρήστη από τη μαύρη αγορά για τη δόση του και από τις προσπάθειες της αστυνομίας... Αν άλλαζαν όλες αυτές οι καταστάσεις και τα παράνομα ψυχοτρόπα γίνονταν νόμιμα, χωρίς το φόβο αστυνομίας και φυλακής, είναι αμφίβολο αν θα υπήρχαν εισαγωγές στο D.T. (Ιθάκη)» (σ. 141-2). Έτσι ο «νέος» τύπος ανθρώπου που «οραματίζονται», ο «ελεύθερος» και «ανεξάρτητος», που «θ' αλλάξει το υπάρχον σύστημα», οι «πρώην» που απεξαρτήθηκαν από την πρέζα και την υποκατέστησαν με την υποταγή στους κρατικούς «ανθρωποδοσκόους», διαφωνούν με την αποποινικοποίηση της χρήσης συμφωνώντας έτσι – «ουμανιστικά» – με την τρομοκρατία της φυλακής και την εγκληματικότητα της παρανομίας²¹. Και οι γονείς τους είναι επικεφαλής των «αγανακτισμένων πολιτών» που διαδηλώνουν στη Βουλή (24.6.87) ζητώντας την ψήφιση του σημερινού ανθρωποκτόνου νόμου της νάρκωσης. Υπάρχει μια απόλυτη συγχροδιά ψέματος και χαμαιλεοντισμού ανάμεσα στους εκπροσώπους του ιεραρχικού μοντέλου που αναγκάζονται να συμβιβάζουν τα ασυμβίβαστα – καταναγκασμό και ελευθερία – περνάνε μέσα από συμπληγάδες υποκρισίας για να είναι άλλοτε ελκυστικοί «προοδευτικοί» κι άλλοτε πιστοί εντολές της κρατικής νομοθεσίας και των οικονομικών συμ-

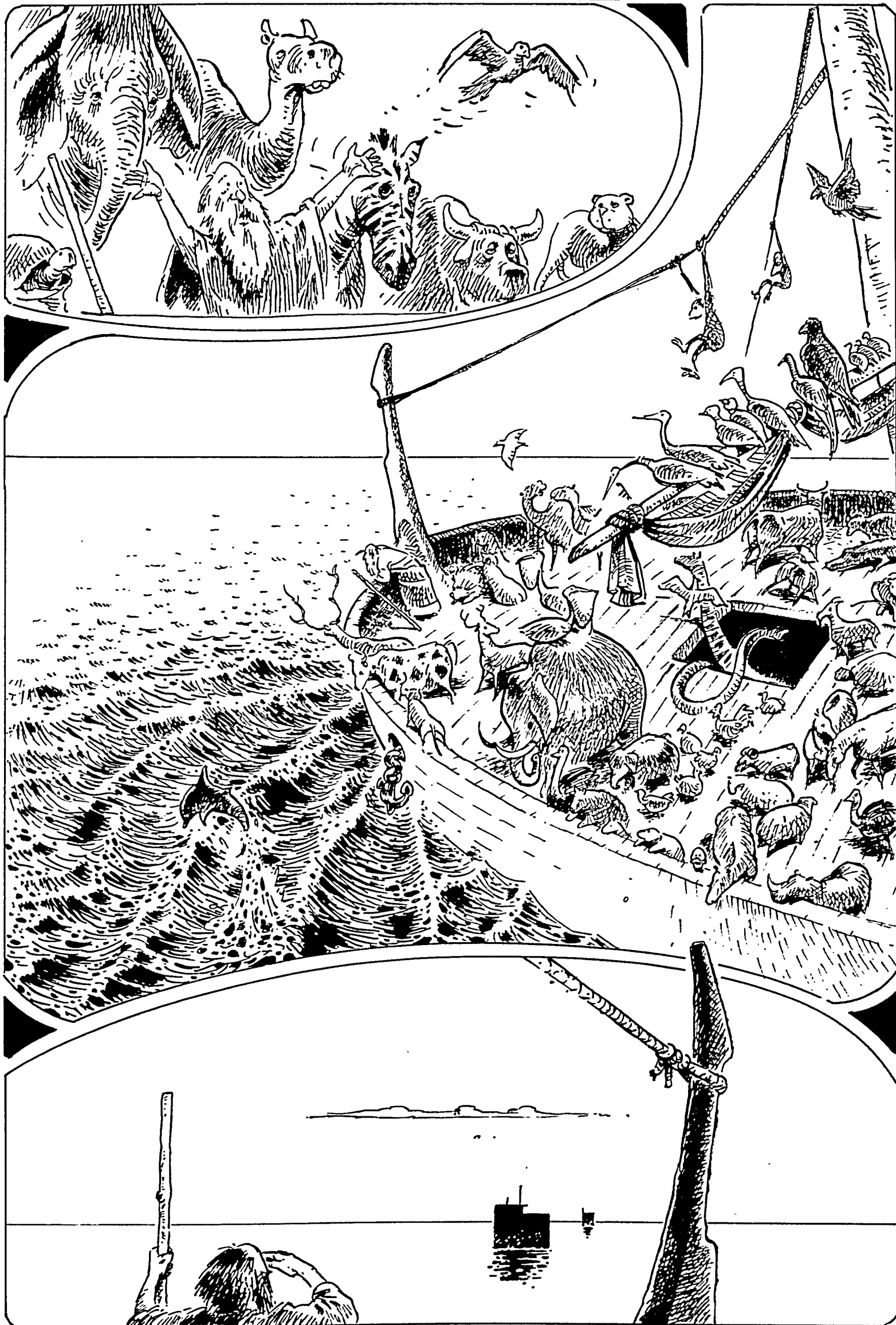
φερόντων πίσω απ' αυτήν.

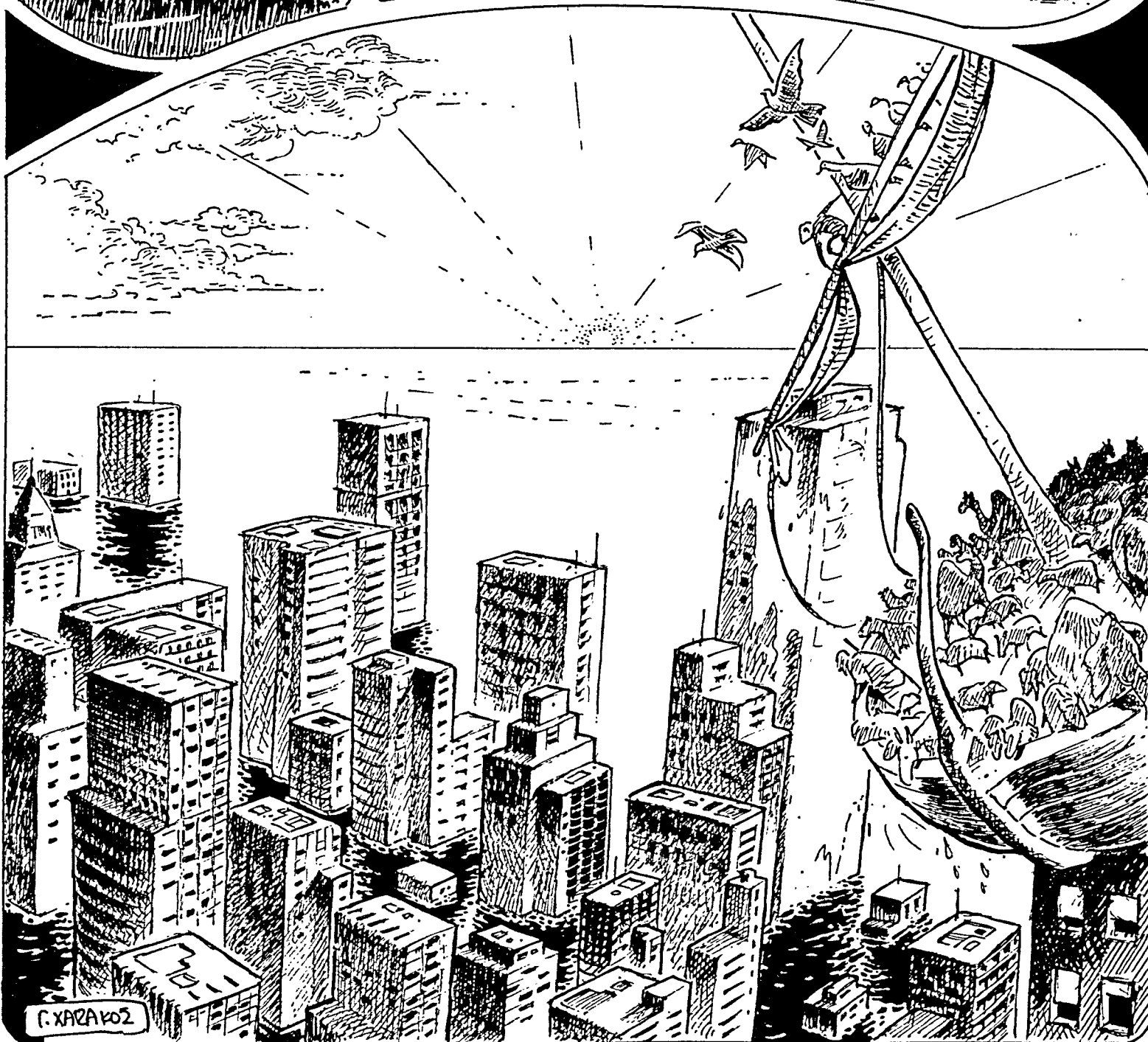
Δύο χρόνια μετά τις δηλώσεις του στο Σχολιαστή τ. 12 (1984) υπέρ του διαχωρισμού κάνναβης-ηρωίνης, ο Φ. Ζαφειρίδης με όλο το κύρος του θεράπ. διευθυντή της «Ιθάκης» πληροφορεί τους ανίδεους πολίτες από την τηλεόραση (EPT 1, 26.9.86) ότι «οι χρήστες δεν σταματάνε στο χασίς αλλά περνούν στην ηρωίνη» και γι' αυτό στο προς ψήφιση νομοσχέδιο της νάρκωσης «δεν κάνουμε διάκριση σε μαλακά και σκληρά ναρκωτικά». Ούτε αυτός, ούτε ο κος Ντάιτς (του DAY TOP) αγνοούν ότι η κάνναβη διώκεται, όχι επειδή προξενεί κάποιες «βλάβες» – που δεν υπάρχουν, αλλά επειδή δεν αφήνει κέρδος λόγω του μικρού κόστους παραγωγής και της αδυναμίας φορολογίας στις προσωπικές καλλιέργειες (γλάστρες στο μπαλκόνι). Παρ' όλα αυτά ο «ουμανιστής» κος Ντάιτς, διακηρύσσει την ανάγκη καταστολής στους χρήστες κάνναβης γιατί δημιουργούν «κοινωνικά» προβλήματα – ποια άραγε; – ενώ ομολογεί ότι ο συνεργάτης του στο D.T. Π. Μπέν-σιντζερ υπήρξε πράκτορας της DEA²². Με τέτοια καθοδήγηση είναι φυσικό, τα «παιδιά που δικαίωσαν το όραμα» των διευθυντών τους σαν πιστά προϊόντα κρατικών ιεραρχημένων εργοστασίων να απενοχοποιούν το σύστημα: «με το να ρίχνουμε την ευθύνη στο σύστημα δεν θγαίνει νόημα... Δεν φταίει η Αθήνα που γινόμαστε πρεζάκια, η ευθύνη θαρραίνει περισσότερο εμάς τους ίδιους»²³. Διότι η απενοχοποίηση του συστήματος σημαίνει δικαίωση της τρομοκρατίας, του κέρδους και της εγκληματικότητας και δυστυχώς δίνει λόγο ύπαρξης στους «σεσωσμένους» ήρωες και στους «ανθρωποδοσκόους» τους.

Γιώργος ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ

1. Κλ. Γρίβας: Αντιπολιτευτική Ψυχιατρική, σ. 264, εκδ. ΙΑΝΟΣ, 1989.
2. Andre Gorz: Οικολογία και Πολιτική, σ. 66, εκδ. Νέα Σύνορα, 1984.
3. J. Goddard: The Medical Business, περ. Scientific American, No 229/1973.
4. Γ. και Γ. Παπαδόπουλος: Φάρμακα και Κοινωνία, Αθήνα, 1984.
5. Γιαν. Παπαδόπουλος: Η μεγάλη έκταση της άσκοπης κατανάλωσης φαρμάκων στην Ελλάδα. (Φάρμακα και Κοινωνία).
6. Γ' Πανελλήνιο Φάρμακ. Συνέδριο.
7. Γ. Παπαδόπουλος, δ.π. σ. 29.
8. V. Coleman: The Medicine Men. Temple Smith, London, 1973.
9. Επιθ. «Ζάμνια», Μόσχα, Απρίλης, 1981.
10. Le Monde, 14.10.1979.
11. Γ. Οικονομόπουλος: Νάρκωση και Απεξάρτηση, σ. 196, Αθήνα, 1988.
12. Ελευθ. Τύπος, 22.3.89.
13. Ελευθεροτυπία, 9.12.88.
14. Βήμα, 9.4.89.
15. Ελευθεροτυπία, 29.3.89.
16. Φ. Ζαφειρίδης, ΡΗΞΗ, τ. 34, σ. 54.
17. Βλ. 16 σ. 53.
18. Τα παιδιά της Ιθάκης απαντούν. Ελευθεροτυπία, 24.3.89.
19. Βλ. 16 σ. 55.
20. Σχολιαστής, τ. 12, 1984.
21. Προσωπικές δηλώσεις μελών της Ιθάκης σε εκδήλωση οικολόγων της Θεσσαλονίκης στις 10.2.89.
22. Κυρ. Ελευθεροτυπία, 9.4.89.
23. Ελ. Τύπος, 19.3.89.

ΤΣΟΝΤΕΣ

ΠΕΡΝΑΕΙ ΚΡΙΣΗ Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ;

*Ποιον λάκκο έχει άραγε η φάβα όταν οι
μόνιμοι απολογητές του υπαρκτού
σοσιαλισμού αρχίζουν να μιλάνε για
«ξεπέραςμα του μαρξισμού»;*

□ Νεκρός λοιπόν, ο σοσιαλισμός, στα αζήτητα ο μαρξισμός και ιστορικά ξεπερασμένη η ταξική πάλη. Κι αν τολμήσεις να ζητήσεις κάποιες εξηγήσεις τότε το ειρωνικό χαμόγελο συνοδεύεται μόνιμα από την παρατήρηση που προορίζεται να σε ρίξει σίγουρα νοκ άουτ: «Μα, χριστιανέ μου, τον σοσιαλισμό δεν τον θέλουν πια ούτε στη Σοβιετική Ένωση!»...

Το επιχείρημα είναι ιδιαίτερα... εξουθενωτικό όταν μάλιστα προέρχεται από ανθρώπους που έως πρότινος ορκίζονταν στο όνομα του... Μπρέζνιεφ και του Τσερνένκο ή εκστασιάζονταν μπροστά στις γνωστές κεφαλές του Στάλιν και του Μάο! Οι καλοί μας αριστεροί διανοούμενοι (γιατί περί αυτών πρόκειται) δεν έχουν καμιάν αμφιβολία: αυτοί που αφιέρωσαν όλη τη ζωή τους στην υπεράσπιση του «σοσιαλισμού», ξέρουν πολύ καλά να διακρίνουν πότε ο μαρξισμός πάει καλά και πότε όχι.

Καλά λοιπόν, πήγαινε ο «σοσιαλισμός» όταν οι ποικίλοι «συνοδοιπόροι» είχαν κάνει επικερδές επάγγελμα (π.χ. το να είσαι εκδότης των απάντων του Νικολάε Τσαουσέσκου στην Ελλάδα δεν συνιστά μια απλή «ιδεολογική» επιλογή) όχι μόνο τα ατέλειωτα λιθωτά στον Ιωσήφ Βησαριδονίτις και στους επιγόνους του, αλλά και το θάψιμο (μερικές φορές στην κυριολεξία) των ελάχιστων κομμουνιστών αντιπάλων τους! Ο σοσιαλισμός πήγαινε κάτι παραπάνω από καλά όταν εξοντωνόταν όλη η παλιά φρουρά των Μπολσεβίκων υπό τις επευφημίες των «συνοδοιπόρων». Ο περίφημος μαρξισμός-λενινισμός φώτιζε με τη λάμψη του το στερέωμα όταν τα τανκς χτύπααν στη Βουδαπέστη, στην Πράγα και λικνίζονταν σαν «μπαλαρίνες» περνώντας μπροστά από τους γεροντοκράτες του Κρεμλίνου. Επί 65-70 χρόνια, ο σοσιαλισμός, ο κομμουνισμός και ο μαρξισμός-λενινισμός έκαναν θαύματα και μόλις τώρα άρχισαν να παίρνουν την κάτω βόλτα...

Ας σοβαρευτούμε. Δεν υπήρξε κανένας «σοσιαλισμός» στην σταλινική Σοβιετική Ένωση των 40 εκατομμυρίων θυμάτων της πιο θάραυρης δικτα-

τορίας που έχει γνωρίσει η ανθρωπότητα. Δεν υπήρξε καμιά «κομμουνιστική ολοκλήρωση» στη χώρα όπου δολοφονήθηκαν οι περισσότεροι κομμουνιστές. Δεν υπήρξε κανένας σοσιαλιστικός ανθρωπισμός εκεί που πεινάνε οι άνθρωποι κι εξαναγκάζονται να πνίγουν τους καημούς τους μέσα στο αλκοόλ. Δεν υπήρξε κανένας προλεταριακός διεθνισμός, στην κοινωνία του μεγαλωρωσικού σωβινισμού. Ας όμως, δεν υπήρξε τότε, πώς είναι δυνατό να έπαυσε να υπάρχει μόλις σήμερα; Για να έχουμε τώρα κρίση, θα έπρεπε προηγουμένως να είχαμε άνθιση...

Το πολύ «περίεργο» στην ιστορία μας είναι ότι ακριβώς τα ίδια ισχυρίζονται τώρα και οι προπαγανδιστές της διαμετρικά αντίθετης παράταξης, της αντίδρασης. Δεξιοί κι αριστεροί, σταλινικοί και θατσερικοί, ευρωκομμουνιστές και φιλελεύθεροι συμφωνούν απόλυτα στην κύρια διαπίστωση τους: ο σοσιαλισμός εκπνέει και δεν είναι πια της μόδας! Μπροστά στη δύναμη μιας τέτοιας ιερής συμμαχίας που ελέγχει εφημερίδες, περιοδικά, τηλεοράσεις, ραδιόφωνα και εκδοτικούς οίκους, θα ήταν μάταιη κάθε αντίσταση. Είναι όμως, έτσι;

Έστω και διακινδυνεύοντας να σκαρώσουμε, σπεύδουμε να ισχυριστούμε ότι ποτέ άλλοτε στα τελευταία 60 χρόνια, δεν πήγαινε τόσο καλά ο σοσιαλισμός, όσο σήμερα! Ιδιαίτερα μάλιστα, στην επονομαζόμενη και πατρίδα του, στην Σοβιετική Ένωση. Και για να έχουμε καλό ρώτημα, διευκρινίζουμε αμέσως ότι δεν αναφερόμαστε στην πορεία της επίσημης περεστρόικα ή των άλλων πρωτοβουλιών του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ (εξάλλου, την υπεράσπιση του έχουν αναλάβει πια εργολαβικά οι ίδιοι περίπου που έκαναν το ίδιο με τον Μπρέζνιεφ). Αν υπάρχουν σήμερα σοσιαλιστές και επαναστάτες στην μητρόπολη του έως πρότινος «υπαρκτού σοσιαλισμού», δεν θα πρέπει να τους αναζητήσουμε στο Κρεμλίνο. Θα τους βρούμε ανάμεσα στους απεργούς ανθρακωρύχους της Σιβηρίας, στους διαδηλωτές που υποστηρίζουν την υποψηφιότητα του Μπαρίς Γέλτσιν, στα μέλη των ανεξάρτητων Σοσιαλιστικών

Λεσχών και των Λαϊκών Μετώπων, στους Αρμένιους της Επιτροπής - Καραμπάχ, στους Λιθουανούς, Λεττονούς, Εσθονούς, Γεωργιανούς, Μολδαβούς, Τάταρους, Γερμανούς, Τσετσένους ή Πόντιους που παλεύουν και σκοτώνονται για τα εθνικά τους δίκαια. Θα τους συναντήσουμε στους οικολόγους που προσπαθούν να σώσουν ό,τι απόμεινε από αυτή τη μεγάλη χώρα, στους αγωνιστές του αντισταλινικού Μεμοριάλ που ξαναχαρίζουν τη συλλογική μνήμη σε μια ευνοουχισμένη κοινωνία. Αν έχουν ακόμα οι λέξεις ένα νόημα, τότε οι επαναστάτες, οι ανθρωπιστές και οι σοσιαλιστές είναι όλοι αυτοί, και όχι ο συρφετός των παράσιτων της Νομενκλατούρας...

Υπάρχει όμως και συνέχεια: εδώ δεν έχουμε να κάνουμε πια με εν δυνάμει επαναστάτες και σοσιαλιστές. Το απρόσμενο και εκπληκτικό είναι ότι όλο αυτό το τεράστιο λαϊκό κίνημα δεν στρέφεται προς την προοπτική της παλινδρόμησης του καπιταλισμού. Δεν εκστασιάζεται μπροστά στα πλεονεκτήματα της ελεύθερης αγοράς. Ζητάει ισότητα, κατάργηση των προνομίων, αυτοδιαχείριση, εργατικό έλεγχο, με λίγα λόγια «όλη την εξουσία στα σοβιέτ»! Δεν εμπνέεται από τον Οκέτο ή τον... Καστοριάδη. Δεν θαυμάζει τη Θάτσερ ή τον Μπους. Αντίθετα, στρέφεται προς τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια, κάνοντας πράξη το περσινό σύνθημα του μακαρίτη πια Άμπι Χόφμαν «πίσω στο μέλλον»! Κι αν υπάρχει ένα μέρος στον κόσμο όπου οι διαδηλωτές και η νεολαία δεν ντρέπονται να φανούν «ντεμοντέ» και να τραγουδήσουν τη «Διεθνή» ή την «Βαρσοβιάνα», αυτό είναι πια η Μόσχα του περασμένου Μάρτη ή το Πεκίνο των ακόμα πιο πρόσφατων φοιτητικών διαδηλώσεων!...

Για ποια «κρίση» του μαρξισμού και του σοσιαλισμού μας μιλάνε λοιπόν οι ποικίλοι απατεωνίσκοι που επιμένουν να συγχέουν σταλινισμό και μαρξισμό, σοσιαλισμό και θαρβαρότητα; Αν σ' αυτούς προκαλεί πανικό ο ξεσηκωμός της σοβιετικής κοινωνίας, σ' εμάς δεν μπορεί να προκαλέσει παρά ενθουσιασμό. Εξάλλου, δεν γνωρίζουμε καμιά

άλλη χώρα στον κόσμο που να έχει εκλέξει στο Κοινοβούλιο της τόσο πολλούς βουλευτές της κόκκινης και πράσινης άκρας αριστεράς, όσο στη σημερινή Σοβιετική Ένωση! Στ' αλήθεια, πού αλλού είναι τόσο μαζικό, οργανωμένο, δυνατό και επαναστατικό το οικολογικό κίνημα όσο στη Σοβιετική Ένωση; Πού αλλού έχουν τόση απήχηση οι ιδέες του επαναστατικού μαρξισμού; Πού αλλού οργανώνεται και κυρίως, αυτοοργανώνεται σε τέτοια έκταση η κοινωνία;

Φυσικά, δεν πρόκειται για ηλίθιους που έκαναν λαθεμένες εκτιμήσεις. Γι' αυτούς υπάρχει «κρίση του σοσιαλισμού» επειδή τρέμουν τα θεμέλια του «υπαρκτού σοσιαλισμού» κάτω από τα κτυπήματα του ανεξάρτητου λαϊκού κινήματος που δεν συμφωνεί με τον απλό εξωραϊσμό της γραφειοκρατικής δικτατορίας. Εξάλλου, υπάρχει και πλήρης διάσπαση προοπτικών: αλληπάλληλες ενέσεις ελεύθερης αγοράς από την μεριά του Κρεμλίνου, δημοκρατικά δικαιώματα και συνδικαλιστικές ελευθερίες από τη μεριά των εργαζομένων. Ιδού λοιπόν, γιατί το εγκώμιο της Δύσης και του καπιταλισμού: για να μην γίνουν ουσιαστικές παραχωρήσεις στο μέτωπο του αληθινού εκδημοκρατισμού. Ιδού ο λόγος που κάνει τους συντηρητικούς της δεξιάς και της αριστεράς να πετάνε στον «όχλο» το κόκκαλο του καταναλωτικού ονείρου σαν εναλλακτική λύση στην άρνηση της απαλλοτρίωσης των προνομίων της γραφειοκρατικής εξουσίας. «Ναι στην ελεύθερη αγορά, όχι στην επανάσταση»! Να τι ενώνει την συντήρηση σε Ανατολή και Δύση!

Όσο για τους «άλλους», τους «από κάτω», που δεν έχουν κανένα συμφέρον να πιπλάνε την καραμέλα της παρακμής του επαναστατικού μαρξισμού, ας αισιοδοξούν. Οι προοπτικές διαγράφονται λαμπρές ή τουλάχιστον πολύ πιο λαμπρές απ' ό,τι στα τελευταία 50-60 χρόνια. Από εκεί και πέρα, είναι πρόβλημα του καθ' ενός να κάνει τις προσωπικές του επιλογές...

die tageszeitung

ΜΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΥ ΑΛΛΑΞΕ ΤΗΝ ΟΨΗ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Ποιοι ήταν οι λόγοι, που οδήγησαν στην ίδρυση της TAZ;

Ούτε ΣΟΪΜΠ: Η ιδέα γεννήθηκε το φθινόπωρο του 1977. Ήταν το λεγόμενο «θερμό γερμανικό φθινόπωρο», μια σειρά από τρομοκρατικές ενέργειες και οι θάνατοι στο Στάμχαϊμ άλλαξαν την πολιτική σκηνή. Εκείνη την εποχή δεν έβρισκες πουθενά ειδήσεις, που να μην ήταν φιλτραρισμένες από το ΒΚΑ (η γερμανική ΚΥΠ, σ.τ.Σ). Τότε είδαν πολλοί την ανάγκη της δημιουργίας μίας αριστερής εφημερίδας, σαν αντίβαρο στον καθιερωμένο τύπο. Άρχισε τότε η συζήτηση σε διάφορες ομάδες, σχετικά με το πώς θα μπορούσε μία τέτοια, μάλλον αυτοπική ιδέα να γίνει πραγματικότητα.

Σ.: Ποιες ήταν αυτές οι ομάδες;

Ο.Σ.: Στην αρχή ήταν διάφορες πρωτοβουλίες πολιτών, διάφορες κομμουνιστικές ομάδες αλλά και διάφοροι άνθρωποι και ομάδες, που έδγαζαν τοπικά πληροφοριακά περιοδικά και εφημερίδες. Αργότερα δημιουργήθηκαν, στην αρχή στο Βερολίνο και αργότερα στις περισσότερες μεγάλες πόλεις, ειδικές ομάδες, που βοήθησαν στη δημιουργία της εφημερίδας.

Σ.: Ο σκοπός αυτών των ειδικών ομάδων ήταν να συγκεντρώσουν το απαραίτητο κεφάλαιο;

Ο.Σ.: Όχι, μέσα σ' αυτές τις πρωτοβουλίες συζητήθηκε και αναπτύχθηκε το πλαίσιο της εφημερίδας καθώς και οι ανάγκες, που θα κάλυπτε.

Σ.: Ποιες ήταν αυτές οι ανάγκες και οι βασικές αρχές μιας εναλλακτικής δημοσιογραφίας;

Ο.Σ.: Ο πρωταρχικός σκοπός ήταν η εφημερίδα να είναι ανεξάρτητη από ομάδες και πολιτικά κόμματα, αλλά παράλληλα να είναι και ένας χώρος όπου θα μπορεί ο καθένας να εκφράσει την άποψή του. Σκοπός μας ήταν ακόμη να ενημερώνουμε από μία διαφορετική οπτική γωνία, διαφορετική πάντα σύγκριση με τον υπόλοιπο ημερήσιο τύπο. Αυτή η οπτική γωνία ήταν, και είναι ακόμη, από τα κάτω. Θέλαμε να πληροφορήσουμε για τις πολιτικές διεργασίες στις διάφορες πρωτοβουλίες πολιτών και στην αριστερά γενικότερα. Θέλαμε να φέρουμε στη δημοσιότητα θέματα και προβληματισμούς που μέχρι τότε βρίσκονταν στο παρασκήνιο, θέματα όπως το γυναικείο, οικολογία, η σχέση ατομικής ενέγχειας και ατομικών όπλων. Σκοπός μας ήταν ακόμη να πειραματιστούμε με μία καινούργια γλώσσα, σε σχέση πάντα με τον υπόλοιπο τύπο, καθώς και με τ

Στις 17 Απρίλη η βερολινέζικη εφημερίδα «TAGESZEITUNG» (TAZ) έκλεισε δέκα χρόνια καθημερινής κυκλοφορίας. Η μοναδική αυτοδιαχειριζόμενη εφημερίδα που κυκλοφορεί σ' όλη τη Γερμανία, ξεκίνησε σε μία προσπάθεια να ξεφύγει η αυτόνομη αριστερά από την απομόνωση. Σ' αυτά τα δέκα χρόνια κατόρθωσε η TAZ όχι μόνο να πάρει μία αξιοπρόσεκτη θέση ανάμεσα στον γερμανικό τύπο, αλλά και να επηρεάζει, με τον τρόπο της, κι αυτή την κοινή γνώμη. Στη συζήτηση που ακολουθεί, η Ούτε Σόιμπ, συντάκτρια της TAZ από το 1979, μιλάει για τις αιτίες και τις ανάγκες που οδήγησαν στην ίδρυση της εφημερίδας, για το τι σημαίνει εναλλακτική δημοσιογραφία, για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της αυτοδιαχείρισης και της οργάνωσης χωρίς ιεραρχία, για τις ουτοπίες και τις προσδοκίες του 1979 και για την πραγματικότητα του 1989.

Η Ούτε Σόιμπ μιλά στον Σχολιαστή

φωτογραφία.

Σ.: Από την αρχή δηλαδή είχατε μακροπρόθεσμες και επαγγελματικές βλέψεις για την εφημερίδα.

Ο.Σ.: 'Όσο και ν' ακούγεται παράλογο έτσι είναι. Αφού κι εμείς οι ίδιοι είχαμε απορήσει, όταν άρχισε η καθημερινή κυκλοφορία. Κι είναι ακόμη πιο περίεργο αν σκεφθείς, ότι από τους εβδομήντα ανθρώπους που ξεκινήσαμε μόνο δύο είχαν κάποια εμπειρία με τη δημοσιογραφία. Οι υπόλοιποι είχαμε μόνο την καλή διάθεση να θγάλουμε μία εφημερίδα. Εγώ έγινα δημοσιογράφος διαβάζοντας ένα εγχειρίδιο πρακτικής δημοσιογραφίας.

Σ.: Και πώς συγκεντρώσατε το χρηματικό ποσό που ήταν απαραίτητο; Πήρατε δάνεια από τράπεζες;

Ο.Σ.: 'Όχι, δάνεια δεν πήραμε ποτέ από τράπεζες. Για να πούμε την αλήθεια δεν βρέθηκε και καμία τράπεζα να χρηματοδοτήσει μια τέτοια επιχείρηση. Συγκεντρώσαμε τα απαραίτητα χρήματα από συνδρομητές, πριν ακόμη κυκλοφορήσει η εφημερίδα, και από εισφορές διάφορων «ευπόρων» αριστέρων, από δικηγόρους, γιατρούς, καθηγητές. Τα χρήματα έφθαναν μόλις για να επιζηήσει η επιχείρηση. Στην αρχή εμείς που δουλεύαμε παίρναμε μόνο 500 μάρκα. Σιγά σιγά και με πολλές πιέσεις φθάσαμε σήμερα στα 1500 μάρκα (οι δημοσιογράφοι στον ημερήσιο τύπο κερδίζουν κατά κανόνα περισσότερα από 4000 μάρκα, σ.τ.Σ.).

Σ.: Έχουν λυθεί τα οικονομικά προβλήματα μετά από δέκα χρόνια;

Ο.Σ.: Τα οικονομικά προβλήματα δεν λύθηκαν και ούτε πρόκειται να λυθούν. Με τα εξήντα χιλιάδες φύλλα, που πουλάμε καθημερινά, σίγουρα η κατάσταση είναι καλύτερη από πριν δέκα χρόνια. Η ΤΑΖ ζώντας όμως σε μία μόνιμη οικονομική κρίση, έχει την ανάγκη να αναπληρώσει πολλά κενά. Και πρώτα απ' όλα με τους μισθούς. Με τέτοιο χαμηλό μισθό είναι πολύ δύσκολο να κρατήσουμε τους καλούς δημοσιογράφους. Οι περισσότεροι φεύγουν μετά από λίγο καιρό σε άλλα μαζικά μέσα. Μετά μας λείπουν χρήματα για να κάνουμε μία σωστή δημοσιογραφική δουλειά. Έτσι, ό,τι χρήματα περισσεύουν επενδύονται στην επιχείρηση. Για να δουλεύει η εφημερίδα έχοντας κάποια οικονομική άνεση θα έπρεπε να απασχολεί η επιχείρηση είκοσι άτομα λιγότερα.

Σ.: Υπάρχει δηλαδή η σκέψη να απολύσετε είκοσι ανθρώπους;

Ο.Σ.: 'Όχι, το πρόβλημα λύνεται διαφορετικά. Στην θέση κάποιου, που

φεύγει δεν προσλαμβάνεται κάποιος καινούργιος, αλλά μοιράζεται η δουλειά στους υπόλοιπους.

Σ.: Τα οικονομικά προβλήματα έχουν δηλαδή αρνητική επίδραση στην ποιότητα της εφημερίδας.

Ο.Σ.: 'Όχι απαραίτητα. Υπάρχουν πάντα αρκετοί άνθρωποι, που θέλουν να συνεργαστούν με την ΤΑΖ. Για την θέση ενός πολιτιστικού συντάκτη πρόσφατα έβαλαν υποψηφιότητα 200 άτομα, πολλοί δε απ' αυτούς με δημοσιογραφική εμπειρία.

Σ.: Αυτοδιαχείριση, χωρίς ιεραρχία και οικονομική εξάρτηση και ενιαίος μισθός για όλους, από τον μάγειρα μέχρι τους δημοσιογράφους, αυτές είναι οι βασικές αρχές που βασίζεται η εφημερίδα. Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα, που απορρέουν απ' αυτές τις αρχές;

Ο.Σ.: Τα πλεονεκτήματα μιας αυτοδιαχειριζόμενης επιχείρησης είναι προφανή. Πρώτα απ' όλα ο καθένας μας έχει απεριόριστη ελευθερία. Δεν υπάρχει κανένας πάνω από το κεφάλι μας, που να μας λέει κάνε εκείνο ή το άλλο. Αν κάποιος έχει μία ιδέα ή μία πρόταση πρέπει μόνο να πείσει τα αρμόδια όργανα, όπου οι αποφάσεις παίρνονται συλλογικά. Ο καθένας [δε έχει το δικαίωμα, όχι μόνο οι δημοσιογράφοι, αλλά και αυτοί που ασχολούνται με το τεχνικό μέρος της εφημερίδας, να πάρει μέρος στην καθημερινή συνεδρίαση, να πει τη γνώμη του και να πάρει έτσι μέρος στη διαμόρφωση της εφημερίδας. 'Όλες δε οι βασικές αρχές, που ανέφερες είναι απαραίτητες για να υπάρχει το απαραίτητο κλίμα και η κατάλληλη διάθεση για να γίνει σωστή δουλειά.

Τα προβλήματα αρχίζουν από εκεί και πέρα. Ιδιαίτερα δε στο Βερολίνο, όπου είναι η κεντρική σύνταξη, και που με εκατό ανθρώπους η αυτοδιοίκηση έχει φθάσει στα όριά της. Επικρατεί κατά κάποιο τρόπο ένα χάος, αρκετοί μάλιστα δεν γνωρίζονται καν μεταξύ τους. Έχουμε εκλέξει μία εξαμελή επιτροπή...

Σ.: ...η οποία θα βάλει τάξη στο χάος.

Ο.Σ.: Να βάλει κάποια τάξη αποκλείεται, αλλά τουλάχιστον θα βοηθήσει να προσδιοριστούν τα προβλήματα και να γίνουν κατανοητά στον καθένα. Έχει συμβεί μερικές φορές μέσα σε δύο μέρες να δημοσιευθούν δύο κείμενα σχετικά με το ίδιο θέμα. Κι ως μην ξεχνάμε, ότι με τη χρονική πίεση που θα γίνεται μία καθημερινή εφημερίδα τα πράγματα δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο.

Σ.: Σας λείπει δηλαδή ο χρόνος και για κάποια βαθύτερη συζήτηση;

Ο.Σ.: Αρκετό χρόνο για συζήτηση έχουμε στο τέλος κάθε χρόνου, που μαζευόμαστε όλοι στο Βερολίνο για μερικές μέρες. Τα καθημερινά προβλήματα λύνονται με συζήτηση και καθάδες με τον πρωινό καφέ ή από το τηλέφωνο. Τέλος πάντων για να ολοκληρώσουμε, το πρόβλημα είναι ότι κανείς δεν μπορεί να ασκήσει κάποια πίεση στον άλλον. Αν κάποιος δεν θέλει, για παράδειγμα, να στείλει τη συνδρομή στην Αστυνομική Διοίκηση Φρανκφούρτης, μπορεί να συζητήσω ώρες μαζί του αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Και ο δρόμος για τη λύση του προβλήματος μέσα από τα συλλογικά όργανα είναι καμιά φορά μακρύς και κουραστικός. Δεν υπάρχει όμως και κανείς που θα ελέγξει αν μία απόφαση γίνει και πραγματικότητα.

Σ.: Ακολουθεί η εφημερίδα μία κοινή πολιτική γραμμή;

Ο.Σ.: 'Όχι. Εδώ και δέκα χρόνια βασίζομαστε σ' έναν αριστερό πλουραλισμό και νομίζω ότι το 'χουμε καταφέρει.

Σ.: Είναι η ΤΑΖ η κομματική εφημερίδα των Πράσινων;

Ο.Σ.: Δεν θα έλεγα κάτι τέτοιο. Η αλήθεια είναι όμως ότι η πληροφόρηση γύρω από τους Πράσινους είναι κάπως μονόπλευρη. Τουλάχιστον τα περισσότερα σχόλια τάσσονται με εκείνη τη φράξια των Πράσινων που ζητάνε το διάλογο και το συνασπισμό με το SPD. Κατά την άποψή μου αυτή είναι μία λάθος τακτική. Γιατί τελικά έχουν δικαίο αυτοί, που λένε ότι κριτικές σκέψεις γύρω από τους Πράσινους βρίσκεις μάλλον σε άλλες εφημερίδες, παρά στην ΤΑΖ.

Σ.: Ποια είναι η θέση της ΤΑΖ στον σημερινό τύπο;

Ο.Σ.: Η άποψή μου είναι ότι η ΤΑΖ άλλαξε την όψη του τύπου ή με άλλα λόγια το τιράζ της εφημερίδας ήταν και είναι δυσανάλογο με την επίδραση και τα αποτελέσματα που επιφέρει. Η εφημερίδα διαβάζεται πολύ από τους ενονομαζόμενους πολλαπλασιαστές της κοινής γνώμης, δημοσιογράφους, επιστήμονες, καθηγητές. Σύμφωνα δε με μία πρόσφατη έρευνα ένα 60% των αναγνωστών συλλέγει και αρχειοθετεί την ΤΑΖ. Από την αρχή προωθήσαμε θέματα στη δημοσιότητα, που μέχρι τότε ήταν παραγκωνισμένα, και δώσαμε έτσι αφορμές και σ' άλλους δημοσιογράφους να ασχοληθούν μ' αυτά. Από την άλλη μεριά επιμένουμε να μην ξεχνάμε. Προσπαθούμε να κρατήσου-

με ζύπνια τη μνήμη του κόσμου σε θέματα, που είναι σημαντικά. Με άλλα λόγια διορθώνουμε από αριστερά την κοινή γνώμη.

Σ.: Εννοείς θέματα, που έχουν φύγει από τα πρωτοσέλιδα των άλλων εφημερίδων;

Ο.Σ.: Ναι, θέματα όπως οι κίνδυνοι από τα ατομικά εργοστάσια, όπως οι δίκες εναντίον αριστερών ή η κατάσταση στις φυλακές, αλλά και θέματα από το εξωτερικό, όπως ο αγώνας των Παλαιστινίων ή η Νότιος Αφρική.

Σ.: Στην αρχή μίλησες για μία άλλη οπτική γωνία στην πληροφόρηση, για μία πληροφόρηση από τα κάτω. Μπορείς να αναλύσεις αυτή τη διαφορετική οπτική γωνία;

Ο.Σ.: Θα σου πω ένα παράδειγμα, που συνέβη πρόσφατα. Ένας εξαγριωμένος πεζός κλώτσησε ένα αυτοκίνητο, ο οδηγός παρεγγήγηκε, και κουθέντα στην κουθέντα ο πεζός τράβηξε πιστόλι και πυροβόλησε τον οδηγό. Το παράδειγμα είναι βέβαια λίγο παρατραβηγμένο, αλλά υπάρχουν χιλιάδες ιστορίες, που περνάνε στις εφημερίδες μέσα σε δέκα σειρές. Ιστορίες από ανθρώπους που κάτι συμβαίνει και κάνουν τρελά πράγματα. Ιστορίες που πρέπει να είναι για μας αφορμές να αναρωτηθούμε ποια είναι τελικά η καθημερινή πραγματικότητα σ' αυτή τη χώρα. Να αναρωτηθούμε κάτω από ποιες συνθήκες ζουν αυτοί οι άνθρωποι, ποιες είναι αυτές οι συνισταμένες, που τους αναγκάζουν να συμπεριφέρονται έτσι. Δεν είναι απαραίτητο να είναι μόνο τραγικές ιστορίες. Ιστορίες όμως, που θα μας δώσουν την ευκαιρία να κάνουμε τα πορτραίτα αυτών των ανθρώπων, να δείξουμε ότι το προσωπικό είναι και πολιτικό. Σε αντίθεση με το μεγαλύτερο μέρος του τύπου, που στρέφει τα μάτια του στη Βόννη και στα κοινοβούλια.

Σ.: Για να ολοκληρώσουμε τη συζήτηση. Έχετε ξεχάσει τίποτε σημαντικό από τα πρώτα δέκα χρόνια της εφημερίδας και ποιες είναι οι σκέψεις σου για το μέλλον;

Ο.Σ.: Για αυτά τα δέκα χρόνια που πέρασαν ήθελα να προσθέσω, ότι σε πολλά σημεία είμασταν μπροστά από την εποχή μας. 'Όπως το γεγονός, ότι πρώτοι εμείς, και εννοώ τις γυναίκες, κατορθώσαμε, μετά από απεργία, να καθιερώσουμε για ένα ποσοστό 50% των εργατικών θέσεων να προσλαμβάνονται γυναίκες. Κι αυτό το 1980, μία εποχή που μια τέτοια συζήτηση δεν είχε καν αρχίσει στη δημόσια ζωή. Το γεγονός ότι δουλεύουν τόσες πολλές γυναίκες στην ΤΑΖ νομίζω ήταν πολύ καθοριστικό για την εξέλιξη της εφημερίδας. Οι γυναίκες έχουν μία άλλη ευαισθησία και έναν άλλο τρόπο να πλησιάζουν τα πράγματα.

Η μόνη σκέψη για το μέλλον είναι, ότι πρέπει να προσέξουμε να μην επαυπαυούμε στο γεγονός ότι, από μία άποψη, έχουμε γίνει κατεστημένο. Πρέπει να μάθουμε από τα λάθη του παρελθόντος. Γιατί είναι αδιανόητο για μία αριστερή εφημερίδα να δημοσιεύει σεξιστικά κείμενα ή όπως εκείνη τη παρομοίωση των ντισκοτέκ με τους θαλάμους αερίων. Το ευχάριστο με τις εσωτερικές μας αντιπαραθέσεις είναι, ότι μέσω της εφημερίδας τις θγάζουμε στη δημοσιότητα, για να ξέρουν και οι αναγνώστες τι συμβαίνει.

Νίκος ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗΣ ΦΩΤΟΓΕΝΕΙΑΣ

Με αφορμή τον Διεθνή Μήνα Φωτογραφίας που οργανώνεται αυτές τις μέρες στην Αθήνα συζητήσαμε με τον φωτογράφο Νίκο Παναγιωτόπουλο για το παρελθόν, την εξέλιξη και της προοπτικές της φωτογραφίας στη χώρας μας.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Η βιομηχανοποίηση της φωτογραφίας, η μαζικοποίηση της ερασιτεχνικής, αναμνηστικής κλπ και η επιβολή της αισθητικής της καρτ-ποστάλ επεμβαίνουν αποφασιστικά στη διαμόρφωση του παραδεικτού ειδώλου για την πραγματικότητα, όπου η φωτογραφία υποτίθεται ότι αποτελεί απλή αναπαραγωγή της πραγματικότητας, πιστή απεικόνισή της.

Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ:

Η φωτογραφία απομονώνει κομμάτια από την πραγματικότητα, καλλιεργεί μια αντίληψη κατακερματισμού της πραγματικότητας, οι φωτογράφοι δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να κατακερματίζουν την πραγματικότητα, σε πράγματα που πρέπει να κοπούν και να αφαιρεθούν και σε πράγματα που δεν ενδιαφέρει να τα κόψουμε και να τα πάρουμε. Ό,τι λοιπόν είναι φωτογενές το παίρνουμε, ό,τι δεν είναι το αφήνουμε απ' έξω.

Σ.: Γι' αυτό το φωτογενές, γι' αυτή την επιλογή, υπάρχουν κάποια κριτήρια, μια επιλεκτική ματιά στην πραγματικότητα. Για την περίπτωση της Ελλάδας, ποιοι είναι οι παράγοντες που έπαιξαν ρόλο -πρώτα στη διαμόρφωση της ελληνικής φωτογραφικής ματιάς, αν μπορούμε να την πούμε έτσι, και δεύτερο στη διαμόρφωση της ελληνικής «φωτογραφικής πραγματικότητας»; Είναι το φολκλόρ, ο τουρισμός, οι επισκέψεις των ξένων μαϊτρ;...

Ν.Π.: Όλα, είναι ένα φοβερά σύνθετο πρόβλημα. Το πώς εμείς οι Έλληνες κοιτάμε τη δική μας πραγματικότητα και πώς την αξιολογούμε έχει να κάνει με πάρα πολλές κλασικές αντιλήψεις της αισθητικής. Ακόμα υπάρχει διαφορά ως προς τα κίνητρα αξιολόγησης της πραγματικότητας: δηλαδή ένας άνθρωπος της πόλης, όπως συνηθώς είναι ο φωτογράφος πάει στην ύπαιθρο όπου έχει μάθει να αναγνωρίζει ορισμένα πράγματα ως ενδιαφέροντα: τη λαϊκή αρχιτεκτονική, το γέρο με τις ρυτίδες στο πρόσωπο που πίνει καφέ στο καφενείο, τον ψαρά που μπαλώνει τα δίχτυα του, το τοπίο κλπ. Οι άνθρωποι της υπαίθρου έχουν όμως

διαφορετική αντίληψη γι' αυτά τα πράγματα. Όλοι οι φωτογράφοι έχουν κάποτε βρεθεί αντιμέτωποι με το ερώτημα, «καλά, τι ωραίο βρίσκετε σ' αυτό το πράγμα»; Λες, «κοίτα τι ωραία θέα», και σου λέει, «πού τη βλέπεις τη θέα;»

Είναι ένα ολόκληρο ιδεολόγημα που βρίσκεται στον καθένα, που στην προβολή της εικόνας δημιουργεί την αντίδραση. Η Ελλάδα είναι κομματιασμένη σε μέρη που είναι φωτογραφικά ενδιαφέροντα και αδιάφορα. Έτσι από τη νεοελληνική πραγματικότητα φωτογραφίζεται ένα ελάχιστο κλάσμα της, που θεωρείται φωτογενές. Η παραγωγή των φωτογραφιών που κυκλοφορούν μέσα από έντυπα, πόστερς, εκθέσεις κλπ. στην κοινωνία επιστρέφει αυτή την κατακερματισμένη πραγματικότητα ως την πραγματικότητα στον κόσμο, ο οποίος αποδεχόμενος την επιλογή ως έργο επαϊόντων συμφωνεί μ' αυτή την εικόνα, τέλος ο φωτογράφος με τη σειρά του αρχίζει να βλέπει την πραγματικότητα όπως του την προτείνουν οι εικόνες.

Σ.: Εννοείς ότι έτσι δημιουργείται αισθητικό πρότυπο, κώδικας...

Ν.Π.: ...και μπαίνει ο καθένας μέσα και δεν μπορεί να αναγνωρίσει το ενδιαφέρον έξω από αυτό που αναγνωρίζει μέσα σ' αυτό το κανάλι.

Σ.: Στην Ελλάδα έχουμε για το τοπίο υπαίθρου την φολκλορική - τουριστική αντίληψη και για το αστικό τοπίο μια

μάλλον παρελθοντική αντίληψη με τα επαγγέλματα του δρόμου, τα παλιά σπίτια κλπ.

Ν.Π.: Από τις ισχυρότερες ιδιότητες της φωτογραφίας είναι η νοσταλγία: αποσπά μια κατάσταση από το χώρο και το χρόνο και τη διαιωνίζει. Γι' αυτό και χρησιμοποιείται από τους απλούς ανθρώπους για τα οικογενειακά λευκώματα και τις αναμνηστικές φωτογραφίες. Αλλά και για τους επαγγελματίες υπάρχει αυτή η νοσταλγική πλευρά και προσπαθούν να διασώσουν πραγματικότητες.

Σ.: Δεν είναι όμως μόνο μια λειτουργία αρχειοθέτη αυτή που παρουσιάζει ο φωτογράφος: δεν διαπιστώνει απλώς καταστάσεις, δεν διαπιστώνει σχέσεις, αλλά καταγράφει πράγματα.

Ν.Π.: Η φωτογραφία είναι ένα ισχυρότατο βοήθημα στη σχέση που έχει ο άνθρωπος να λειτουργεί με τις όψεις. Πολλές φορές από τις όψεις των πραγμάτων του πιστεύει ότι ξέρει και τα πράγματα. Βασίζομαστε στο πώς δειχνονται τα πράγματα. Έτσι και ο φωτογράφος αντιμετωπίζει όψεις, στην ουσία εικόνες που έχουν ήδη προβληθεί πάνω στην πραγματικότητα -φωτογραφίζει φωτογραφημένη πραγματικότητα που πριν απ' αυτόν έχει πραγματοποιηθεί και γι' αυτό την αναγνωρίζει και την φωτογραφίζει. Και οι άνθρωποι που βλέπουν τις εικόνες των φωτογράφων νομίζουν ότι αντιμετωπίζουν την πραγματικότητα, που είναι ένα τρίτο πια

στάδιο απομάκρυνσης.

Σ.: Στους παράγοντες που διαμορφώνουν το βλέμμα αυτό έχουμε καταρχήν την καρτ-ποστάλ, την παλιά πρώτα...

Ν.Π.: Η παλιά καρτ-ποστάλ είχε περιορισμένα θέματα: αρχαιολογικοί χώροι, γενικές όψεις οικισμών - νησιών - λιμανιών, εθνικές ενδυμασίες. Μετά το 79-80 εμφανίστηκε η καινούργια, πιο αφαιρετική, όπου αρχίσαμε να αναπαράγουμε λεπτομέρειες από την πραγματικότητα, ένα τοίχο, ένα σκαλοπάτι, με έντονα χρώματα κλπ. Το 95% της παραγωγής φωτογραφίζεται στις Κυκλάδες και το μισό μόνο στη Σαντορίνη. Αυτή η εικόνα περνάει ως εικόνα της Ελλάδας, ως πρόταση προς Έλληνες και ξένους της ελληνικής πραγματικότητας.

Σ.: Αυτό δεν αλλάζει τώρα τελευταία; Με τη εξέλιξη στην τυπογραφία και με την έντυπη διαφήμιση δεν υπάρχει μια ουσιαστική αλλαγή από αυτό το παλιό κλίμα της ωραιοποίησης του φολκλόρ προς μια εντελώς άλλη εικόνα της Ελλάδας, κοντά σε κάποιες διεθνείς εικόνες και μορφές;

Ν.Π.: Η καλλιτεχνικότητα της παλιάς καρτ-ποστάλ είχε μια αισθητική που προερχόταν από τη ζωγραφική, το σχέδιο, την γκραβούρα. Αργότερα, τα μέτρα της καλλιτεχνικότητας μεταβλήθηκαν με την αφαιρετικότητα, το φορμαλισμό κλπ. Οι καινούργιες αντιλήψεις στην τέχνη έφτασαν και στο εμ-

Φωτογραφία του Κωστή Αντωνιάδη από τη σειρά «χρησιμοποιημένες φωτογραφίες».

Φωτογραφία του Γιώργου Δεπόλλα από τη σειρά «στην παραλία».

Φωτογραφία του Νίκου Παναγιωτόπουλου από την πρόσφατη δουλειά του με τον προσωρινό τίτλο «καινού τόποι».

πόριο και στην νέα καρτ-ποστάλ.

Σ.: Δεν μπορούμε να πούμε ότι υπήρξε ένα κενό από την εποχή των φωτογράφων του μεσοπολέμου ως την τελευταία ώθηση, που δόθηκε στα τέλη του '70, που κι αυτή ήρθε απ' έξω και που αντιστοιχεί σε μια διεθνοποίηση της εικόνας και της εικόνας της Ελλάδας, σε καταστάσεις, μορφές, είδη ζωής;

Ν.Π.: Οι φωτογράφοι του προηγούμενου και των αρχών του αιώνα, πολλοί με μόρφωση σχολών καλών τεχνών του εξωτερικού έφεραν αντιλήψεις φωτογραφικές και όμως δεν είχαν να κάνουν με τα μεσοπολεμικά κινήματα πρωτοπορίας, αλλά με ακαδημαϊκές και κλασικές τάσεις. Μεσολάβησε ο πόλεμος και ο εμφύλιος, αργότερα η περίοδος της δεξιάς όπου –σε αντίθεση με άλλες χώρες– δεν υπάρχει φωτοδοκησιογραφία γιατί οι εφημερίδες λογοκρίνονται και δεν μπορούν να δείξουν και να γράψουν τίποτε και αρχίζει παράλληλα η τουριστική ανάπτυξη και εκμετάλλευση της χώρας. Υπάρχει μια καλλιτεχνική φωτογραφία που συντηρεί την παραδοσιακή αισθητική, μια λυρική ιδεαλιστική αντιμετώπιση. Μόλις στα τέλη του '70 δημιουργείται ένα νέο ρήγμα, πάλι με κάποιους φωτογράφους που έχουν σπουδάσει στο εξωτερικό –με πλήρη διαφοροποίηση των αισθητικών κριτηρίων, όπου η φωτογραφία διδάσκεται σε αυτόνομες πανεπιστημιακές σπουδές κλπ. Τα κρι-

τήρια αυτής της εικόνας είναι τώρα εντελώς άλλα, και έτσι εμφανίζεται π.χ. η αφαίρεση, η λεπτομέρεια στις νέες καρτ-ποστάλ.

Σ.: Για τη φωτοδοκησιογραφία τώρα –μπορούμε να πούμε ότι τα οξυμένα πολιτικά γεγονότα, όπως το 65 π.χ., την προώθησαν καθόλου;

Ν.Π.: Ναι, αν και δεν υπήρχαν δάσκαλοι, η παράδοση είχε διακοπεί από το 45-47 ως το 73. Ελάχιστες απόπειρες υπάρχουν την εποχή αυτή, άλλες δεν δημοσιοποιήθηκαν ώστε να υπάρχει πλαίσιο. Έτσι, όσοι ασχολούνταν με την «καλλιτεχνική» φωτογραφία ήταν παγιδευμένοι σ' αυτό το λυρισμό και την ιδεαλιστική αντιμετώπιση της Ελλάδας. Αλλά και η ίδια η φωτογράφιση της νύχτας του Πολυτεχνείου έγινε από ξένους κυρίως.

Σ.: Για την καλλιτεχνική φωτογραφία ήταν τα 3-4 επαγγέλματα, 3-4 σημεία της Αθήνας και άλλα τόσα στην Ελλάδα. Η καθημερινή εικόνα όμως ποια ήταν;

Ν.Π.: Παρέμενε σ' ένα επίπεδο ενστικτώδες. Στις φωτογραφίες των εφημερίδων δεν υπήρχε κάποια συγκεκριμένη αντίληψη του φωτογράφου. Η φωτογράφιση αντιμετωπιζόταν ως απλή καταγραφή της πραγματικότητας, όχι ως ερμηνεία. Τα τελευταία χρόνια καταλαμβάνει η εικόνα μεγαλύτερη έκταση, με τα ταμπλόιντ, τα περιοδικά ποικίλης ύλης. Όμως οι εκδότες, δημοσιογράφοι, αρχισυντάκτες

δεν είναι εκπαιδευμένοι στην εικόνα αν και όλοι αισθάνονται την ανάγκη της. Οι φωτογράφοι προτρέπονται από τους συντάκτες να φωτογραφίζουν με ένα τρόπο που δεν είναι φωτογραφικός. Στα πρώτα μου ρεπορτάζ ο δημοσιογράφος μου έλεγε: «τη γριά μπροστά στο σπίτι και να δείχνει τη ρωγμή του σεισμού με το χέρι». Μια εικόνα ταυτολογία-σκηνοθεσία της πραγματικότητας. Και σήμερα, παρά τη σχετική πρόοδο, τα ταμπλόιντ δεν έχουν προχωρήσει. Δεν κατέχουν το αλφάβητο της εικόνας για να αξιοποιηθεί και να λειτουργήσει αποδοτικά. Ίσως τελικά αυτό να μην είναι το χειρότερο...

Η διαφήμιση είναι πιο έντεχνη, διαθέτει στρατηγική, οι άνθρωποι της διαφήμισης γνωρίζουν καλύτερα από τους ανθρώπους του τύπου τη χρήση της εικόνας. Αυτή η κλασική φωτογραφία στην ελληνική διαφήμιση, μέσα από κλισέ διαφόρων εικόνων, γίνεται «σωστά», χωρίς κριτική ματιά βέβαια, πουλώντας όνειρα.

Σ.: Οι εικόνες της φανταστικής ελληνικής πραγματικότητας της διαφήμισης, τα σενάρια, π.χ. ο εξοδούχος στρατιώτης γιος που γυρνάει στην οικογένεια για να πει μαζί τους ρετσίνα, είναι περισσότερο δυνατές, αποτελεσματικές; **Ν.Π.:** Περισσότερο απολεσματικές. Μέσα απ' τις καταχωρήσεις, από τις αφίσες και τα τηλεοπτικά σποτ υπάρχει συστηματικός βομβαρδισμός του δέκτη. Καλύτερη διαφήμιση σημαίνει

καλύτερη παγίδευση του θεατή.

Μέσα στον τύπο υπάρχουν πολλά είδη εικόνων, που μπορούν ν' αναλυθούν, πολλοί τρόποι εφαρμογής των φωτογραφικών κλισέ.

Σ.: Η ερασιτεχνική χρήση της φωτογραφίας...

Ν.Π.: ...Επηρεάζεται από όλες αυτές τις εικόνες, καλλιτεχνικές, επαγγελματικές κλπ. Παρ' όλα αυτά βρίσκεται σε δυο-τρία συρτάρια: πορτραίτο - τοπίο - γυμνό - φωτογραφία δρόμου. Τόσο πολύ έχουμε παγιδευτεί και σαν φωτογράφοι και σαν κοινό. Και στην καλλιτεχνική φωτογραφία, θεωρητικά απεριόριστη δημιουργικά, έχει κι αυτή τα δικά της συρτάρια, τα στεγανά της. Στην Ελλάδα, τα πράγματα έρχονται με καθυστέρηση, αλλά και με κάποια τυποποίηση. Από την άλλη, και τα κριτήρια οι αξίες είναι κι αυτές ξένες κι εμείς τις αναγνωρίζουμε σαν διεθνείς ή γενικές. Αισθητικές που αναπτύχθηκαν αλλού και άλλοτε, υιοθετούνται από εμάς.

Σ.: Μπορεί δηλαδή να μιλήσει κανείς για κάποιο αίτημα ελληνικότητας στη φωτογραφία;

Ν.Π.: Αυτή τη στιγμή είναι πολύ δύσκολο να μιλήσουμε, καθώς είμαστε τόσο πολύ πλαισιωμένοι από αυτή την αντίληψη και αισθητική της φωτογραφίας που θεωρούμε σαν αυτονόητη. Το βλέπω και στον εαυτό μου ως φωτογράφος –μια «περισσότερη» ελληνική πραγματικότητα εξακολουθεί να μη μπορεί να βγαίνει στις φωτογραφίες μας. Ίσως το είδος της φωτογραφίας που έχουμε υιοθετήσει συνολικά δεν ταιριάζει ως προβολή πάνω στον ελληνικό χώρο. Την ίδια την ελληνική πραγματικότητα τη θεωρούμε κακή, χυδαία, αλλοπρόσκληση, τη λέμε κιτς κλπ. Μήπως όμως εμείς έχουμε αισθητική που δεν ταιριάζει σ' αυτήν;

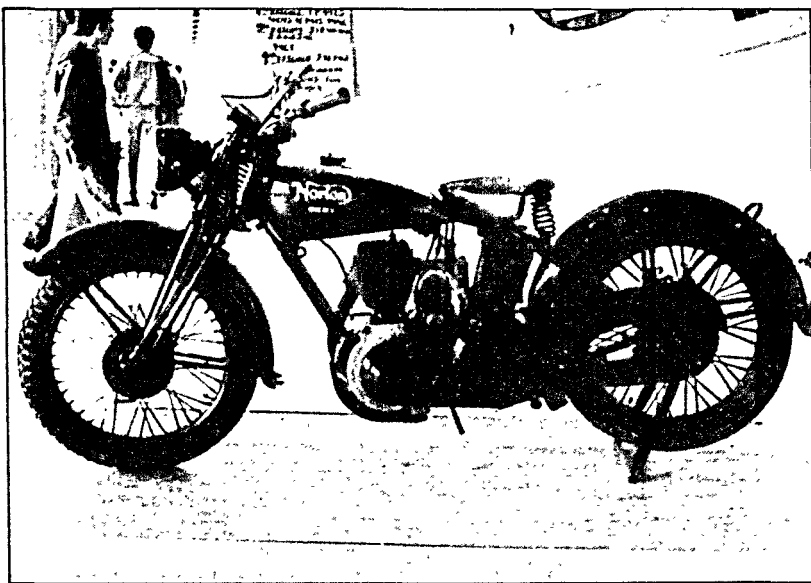
Υπάρχουν είδη φωτογραφίας που αναπτύχθηκαν στο εξωτερικό, όπως η φωτογραφία δρόμου που έχει ένα κάδρο που έχει ισχυρότερες λειτουργίες φόρμας και γεωμετρίας –γιατί στην Κεντρ. Ευρώπη υπάρχουν δρόμοι σαφώς οριοθετημένοι, υπάρχει το πλακόστρωτο που ξέρουμε, σπίτια με κεκλιμένες στέγες εν σειρά, δενδροστοιχείες, πάρκα, στοιχεία σαφώς διαμορφωμένα, τα οποία γεννήσανε τελικά αυτή τη φωτογραφία. Πώς αυτό θα γίνει στην Αθήνα, την Κυψέλη, την οδό Σόλωνος; Πού είναι ο συσχετισμός φόρμας και εικόνας στην οδό Λέκκα π.χ.; Αλλά και αντιδράσεις σ' αυτό τον ακαδημαϊσμό, όπως η δημιουργική φωτογραφία, απέκτησαν κάποια κριτήρια και κάποιες αξίες παρεμφερείς με τον απόλυτο χαρακτήρα των αξιών που είχαν οι «καλές τέχνες» και που δεν αφήνει το ίδιο το φωτογραφικό μέσο να αναπτυχθεί σύμφωνα με τη φύση του.

Το ερώτημα που θέτω είναι ότι όλοι μας είμαστε μέσα σ' ένα νέο μαντρί που μέσα στα δέκα περίπου χρόνια της σύγχρονης φωτογραφίας στη χώρα μας επιμένει να μη διεισδύει σ' όλο το φάσμα της ελληνικής πραγματικότητας, τυποποιείται κι αυτό. Η φωτογραφία ψάχνει πάντα να βρει το φωτογενές –κι εκεί παγιδεύεται, ανεξάρτητα από τις αρχικές της προθέσεις. Φωτογενές μπορεί να 'ναι το ηλιοβασιλέμα, ή ο ψαράς με τα δίχτυα, αλλά κι ένα εργοστάσιο, οι ταίγγανοι, μια περιωριακή ομάδα –απλώς οι φωτογράφοι παγιδεύονται από διαφορετικές ερμηνείες και προσεγγίσεις της φωτογένειας.

Σ.: Που όμως φαίνεται κυρίαρχο.

Ν.Π.: Φαίνεται να 'ναι αυτό και μόνο.

Γιώργος ΚΟΚΚΙΝΟΣ

CLASSIC...

και «CLASSIC»

Φωτιά στη φωτιά

Λάβαμε κάποιο γράμμα από «αγανακτισμένο μοτοσυκλετιστή» όπως αυτοαποκαλείται. Θέμα του η έξαρση των εμπρησμών αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών τον τελευταίο μήνα.

Αντιγράφουμε τα βασικότερα σημεία του γράμματός, αφήνοντας απέξω τις προτάσεις για κινητοποιήσεις (που θα μας έβαζαν «μέσα» με χαρακτηριστική ευκολία και μάλιστα προεκλογικά).

■ 60 αυτοκίνητα και μοτο συνολικά κάηκαν τον τελευταίο μήνα από άγνωστο εμπρηστή. Και καλά τα αυτοκίνητα. Ήταν διασκεδαστικό και ωφέλιμο ως χόμπι. Διασκεδαστικό γιατί έχει πλάκα να καίγονται μερικά εκατομμύρια. Ωφέλιμο; Κάποια αυτοκίνητα λιγότερα στην κίνηση, στο παρκάρισμα, κάποιοι οδηγοί υποψήφιοι δολοφόνοι χωρίς «όπλο». Αλλά οι μοτο γιατί; Το χειρότερο που θα μπορούσε να συμβεί είναι κάποιοι πιστρικάδες να προσφέρουν «θέαμα» κάνοντας «σούζες».

Καλούμε τον υποψήφιο «αυτόχειρα» (αν θεθεί ως συνεχίσει), να μην καίει τουλάχιστον μοτο. Υπάρχει πιθανότητα να πέσει σε κάποιον «βαρυχέρη». Και είναι μόνο η καλύτερη περίπτωση. Εμείς πάντως προτείνουμε: α) Ανασκολοπισμό. β) Γέμισμα με βενζίνη και στουπί και άναμα. γ) Θάνατο (κατά προτίμηση γκιλλοτίνα). δ) Να γράψει 50.000.000.000 φορές «ΔΕΝ ΘΑ ΞΑΝΑΚΑΨΩ ΜΟΤΟ ΑΛΛΙΩΣ ΝΑ ΜΟΥ ΚΟΠΕΙ ΤΟ ΧΕΡΙ» με κινέζικα ιδεογράμματα (πράγμα που σημαίνει ότι θα μάθει πρώτα κινέζικα με δικά του έξοδα).

Η τελευταία λύση προτιμάται ως νομικά και σωφρονιστικά ενδεδειγμένη (μετά από συμβουλή του νομικού συμβούλου του περιοδικού) γιατί εμπεριέχει πέρα από το «τιμωρητικό» και το «σωφρονιστικό» στοιχείο, καθώς και το χαρακτηρισμό της επανένταξης (ο τιμωρηθείς θα μπορεί μετά να διδάξει κινέζικα).

Αγανακτισμένος Μοτοσυκλετιστής

Φάτε μάτια ψάρια

■ Βρεθήκαμε και μεις στην έκθεση που διοργάνωσε από τις 25 Μάρτη ως τις 2 Απρίλη το περιοδικό Μοτο στον Πειραιά. Εντυπωσιακά και καλοφτιαγμένα όλα, παρά τη στενότητα του χώρου και το σχετικό πατείς με πατώ σε των επισκεπτών. Φυσικά, όταν φεύγαμε, δεν μπορούσαμε να μην νιώσουμε σαν τον πιστρικά που χαζεύει τα... γλυφιτζούρια πίσω απ' τη θιρίνα.

Σε κάθε έκθεση ενός τομέα σαν τη μοτοσυκλέτα, όπου τα όρια μεταξύ καταναλωτισμού και απλής ικανοποίησης των αναγκών είναι αρκετά συγκεχυμένα και όπου τα τελευταία χρόνια γίνεται τρομερή προσπάθεια για την τόνωση της αγοράς, ήταν αρκετά λογικό να συναντήσουμε καταπληκτικές μοτοσυκλέτες σε απλησίαστες (φυσικά) τιμές.

Είδαμε λοιπόν τα καινούρια Ιταλικά μηχανάκια, που τα περισσότερά τους ήταν αληθινά κατασκευαστικά και οπτικά θαύματα.

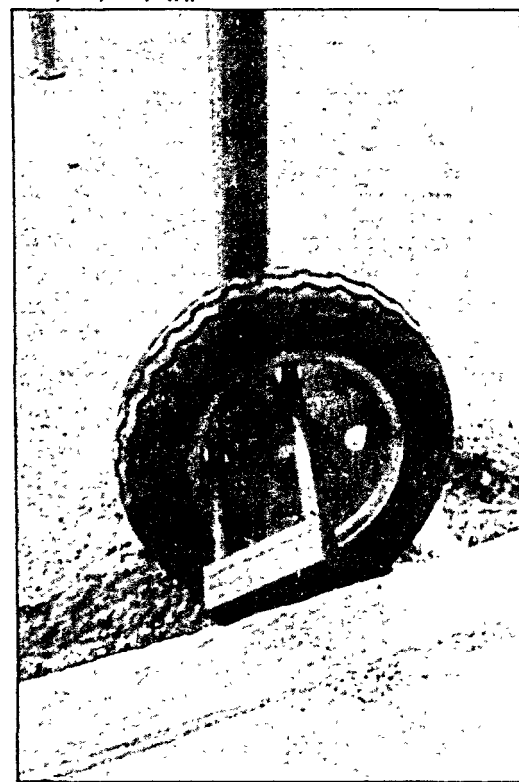
Υπήρχε το περίπτερο της BIMOTA με τα ιερά τέρατά της για ειδικές μόνον χρήσεις. Το περίπτερο της CAGIVA και DUCATI με το καταπληκτικό 125 FRECCHIA των 170 χιλ/ώρα τελική και των 32 ίππων, που όμως έφτανε την τιμή των 760.000 δρχ. και που δεν κάνει για ταξίδια, αλλά ούτε και για θόλτες στην πόλη, δεν παύει όμως να είναι ένα καταπληκτικό μοτοσυκλετάκι. Υπήρχε το περίπτερο της APRILIA με τα «BENETTON» μηχανάκια της, θαμμένα μωβ, ροζ, κίτρινα, μπλε, πράσινα κλπ. και φορτωμένα μ' ένα σωρό εντυπωσιακά αλλά και άχρηστα εξαρτήματα. Γιατί ποιος θα πίστευε ότι χρειάζεται μίζα σ' ένα πεννητάρι ή εκατονεικοσιπεντάρι μηχανάκι (και μάλιστα δίχρονο), τη στιγμή που μια απλή κλωτσιά στη μανιέλλα θα τα έβαζε σε λειτουργία χωρίς προβλήματα; Οι Ιταλοί φαίνεται ότι ανακάλυψαν το κόλπο για να πουλάνε πανάκριβα τις μοτοσυκλέτες τους. Συνδυάζουν καλή ποιότητα και επιδόσεις και τις φορτώνουν μ' ένα σωρό εντυπωσιακά, μπλε, λαμπάκια που κάνουν πίου-πίου, και που χωρίς να είναι κακά, δεν παύουν να είναι άχρηστα. Ανάμεσα σ' όλα αυτά απ' την μια μεριά και το επιβλητικό περίπτερο της YAMAHA απ' την άλλη, με τα εντυπωσιακότατα μεγαθήρια για ασφάλτο, για χώμα, για θράχους, σεισμούς, λιπούς και καταποντισμούς απ' την άλλη υπήρχε και το περίπτερο του Θανάση Λέφα, του μόνου Έλληνα που έφτιαξε μια πρωτότυπη (και πάρα πολύ καλή για το είδος της) μοτοσυκλέτα, την είδε και τη θαύμασε ο σχετικός τύπος και ύστερα μπήκε στο ψυγείο γιατί κανείς από τους «υπεύθυνους φορείς» δεν ενδιαφέρθηκε γι' αυτήν.

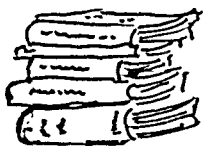
Εκείνο, όμως που πρέπει να αναφερθεί εξαιρετικά είναι τα περίπτερα με τις αναπαλαιωμένες μοτοσυκλέτες. Παλιά και σπάνια κομμάτια, ξαναφτιαγμένα

με τρομερό μεράκι από άγνωστους στο πλατύ κοινό μάστορες πόζαραν εκεί, γυαλισμένα και έτοιμα για βόλτα. Είδαμε (επιτέλους ύστερα από χρόνια) μια VINCENT, που στην εποχή της στοιχίζει 3 σημερινά εκατομμύρια και είχε τόσες προωθημένες τεχνικές επάνω της που οι σημερινοί κατασκευαστές δεν τολμούν να εφαρμόσουν. Είδαμε μερικές NORTON, ARIEL, BSA και φυσικά άφθονες HARLEY-DAVIDSON διασκευασμένες σε όλες τις πιθανές εκδοχές, από άγρια τσόπερ ως κλασικό στρατιωτικό μοντέλο. Ήταν το πιο ενδιαφέρον κομμάτι της έκθεσης μιας και ήταν αποτέλεσμα κόπου και μερακιού και επειδή έδινε ευκαιρία στο κοινό της έκθεσης να έλθει σε επαφή μ' ένα θέμα της μοτοσυκλέτας, αρκετά σπάνιο, ιδιαίτερα δύσκολο και τρομερά ενδιαφέρον. Όπως καταλάβατε, σε κάποιο επόμενο τεύχος θα ασχοληθούμε με τα classic bikes.

Αρίστος ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ιδιοκτήτης του εικονιζόμενου οχήματος πέτυχε την απόλυτη ασφαλιστική λύση. Κατασκεύασε ένα απόλυτως διαφανές όχημα.

BIBLIA

● «ΧΑΡΤΕΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ» του Βαγγέλη Πανταζή. Εκδ. «ΚΑΛΒΟΣ», 1989 Αθήνα.

Στις αίθουσες των σχολείων, στις δημόσιες υπηρεσίες, στα στρατιωτικά γραφεία, στην τηλεόραση, στις εφημερίδες, οι χάρτες καταλαμβάνουν περιοχές θέσεις. Βρίσκονται, άραγε, τυχαία εκεί, ή μήπως παράλληλα με την αναπαραγωγή και εγχάραξη της κυρίαρχης ιδεολογίας που επιτελούν οι ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους, προσθέτουν και εκπέμπουν και αυτοί το δικό τους μήνυμα;

Αυτό το μήνυμα και τα στοιχεία που το συγκροτούν, προσπαθεί να διερευνήσει ο Βαγγέλης Πανταζής στο αθηναίο πρωτότυπο για τα δικά μας μέτρα επιστημονικά και ερευνητικά δεδομένα (και γιατί όχι και για τα παγκόσμια) βιβλίο του, με τον τίτλο «ΧΑΡΤΕΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ», που κυκλοφόρησε πρόσφατα απ' τις εκδόσεις «ΚΑΛΒΟΣ». (Ναι, είναι αυτός ο εκδοτικός οίκος που έξι (6) πνευματικοί δημιουργοί τον κατήγγειλαν ως ανενεργό).

Ο συγγραφέας τοποθετεί τους χάρτες στην «εμπρόσθια των σημείων». Η συμβολική αναπαράσταση της εμφάνειας της γης, στη συγκεκριμένη και με σαφή όρια, διαστάσεις και προσανατολισμούς εμφάνεια του χάρτη, παράγει ιδεολογικά σημαίνοντα και νοήματα. Γι' αυτό ακριβώς προτάσσει στην αρχή του βιβλίου αρκετά κεφάλαια γύρω απ' τη δύναμη των συμβόλων, της μαγείας, των μύθων και τη σχέση τους με την επιστήμη και το πραγματικό.

Απ' όλες τις διαστάσεις του χάρτη, ο συγγραφέας επιλέγει τις πιο απλοϊκές και φανερές το ΠΑΝΩ μέρος του χάρτη και το ΚΑΤΩ. Μελετώντας όμως αυτές τις δύο τόσο συνηθισμένες και απλές λέξεις, διαπιστώνει ότι είναι έντονα φορτισμένες με ένα σωρό ιδεολογικές συμπαραδηλώσεις και σηματοδοτήσεις. Το ΠΑΝΩ σημαίνει πάντα το υψηλό, το ωραίο, το δυνατό, το εύρωστο, το ανώτερο κλπ. Αντίθετα το ΚΑΤΩ, το ταπεινό, το χαμηλό,

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

το φτωχό, το άθλιο κλπ. Παρατηρώντας όμως τους χάρτες, βλέπει (-ουμε) ότι πάντα το πάνω μέρος της εμφάνειάς τους το καταλαμβάνουν οι θεωρούμενες αναπτυγμένες χώρες, ο λεγόμενος Βορράς, όπως η Ευρώπη, οι ΗΠΑ κλπ. Αντίθετα, το κάτω μέρος οι χώρες του Τρίτου κόσμου, η Αφρική, η Νότια Αμερική, ο Νότος.

Ο Β. Πανταζής, όμως, αποδεικνύει ότι η προβολή της σφαιρικής εμφάνειας της γης στην επίπεδο εμφάνεια του χάρτη είναι αυθαίρετη, και ότι ακόμα και σήμερα θεωρείται ανυπερβλητό εμπόδιο για την επιστήμη της χαρτογραφίας. Άρα, λοιπόν, οι χαρτογραφικές αναλήψεις δεν είναι παρά ιδεολογικές προβολές. Οι κυρίαρχες ιδεολογίες και ο παγκόσμιος καταμερισμός καθορίζουν και τους προσανατολισμούς των χαρτών, οι οποίοι με τη σειρά τους αναπαράγουν και εκπέμπουν τους αποτυπωμένους συμβολισμούς τους. Έτσι, ο Βορράς είναι ΠΑΝΩ και ταυτίζεται με την ανάπτυξη, την ανωτερότητα, τη «σωστή» κοινωνική οργάνωση, τη λευκή φυλή. Αντίθετα, ο Νότος είναι ΚΑΤΩ, και σημαίνει την υπανάπτυξη, τη φτώχεια, την κατωτερότητα, τις ταπεινές φυλές.

Η μελέτη εξετάζει διαχρονικά τις χαρτογραφικές αναλήψεις -στην αρχαιότητα, στην αναγέννηση, στους νέους χρό-

ΑΓΡΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Τα «νέα περιοδικά»

■ Το 1988 εισέρρευσαν στον περιοδικό τύπο, διαφημιστικά κεφάλαια ύψους 10,8 δις και τον ανέδειξαν στο δεύτερο, μετά την τηλεόραση, μέσο υποδοχής δαπανών για διαφήμιση. Η εισροή τέτοιων κεφαλαίων σχετίζεται βέβαια με την τροποποίηση -αναδιάταξη της θέσης του περιοδικού τύπου στη συνολική δομή των μέσων μαζικής επικοινωνίας, κυρίως όμως οφείλεται στον ιδιαίτερο ρόλο του στην παραγωγή και εγχάραξη των νέων ιδεολογιών συμπεριφορών, πρακτικών και καταναλωτικών προτύπων, στο πολυάριθμο αναγνωστικό του κοινό.

Πράγματι, ο περιοδικός τύπος και κυρίως τα περιοδικά ποικίλης ύλης, τόσο τα παραδοσιακά («ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ», «ΕΙΚΟΝΕΣ», «ΓΥΝΑΙΚΑ», κλπ.), όσο και τα νέα που κυκλοφόρησαν («ΚΛΙΚ», «STATUS», «HI-LIFE», «ELLE», «ΜΑΡΙ-ΚΛΑΙΡ» πέρα απ' τις διαφορές περιεχομένων ή αναγνωστικού κοινού, χαρακτηρίζονται από ένα κοινό σημαντικό στοιχείο. Το εμπόρευμα που παράγεται και διακινείται απ' αυτά τα περιοδικά δεν είναι βέβαια η πληροφορία και η ενημέρωση, αλλά μια συνολική εικόνα του κόσμου και της κοινωνίας. Γι' αυ-

τό άλλωστε και τα περιοδικά ποικίλης ύλης πολιτικά τείνουν στην ουδετερότητα, πάντα βέβαια με τις ανάλογες αποχρώσεις. Πεδίο παρέμβασής τους είναι το κοινωνικό πεδίο και όσες πρακτικές και συμπεριφορές το χαρακτηρίζουν. Αυτές προσπαθούν να αναδιαμορφώσουν, να ανακατασκευάσουν και να εγχάρουν εκ νέου στο αναγνωστικό κοινό ως πρότυπα και μοντέλα.

Η ιδεολογική όμως αυτή λειτουργία δεν επιτελείται μόνο με το περιεχόμενο και τη θεματική της ύλης. Βασικό στοιχείο της ιδεολογικής αναπαραγωγής είναι ο τρόπος εκφοράς του ιδεολογικού λόγου και πλαίσιο αναφοράς του. Σημαντικό δεν είναι μόνο το τι γράφεται, αλλά και το πώς και πού. Έτσι, σχεδόν όλα τα περιοδικά ακολουθούν και αναπαράγουν το κύμα μοντερνισμού που σαρώνει στις μέρες μας. Εκείνα που πρωτοστατούν είναι κυρίως ο «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» και τα νέα περιοδικά «ΚΛΙΚ», «STATUS» κλπ. Ο ιδιαίτερος τρόπος γραφής, η λουκ θεματική, η ματωμένη αναζήτηση του στυλ, η εκζήτηση του ύφους, η αποθέωση του νηζιάν, η προβολή της κατανάλωσης, οι νέες μόδες, είναι μερικά απ' τα χαρα-

κτηριστικά τους. Η αισθητική που κυριαρχεί είναι η αισθητική του βίντεο κλιπ και της διαφήμισης. Οι διαφημίσεις περιβάλλουν ολοκληρωτικά τα περιοδικά και τα όρια ανάμεσα σ' αυτές και την ύλη είναι ασαφή. Ενδεικτική είναι η προσπάθεια συγκρότησης μιας «θεωρίας» της διαφήμισης με την ύπαρξη άρθρων κριτικής, αξιολόγησης και παρουσίασης των διαφημίσεων, όπως για παράδειγμα οι στήλες του «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ», «Α112, ένα ταξίδι στον άγριο κόσμο των media», και «ΚΑΡΕ-ΚΑΡΕ», ή οι απόπειρες θεωρητικής τεκμηρίωσης του «ΚΛΙΚ».

Οι τάσεις αυτές ξεφεύγουν βέβαια απ' τα όρια των περιοδικών και προτείνονται ως τρόπος ζωής. Το «μεταμοντέρνο», λέξη που χρησιμοποιείται κατά κόρον σ' αυτά τα περιοδικά, εισβάλλει στη ζωή μας και όχι μόνο ως τεχνολογία. Το ίδιο και ένας ιδιότυπος φετιχισμός του εμπορεύματος και της κατανάλωσης απ' τον οποίο διακατέχονται τα περιοδικά αυτά, τόσο στην πιο άμεση μορφή του, τις διαφημίσεις ή τις διάφορες σελίδες τύπου «Βαζάρ του Τ», «Εικόνες-αγορά» και τα συνεχή αφιερώματα στη μόδα, τα έπιπλα, τα είδη γυ-

μναστικής, αυτοκίνητα κλπ., όσο και απ' τα «μεταμοντέρνα» άρθρα για διάφορα αντικείμενα-εμπορεύματα που υποτίθεται ότι σημάδεψαν τη ζωή μας, όπως τα κείμενα για τα φετίχ των 70's, των 80's κλπ.

Το πραγματικό, στα περιοδικά αυτά, ανασυντίθεται και αναπαρίσταται ως ένα σύνολο τέτοιων πρακτικών, συμπεριφορών και αντιλήψεων. Μ' αυτές τις αναπαραστάσεις περιβάλλονται βέβαια και εγχάρασσονται τα κοινωνικά πρότυπα των περιοδικών ποικίλης ύλης. Ο επιτυχημένος επιχειρηματίας του «STATUS», ο σινιέ προοδευτικός του «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ», ο νεαρός Φαν του «ΚΛΙΚ», η μοντέρνα «καλλιεργμένη» γυναίκα του «ΠΑΝΘΕΟΝ» και της «ΓΥΝΑΙΚΑΣ», η γοητευμένη με το ευρωπαϊκό πρεστίς του «ELLE» και του «ΜΑΡΙ-ΚΛΑΙΡ», η λαϊκή «γκόμμενα» του «ΝΤΟΜΙΝΟ», η τηνέπτζερ του «ΚΑΙ», ο φαλλοκράτης με επίχρυσμα κουλούρας του «PLAY-BOY».

Πρότυπα, στάσεις ζωής, συμπεριφορές, οι οποίες αλίμονο τείνουν να κυριαρχήσουν και να υποκαταστήσουν τη σχέση των ατόμων με την κοινωνική κίνηση. Κώστας ΚΑΡΑΚΩΤΙΑΣ

νους- και διαπιστώνει, πάντα με παράθεση ανάλωτων στοιχείων, σχεδίων και βιβλιογραφικών παραπομπών, ότι οι ιδεολογικές σταθερές κάθε εποχής αποτυπώνονταν στις διάφορες απόπειρες χαρτογράφησης. Εύγλωττο παράδειγμα είναι οι χάρτες του Μεσαίωνα, οι οποίοι ήταν στραμμένοι και είχαν στο ΠΑΝΩ μέρος τους πάντα τους Άγιους Τόπους, το υπέρτατο σημείο της εποχής. Εποχής κυριαρχίας βέβαια του θρησκευτικού στοιχείου. Άλλο σημαντικό παράδειγμα, είναι η καθιέρωση ως πρώτου του μεσημβρινού του Γκρήνουιτς το 1884, που ήταν προφανώς αποτέλεσμα της παγκόσμιας τότε κυριαρχίας της Αγγλίας.

Η χαρτογράφηση, λοιπόν, δεν είναι παρά μια ακόμα από-

δειξη της κυριαρχίας των ιδεών των κυρίαρχων δυνάμεων.

Ο συγγραφέας για να τεκμηριώσει τις απόψεις του καταδύεται κυριολεκτικά στο πέλαγος της Ιστορίας και ανασύρει έναν ολόκληρο θησαυρό γνώσεων, πρακτικών, αντιλήψεων και ιδεών. Με εκπληκτική ευχέρεια διατρέχει την παραδομένη παγκόσμια κουλτούρα: απ' τους μύθους και τις θρησκείες των αρχαίων ανατολικών λαών στις ανακαλύψεις των Αλεξανδρινών, απ' την αρχαιοελληνική γραμματεία στις αφηγήσεις των εξερευνητών των Νέων Χωρών, απ' τις σύγχρονες επιστημολογικές απόψεις στους προβληματισμούς της Μαφάλντα των κόμικς

Κώστας ΚΑΡΑΚΩΤΙΑΣ

1. Παρεμπιπτόντως σημειώνουμε ότι για την επιστημονική πλευρά του θέματος υπάρχει ένα ενδιαφέρον άρθρο στο περιοδικό «National Geographic» του Δεκεμβρίου 1988 του John B. Gannan με τίτλο: New Perspective on the world.

□ Νέες εκδόσεις

● ISMAIL KADARÉ: Αισχύλος η ο αιώνια χαμένος. (Δοκίμιο). Εκδόσεις του ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ. Αθήνα 1988.

Ο Ismail Kadaré γεννήθηκε στο Αργυρόκαστρο το 1936, σπούδασε στα Τίρανα και στη Μόσχα. Σήμερα ζει και εργάζεται στα Τίρανα. Στο βιβλίο αυτό σημειώνει την ψυχική ταύπισή του με τον Αισχύλο, τον «πατέρα της τραγωδίας», που είναι αποτέλεσμα πολλαπλών αναγνώσεων, σε στιγμές ψυχικά

ευμενείς, του έργου του κορυφαίου ποιητή της αρχαίας Ελλάδας.

Ο Kadaré χρησιμοποιεί μια πρωτότυπη μέθοδο ανάλυσης της σκιερής προσωπικότητας του Αισχύλου. Ευτυχώς δεν προτείνει τρόπους μελέτης και σκηνοθετικής επανατοποθέτησης των έργων του τραγικού ποιητή. Προσεγγίζει ανθρώπινα τον ίδιο το δημιουργό και μιλάει στη θέση του για τις πίκρες του, τα παράνοιά του και την οργή του. Μιλώντας για ποιητή δανείζεται με ευχέρεια τη διαλεκτική και τον ανθρώπινο λόγο της ποίησης. Γιατί ο Αισχύλος... «ξαναγύριζε στην κἀμαρά του, μόνος, με τα φαντάσματα που κουβαλούσε μέσα του. Η τραγωδία ήταν εκεί, μπροστά στα πόδια του...» και ζώντας μια ζωή που μισή ήταν

ΕΝΑ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑΣ

ώρες ΕΚΠΟΜΠΗΣ από 19.00 ως 02.00, το πρόγραμμα είναι επ' άπειρον δοκιμαστικό, οπότε οι τυχόν αναθεωρήσεις είναι αυτονόητες.

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟ	ΚΥΡΙΑΚΗ
● ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΣΥΝΕΝΟΧΟΣ ● Ο,ΤΙ ΨΙΘΥΡΙΖΟΥΜΕ ● VIENTOS DE SUR ● ΗΧΟΧΡΩΜΑ ΣΤΑ 35mm ● ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΧΩΡΙΣ ΤΕΛΟΣ ΣΤΑ ΚΑΚΑ ΠΑΙΔΙΑ ● ΜΗΝ ΠΑΤΑΤΕ ΤΙΣ ΓΑΤΕΣ ● Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΧΑΜΕΝΩΝ	● ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΝΕΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ ● ΓΕΡΟΝΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΞΕΝΙΕΣ ● ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ; ● ΠΟΙΟΣ ΘΕΛΕΙ ΤΩΡΑ ΝΑ ΛΟΥΣΤΕΙ ΣΤΑ ΝΕΡΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΕΑ (Η ΓΕΝΙΑ ΤΟΥ ΑΔΑΜ) ● ΜΙΑ ΑΣΠΡΟΜΑΥΡΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ● ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ● ΝΥΧΤΕΡΙΝΕΣ ΑΠΟΔΡΑΣΕΙΣ	● ΤΙ ΟΜΟΡΦΟ ΕΙΝΑΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΜΟΙΑΖΟΥΜΕ ● ACID CLUB ● Η ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ ΤΗΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑΣ ● ΑΝΘ - ΚΑΤΩ ● ΣΗΚΩΣΤΕ ΤΗΝ ΦΕΡΟΥΓΑ ● ΒΟΛΤΑ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ	● ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΣΤΑ F.M. ● Η ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ ΜΕ ΔΡΑΜΑΜΙΝΗ ● ΗΛΕΚΤΡΟΠΛΗΘΙΑ ● ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΓΙΑ ΕΡΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ● ΕΚΕΙ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΒΙΚΗ ● ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΙΑ ● ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ	● ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ, ΜΟΝΑΧΟΥΛΗ ● ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ ● ΒΟΛΤΑ ΣΕ ΔΡΟΜΟΥΣ ΠΟΥ ΜΑΘΑΜΕ ΝΑ ΠΕΡΠΑΤΑΜΕ ● (ΝΑΝΟΥΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΦΥΛΑΚΕΣ) ● ΛΥΚΕ, ΛΥΚΕ ΕΙΣ' ΕΔΩ; ● ΠΑΛΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΘΑ ΣΟΥ ΠΩ	● ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΙ ΚΟΜΗΤΕΣ (ΤΟΜΕΛΛΟΝ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΑΔΙΑΦΟΡΟ ΚΕΝΟ) ● Η ΑΣΦΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ● ΟΙ ΕΥΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΤΗΣ ΣΕΛΛΗΝΗΣ ● ΜΠΛΟΥΖ ΚΑΙΣΕΤΕΣ ΜΙΑΣ ΧΡΗΣΗΣ	● ΜΟΥΣΙΚΟ ΚΟΝΤΡΑΣΤ ● ROCK'N' ROLL RADIO ● ΝΕΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΣΤΟ ΜΙΚΡΟΦΩΝΟ ● ΟΙ ΚΥΗΓΟΙ ΤΩΝ ΜΑΜΜΟΥΘ ● ΡΟΚ ΚΑΙΣΕΤΕΣ ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

* ΟΙ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΠΟΥ ΣΗΜΕΙΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΣΤΕΡΙΣΚΟ ΕΝΑΛΛΑΣΣΟΝΤΑΙ ΑΝΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΜΕ ΤΙΣ ΑΜΕΣΩΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΤΟΥΣ.

■ Την **Κοκκινόσκουφίτσα** στα F.M.-αν δεν την ξέρετε ήδη- θα την έχετε τουλάχιστον ακουστά. Εκπέμποντας πειρατικά και πειραματικά, εδώ και καιρό, από τις βορειοανατολικές συνοικίες (και για την ακρίβεια από το Χαλάνδρι) συγκεντρώνει γύρω της ένα σημαντικό αριθμό ανθρώπων που αναζητούσαν έναν συλλογικό καινούργιο τρόπο έκφρασης. Στην ιδρυτική διακήρυξη οι ίδιοι λένε χαρακτηριστικά: *Σ' αυτούς τους καιρούς, που η κρατική μονοπωλία των ερτζιανών και ο χυδαίος τους έλεγχος υποχωρούν στην αδηφάγα λογική της κερδοσκοπίας, ο ΣΤΑΘΜΟΣ μας είναι ένα θήμα ελευθερίας στην έκφραση και την πληροφόρηση. Βήμα μεγάλο ή μικρό, αυτό το αφήνουμε να αποδειχθεί. Σίγουρα θα είναι θήμα στα μέτρα των δικών μας διασκελισμών...*

Η Κοκκινόσκουφίτσα όμως δεν άργησε να ενηλικιωθεί. Εγκατέλειψε τα εφηβικά σκιρτήματα κι έπεσε με τα μούτρα στη δουλειά. Για να γίνουμε πιο ακριβείς, οι συμμετέχοντες σ' αυτό το πείραμα συνειδητοποίησαν πολύ νωρίς ότι δεν θα μπορούσαν να ολοκληρώσουν όσα επεδίωκαν δουλεύοντας σ' ένα καθεστώς...ημιπαρανομίας, μεταφέροντας τον πομπό από 'δω και από 'κει εκπέμποντας σε άτακτα χρονικά διαστήματα και ζώντας υπό τον φόβο του...μπεζ Βαν ΜΙΤΣΟΥΒΙ με αριθμό κυκλοφορίας KY919, του ραδιογωνιόμετρου δηλαδή.

Οι εκπομπές σταμάτησαν για τρεις-τέσσερις μήνες (αυτό πρέπει να θυμίζει κάτι τους τακτικούς αναγνώστες του Σχολιαστή) και άρχισε να γίνεται δουλειά υποδομής. Βρέθηκαν γραφεία, ανακαινίστηκαν, βάφτηκαν (άσπρα με πορφυρά παράθυρα), εγκαταστάθηκε ο πομπός και η κεραία όπως έπρεπε και μετά...έγιναν τα εγκαίνια.

Το Σαββατοκύριακο 1-2 Απριλίου έγιναν με κάθε επισημότητα τα εγκαίνια, όχι μόνο του σταθμού αλλά και του στεκιού που θα λειτουργεί στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας. Βλέπετε, οι πενήντα περίπου «κοκκινόσκουφίτσες» και...«κοκκινόσκουφούληδες», που συμμετέχουν στην προσπάθεια, πιστεύουν (και πολύ σωστά) ότι χρειαζόταν κι

έναν χώρο και για την προσωπική επαφή και συνεργασία, όχι μόνο μεταξύ των πενήντα, που αναφέραμε παραπάνω αλλά και μεταξύ του ραδιοσταθμού και των ακροατών του. Το μπαράκι που λειτουργεί με εναλλασσόμενο προσωπικό κάθε μέρα, τις ώρες εκπομπής, δηλαδή από τις 7.00 μ.μ. ως τις 2.00 π.μ. (ή και αργότερα αν υπάρχει κέφι) σερβίρει φτηνά και καλά ποτά, συμβάλλοντας καθοριστικά στην οικονομική υποστήριξη του ραδιοσταθμού, και χωρίζεται μόνο με ένα τζαμάκι από το στούντιο.

Η οργάνωση της δουλειάς είναι τόσο απλή όσο και αποτελεσματική. Έχει γίνει προσπάθεια να μάθουν να χειρίζονται τον πομπό, τους μείκτες, τα πικαπάρια και τα κασετόφωνα όσο το δυνατόν περισσότεροι και περισσότερες, έτσι ώστε να μην πέφτει ιδιαίτερο βάρος σε κανέναν.

Φυσικά αυτό είναι πολύ δύσκολο να κατακτηθεί εντελώς. Ο πομπός έτσι κι αλλιώς χρειάζεται πάντα έναν-δυο ανθρώπους που να μπορούν να αντιμετωπίσουν (οικ. ολίγα) τεχνικά προβλήματα που μπορούν να παρουσιαστούν. Υπάρχει *επιτροπή προγράμματος* που λύνει τα προ-

Περπατώ εις το δάσος των F.M.

βλήματα συντονισμού και συνέχειας των εκπομπών και κάθε εβδομάδα γίνεται μία γενική *συνέλευση* που αντιμετωπίζει τα συνολικότερα προβλήματα λειτουργίας και κατεύθυνσης του σταθμού. Ο χαρακτήρας του σταθμού καθορίζεται από το σύνολο των εκπομπών, είναι δηλαδή συνισταμένη όλων των επιμέρους πολιτικών, πολιτιστικών και κοινωνικών απόψεων που ακούγονται όλη τη εβδομάδα.

Η ροή του προγράμματος είναι αρκετά χαλαρή αν κάποια συζήτηση αποδειχθεί ενδιαφέρουσα, τότε -κοινή συναινέσει- η επόμενη εκπομπή παραχωρεί χρόνο για να μην κοπεί στη μέση η συζήτηση. Οι εκφωνητές και οι εκφωνήτριες είναι ερασιτέχνες και σκοπεύουν να παραμείνουν τέτοιοι. Η άρθρωσή τους δεν είναι τέλεια και μερικές φορές κομπάζουν ή ενώνουν λέξεις, όπως *«...της κατάστασης»* ή *«ο παπούς της Άννας»*. Απ' την άλλη όμως, δεν κόβουν τα τραγούδια στη μέση για να ουρλιάζουν «ου-άου!!» ή «ω μπέιμπυ!!» σαν να έριξε κανείς πινέζες στις καρέκλες τους. Προσπαθούν να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του ακροατή που ψάχνει στα F.M. για κάτι διαφορετικό, όχι με τον εν-

τυπωσιασμό αλλά με την ουσία. Επιδιώκουν να δημιουργούν εκπομπές, δίνοντας το λόγο σε συλλογικότητες και σε άτομα αποκλεισμένα από τα (κρατικά και μη) Μ.Μ.Ε. και ασχολούμενοι με θέματα, που οι «μεγάλοι» ραδιοσταθμοί θα έκριναν ως αντιεμπορικά ή ως μη ενδιαφέροντα για τον μέσο ακροατή. Η Κοκκινόσκουφίτσα, βλέπετε, προσπαθεί να απευθυνθεί στους ειδικούς ακροατές, σ' εκείνους κι εκείνες που έχουν κοινές ιδιαιτερότητες μ' αυτούς που την στελεχώνουν.

Ας μην νομίσουμε, όμως, ότι όλα είναι ρόδινα στο πρώτο όροφο της λεωφ. Πεντέλης 51. Υπάρχουν προβλήματα, που αντιμετωπίζονται με κόπο και άφθονη συζήτηση. Παρακολουθώντας μια γενική συνέλευση, παρατηρήσαμε δύο πράγματα: το πρώτο ότι υπάρχει συνεχής και έντονος διάλογος, που σημαίνει ότι υπάρχει ενδιαφέρον (και ίσως πάθος) για αυτή την υπόθεση. Λείπουν εκείνα τα γεμάτα αμυχανία χάσματα, που χαρακτηρίζουν τις «τελειωμένες» συζητήσεις, όπου δεν υπάρχει τίποτε να διεκδικηθεί και κανένας για να πειστεί. Το δεύτερο, είναι ότι, ενώ υπάρχουν από ψη-

φοφόρους του Συνασπισμού έως ντούρους αναρχικούς, οι τάσεις δεν είναι σχηματοποιημένες πάνω σ' αυτόν το διαχωρισμό και μόνο, οπότε κάθε φορά ποικίλουν ανάλογα με το θέμα της συνέλευσης.

Τα τεχνικά προβλήματα διεκδικούν κι αυτά ένα μέρος απ' την ψυχική ηρεμία της Κοκκινόσκουφίτσας. Κάτι ο «οικοπεδός» που θα γίνει στην ίδια ακριβώς συχρότητα και μάλιστα με πανίσχυρο πομπό, κάτι η κεραία που δεν λέει να συνεργαστεί, κάτι ο πομπός που παθαίνει λόζιγγα, όλα αυτά στοιχίζουν αρκετά (ψυχικά και οικονομικά).

Η Κοκκινόσκουφίτσα δεν είναι τέλεια, λοιπόν, ούτε περνάει ρόδινα. Έχει προβλήματα τεχνικά, έχει πολιτικές αντιθέσεις στους κόλπους της, πάνω απ' όλα όμως φαίνεται ότι έχει νέυρο, πείσμα, κέφι και διάθεση να φτιάξει κάτι καινούργιο. Και τότε θα μπορεί να αντιμετωπίσει τον κακό Λύκο επί ίσους όρους...

Αρίστος ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ: Η Κοκκινόσκουφίτσα στα F.M.
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ: 95.3 MHz
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 6813807
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Λεωφ. Πεντέλης 51 ΧΑΛΑΝΔΡΙ

Φωτογραφία: Μαριάλμπα Ρούσο, από την έκθεση «Ο ορίζων της καθημερινότητας» που θα γίνει στα πλαίσια του Διεθνή Μήνα Φωτογραφίας στην Αθήνα, 4-25 Μαΐου.

φως, μισή αιώνια σκιά, φτάνει στο τέλος οργισμένος στα εβδομήντα του χρόνια, γιατί ο τόπος του δεν άντεχε άλλο φως και τον έριξε δέσμο στις αιώνιες σκιές. «Στο διάβολο η Ελλάδα και καθετί δικό της! Αυτός μόνο μια επιθυμία είχε, να φύγει όσο τον δυνατόν μακριότερα...» Η πολύ καλή μετάφραση έγινε από την Ίρα Κολινιάτη.

● **ΤΙΤΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ:** Αντικριστοί Καθρέφτες. (Ποίηση), σελ. 89, εκδόσεις Στιγμή.

Η καινούργια ποιητική συλλογή του Τίτου Πατρικίου. Ο ποιητής εξακολουθεί πάντα να βαδίζει στις ίδιες περιοχές του Λόγου. Έχει τόσα να πει για ό,τι έζησε, για ό,τι δεν τον άφησαν να ζήσει. Κι οι λέξεις του ακολουθούν από πολλά χρόνια την δραματική πορεία του Μέλλοντός μας: «...Οι στίχοι δεν ανατρέπουν καθεστώτα μα σίγουρα ζούνε πιο πολύ απ' όλες τις καθεστωπικές αφίσες».

● **ANNA ΤΡΙΣΤΑΝ:** Στο Μετώπο (ντοκουμέντο) εκδόσεις ΣΤΑΧΥ. Αθήνα 1989.

Η Άννα Τριστάν στο βιβλίο της αυτό καταγράφει μια μοναδική εμπειρία έξι μηνών συμμετοχής στο κόμμα του Εθνικού Μετώπου της Γαλλίας. Ένα ρατσιστικό και φασιστικό κόμμα του οποίου ο αρχηγός Λεπέν αρχίζει να μιμείται τα πρότυπα του Χίτλερ και Μουσολίνι. Η Τριστάν με άλλη ταυτότητα μπαίνει στο κόμμα και γρήγορα φτάνει στο πόσο της οργανωτικής γραμματέως στο ισχυρότερο τοπικό παράρτημα του κόμματος.

Ζει από κοντά την δράση των μελών του κόμματος, συμμετέχει σε διαδηλώσεις και εκδηλώσεις και γράφει. Γράφει για όσα φοβισμένη βλέπει και για όσα ακούει. Γράφει αντικειμενικά όμως, μα και δεν παραλείπει να παρουσιάσει και τις ανθρώπινες ζεστές πλευρές των φασιστών! Ανησυχεί γιατί «το Μέτωπο εκμεταλλεύεται το ζήνημα των ανακλαστικών της μη συμμετοχής». Το βιβλίο περιέχει και μια συνομιλία της Τριστάν με τον Γκύντερ Βάλντφραφ τον Γερμανό δημοσιογράφο που δρα ακριβώς με τον ίδιο τρόπο. Η μετάφραση έγινε από τον Μάριο Βερέττα.

Γιάννης ΝΑΟΥΜΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

● Για ένα ολόκληρο μήνα, η Αθήνα θα είναι το φωτογραφικό κέντρο της Ευρώπης. Ο «Διεθνής Μήνας Φωτογραφίας», που γίνεται για δεύτερη φορά στην Ελλάδα, θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα φωτογραφικά γεγονότα στον κόσμο. Η εκδήλωση διοργανώνεται από το «Ελληνικό Κέντρο Φωτογραφίας», έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό, και περιλαμβάνει 30 εκθέσεις, διαλέξεις, προβολές φιλμ, βίντεο, σλάιτς και δύο διεθνή συνέδρια.

Στο πρώτο συνέδριο θα πάρουν μέρος πάνω από σαράντα ευρωπαίοι φωτογράφοι και θα έχει τίτλο «Face to Face». Το δεύτερο θα έχει θέμα την ελληνική φωτογραφία και σ' αυτό θα μιλήσουν έλληνες δημιουργοί. Όποιος ενδιαφέρεται για περισσότερες πληροφορίες για τους χώρους και τις ημερομηνίες των εκδηλώσεων μπορεί να επικοινωνήσει με το «Ελληνικό Κέντρο Φωτογραφίας» στο τηλέφωνο 3234217.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

● Για πέμπτη χρονιά, η «Ομάδα Γυναικών Σπουδών» του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης οργανώνει και παρουσιάζει μια σειρά ελεύθερων μαθημάτων που αφορούν το γυναικείο φύλο.

Στόχος της προσπάθειας είναι η κατάδειξη της φυλετικής διάκρισης που επιβιώνει ακόμα και σήμερα στους εκπαιδευτικούς χώρους και η ανάδειξη ενός προβληματισμού που αμφισβητεί την κυριαρχία του ανδρικού επιστημονικού λόγου. «Οι γυναικείες σπουδές είναι για μας κομμάτι του γυναικείου κινήματος», λένε οι διοργανώτριες των μαθημάτων, «και στηρίζονται στις ίδιες βασικές παραδοχές: τον κατά φύλα κοινωνικό καταμερισμό, την καταπίεση και την εκμετάλλευση του γυναικείου φύλου από το ανδρικό».

Τα μαθήματα έχουν αρχίσει από τον περασμένο Φεβρουάριο και ο πρώτος κύκλος ήταν αφιερωμένος σε ιδεολογικά

ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΕΣ

Άσκοπες δημοσκοπήσεις

■ Τα «ΝΕΑ» στις 11 Απριλίου δημοσίευσαν μια πρωτότυπη!! έρευνα για την ανώτατη παιδεία που έκαναν τρεις συντάκτες με την βοήθεια μιας εταιρείας δημοσκοπήσεων, η οποία σε τυχαίο δείγμα 606 φοιτητών από 8 σχολές, υπέβαλλε 12 αποκαλυπτικές ερωτήσεις. Τα αποτελέσματα σύμφωνα με τη δημοσκόπηση ήταν απογοητευτικά, γιατί μόνο το 43% των φοιτητών της Βιομηχανικής ήξεραν τον σκηνοθέτη της ταινίας «Τα φτερά του έρωτα», ενώ το 60% των ερωτηθέντων φοιτητών της Νομικής δεν ήξερε ποιο ρεκόρ του κλασικού αθλητισμού παραμένει ακατάρριπτο τα τελευταία 20 χρόνια!!

Το μόνο που έσωσε το γόητρο των Ελλήνων φοιτητών ήταν το κορυφαίο ποσοστό 100% (ναι, εκατό τοις εκατό) που συγκέντρωσαν οι φοιτητές της Βιομηχανικής Σχολής του Πειραιά —

απαντώντας πολύ σωστά στην ερώτηση-σοκ: «Πόσα είναι τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ»!! ανακουφίζοντας έτσι τους συντάκτες της έρευνας που περήφανα σημείωσαν ότι αυτοί οι φοιτητές με την απάντησή τους αυτή «...δείχνουν να είναι κοντά στις απαιτήσεις των καιρών...!». Και οι συντάκτες καταλήγουν: «Κι όμως, αυτά τα σημαντικά γεγονότα ο ένας στους τρεις φοιτητές τα αγνοεί παντελώς!».

Τρελαθήκαμε, εντελώς! Προτείνουμε στην εφημερίδα να κάνει στο μέλλον μια εξίσου πρωτότυπη έρευνα για τις γνώσεις των δημοσιογράφων και θέλοντας να βοηθήσουμε προτείνουμε τις εξής ερωτήσεις: Τι γλώσσα μιλάτε; ή Ποιο το κείμενο που υπάρχει στη βάση του αγάλματος του Κολοκοτρώνη; ή πού ζείτε, ρέ;

Γιάννης ΝΑΟΥΜΗΣ

Γυνώικα της Αντίστασης. Σχέδιο με μολύβι του Δημήτρη Μεγαλίδη.

ζητήματα. Ο δεύτερος, που ξεκινά από τις 12 Μαΐου, παρουσιάζει δύο γυναίκες-πεζογράφους, την Μαρία Παπαδημητρίου και τη Στέλλα Βογιατζόγλου. Στις 27 Μαΐου, τέλος, γυναίκες επιστημόνες θα συζητήσουν με θέμα «Για ποια αντικειμενικότητα». Για όποια ενδιαφέρεται τα μαθήματα γίνονται 7.00-9.00 στην αίθουσα Ι της Νομικής Θεσσαλονίκης.

Ζωγραφική

● Από τις 17 Απριλίου μέχρι τις 10 Μαΐου, ο χώρος τέχνης «ΑΔΥΤΟ» παρουσιάζει το έργο του Δημήτρη Μεγαλίδη. Ο ζωγράφος, που πέθανε το 1979, έγινε γνωστός από την απεικόνιση της ζωής των αγωνιστών στα βουνά της Ελεύθερης Ελλάδας κατά τη διάρκεια της Κατοχής και των λιγνιτωρύχων

ΤΟ ΚΟΥΙΖ

Όχι φίλοι αναγνώστες. Δεν ήταν ο Σαβδόπουλος αυτός που εικονιζόταν στη φωτογραφία του προηγούμενου τεύχους. Ούτε και ο Καστοριάδης. Πολύ διαστήκατε και δεν αναγνωρίσατε το κλασικό κούρεμα του Λαυρέντιου Πάβλοβιτς Μπέρια, του δεξιού χεριού του Στάλιν. Νικήτρια αποδείχτηκε η Μαρία Δημητροπούλου, και ο Ν.Κ. που παρακαλείται να μας δώσει τα στοιχεία του για να λάβει την επιβράβευση: την ετήσια συνδρομή στο Σχολιαστή.

του Αλιβερίου.

Τα έργα που παρουσιάζονται στο «ΑΔΥΤΟ» προέρχονται από την προσωπική συλλογή του καλλιτέχνη και περιλαμβάνουν ελαιογραφία, χαρακτηριστικά της Κατοχής και πρωτότυπα σχέδια με μολύβι των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης.

Βιντεοκλίπ

● Φοιτητικές εκλογές με προπαγάνδα μέσω τηλεόρασης φέτος, κι ο γνωστός μας Στ. Κούλογλου αναλαμβάνει να σχολιάσει στο «Βήμα» (16/4) τα προεκλογικά βιντεοκλίπ των ανηπαχόμενων παρατάξεων. Βέβαια, ο πρώην ΕΚΚΕϊτής αρθρογράφος δεν κρύβει το θαυμασμό του για την «απλή λογική» της ΝΔ, που «δείχνει να νοιάζεται για τη διάλυση των ΑΕΙ, ενώ οι αντίπαλοί της φαίνεται μάλλον να επιχαιρούν γι' αυτό»· ωστόσο, επειδή καλές είναι οι ισορροπίες, φροντίζει να καλυφθεί κι από ΠΑΣΟΚ μεριά:

«Όλες οι αριστερές φοιτητικές παρατάξεις» γράφει «έκριναν σκόνη να έχουν ως κεντρικό θέμα —θέμα τους διαδηλώσεις κυρίως από άλλες χώρες, κατά τις οποίες αθώοι φοιτητές δέρνονται ανηλεώς και ποδοπατούνται σε μεγάλους αριθμούς από την αστυνομία. Είναι τέτοιο το ζύλο που πέφτει, ώστε έχει την εντύπωση κανείς ότι τα «βίντεο κλίπ» αυτά απευθύνονται σε μια τεράστια μάζα μαζοχιστών!».

Οπωσδήποτε, ουδόλως μας ενδιαφέρει αν ο κ. Κούλογλου και το «Βήμα» θεωρούν ότι η από τηλεοράσεως πολιτική παρέμβαση της Αριστεράς πρέπει να μοιάζει με διαφήμιση απορρυπαντικού —η μόνη σχέση τους, εξάλλου, με την Αριστερά είναι αυτή της ανοιχτής αντιπαλοποίησης. Όσον αφορά όμως την πληθώρα σκηνών αστυνομικής βίας «κυρίως από άλλες χώρες», τους διαβεβαιώνουμε ότι αυτό δεν οφείλεται σε ξеноμανία, αλλά στην απουσία απ' το αρχείο της ΕΤ-1 κάθε ανάλογης σκηνής από τα καθ' ημάς, πλην της πολυχρησιμοποιημένης σύγκρουσης στη Σταδίου (13/11/87). Τόσο τα επεισόδια του 1985, μετά τη δολοφονία του Μ. Καλιτζά, όσο και το εξίσου αιματηρό «Πολυτεχνείο» του 1980 λάμπουν δια της απουσίας τους —για να μη μιλήσουμε για τις κατάλληλα ακρωτηριασμένες σκηνές απ' τη διαδήλωση για το Τσερνομπίλ (13/5/86) ή το πλήθος εκείνων των «επιχειρήσεων αρετής» που η TV μας απλώς ξεχνά να καλύψει. Αναπόφευκτα λοιπόν, καταφεύγει κανείς στη χρήση σκηνών από την Πολωνία ή τη Βολιβία για να μιλήσει για συμβαίνουν πολύ πιο κοντά μας.

Στο κάτω-κάτω της γραφής, μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι τα αρχεία της πολωνικής ή της Βολιβιανής τηλεόρασης διαθέτουν αρκετές σκηνές αστυνομικής βίας από τους δρόμους της μακρινής (γι' αυτούς) Αθήνας...

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

- Αλβανόφωνοι
- Βλάχοι
- Σλαβομακεδόνες
- Πομάκοι
- Τούρκοι

Η ΑΛΛΗ ΕΛΛΑΔΑ

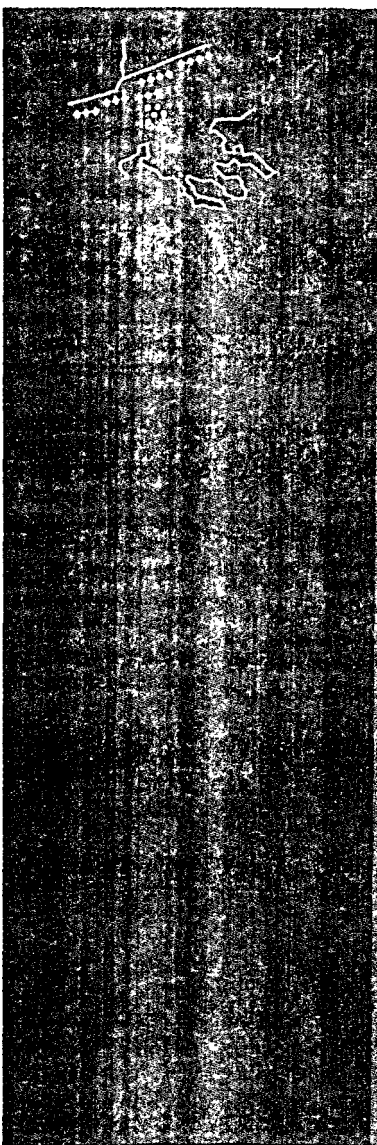
Η ύπαρξη του «ανύπαρκτου» προβλήματος των εθνικών μειονοτήτων εξακολουθεί να ταραίζει τα νερά στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ εύκολο να γράψει κανείς για ένα τέτοιο θέμα ταμπού, απλούστατα επειδή δεν υπάρχουν στοιχεία ή υπάρχουν παραποιημένα στοιχεία. Παρόλ' αυτά θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε την κατάσταση των εθνικών αυτών ομάδων, επιμένοντας ιδιαίτερα στα κοινωνικά χαρακτηριστικά της κάθε ομάδας και στη σχέση της με την ελληνική πολιτεία.

Ιστορική αναδρομή

Πριν προχωρήσουμε σ' αυτή την ανάλυση, χρειάζεται να κάνουμε μια ιστορική αναδρομή, για να δούμε πώς διαμορφώθηκε το πρόβλημα. Η εύκολη απάντηση είναι: «φταίει η επιβουλή των ξένων». Πράγματι, η προπαγάνδα των υπό διαμόρφωση εθνικών κρατών (συμπεριλαμβανομένου και του ελληνικού), που ήθελαν να κόψουν ένα κομμάτι από την πίττα της υπό διαμελισμό Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, έπαιξε σημαντικό ρόλο. Ωστόσο, η πραγματικότητα ήταν πιο περίπλοκη.

Οι κύριες εθνικές μειονότητες της Ελλάδας αποτελούνται από ομάδες που ζούσαν από παλιά στο χώρο της Βόρειας Ελλάδας και ιδιαίτερα στη Μακεδονία. Οι υπήκοοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν χωρίζονταν με βάση το έθνος, αλλά με βάση τη θρησκεία. Οι Χριστιανοί ήταν οργανωμένοι σε «μιλέτια», δηλαδή διοικητικές ενότητες με βάση τη θρησκεία, που έχαιραν σε σημαντικό βαθμό την αυτονομία τους σε θρησκευτικό, εκπαιδευτικό, νομικό και κοινοτικό επίπεδο. Αρχικά τα μιλέτια ήταν τρία, το «Ρουμ Μιλέτ» για τους Ορθόδοξους (1454), το Αρμένικο (1461) και το Εβραϊκό (περίπου 1500). Όμως η κοινωνική και πολιτιστική θέση των εθνικών ομάδων εντός του «Ρουμ Μιλέτ» δεν ήταν η ίδια. Θα μπορούσαμε μάλιστα να μιλήσουμε για «πολιτιστικό» καταμερισμό εργασίας, δηλ. μια ανισότιμη κατανομή εθνικών ομάδων κατά κοινωνικές τάξεις, απασχόληση και οικονομική εξουσία. Κατά το δεύτερο ήμισυ του 18ου αιώνα, οι Έλληνες απέκτησαν κυριαρχική θέση εντός του «Ρουμ Μιλέτ», τόσο στο εμπορικό, όσο και στο διοικητικό και εκπαιδευτικό επίπεδο. Τα ελ-

ληνικά ήταν η γλώσσα του εμπορίου, της εκκλησίας και της εκπαίδευσης. Οι Σλάβοι ήταν κατ' εξοχήν αγρότες, η κύρια εργατική δύναμη στα τουρκικά τσιφλίκια και εντελώς αποκλεισμένοι από τα κέντρα εξουσίας. Όσον αφορά τους Βλάχους οι κύριες μορφές δραστηριότητάς τους ήταν η ημινομαδική κτηνοτροφία, η μεταφορά εμπορευμάτων (κυρατζήδες), η ληστεία και ο πόλεμος. Κατά το 6' ήμισυ του 18ου αι. δημιουργήθηκαν ακμαίες βλάχικες παροικίες στα εμπορικά κέντρα όχι μόνο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αλλά και στη διασπορά. Έτσι άρχισαν να συναγωνίζονται τη θέση των ελλήνων.

Όλα αυτά έχουν σημασία και για τη λεγόμενη «εθνική συνείδηση». Ως τα μέσα του 19ου αιώνα είναι αμφίβολο εάν ο απλός χωρικός είχε κάποια μορφή εθνικής συνείδησης. Τα κύρια σημεία αναφοράς του ήταν η οικογένεια, το χωριό και η εκκλησία. Όσοι ανήκαν στο «Ρουμ Μιλέτ» αυτοπροσδιορίζονταν ως «Ρωμιοί». Ο όρος αυτός είχε ποικίλες έννοιες. Σήμαινε κατ' αρχήν «Χριστιανός Ορθόδοξος» και «ραγιάς», αλλά λόγω της κυριαρχικής θέσης των ελλήνων στο εμπόριο, μπορούσε να σημαίνει και απλώς «έμπορος», «μπακάλης», ή «τοκογλύφος». Για τον ίδιο λόγο ο όρος «Ρωμιός» συνεπάγεται την αποδοχή της πολιτιστικής κυριαρχίας των ελλήνων και η χρήση του από τους μη ελληνόφωνους δεν υποδήλωνε κατ' αρχήν εθνική ταυτότητα, αλλά επιδίωξη κοινωνικής ανόδου.

Η κατάσταση αυτή αρχίζει να αλλάζει κατά το δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα, μετά από τις μεταρρυθμίσεις GÜLHANE HATTISERIF και HATTIHÜMAYUN, με τις οποίες παραχωρούνται ισότιμα δικαιώματα στους υπηκόους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ανεξάρτητα από θρησκεία, εθνότητα ή γλώσσα. Αν και δεν εφαρμόστηκαν πλήρως, οι μεταρρυθμίσεις αυτές γέννησαν ελπίδες, που θα αποτελέσουν την πρώτη μαγιά για τα εθνικά κινήματα. Η πιο σημαντική ίσως συνέπεια ήταν το τέλος του μονοπωλίου της ελληνικής ως γλώσσας της εκπαίδευσης. Από τη δεκαετία του 1870 δημιουργούνται πολλά σλαβικά, βλάχικα και αλβανικά σχολεία. Η κίνηση αυτή αντικρούεται με λυσσαλέα αντίδραση εκ μέρους των ελλήνων προυχόντων. Το γεγονός αυτό συσχετίζεται και με τη σχετική οικονομική χειραφέτηση των Σλάβων

κατά την ίδια περίοδο, η οποία έρχεται να προστίθεται στην αμφισβήτηση των κάποτε πανίσχυρων προνομίων των ελλήνων εκ μέρους των Βλάχων. Έτσι οι αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ των ομάδων αυτών κατά τον Μακεδονικό Αγώνα – πιο έντονες ίσως από τις συγκρούσεις των ιδίων με τους Τούρκους – έχουν την καταγωγή τους πολύ περισσότερο στην κατάσταση αυτή παρά στην οποιαδήποτε «εθνική ιδεολογία».

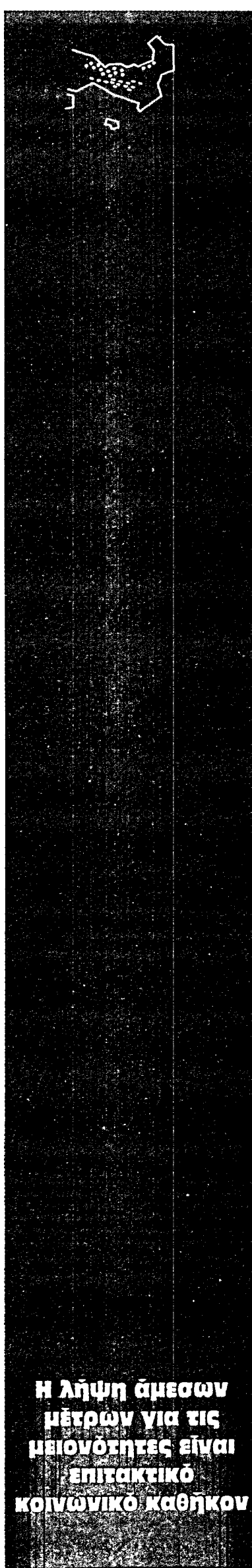
Τέλος, θα πρέπει να πούμε κάτι για την εθνολογική σύνθεση. Αν οι Έλληνες κυριαρχούσαν στο πολιτιστικό, οικονομικό και διοικητικό επίπεδο, το ίδιο δεν ισχύει για την αριθμητική τους δύναμη. Δεν θα σας κουράσουμε με στατιστικά στοιχεία, τα οποία είναι εξάλλου αναξιόπιστα, αλλά παίρνοντας σαν βάση τις περιγραφές ξένων περιηγητών ως πιο αμερόληπτη πηγή, ο εθνογραφικός χάρτης της Μακεδονίας κατά τα τέλη του 19ου αιώνα φαίνεται σαν ένα μωσαϊκό εθνοτήτων με ορισμένες κηλίδες πιο συμπαγών πληθυσμών: Αλβανοί στη Δυτική Ήπειρο, Βλάχοι στην Πίνδο, Τούρκοι στο Θεσσαλικό κάμπο και στη λωρίδα Σέρρες-Δράμα, και Σλάβοι βόρεια της Εγνατίας Οδού και στην περιοχή Φλώρινας και Καστοριάς. Στην ύπαιθρο βόρεια της Καστοριάς ο ελληνικός πληθυσμός ήταν μειοψηφία. Όπως έγραφε ο Brailsford το 1906: «Μπορείς να ταξιδέψεις επί εβδομάδες χωρίς να συναντήσεις ένα χωρικό, όπου ομιλείται άλλη γλώσσα από τα βουλγάρικα ή αρβανίτικα» (MACEDONIA, σ. 87). Οι Έλληνες κυριαρχούσαν μόνο στη Νότια Μακεδονία, στη Χαλκιδική, στη Θάσο, στα παράλια, καθώς και στις πόλεις, όπου κατοικούσαν επίσης Τούρκοι, Εβραίοι, Αρμένιες και Τσιγγάνοι. Σε ορισμένες πόλεις όμως το ελληνικό στοιχείο ήταν πάλι στη μειοψηφία. Στη Θεσσαλονίκη π.χ. το 80% των κατοίκων ήταν Εβραίοι. Οι «Έλληνες» του Μοναστηρίου ήταν κυρίως Βλάχοι που εγκαταστάθηκαν εκεί μετά από την καταστροφή της Μοσχούπολης. Η Καστοριά ήταν ελληνική, αλλά στη Φλώρινα ο επίσκοπος αναγκαζόταν να κάνει τη λειτουργία στα τουρκικά, γιατί ήταν όλοι σλαβόφωνοι (BRAILSFORD, σ. 197). Στα Γιαννιτσά έμεναν Σλάβοι και Τούρκοι, ενώ οι μόνοι Έλληνες ήταν ο επίσκοπος και ο δάσκαλος (MACKENZIE, TRAVELS IN THE SLAVONIC PROVINCES OF TURKEY 1877, 94). Η κατάσταση αυτή άλλαξε μόνο μετά το 1922 με την ανταλλαγή πληθυσμών και την εγκατάσταση των προσφύγων.

Οι εθνικές μειονότητες στην Ελλάδα

Οι Αρμένιοι έφτασαν στην Ελλάδα (50.000) μαζί με τους Έλληνες πρόσφυγες το 1922, εγκαταστάθηκαν κυρίως στις πόλεις και ακολούθησαν περίπου την ίδια πορεία με τους υπόλοιπους πρόσφυγες, πράγμα που σημαίνει ότι σήμερα δεν αντιμετωπίζουν πλέον προβλήματα ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία. Αρκετοί έφυγαν και πριν και μετά τον πόλεμο για τη Σοβιετική Αρμενία.

Η Εβραϊκή Κοινότητα συγκροτήθηκε στις αρχές του 16ου αιώνα από Εβραίους που έφυγαν λόγω διωγμών από την Ισπανία και την Ιταλία. Εγκαταστάθηκαν σε πόλεις, ιδιαίτερα στα Ιωάννινα, στην Κέρκυρα και στη Θεσσαλονίκη. Η κοινότητα χαρακτηριζόταν από έντονη ταξική διαστρωμάτωση: η ανώτερη τάξη ήταν πάμπλουτη και τελειώς εξευρωπαϊσμένη, ενώ η κατώτερη είχε αυξημένη ταξική συνείδηση και πρωτοστάτησε στη γέννηση του ελληνικού και βαλκανικού εργατικού κινήματος. Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης έγιναν θύματα αντισημιτικών εκδηλώσεων κατά την κατάληψη της πόλης το 1912 και ξανά κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1920. Μετά την Κατοχή και την επιβολή της «τελικής λύσης» από τα χιτλερικά στρατεύματα επέζησαν μόνο 10.000 από τους 60.000.

Η ύπαρξη των Τσιγγάνων τεκμηριώνεται στα Βαλκάνια από τον 14ο αιώνα. Εκτός από τους μουσουλμάνους της Θράκης (Τουρκόγυφτοι) που έχουν μόνιμη κατοικία, οι υπόλοιποι Τσιγγάνοι, χριστιανοί από θρήσκευμα, είναι μετακινούμενοι (85% του συνόλου), πράγμα που οφείλεται κυρίως στην επαγγελματική τους δραστηριότητα (μικροπωλητές, τεχνίτες, μουσικοί). Επίσημα οι Τσιγγάνοι υπολογίζονται σε 25.000, αλλά σ' αυτόν τον αριθμό δεν περιλαμβάνονται οι μετακινούμενοι. Η Ένωση Τσιγγάνων υπολογίζει τον συνολικό αριθμό σε 150.000. Οι Τσιγγάνοι έχουν έντονα το αίσθημα της διαφοράς που οφείλεται τόσο στις διαφορετικές παραδόσεις τους (φυλετική οργάνωση, μητριαρχικές αντιλήψεις), όσο και στις ρατσιστικές εκδηλώσεις εις βάρος τους. Μεταξύ τους μιλούν τη δική τους γλώσσα, τη *ρομανί*. Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι η εκπαίδευση και η στέγαση. Το

**Η λήψη άμεσων
μέτρων για τις
μειονότητες είναι
επιτακτικό
κοινωνικό καθήκον**

ποσοστό φοίτησης των παιδιών τους ανέρχεται μόνο σε 15-20%, οι υπόλοιποι είναι αγράμματοι. Το κράτος δεν έχει λάβει κανένα μέτρο για την εκπαίδευση των μετακινούμενων Τσιγγάνων (π.χ. με κινητά σχολεία) και συχνά ο ντόπιος πληθυσμός αντιδρά στην εγγραφή τους στα ελληνικά σχολεία. Είναι η ομάδα που είναι λιγότερο ενσωματωμένη στην ελληνική κοινωνία και αντιμετωπίζεται εχθρικά από το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού.

Οι υπόλοιπες μειονότητες αποτελούνται κυρίως από γεωργοκτηνοτροφικούς πληθυσμούς που ζουν σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Ας ξεκινήσουμε την περιοδεία μας αυτής της «άλλης Ελλάδας» προχωρώντας από τα Δυτικά προς τα Ανατολικά.

Οι Αλβανόφωνοι διακρίνονται σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα, οι λεγόμενοι Αρβανίτες, εγκαταστάθηκαν στη Νότια Ελλάδα από τον 14ο αιώνα, κυρίως στην Αττική, Βοιωτία, Πελοπόννησο, Εύβοια και στα νησιά του Σαρωνικού. Έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του ελληνικού κράτους (τζάκια Πελοποννήσου, Ύδρας, Σπετσών) και πολλές πολιτικοστρατιωτικές προσωπικότητες της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας κατάγονται από την κατηγορία αυτή. Λόγω της πρόσβασής της στον κρατικό μηχανισμό, η ομάδα αυτή ενσωματώθηκε αρκετά εύκολα και έκλινε παραδοσιακά υπέρ των συντηρητικών πολιτικών επιλογών, αν και είχε διασυνδέσεις και με το βενιζελικό πολιτικό κόσμο. Σήμερα οι Αρβανίτες υπολογίζονται επίσημα σε 20.000, αλλά ο πραγματικός τους αριθμός πρέπει να κυμαίνεται γύρω στις 100.000. Η αρβανίτικη γλώσσα (της οποίας υπάρχουν γραπτά τεκμήρια από το 1462) είναι αρκετά διαδομένη, κυρίως ανάμεσα στους γεροντότερους, αλλά η επιβίωσή της απειλείται, εφόσον δεν διδάσκεται στα σχολεία. Υπάρχουν δύο σύλλογοι και ένα περιοδικό (Μπέσα), που ασχολούνται κυρίως με τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η δεύτερη ομάδα των Αλβανόφωνων είναι οι μουσουλμάνοι Τσάμηδες της Δυτικής Ηπείρου. Πρόκειται για γεωργικούς πληθυσμούς που κατοικούν κοντά στα αλβανικά σύνορα και έμειναν εκτός του αλβανικού εδάφους κατά τη χάραξη των συνόρων μετά το Βαλκανικό Πόλεμο. Ενώ περίπου 60.000 μουσουλμάνοι Αλβανοί στάλθηκαν στην Τουρκία κατά την ανταλλαγή πληθυσμών, η ομάδα αυτή (περίπου 100.000 το 1937) παρέμεινε στην Ελλάδα, όπως και οι Τούρκοι της Δ. Θράκης, για να ασκηθεί πίεση στην Αλβανία και στην Τουρκία για τα δικαιώματα της εκεί ελληνικής μειονότητας. Οι Τσάμηδες χωρίζονται κοινωνικά σε μπέηδες τσιφλικάδες και σε κολλίγους. Όταν απαλλοτριώθηκαν τα τσιφλίκια με την αγροτική μεταρρύθμιση, οι μεν μπέηδες στράφηκαν προς την Αλβανία, όπου τα τσιφλίκια διατηρήθηκαν, ενώ οι πρώην κολλίγοι μετατράπηκαν σε μικροϊδιοκτήτες και εντάχθηκαν στο βενιζελικό μπλοκ. Δεν γνωρίζουμε τίποτα για τη σημερινή κατάστασή τους.

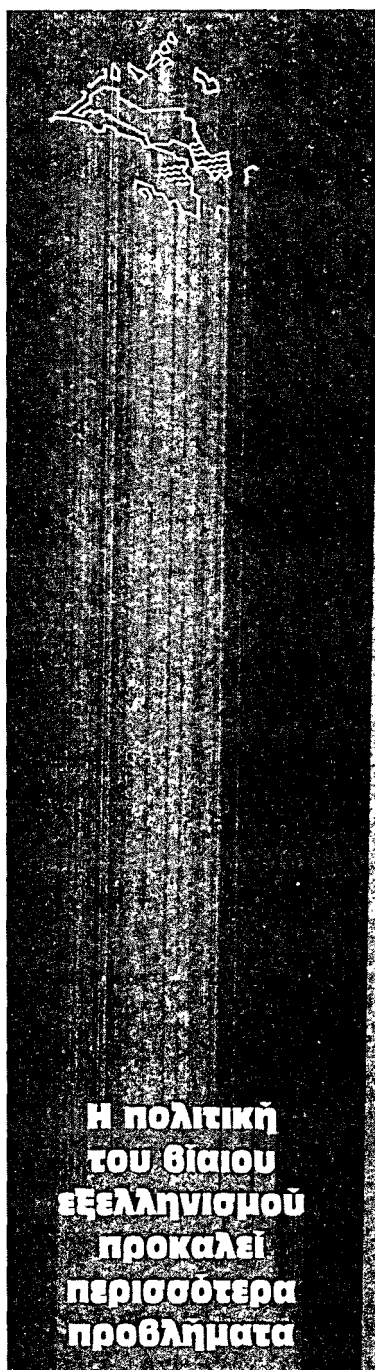
Προχωρώντας νοτιοανατολικά θα βρούμε τους Βλάχους ή Αρουμάνους, όπως αυτοπροσδιορίζονται. Πρόκειται για πληθυσμό ημινομαδικών κτηνοτρόφων, που η ύπαρξή του στα Βαλκάνια τεκμηριώνεται από τον 6ο αιώνα, και ομιλεί λατινογενή γλώσσα συγγενική με τα ρουμάνικα. Γραπτά κείμενα στη γλώσσα αυτή υπάρχουν από τον 18ο αιώνα. Οι Αρουμάνοι είχαν κάποτε και ένα δικό τους αυτόνομο κράτος, το κράτος της Μεγάλης Βαλαχίας (1050-1350) που κάλυπτε τη Θεσσαλία, την Πίνδο και τη Νότια Μακεδονία. Είναι μια μειονότητα, που αντιμετωπίζει σχετικά λιγότερα προβλήματα, γιατί είναι πολύ ευέλικτη τόσο στη μορφή οργάνωσης, όσο και στην οικονομική δραστηριότητα.

Στην κατ' εξοχήν δραστηριότητά της, την κτηνοτροφία, είναι οργανωμένη στο τσελιγκάτο, που είναι ένας ιδιόμορφος τύπος συνεταιρισμού μεταξύ μεμονωμένων κτηνοτρόφων. Η περίοδος ακμής των Βλάχων ήταν ο 18ος αιώνας, όταν έβρισκαν απέραντους βοσκότοπους στα τσιφλίκια του θεσσαλικού κάμπου και ανθούσε το διαβαλκανικό εμπόριο, που το εξασφάλιζαν κυρίως οι Βλάχοι κυρατζήδες. Αλλά οι Βλάχοι είχαν πάντα και δευτερεύοντες πόρους ζωής. Ένας τέτοιος κλάδος ήταν η ληστεία και το αρματολίκι. Μερικοί από τους πιο γνωστούς κλεφταρματολούς και ηγέτες της ελληνικής επανάστασης ήταν Βλάχοι (Ζήδρος, Βλαχάδας, Νικοτσάρας, Λαζαίοι). Εξάλλου και για τον Ρήγα Φεραίο λέγεται ότι ήταν βλαχικής καταγωγής. Μια δεύτερη πηγή εισοδήματος ήταν η μεταφορά εμπορευμάτων και το εμπόριο. Τα κεφάλαια που συσσωρεύτηκαν κατ' αυτόν τον τρόπο επέτρεψαν στις βλαχικές κοινότητες αφενός να αναπτύξουν την οικιακή τους βιοτεχνία σε βιομηχανική (τυροκομεία, υφαντουργεία, ξυλουργ-

γκή) και αφετέρου να σπουδάζουν τα παιδιά τους. Έτσι, όταν η κτηνοτροφία μπήκε σε κρίση μετά το 1880, με τους πολλούς και το κλείσιμο των συνόρων μεταξύ των ορεινών βοσκότοπων και των χειμαδιών, στράφηκαν προς άλλες δραστηριότητες. Επειδή οι βοσκοί αποαλλάχτηκαν αρχικά από την αγροτική μεταρρύθμιση, αρκετοί Βλάχοι μετατράπηκαν σε τσιφλικάδες. Άλλοι έγιναν έμποροι, επιστήμονες ή συνέχισαν το επάγγελμα του αγωγιάτη. Οι φτωχότεροι απλώς περιόρισαν τα κοπάδια τους ή έγιναν αγρότες.

Ως προς τη σχέση τους με την ελληνική κοινωνία, μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής. Οι τσιφλικάδες είχαν πάντα πελατειακές σχέσεις με τους Έλληνες προύχοντες, πράγμα που τους χρειαζόταν για την εξασφάλιση βοσκοτόπων και τη διάθεση των προϊόντων. Αυτό, μαζί με την προνομιοϋχια εμπορική και πολιτιστική θέση τους σε σύγκριση με άλλες μειονότητες, τους έκανε να αισθάνονται πιο κοντά στα ελληνικά πράγματα. Πράγματι, χωρίς την υποστήριξη των Βλάχων, η ελληνική επιρροή στη Μακεδονία στις αρχές του αιώνα θα ήταν πολύ πιο περιορισμένη. Παρόλ' αυτά αναπτύχθηκε και ανάμεσα στους Βλάχους ένα εθνικιστικό κίνημα με πρωτοστάτη τον Απόστολο Μαργαρίτη από το Μοναστήρι (1870). Βλάχικα σχολεία δημιουργήθηκαν από το 1864 και με πιο έντονο ρυθμό μετά το 1905 όταν οι Βλάχοι περιλήφθηκαν σε ξεχωριστό μιλέτι. Τα σχολεία αυτά είναι τα μόνα «αλλόφωνα» σχολεία που διατηρήθηκαν από το ελληνικό κράτος και επιβίωσαν μέχρι την Κατοχή. Παρά τη σταθερή φιλελληνική στάση τους, οι Βλάχοι δεν αντιμετωπίστηκαν με ιδιαίτερη στοργή από το ελληνικό κράτος. Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, οι ένοπλες συμμορίες των Μακεδονομάχων επιτέθηκαν συχνά στα βλάχικα καραβάνια. Η αγροτική μεταρρύθμιση και η επιβολή του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής στη γεωργία σήμαινε το τέλος της μεγάλης κτηνοτροφίας, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο τμήμα των Βλάχων να στραφεί προς το αντιβενιζελικό μπλοκ. Το ελληνικό κράτος δεν έλαβε κοινωνικά μέτρα για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων της ομάδας αυτής και για την ομαλή ενσωμάτωσή της. Το ότι επιβίωσε και θρήκε τη θέση της στην ελληνική κοινωνία το οφείλει κυρίως στις δικές της δυνάμεις. Ένα πρόσφατο παράδειγμα είναι η ανάπτυξη του Μετοόβου με τα κεφάλαια του Αβέρωφ. Σήμερα οι Βλάχοι υπολογίζονται σε 200.000, έχουν 25 συλλόγους στην Ελλάδα και 1 στο εξωτερικό, που οργανώνουν παγκόσμια συνέδρια και προωθούν τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των Βλάχων.

Οι Σλαβομακεδόνες κατοικούν προς τα βόρεια σύνορα

**Η πολιτική
του θάιου
εξελληνισμού
προκαλεί
περισσότερα
προβλήματα**

Το ΚΚΕ για τη μειονότητα

Για τα μειονοτικά ζητήματα υπάρχουν συνήθως δύο λογικές αντιμετώπισης: η μία είναι η αποσιώπηση και η άλλη η κινδυνολογούσα πρακτορολογία. Ένα κείμενο που είδε πρόσφατα το φως της δημοσιότητας τις αρνείται και τις δύο. Πρόκειται για μία πράγματι τολμηρή διακήρυξη της *Επιτροπής Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης του ΚΚΕ*, που αναγνωρίζει τα προβλήματα της μειονότητας και διατυπώνει ορισμένες προτάσεις για τη λύση τους.

Το κείμενο, που σημειωτέον είναι διγλωσσο, ξεκινάει με τη διαπίστωση ότι «*οι μέχρι σήμερα κυβερνήσεις, τόσο της Ν.Δ. όσο και του ΠΑΣΟΚ, με την πολιτική που εφάρμοσαν δεν ήταν και δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα*», και διατυπώνει την άποψη ότι «*σήμερα είναι επιτακτική ανάγκη να προωθηθούν λύσεις που θα κατοχυρώσουν τυπικά και ουσιαστικά τα δικαιώματα της Μειονότητας*».

Η Επιτροπή Α. Μακεδονίας-Θράκης του ΚΚΕ υποστηρίζει ότι πρέπει «*να σβήσουν οι προκαταλήψεις και να μπει φραγμός στο σωβινισμό*». Χρειαζόμαστε, λέει, «*μία πολιτική που θα εντάσσει ισόσημα τη Μειονότητα στην παραγωγική και κοινωνική διαδικασία, που θα σέβεται τις θρησκευτικές ανάγκες, τα έθιμα και τις παραδόσεις τους...*»

Στα πλαίσια αυτής της λογικής το κείμενο καταθέτει και μερικές προτάσεις για την κατοχύρωση της ισότητας στην παιδεία για τα παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας, υποστηρίζει την εισαγωγή ειδικών μαθημάτων στην τουρκική γλώσσα, ζητάει κατοχύρωση του δικαιώματος κατοικίας και θεωρεί επιτακτική ανάγκη τη λήψη άμεσων μέτρων για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής.

Καταλήγοντας, η διακήρυξη του ΚΚΕ επισημαίνει «*ότι μια σειρά άδικων περιορισμών στην απόκτηση αδειών άσκησης επαγγέλματος, αδειών κυκλοφορίας τρακτέρ, επαγγελματικών αυτοκινήτων κ.α. πρέπει να σταματήσουν. Το γεγονός ότι οι μέχρι τώρα κυβερνήσεις αναμετατόπιζαν και αναμετατόπιζαν τέτοια προβλήματα με γνώμονα την απόκτηση εκλογικής πελατείας, δείχνει από μια άλλη πλευρά πως δεν συντρέχουν λόγοι διατήρησης τέτοιου είδους διακρίσεων σε Έλληνες πολίτες*».

Σημαντικές διαπιστώσεις, που ελάχιστα, αν όχι καθόλου, συνηθίζεται να διατυπώνονται σε ανώτερα κομματικά κλιμάκια του ΚΚΕ. Αρκεί, βέβαια, να μην γίνονται κι αυτές με γνώμονα την απόκτηση εκλογικής πελατείας.

Σ.

της χώρας σε μια λωρίδα που εκτείνεται από την Καστοριά-Φλώρινα προς την Έδεσσα, Σέρρες και Δράμα. Στα τεύχη 71 και 72 του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ γράψαμε διεξοδικά για τα σοβαρά προβλήματα της μειονότητας αυτής σήμερα. Εδώ θα αναφερθούμε κυρίως στη διαδικασία ενσωμάτωσής της στο ελληνικό κράτος. Όπως έδειξε ο Καραβίδας στα «Αγροτικά» του, ένα θέμα κλειδί για να καταλάβουμε τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά την περίοδο αυτή, είναι ο τρόπος κοινωνικής οργάνωσης των Σλάβων, η λεγόμενη «πατριά» η ZADRUGA, που συναντάται σε όλους τους Σλάβους των Βαλκανίων. Είναι μια μορφή σύνθετης οικογενείας, που αποτελείται από 20-60 μέλη και είναι, όπως γράφει ο Καραβίδας «εν μέσω εικοστί αιώνι χαρακτηριστική επιδίωξη μιας μικροσκοπικής κλειστής και αυτάρκους οικονομίας». Το προτέρημα του σχηματισμού αυτού είναι ότι διαθέτει πολλά και φτηνά εργατικά χέρια τα οποία διαθέτει κατάλληλα, συμπληρώνοντας τα κυρίως γεωργικά έργα με κτηνοτροφική και χειροτεχνική εργασία. Εκτός από την οικονομική λειτουργία η πατριά παίζει σημαντικό ιδεολογικό ρόλο, εφόσον, ως κλειστός σχηματισμός, συμβάλλει στη διατήρηση των πολιτιστικών παραδόσεων, της γλώσσας και της συνοχής. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο, όπως ομολογεί ο ίδιος ο Καραβίδας, ως το 1930 η ελληνική κυβέρνηση δεν μπόρεσε να εξελληνίσει τους πληθυσμούς αυτούς.

Πώς ήταν λοιπόν η κατάσταση στην περιοχή της Φλώρινας στα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας; Η εύφορη πεδιάδα ανήκε στους Μουσουλμάνους τσιφλικάδες, όπου οι σλάβοι χωρικοί δούλευαν τα κτήματα των μπέδων. Ένα μικρότερο ποσοστό έμενε σε κεφαλοχώρια στις πιο άγονες ορεινές περιοχές. Η επανάσταση του ILINDEN του 1903 είχε σαν κύριο σκοπό την απαλλοτρίωση των τσιφλικιών και το μοίρασμα της γης στους ακτήμονες. Η επανάσταση απέτυχε, αλλά από το 1903 οι κολλίγοι άρχισαν να αγοράζουν κτήματα από τους μπέδες, κυρίως με εμδάσματα από την Αμερική. Όταν ήρθαν λοιπόν οι πρόσφυγες, το ελληνικό κράτος κήρυξε παράνομες τις αγορές αυτές και μοίρασε τη γη εξίσου (τουλάχιστο θεωρητικά) σε γηγενείς και πρόσφυγες. Το σύστημα αυτό, αν και μπορεί να φανεί δίκαιο ως προς την αποκατάσταση των προσφύγων, εντούτοις ζημίωσε τους γηγενείς, επειδή η κάθε οικογένεια αποτελούνταν από πολλά ζεύγη και δεν τους έφτανε ο ένας κλήρος. Η λύση που πρότεινε ο Καραβίδας, αν και απέβλεπε στον ίδιο σκοπό με την ελληνική κυβέρνηση, δηλαδή τη διάλυση των συμπαγών σλαβικών σχηματισμών και την αλλοίωση της εθνολογικής σύνθεσης, θα είχε ίσως επιτρέψει μια ομαλότερη ενσωμάτωσή τους στην ελληνική κοινωνία. Πρότεινε τη διάλυση («φλεδοτομία») της πατριάς με την λήψη κοινωνικών μέτρων, όπως η παροχή οικίας, γης, εργαλείων και πιστώσεων σε νεαρά ζεύγη ακτημόνων που θέλουν την ανεξαρτησία τους, και την εγκατάστασή τους νοτιότερα. Τελικά η πατριά υποχώρησε από μόνη της με την εμπορευματοποίηση και τον εκχρηματισμό των αγροτικού τομέα, αλλά υπό πολύ πιο δυσβάστακτους όρους για τη γηγενή πληθυσμό. Το αποτέλεσμα ήταν η μαζική μετανάστευση του σλαβικού πληθυσμού προς Καναδά και Αυστραλία, εξέλιξη που την ενθάρρυνε εξάλλου το ελληνικό κράτος.

Σε άλλες περιοχές τα προβλήματα των Σλαβομακεδόνων ήταν διαφορετικά, αλλά παντού παρατηρείται η έλλειψη κοινωνικών μέτρων για τη λειτουργική αφομοίωση της μειονότητας στην ελληνική κοινωνία. Αντίθετα, παντού παρουσιάζεται η ίδια εχθρική στάση, η ίδια πολιτική βίαιου εξελληνισμού, η ίδια απαγόρευση κάθε ιδιαίτερης πολιτιστικής εκδήλωσης. Έτσι δεν πρέπει να μας εκπλήσσει ότι οι Σλαβομακεδόνες αντιμετώπισαν το ελληνικό κράτος με την ίδια εχθρική στάση. Στο πολιτικό επίπεδο στρέφονται στο αντιβενιζελικό μπλοκ, σε αντιπαράθεση με τους πρόσφυγες, ενώ ένα μικρό τμήμα υποστηρίζει το ΚΚΕ. Το χρονικό διάστημα 1943-49 ήταν η μόνη περίοδος κατά την οποία λήφθηκαν κάποια μέτρα υπέρ της μειονότητας, πράγμα που οδήγησε στη μαζική στροφή της προς την Αριστερά. Όσοι Σλαβομακεδόνες είχαν την ατυχία να παραμείνουν στην Ελλάδα μετά την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού δώχτηκαν λυσσαλέα από το μετεμφυλιακό καθεστώς, με αποτέλεσμα νέο κύμα μετανάστευσης. Σήμερα η κατάσταση βελτιώθηκε κάπως στις ανατολικότερες περιοχές, αλλά ιδιαίτερα στην περιοχή της Φλώρινας η μειονότητα καταπιέζεται έντονα.

Μας μένουν οι μουσουλμανικές μειονότητες των Πομάκων και των Τούρκων της Δ. Θράκης. Οι Πομάκοι είναι ένας αρχαίος λαός που κατοικεί στους νομούς Ροδόπης και Ξάνθης και εξισλαμίστηκε το 17ο αιώνα. Μιλούν μια ιδιόμορφη γλώσσα συγγενική προς τα βουλγάρικα. Έχουν ιδιαίτερη

εθνική συνείδηση και αισθάνονται εχθρικοί και προς τους Βουλγάρους και προς τους Τούρκους. Το 1878 οι Πομάκοι ίδρυσαν ανεξάρτητη και αυτόνομη Δημοκρατία από 21 χωριά, η οποία διαλύθηκε όταν η περιοχή προσαρτήθηκε στη Βουλγαρία το 1885.

Σήμερα οι Πομάκοι είναι περίπου 20.000, χαρακτηρίζονται από παραδοσιακή μορφή οργάνωσης και ασχολούνται με την μονοκαλλιέργεια του καπνού. Είναι μια φτωχή περιοχή με μέση ιδιοκτησία 6,5 στρέμματα (στοιχεία του 1967). Η κοινωνική τους οργάνωση χαρακτηρίζεται από τον αυστηρό καταμερισμό εργασίας μεταξύ αντρών και γυναικών και την έντονη καταπίεση του γυναικείου φύλου. Έχουν εξαιρετικά χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, μια που η εκπαίδευση συνίσταται κυρίως στην αποστήθιση του Κορανιού στα αραβικά, μια γλώσσα που δεν γνωρίζουν.

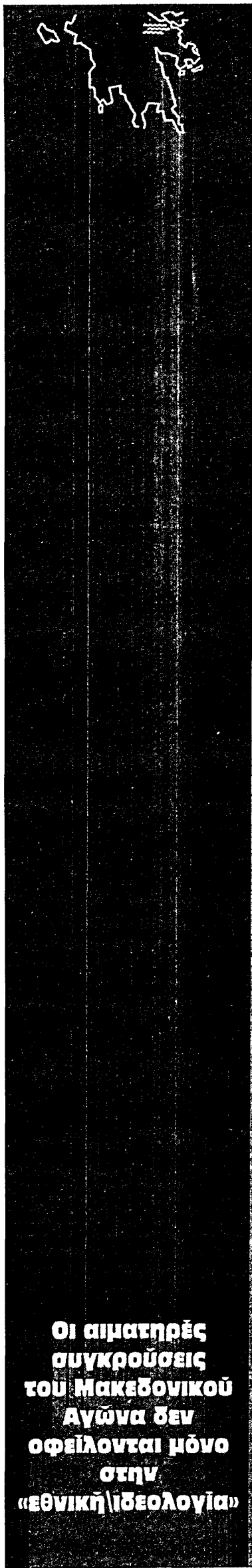
Οι Τούρκοι της Δ. Θράκης εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή πληθυσμών βάσει της Συνθήκης της Λωζάνης (1923). Είναι η μόνη μειονότητα που είναι επίσημα αναγνωρισμένη βάσει της ίδιας Συνθήκης. Παρόλ' αυτά τα προβλήματα της ομάδας αυτής δεν είναι λιγότερα από εκείνα των μη αναγνωρισμένων μειονοτήτων, μάλλον το αντίθετο συμβαίνει.

Οι Τούρκοι αυτοί ήταν ανέκαθεν αγρότες, που ζούσαν υπό μεσαιωνικές δομές κατοχής της γης. Η εξουσία των μπέηδων δεν θίχτηκε από τις εκσυγχρονιστικές επιπτώσεις της επανόστασης των Νεότουρκων. Οι ενδομειονοτικές συγκρούσεις γύρω από το θέμα αυτό είχαν σαν αποτέλεσμα η πλειοψηφία των φτωχών Τούρκων αγροτών να στραφεί προς το Βενιζελισμό. Το ελληνικό κράτος, αντί να εκμεταλλευθεί τη μοναδική αυτή ευκαιρία να κερδίσει με το μέρος του τον πληθυσμό αυτό, απαγόρευσε στους Τούρκους να αποκτήν νέους τίτλους ιδιοκτησίας, με αποτέλεσμα οι νέες ιδιοκτησίες να έρχονται στα χέρια των ελλήνων. Από την άλλη μεριά οι απόγονοι των μπέηδων παρέμειναν κυριαρχική δύναμη, και κατά την αγροτική μεταρρύθμιση εκσυγχρόνισαν τις επιχειρήσεις τους κατά το καπιταλιστικό πρότυπο. Όταν μετά το 1955 πολλοί απ' αυτούς έφυγαν προς την Τουρκία, το ελληνικό κράτος ενόησε την εγκατάσταση Σαρακατσάνων, οι οποίοι είχαν κεφάλαια από εμπορικές δραστηριότητες. Η ίδια πολιτική συνεχίζεται το 1965, όταν ενεργοποιείται ένας Μεταξικός νόμος του 1938, βάσει του οποίου απαγορεύεται η μεταβίβαση περιουσίας από έλληνα πολίτη σε μουσουλμάνο και η ανέγερση και επισκευή οικοδομών. Όλα αυτά συντελούν στην προλεταριοποίηση των Τούρκων, πολλοί φεύγουν και εκτός Θράκης σε αναζήτηση απασχόλησης ως ανειδίκευτο (και φτηνό) εργατικό δυναμικό. Στο πολιτικό επίπεδο το αποτέλεσμα είναι η στρόφη των Τούρκων προς τον αντιβενιζελισμό κατ' αρχήν και στη συνέχεια προς την εθνικιστική προπαγάνδα του τουρκικού κράτους. Και ρωτάμε: ποιος φταίει για την επίδραση του τουρκικού προξενείου ανάμεσα στους Τούρκους της Δ. Θράκης;

Τα σημερινά προβλήματα της μειονότητας είναι αναρίθμητα. Οι Τούρκοι της Θράκης έχουν το μικρότερο κατά κεφαλήν εισόδημα σε όλη την Ελλάδα, τα λιγότερα αυτοκίνητα και άλλα καταναλωτικά αγαθά, στην ύπαιθρο μένουν στα φτωχότερα ορεινά μέρη, έχουν τη λιγότερη γη και δουλεύουν συχνά σαν εργάτες γης στα κτήματα των ελλήνων, ενώ το αντίθετο δεν συμβαίνει. Σ' αυτά προστίθενται ακόμα η δυσκολία απόκτησης βασικών προϋποθέσεων μιας ανθρώπινης ζωής (ένα ανθρώπινο σπίτι, το δικαίωμα στην πόλη, κοινωνική ασφάλιση, δάνεια, ακόμα και δίπλωμα οδήγησης), η δυσκολία πρόσβασης στο δημόσιο, τα εκπαιδευτικά προβλήματα (έλλειψη βιβλίων και δασκάλων, μη αναγνώριση διπλωμάτων τουρκικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, υποχρεωτικές εξετάσεις για το γυμνάσιο) και τα προβλήματα πολιτικής αντιπροσώπευσης (ο Μουφτής διορίζεται από το ελληνικό κράτος). Τελικά τα μόνα δικαιώματα που τους απομένουν είναι η θρησκευτική ελευθερία και η χρήση της γλώσσας τους στο σχολείο και στα μαζικά μέσα ενημέρωσης. Αλλά τι να τα κάνουν, όταν δεν έχουν όλα τα άλλα;

Συμπεράσματα

Η περιήγησή μας στην «άλλη Ελλάδα» μας έδειξε ότι η χώρα μας είναι πολύ λιγότερο ομοιογενής απ' ό,τι παρουσιάζεται συνήθως, έστω και αν το σύνολο σχεδόν των μελών των μειονοτήτων αισθάνονται έλληνες πολίτες και ταυτίζουν τη μοίρα τους με εκείνη της Ελλάδας. Είναι θλιβερό να διαπιστώσει κανείς ότι ο πολιτιστικός αυτός πλούτος δεν μπόρεσε να γίνει αναπόσπαστο κομμάτι του νεοελληνικού πολιτισμού. Αντίθε-

**Οι αιματηρές
συγκρούσεις
του Μακεδονικού
Αγώνα δεν
οφείλονται μόνο
στην
«εθνική ιδεολογία»**

τα, η σταθερή πολιτική των ελληνικών αρχών απέναντι στα ιδιαίτερα αυτά πολιτιστικά στοιχεία ήταν είτε να τα εξαφανίσει, είτε να τα ιδιοποιηθεί, παρουσιάζοντάς τα σαν ελληνικά. Άλλη θλιβερή διαπίστωση είναι το γεγονός ότι όλες οι μειονότητες αυτές επί Τουρκοκρατίας είχαν, τουλάχιστον στο πολιτιστικό επίπεδο, μεγαλύτερη ελευθερία απ' ό,τι έχουν τώρα.

Στο κοινωνικοπολιτικό επίπεδο παρατηρούμε ότι οι περισσότερες μειονότητες ζούσαν σε οικονομικά καθυστερημένες περιοχές με προκαπιταλιστικές μορφές κοινωνικής οργάνωσης και ότι το ελληνικό κράτος, ακολουθώντας μια κοντόφθαλμη πολιτική με εθνικιστικά και μόνο κριτήρια, στάθηκε ανίκανο να ενσωματώσει τις ομάδες αυτές λειτουργικά στον κορμό της ελληνικής κοινωνίας. Όλες οι μειονότητες δεν βρίσκονται στην ίδια θέση, οι Βλάχοι και Αρβανίτες βρίσκονται σε κάπως καλύτερη κατάσταση για τους ιστορικούς λόγους που αναφέραμε, ενώ οι Σλαβομακεδόνες, οι Τούρκοι και οι Τσιγγάνοι υφίστανται τη μεγαλύτερη καταπίεση. Είναι πλέον σαφές ότι η λήψη άμεσων μέτρων είναι επιτακτικό καθήκον. Εάν η ΕΟΚ καταφέρει να θεσπίσει σχετική νομοθεσία με δεσμευτική ισχύ, η Ελλάδα θα είναι υποχρεωμένη να λάβει κάποια μέτρα. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να αφορούν όλες τις μειονότητες που περιγράψαμε (εκτός από τους Τσιγγάνους, για τους οποίους θα θεσπιστεί ειδική κοινοτική νομοθεσία) γιατί όλες αποτελούν «εθνότητα» σύμφωνα με τον ορισμό του Σχεδίου Χάρτη των εθνικών μειονοτήτων. Σύμφωνα με το κείμενο αυτό, εθνότητα είναι το σύνολο των πολιτών κράτους μέλους που είναι από πολλές γενεές εγκατεστημένοι στην επικράτεια, εμφανίζουν κοινά εθνικά, θρησκευτικά ή/και γλωσσικά χαρακτηριστικά, έχουν ιδιαίτερη πολιτισμική ταυτότητα και αποτελούν μειονότητα σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό της χώρας.

Στο πολιτιστικό επίπεδο θα πρέπει να αρθούν άμεσα όλες οι διακρίσεις σε βάρος των μειονοτήτων και ιδιαίτερα να προωθηθεί η διδασκαλία της μειονοτικής γλώσσας, έστω αρχικά από συλλόγους, μια και η εθνική παιδεία έχει τα μούτρα χάλια της. Το επιχείρημα ότι πρόκειται για «ανύπαρκτες γλώσσες» στερείται κάθε σοβαρότητας. Όπως είδαμε, όλες οι μειονοτικές γλώσσες (πλην ίσως της νομαδικής) έχουν γραπτή παράδοση, και είναι μόνο η πολιτική του ελληνικού κράτους που τις έχει καταντήσει σε προφορικές. Εξάλλου, και η προφορική ακόμα γλώσσα είναι «υπαρκτή», αλλιώς τι θα λέγαμε για τους ραψωδούς, για τα ομηρικά έπη, για τα κλέφτικα τραγούδια...; Το επιχείρημα ότι η διδασκαλία της μειονοτικής γλώσσας ευνοεί τις εδαφικές διεκδικήσεις ξένων κρατών (επιχείρημα που δυστυχώς έχει περάσει και σε ορισμένα μέλη των μειονοτήτων) είναι εξίσου αστήρικτο. Στην Ευρώπη υπάρχουν πολλά κράτη, όπου η ίδια γλώσσα ομιλείται και στις δύο πλευρές των συνόρων, χωρίς να υπάρχει τέτοιο πρόβλημα. Δυστυχώς οι ελληνικές αρχές δεν έχουν καταλάβει ότι είναι ακριβώς οι διακρίσεις εις βάρος των μειονοτήτων που ευνοούν τις «ξένες προπαγάνδες».

Θα ήταν όμως λάθος να εγκλωβιστούν οι μειονότητες στη στενή ιδιαιτερότητά τους. Κανένας πληθυσμός δεν επωφελείται από την απομόνωσή του. Οι μειονότητες θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να αισθάνονται διαφορετικοί, να αποκτήσουν συνείδηση της ιδιαίτερης ταυτότητάς τους και να τη ζήσουν, αλλά από κει και πέρα θα πρέπει να σταθούν στα πόδια τους και να ενσωματωθούν στο κοινωνικό σύνολο σαν ισότιμοι πια πολίτες. Αν' αυτή την άποψη η προβληματική παρουσίαζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με τη χειραφέτηση των γυναικών. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο είναι ίσως ακόμα σημαντικότερο να ληφθούν κοινωνικά μέτρα για την ανάπτυξη των μειονοτικών περιοχών (πράγμα που θα οφελήσει και τους Έλληνες που ζουν εκεί) και για την ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην απασχόληση και στην πολιτική αντιπροσώπευση.

Είναι όμως αμφίβολο αν η Ευρώπη του 1992 θα αποτελέσει το κατάλληλο πλαίσιο για μια τέτοια πολιτική. Η πολιτική της ΕΟΚ είναι αντιφατική: αφενός λαμβάνονται μέτρα για την ανάπτυξη των καθυστερημένων περιοχών και την υπεράσπιση των μειονοτήτων, δηλαδή ενθαρρύνεται η μικρή κλίμακα, από την άλλη η πολιτική της «κατάργησης των συνόρων» έχει σαν αποτέλεσμα τη συγκέντρωση κεφαλαίων και την προώθηση των μεγάλων επιχειρήσεων εις βάρος των μικρών. Φαίνεται λοιπόν ότι μόνο μια πραγματική Ευρώπη των εργαζομένων, με τη δημοκρατική συμμετοχή όλων των πολιτών στη λήψη αποφάσεων, θα είναι σε θέση να προωθήσει μια τέτοια πολιτική.

Ελευθερία ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ